

УНИВЕРЗИТЕТ У БЕОГРАДУ

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ

МР Миљан С.Јововић

НОВА ДОКТРИНА НАТО-А У СВЕТОСТИ
МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА
-ДОКТОРСКА ДИСЕРТАЦИЈА-

Београд ,2014.

Univerzitet u Beogradu

Pravni Fakultet

MR Miljan S.Jovović

**NOVA DOKTRINA NATO-A U SVETLOSTI
MEĐUNARODNOG PRAVA**

Beograd ,2014

University in Belgrade

Facultet of Law

MR Miljan S. Jovovic

**NEW NATO- S STRATEGIC CONCEPT IN LIGTH OF
INTERNATIONAL LAW**

Belgrade ,2014

ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ

Ментор –Редовни професор, доктор правних наука, Миленко Крећа, Универзитет у Београду, Правни Факултет.

Чланови Комисије: Ванредни професор, доктор правних наука, Милан Палевић, Универзитет у Крагујевцу, Правни Факултет у Крагујевцу.

Ванредни професор, доктор правних наука, Бојан Милисављевић, Универзитет у Београду, Правни Факултет у Београду.

Датум Одбране: _____ (дан, месец, година)

Овај рад посвећујем ,мојој драгој мајци Нади,прерано ,отишлој са овог света .

НОВА ДОКТРИНА НАТО –А У СВЕТОСТИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА

РЕЗИМЕ

Докторска дисертација “Нова Доктрина НАТО-а ,у светлости међународног права “,је написана са циљем,да се шире осветли тај дио научне области међународног –јавног права,односно науке о међународним организацијама,као њеног дијела или као самосталне научне области ,који се односи на НАТО ,као главну војно-политичку организацију, и његову нову Доктрину која има пре свега,политички карактер.Она,такође је имала за циљ да осветли широки дијапазон међународних утицаја ,који је НАТО,могао да има ,које има и које може да има са овом доктрином.Докторска дисертација,имала је као непосредни циљ,да објасни и утврди усклађеност нове Доктрине НАТО-а,т.ј. Стратешког Концепта,са Повељом Уједињених Нација,као својеврсним Уставом међународног друштва,т.ј.међународне заједнице држава и народа у ширем смислу,за разлику од међународне заједнице у ужем смислу,како то у смислу њихових интереса користе тај термин поједине земље са битним утицајем у самој међународној заједници,и њима наклоњене мање земље.

Из овог главног циља произилазили су подциљеви;јер испитујући формалну страну ,ми смо испитали и да ли ова Доктрина представља опасност за међународно—јавно право са формално-правног становишта,у смислу да ли га руши у оном опсегу који обухвата,и да ли представља преседан за његово даље урушавање?Надаље,ми смо испитали и утврдили који степен опасности представља примјена ове Доктрине ,коју схватамо као скуп правних прописа и физичких аката пре њеног формалног доношења и после њеног доношења на фактичке међународне односе,имајући на уму да је међународно-јавно право,политичко –правна наука,и схватајући огроман значај ове Доктрине , не само за међународно-јавно право ,у цјелини ,него и за међународне односе,како на партикуларном нивоу већ ,и на глобалном нивоу .

И на крају сви ови циљеви су се слили у један научни ток,,а то је да се научна активност на овом пољу ,у овој области шире осветли,на тај начин доприносећи да се попуни та научна недовршеност ,и да се на тај начин шире осветли улога НАТО-а ,у садашњем тренутку,у

контексту ове Доктрине .Свакако поред научне употребе ,овај рад је захтевао и практичну употребљивост,због своје осетљивости и потребе утицаја и информисања,на доносиоце одлука у земљама,које теже НАТО-у,на бившим југословенским просторима,као надам се и ширем информисању грађана,на овим просторима,служећи у том контексту као путоказ.

Методи,коришћени ,у процесу израде ове дисертације ,били су бројни. Наиме ,користили смо у изради овог рада-објективну,т.ј.текстуалну методу,у анализи бројних изворних НАТО докумената.Такође,користили смо индивидуалну –субјективну методу,као и циљну ,т.ј.(телеолошку методу).

У поглављима намијењеним историјском развоју НАТО-а,и као и еволуцијама његових Доктрина,бавили смо се ,како историјском методом ,тако и дескриптивном.

У опису ,куда води и које све последице ,доноси ова НАТО Доктрина ,ишли смо користећи индуктивну методу (од појединачног ка општем),а у циљу предвиђања ове Доктрине *pro futuro*,користили смо дедуктивну методу.Такође,у анализи ,правних норми разних међународних организација,(општег или партикуларног типа),користили смо компаративно-правну методу.Све у свему ,користили смо у овом раду,низ метода ,не ограничавајући се на једну методу или једну групу метода,као форме сазнања суштине ствари по овом питању.

На крају рада дошли смо ,између осталих, до ових најважнијих закључака:

-нова Доктрина НАТО-а,није у складу са међународним правом;

-она представља велику опасност по мир и безбедност у свету;

-она представља претњу интересима Русије,и представља основ за могућу конфронтацију,између две стране, НАТО-а са једне стране ,и Русије и других великих сила нечланица НАТО-а ,са друге.

Доктрина,није у складу са Повељом УН-а,нарочито са чла.51.,јер га прекорачује. Наиме тај чла.предвиђа самодбрану,једне или више земаља,само ако су претходно нападнуте ,и док Савет Безбедности УН,не реагује.Насупрот томе ,Доктрина ,предвиђа тзв“Кризни Менаџмент“ ,т.ј., мијешање у кризе,управљање њима, и на крају наметање поретка који НАТО-у,највише одговара,кршећи на тај начин,не само Повељу УН-а,него и Уговор о оснивању НАТО-а,који предвиђа у складу са Повељом УН-а,**једино** у том контексту

одбрамбене акције ,уколико је нека од чланица НАТО-а,нападнута.Доктрина,фактички ,поред формалног дијела, дерогира како Повељу УН-а,тако и Уговор о оснивању НАТО-а.Најеклатантнији примјери за то су:агресија на СР Југославију из 1999,прекорачење нужне самодбране у Авганистану ,и агресија на Либију из 2011.

Доктрина представља,велику опасност по мир у свету,,јер НАТО разрађујући менаџмент,“управљања кризама“,може сам да их изазива и да управља њиховим трајањем и последицама ,изазивајући на тај начин ,ширење свог утицаја,и насилно наметање марионетских власти и режима,који одговарају тој организацији.На тај начин не само да се крши међународно-јавно право ,већ се крши и право на унатрашње самоопредељење држава и народа.И напокон ,ту се покушава у знатној мери и супституисање улоге УН-а, и то у најзначајнијем њеном делу,а то је преузимање њене формално-правне улоге очувања ,мира и безбедности у свету.

НАТО-вско ширење ,представља велику опасност,посебно за Русију,којој није дозвољен улазак у ту организацију,у којој би пресудно могла да утиче на њену политику, а са друге стране,НАТО се примакао руским границама.На тај начин се изазвала нова трка у наоружању,отказивање већ постојећих уговора о разоружању,и могуће шире и чвршће повезивање ,можда чак и блоковско ,Русије ,Кине ,Индије и неких других земаља.

Значи,нова Доктрина НАТО-а,није у складу са међународним-јавним правом,она му је потпуно супротна ,како у формалном , а посебно у суштинском смислу и она представља велико одступање,како од кодификованог међународног-јавног права ,тако и од међународног-обичајног –јавног права, и она најзад ,представља велику опасност по мир и безбедност у свету.

Кључне речи:међународно право, НАТО,нова Доктрина,мир,безбедност, свет,међународни односи.

Научна област:међународно-јавно право.

Ужа научна област:међународне организације и међународни односи.

УДК(и посебан класификациони број уколико постоји):_____

SUMMARY

Doctoral dissertation "The new Doctrine of NATO in the light of international law" is written with a view to, highlight that part of international public law and science of international organizations, as its part or as an independent scientific discipline, which refers to NATO as major political-military organization and its new Doctrine, which has primarily a political character. It also aimed to highlight a wide range of international influences, which NATO could have, had and which can have with this Doctrine. Doctoral dissertation had as an immediate goal, to explain and determine the compatibility of the new Doctrine of NATO, i.e. Strategic Concept, with the Charter of the United Nations, as a kind of international society Constitution, i.e. international community of states and nations in the broader sense, in the contrast to the international community in the narrow sense, and how individual countries use, in terms of their interest, that term with important influence in the very international community and their less important, but friendly, countries.

The main goal included subgoals: examining the formal side, we have examined, whether this Doctrine presents, a threat to international public law from the formal-legal point of view, i.e. whether it destroys this law to the extent which covers, and if it presents a precedent for its further destructions? Furthermore, we investigated in scientific manner, and found what degree presents application of this Doctrine, which is understood as a set of legal rules and physical acts, prior its formal adoption and after its enactment in actual international relations, bearing in mind, that international public law is a political and legal science, and realizing, the great importance of this Doctrine, not only for the international public law as whole, but also for the international relations in a particular level and globally.

Finally all these goals are merged into one scientific flow aiming, to highlight the research activity in this field in a broader sense, thus contributing to fulfillment of that scientific incompleteness, which would result in further highlighting of the current role of NATO in the context of this Doctrine. Certainly, besides the scientific needs, this paper requested also practical applicability, because of its sensitivity, influence and the need to inform decision-makers in countries aspiring to join NATO on the former Yugoslav territories, and it will hopefully contribute to wider informing of citizens in this region, serving in that context as a guide.

Methods used in the preparation of this dissertation were, numerous. Namely, we used, for development of this paper, an objective, i.e. textual method in the analyses of many original NATO documents. We also used, individual and subjunctive method as well as teleological method.

The chapter dedicated to the historical development of NATO and evolutions of its Doctrine, we have dealt with both the historical and descriptive method.

In order to make forecast of where this NATO Doctrine goes and what are its consequences we have used the inductive method (from individual to general), and in order to predict effects of this Doctrine *pro futuro*, we have used a deductive method. Also, in the analysis of legal norms of various international organizations (general or particular types) we have used the comparative –legal method. In fact, we have used a number of methods in this paper, not limiting to one method or one group of methods, as the form of understanding the essence of this issue. At the end of this paper among the others, we have come to the following conclusions:

-new Doctrine of NATO is not in accordance with international law;

-it is great threat to security and peace in the world;

-it represents a threat to interest of Russia and it is basis for a possible confrontation, between the two sides: NATO on the one side, and Russia and other major powers which are not members of NATO, on the other side.

Doctrine is not in compliance with the UN Charter, exceeding Article 51. Namely, that Article stipulates self-defence of one or more countries only if they have been previously attacked and before responding of the UN Security Council. In the contrast to that Doctrine forecast so-called Crisis management, i.e. interference in the crisis, its management and ultimately the imposition of an order that is most convenient to NATO, thus violating not only the UN Charter, but also the Treaty establishing NATO, which provides, in accordance with UN Charter, **just defensive actions**, if any NATO member was attacked. It actually, in addition to the formal part, derogates both, the UN Charter and the Treaty establishing NATO. The most obvious examples of this are: aggression on Yugoslavia 1999, exceeding of necessary self –defence in Afghanistan and aggression on Libya in 2011.

It represents a significant threat to world peace, because NATO can, elaborating “the crisis management”, cause the crises and manage their duration and effects, thus spreading its influence and violent imposition of puppet governments and regimes which are convenient to the organization. In this way, not only international public law is violated, but also the right to internal self –determination of states and peoples. It is tried to significantly substitute the role of

the UN in its most significant part and that is taking over its formal-legal role in maintaining peace and security in the world.

NATO expansions represent a major threat, especially to Russia, to which is not allowed to join this organization, where it could have a crucial influence on its policies, and then NATO CAME CLOSER to Russia borders. This resulted in new race in arms, cancellation of some agreements on disarmament and possible stronger and broader connection, perhaps even by the bloc consisting of Russia, China, India and some other countries.

So the new NATO Doctrine is not in accordance with the international-public law. It is quite the opposite, both in formal and particularly in terms of substance and it represents a huge departure from codified international-public law and international legal practices and a major threat to peace and security in the world.

Key words: International law, NATO, new Doctrine, peace, security, world, international relations.

Scientific Area: International –Public Law.

More specific scientific area: International Organizations, International Relations.

UDK: _____

САДРЖАЈ

ПРЕДГОВОР-----	1
I ДИО –УВОД -----	5
1.1.УВОД-----	6
II ДИО ---НАСТАНАК И ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ НАТО-А-----	8
2.1.ХЛАДНОРАТОВСКА ПОДИЈЕЉЕНОСТ И УСЛОВИ ЗА ФОРМИРАЊЕ БЛОКОВА-----	9
2.2.НАСТАНАК НАТО-А-----	15
2.3.УТИЦАЈ НАТО-А ,НА ФОРМИРАЊЕ ДРУГИХ БЛОКОВА-----	23
III ДИО-НАТО И ЊЕГОВ ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ-----	29
3.1.УГОВОР О ОСНИВАЊУ НАТО-А-----	30
3.2.ПРАВНИ АКТИ НАТО-А-----	37
3.3.ОРГАНИ НАТО-А-----	42
3.4.ОДНОС НАТО-А ПРЕМА ОРГАНИЗАЦИЈИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА-----	50
3.5.ОДНОС НАТО -А,ПРЕМА НЕКИМ ДРУГИМ МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА-----	57
IV ДИО –ПРВОБИТНА ДОКТРИНА НАТО-А-----	62
4.1.СУШТИНА ТЕ ДОКТРИНЕ -----	63
4.2.СПРОВОЂЕЊЕ ТЕ ДОКТРИНЕ У ПРАКСИ-----	78
V ДИО-УТИЦАЈ ПАДА ИСТОЧНОГ БЛОКА НА НАТО-----	86
5.1.НЕСНАЛАЖЕЊЕ НАТО –А НАКОН ПАДА ИСТОЧНОГ БЛОКА-----	87
5.2.УЧЕШЋЕ НАТО-А У МИСИЈИ ОДРЖАВАЊА МИРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ--	110

VI ДИО- ПРОМЈЕНА ДОКТРИНЕ НАТО-А-----	115
6.1.ПРОМЈЕНА ДОКТРИНЕ НАТО-А И ЊЕНИ ЕЛЕМЕНТИ-----	116
6.2.АГРЕСИЈА НАТО ПАКТА НА САВЕЗНУ РЕПУБЛИКУ ЈУГОСЛАВИЈУ-----	129
6.3.УЧЕШЋЕ НАТО-ПАКТА У ДРУГИМ ОРУЖАНИМ ИНТЕРВЕНЦИЈАМА-----	142
VII ДИО -УТИЦАЈ ПРОМИЈЕЊЕНЕ ДОКТРИНЕ НА МЕЂУНАРОДНЕ ФАКТОРЕ-----	153
7.1. НОВА УЛОГА НАТО И УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ-----	154
7.2.УТИЦАЈ НА ЗЕМЉЕ ЧЛАНИЦЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ-----	161
7.3.ВЕЛИКИ НЕГАТИВНИ УТИЦАЈ НОВЕ ДОКТРИНЕ НА РУСИЈУ КАО ВЕЛИКУ СИЛУ-----	168
VIII-ДИО –ПРОМЈЕНА ДОКТРИНЕ И МЕЂУНАРОДНО –ЈАВНО ПРАВО-----	180
8.1.ОДНОС ДОКТРИНЕ ПРЕМА ПОВЕЉИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА-----	181
8.2.ОДНОС ДОКТРИНЕ ПРЕМА ОСНОВНИМ НАЧЕЛИМА МЕЂУНАРОДНОГ-ЈАВНОГ ПРАВА-----	192
8.3.ОДНОС ДОКТРИНЕ И НАЈВИШИХ ПРАВНИХ АКТА НАТО-А-----	200
8.4.ОДНОС ДОКТРИНЕ ПРЕМА СПОРАЗУМИМА О РАЗОРУЖАЊУ-----	205
ЗАКЉУЧАК-----	208
ЛИТЕРАТУРА-----	214
АФИЈА-----	225

ПРЕДГОВОР

НАТО је једна од најзначајнијих међународних организација на свету. Она као таква ни данас не губи значај. ЗБОГ тога је веома значајно научно демистификовати и објаснити улогу коју она данас има.

НАТО се развијао након хладноратовске подијељености настале после 2 светског рата. Он је био први војно –политички савез који је тада настао. Још 1949. се оснива Сјеверноатлантски савез-НАТО. У његов састав се укључују земље Западне Европе. А од земаља сјеверне Америке ту су биле САД и Канада. На другој страни имамо формирање Варшавског пакта од 1955, које је настало као резултат формирања НАТО-а и којем формирању је претходило укључивање тадашње Западне Њемачке у НАТО. О начину и времену оснивања НАТО-а, бавићемо се више у историјском дијелу –у дијелу о историјском развоју НАТО-а.

НАТО као међународна организација регионалног типа, војног и политичког карактера, тада је основана под правдањем заштите од тзв. „комунистичке опасности“ на тзв. добровољном основу“ земаља чланица. Тада је НАТО, имао формални *raison d’etre* свог постојања.

Међутим, са престанком постојања Варшавског пакта поставља се питање даљег опстанка НАТО-а. Нарочито се то питање поставља у смислу не само његовог даљег опстанка већ и његовог очигледног ширења улоге коју има и која му је била одређена хладноратовским раздобљем, и на основу свега тога, правних аката који су били предуслов његовог формирања, а који су наравно, морали и били у складу са Повељом УН-а, која је не само уговор –устав, те свеопште –универзалне међународне организације, већ и највиши правни акт заједница народа и држава т.ј. међународне заједнице. Тако на основу свега тога донијет је уговор о оснивању НАТО-а, и његов Статут, а затим и војно – политичка доктрина односно његов стратешки концепт, која је била тада хладноратовска и која је била непозната јавности и та односна Доктрина или концепт је важила све до 1991.

Следећи период је био период од 1991-2002, када је усвојена прелазна Доктрина, која није директно била несагласна са међународним –јавним правом, али показивала је тенденције да из њега изађе. И њоме ћемо се позабавити и научно је анализирати у нашем раду.

Међутим предмет нашег рада је нови стратешки концепт-односно доктрина НАТО-а,који је био већ назначен и стидљиво провучен Доктрином из 1999 године са тзв. *Управљањем кризним ситуацијама*, да би новим Лисабонским документом из новембра 2010.,био јасно уобличен.

Зашто је ова доктрина предмет нашег рада?Зато што испитујући њу,ми испитујемо њену усклађеност са међународним –јавним правом,њену формалну- правну страну .Међутим испитујући ту страну ,ми ћемо покушати да видимо и истражимо њен утицај на међународне односе ,који је нераздвојив од њене формално-правне стране .Другим речима казано ,проучавајући део ,ми ћемо покушати да шире осветлимо целину.

Који су још разлози утицали да ова доктрина буде предмет нашег рада?Ширење НАТО-а,је велика претња међународном миру и стабилности,с једне стране ,а са друге стране,то је још увек неистражено научно поље у великој мери , и обрађивано је на просторима Србије и Црне Горе,углавном, у склопу информација,третираних у дневној и периодичној штампи у вези саме *доктрине*,односно у вези ширења НАТО-а на исток,односно њеног конкретног спровођења у пракси,као и у вези реакција појединих земаља у првом реду Русије на такву ситуацију.

Тако да ова доктрина,која је научно недовољно истражена,представља оригиналну научну идеју,која ће попунити научну недовршеност у тој области и представља прави научни изазов,који није нимало лак за истраживање,али који може донети веома велике резултате не само у области науке о међународним организацијама,већ међународног права уопште, као и науке о међународним односима, било да је реч о третирању те науке ,као део шире науке међународног-јавног права или као самосталне научне дисциплине.

И не само то,нова доктрина НАТО-а ,утиче и на политичку реалност земаља ,посебно источне Европе и Русије,као и на њихово економско битисање,тако да је ова научна идеја,значајна за политику и правну доктрину,као везивно ткиво две сродне и међусобно испреплетане научне дисциплине које не могу постојати једна без друге,(јер нема међународног права без међународних односа,који су га створили,с једне стране а са друге стране ,већ створено међународно право утиче на међународне односе, и то дуготрајно, стварајући одређене ситуације и конкретно понашање држава и међународних организацијакоји се крећу у оквирима међународног права,па и на човјека ако га схватамо и третирамо као субјекта међународног –јавног права,(стварајући тако велики feedback).Промена доктрине НАТО-а ,се може посматрати и у историјском контексту,тао да је ова тема важна,посматрајући друштвене науке у целини.

Научна оправданост теме се огледа у томе како смо већ утврдили да ова тема науке међународног права ,није довољно истражена и са њеним проучавањем и систематизовањем теме, Нове доктрине НАТО-а,конкретно се се проширује наука о међународним организацијама и наука међународног –јавног права као целине,јер се нова доктрина,посматра не само у светлости науке о међународним организацијама ,где је НАТО једна од двије најзначајније међународне организације регионалног карактера и трећа по важности у свету,третирајући у тој подели и универзалне међународне организације.Али ако изузмемо Европску Унију као организацију држава sui generis ,карактера-која има елементе и међународне организације и својеврсне наднационале институције у којој државе преносе свој целокупни суверенитет,онда је НАТО главна регионална међународна организација и њена доктрина и њени правни акти,нису интересантни,само са гледишта науке о међународним организацијама,као интегралног дела науке о међународном јавном праву ,већ и међународном јавном праву као целини.Управо промена доктрине је интересантна и из тог разлога што то није пука промена правних аката,већ суштинска тежња НАТО-а ,ка много универзалнијој улози ,а то треба да је предмет интересовања,не само науке о међународним организацијама и науке о међународним односима,већ науке међународног јавног права као целине.Зато ћемо се се и у овом раду позабавити и тим аспектима теме.

Друштвена оправданост теме се огледа у више аспеката.НАТО као међународна организација која све више обухвата и тежи да обухвати читаву Европу ,утиче на народе и државе које је инкорпорирала,као и на државе и народе који су за сада остали изван НАТО-а.Због тога то интересује јавност посебно Србије као државе која је остала изван НАТО-а,колико је доктрина ,која се већ увелико спроводи у складу са међународним-јавним правом .

Други аспект ове теме је тај да са ширењем такве војне организације,која се већ добрано примакла нашим границама,поставља се питање да ли то доприноси безбедности или доприноси новим опасностима и неком новом облику блоковске подељености,на релацији –Русија-НАТО?

*Треће ,Нова доктрина НАТО ЈЕ СТАВИЛА ,НЕКЕ НАРОДЕ И ДРЖАВЕ У ДИЛЕМУ ДА ЛИ ПРИСТУПИТИ ИЛИ НЕ НАТО-у.*Сагледавањете тематике у контексту нове доктрине ,помаже правилној одлуци у том смеру.

Практична оправданост темесе огледа у том контексту.да научно обрађивање теме треба да буде повезано са стварношћу у, практичном смислу.Тако и ова тематика,после њене научне обраде може бити путоказ и за политичаре,војне комаданте и све правнике и лаике који желе продубљено знање из ове области.Ова тематика је толико актуелна у последње време ,тако да њена научна обрада,може итекако помоћи у

великој мери њеном разумевању,размишљању у том контексту ,као и конкретном деловању у том смеру.

Циљ овог рада је да ,ближе осветли,нову доктрину НАТО-а и да се представе све могуће опасности до којих њена примена може да доведе.Значи циљ је проширење научног знања из те области међународног –јавног права и да се одређени научни празни простор,који ту постоји попуни.Значи, циљ обраде ове теме се може поделити на три подциља који се сваки са своје стране рађају и сви се сливају у један исти ток ,а то је допуна и проширење знања из ове веома важне животне области.

Подгорица мај 2012-год.

I ДИО- УВОД

1.1.УВОД

Ми смо већ у предговору овог рада напоменули неке стваре у вези развоја НАТО-а и његове улоге коју је имао на почетку свог формирања и навели нека питања која се јављају са садашњим развојем НАТО-а. У овом дјелу рада ћемо се осврнути на још неке аспекте ове теме ,да би се полако примакли уводним дјеловима теме .

Ако пођемо од дефиниције међународних односа ,у ужем смислу(као међународних политичких односа),како су дефинисани ,још на почетку развоја ове научне дисциплине“...тада се може употријебити термин међународни односи ,и при томе мислити на укупност међународних односа уопће,или на укупност двију или ограниченог броја држава“¹,онда можемо рећи да проучавање НАТО-а,у ширем смислу ,или његове нове доктрине ,које је предмет нашег рада,представља проучавање једне војне алијансе)т.ј.ограниченог броја држава.Са друге стране,ако погледамо утицај те Доктрине и саме Алијансе на међународне односе можемо уочити да Нова доктрина ,односно Алијанса,утиче на претежни број држава у свету,то значи и на међународне односе великог броја држава. Код писаца са разним пољима истраживања ,међународно-јавно право и међународни односи се одвајају²,међутим како смо објаснили у уводу овог рада ,они се прожимају. Са друге стране међународне организације представљају институционално уређивање односа у свету,које је један од тих сегмената у међународним односима.³Ако тако третирамо међународне организације,онда је НАТО ,институционално решење за одређену врсту међународних односа,одређених држава ,и то у војном ,а пре тога у политичком смислу.

Кад посматрамо историјски развој међународних односа од 2 светског рата на овамо ,видимо да НАТО већ од 1949 .од момента оснивања, игра значајну пропагандну ,војну и политичку улогу и уопште улогу у међународним односима тог времена .Тај савез је играо улогу у развоју хладноратовских конфротација и на основу његовог оснивања и даљег развоја директно је утицао на даље формирање других блокова (*Сеато пакт,Багдадски пакт* итд.) Она је такође утицао и на даље формирање *Варшавског Пакта*,1955,,чиме је утицао на формално заокруживање хладноратовске подијељености.Међутим ,важније од формалне стране његовог оснивања,је била

---

¹Др Владимир Иблер,Међународни Односи ,1971,стр.10.

²Видјети,Malcom ,N .Shaw,International Law 1997.Burton J.International Relations,1997,Karen Mingst ,Essentials of international organization,2003.

³ Archer ,S.International Organisations,2001,стр.2.

чињеница да је НАТО тада допринио подијељености на Европском плану и уопште глобалном светском плану, утичући тако не само на формалне чланице НАТО у њиховим међународним односима и односима са другим блоком као супарничким блоком већ и на цјелокупни свет- међународну заједницу земаља као и на њихов развој посебно на унутрашњи развој земаља чланица НАТО пакта.(О томе ће бити више речи касније) .

Таква његова улога наставила се и касније.Међутим ,са распуштањем супарничког блока и његовим гашењем, оправданост постојања овог блока и његов даљи опстанак се доводи у питање.Послије одређеног затишја овај блок наставља са даљим развојем и новом улогом,која је била индукована таквим развојем догађаја.(И о томе ће бити више речи касније).

Његова данашња улога са све већим проширењем је интересантна за цели свет и у том контексту врло је важно проучити ,његову доктрину у светлости међународног права ,јер њено проучавање у светлости међународног права помаже ширем сагледавању улога коју НАТО данас има , а коју улогу и неке земље чланице, не сагледавају у потпуности,односно нису је свесне до краја .Такође то доприноси, можда,и сагледавању улоге НАТО-а која је прикривена,а којој се тежи.Надамо се да ћемо оваквим проучавањем ,које разматра улогу Пакта ,и у историјском контексту допринети томе.

II ДИО

НАСТАНАК И ИСТОРИЈСКИ РАЗВОЈ НАТО-А

2.1.ХЛАДНОРАТОВСКА ПОДИЈЕЉЕНОСТ И УСЛОВИ ЗА ФОРМИРАЊЕ БЛОКОВА

После и у току 2.светског рата,имали смо ситуацију,прво сарадње ,а онда и ривалитета између великих сила предводница антифашистичке коалиције.До те сарадње у поменутом рату ,дошло је после великих ломова који су се десили послје бољшевичке револуције у Русији 1917 год.После 1.светског рата тадашње буржоаске силе :Енглеска,Француска и Сједињене Америчке Државе ,покушале су гушење те револуције.То гушење и неуспешна војна интервенција у Русији, завршили су се безуспешно 1924.Тад наступа период велике изолације СССР-а и раздобље његовог самосталног великог индустријског развоја. Стаљин усваја доктрину о изолованом социјалистичком острву и јављају се први покушаји мирољубиве коегзистенције.⁴

У том периоду неки теоретичари су тражили коријене хладног рата.Наиме ,они су сматрали,да напад западних сила и неуспјешно гушење руске социјалистичке револуције је узроковало и касније хладноратовско надметање.Они су се звали *ревизионисти* и коријене хладног рата ,смјестили су дубоко у прошлости.“Десети мјесец након октобарске револуције,совјетска Русија и Запад били су у рату.И то није био хладни рат него врући,обиљежен многим жртвама и големим разарањима. И нека се памти оно што ми заборављамо а што Совјети нису никада заборавили:тај рат нису започели комунисти шаљући армије на запад,него Запад ,шаљући армије против совјетске Русије.⁵“ Било је неких још покушаја да се коријени хладног рата ,траже још даље у прошлости ,чак у Енглеском освајању неких дјелова Азије у 19 вијеку , и руском противљењу таквој ситуацији.⁶Док су трећи сматрали да је хладни рат настао са 1939, и подјелом око Њемачке.(Такво је мишљење заступао британски аутор Филип Виндзор).Међутим и поред оваквих мишљења ,ми сматрамо да коријене хладног рата ,треба тражити од 1945. ,а не од тих значајних историјских догађаја ,које су поменути аутори навели,јер то су ипак били историјски невезани и веома удаљени догађаји који нису били у директној вези,са каснијим настајањем НАТО-а.

⁴О томе видјети Cold War –Wikipedia ,free enciklopedia,page 3.

⁵F.L.Schuman, The Cold War:Retrospect and Prospects,Baton Rouge,1962.,стр.79-80.

⁶Такво је било мишљење британског аутора Десмонда Донелија.Видјети о томе Хладни рат и Европа,Радован Вукадиновић,1983.стр.20.

Релативно мирније раздобље наступа тридесетих година 20.вијека, када се јавља опасност њемачког поновног уздицања и жеље за ревашинизмом. Француска остаје усамљена у Европи као брана долазећој њемачкој опасности, а САД и Велика Британија се повлаче у том добу из европских послова. Нарочито су САД биле прожете изолационизмом и њихово признање СССР-а, јавља се тек 1933. Оне нису биле члан чак ни Друштва Народа између два светска сукоба.

У другом светском рату борба против фашистичких сила није била равномерно распоређена. "Но терет рата и цијена коначне побједи нису били међу њима равноправно подијељени. Само на источној fronti уништене су двије трећине свих њемачких оружаних снага. При крају рата, када је Хитлерова Њемачка имала око 7,5 милијуна војника, СССР их је на европском ратишту имао око 10 милијуна. Америчка армија имала је око три милијуна, британска 900.000 а француска 400.000."⁷ Још у току тог великог светског сукоба, ове велике силе успостављају редовну комуникацију да би координисале своје напоре против фашистичке Њемачке у првом реду, и њених савезника. Тако се одржавају конференције на Јалти 1943. и Потсдаму 1945, које већ чине напоре да се уобличи завршни напори за побједу над снагама супарничке коалиције и у вези послератног обликовања света. На тим конференцијама, велике силе су преговарале о послератној Европи.

Још у току другог светског рата, јавља се таква ситуација да се планирају послератне позиције великих сила. Јављају се *три велике тежње великих сила*. На једној страни постојале су амбиције САД да обуздају тзв. "комунистичку опасност" која је пријетила наводно од СССР-а и нових социјалистичких држава, а у ствари тада је постојала ситуација да снаге предвођене Америком су покушале да наметну њену хегемонију, скоро читавом свету. (о томе ће бити више речи мало касније). На другој страни улога, Велике Британије је била много скромнија. Она је покушала да очува дотадашње колоније под својом влашћу и да са друге стране, успостави мало већу равнотежу у Европи, која је била нарушена совјетским потискивањем њемачке оружане армаде у источној Европи. На трећој страни Совјетске тежње су биле више идеолошке природе. Оне су биле ношене жељом да се социјализам као светски процес рашири што више по свету.

Америчке тежње су биле највеће. С једне стране говорено је једно, а радило се и желело сасвим друго. Примера за то имамо пуно. Џорџ Кенан архитекта америчке политике после другог светског рата говорио је следеће: "Ми имамо око 50% светског БОГАТства а само 6,3% светског становништва... Наш највећи задатак у наредном периоду

---

⁷Радован Вукадиновић, Међународни политички односи, Загреб, 2004. Морамо нагласити да је Француска тада била окупирана, и није могла бити равноправна чланица коалиције као ове три земље.

је да осмислимо облик односа који ће нам омогућити да задржимо ову несразмерну позицију...Ускоро ћемо морати наступити са позиција силе...“⁸Америчке позиције су предвиђане и разматране у току другог светског рата.Тако је било предвиђено да се створи тзв.**Велика област** гдје су поражене Њемачку и Јапан ,које су се доказале као високо индустријске силе требале да слиједе остале земље .Тако створене циљеве требало је да се остваре првенствено у односу на Западну Европу ,а по могућности на читав свет ⁹.Из овог угла гледано можемо да сматрамо да је историјска срећа што је постојао СССР као противтежа овим плановима,односно да је појава те државе спријечила замјену једног тоталитаризма другим .

На другој страни имали смо ситуацију ,да Велика Британија која је до другог светског сукоба била главна поморска и колонијална сила,почела је да губи своју снагу ,тежећи да спасе, што се спасити може.Она је настојала да очува Средоземље под својом контролом , тежећи да задржи Источну Европу што даље од совјетске супремације ,користећи је као својеврсну тампон зону према Совјетима.¹⁰“...Променила се улога исцрпљене Британије која је своју улогу исцрпљене поморске силе ,убрзо после рата морала да препусти Сједињеним Државама.“¹¹

На трећој страни имали смо ситуацију да је Совјетски Савез који је поднео највеће напоре у другом светском рату и ослободио читаву источну Европу,тежио ка *равноправној* улози у светским збивањима.

Све ово је доводило до **низа напетости** .Још 1945. Американци бацајући нуклеарну бомбу на Јапанске градове Хирошиму и Нагасаки,изазивају зазор код друге стране.Амерички авиони прелијећу преко територије Југославије ,гдје неки од њих бивају и оборени.У Грчкој ,Американци су подржавали заједно са Енглезима корумпирану власт,против грчких родољуба.У том контексту тадашњи британски премијер Винстон Черчил,1946 говори о „ гвозденој завеси која се спустила над Европом од Балтика па до Јадранског мора“.Међутим Стаљин предузима кораке који су довели до смањења затегнутости.“...Сами Југословени сумогли постати сувише јаки а њихове усијане главе –то се могло видети из њиховог захтева према Трсту и њиховог обарања два америчка авиона 1946.године-могле су испровоцирати Запад.Зато је дато наређење Југословенима да не журе с њиховим плановима о преузимању Албаније и да потпуно прекину да помажу грчку герилу.У условима хладног рата,ове акције су говориле о Стаљиновом опрезу да се не сукоби с Британцима и Американцима:у тој мери су и оне смиривале напетости“¹².

⁸Ноам Чомски“Шта то у ствари хоће Америка“,1999,стр.15-16

⁹Исто,стр.17-18

¹⁰Предраг Симић,ТИТО И НАТО,2008,стр.26-28

¹¹Исто стр.27-28

¹²Џон Луис Гедис,Хладни рат,стр.63

Међутим на основу других изјава, као изјаве дате од Молотова „САД су група интернационалних капиталиста **које желе нову супермацију** и желе владавину над светом у новом светском рату“, ¹³ закључујемо да је Совјетска страна била свјесна друге стране и опасности ,која она носи. ¹⁴

Као моменат настанка хладног рата у литератури су се појављивала различита и супростављена мишљења. Тако су западни писци наглашавали признавање нове Пољске владе од стране Совјета ,или оштри курс Труманове администрације према другој страни. Исто мишљење су заступали и Совјетски писци који су навели да је оштар курс примијенила Труманова администрација после Рузвелтове а нарочито после конференције у Постдаму. ¹⁵ Чини се да су преломни тренуци у његовом настајању према нашем мишљењу били :1)Труманова доктрина;2)Маршалов План;3)Замјена британске подршке влади у Грчкој ,америчком подршком. Значи ,хладни рат је настао око 1947-1948.

У Западној литератури се наводило да је хладни рат био наметнут Совјетском Савезу, који није хтио ту подјелу ,већ је био натјеран од западних сила да прихвати овакву подјелу. “У прилог таквом размишљању Деутсечер спомиње и Кенанову тврдњу да је заправо Запад након другог светског рата створио мит о комунистичкој опасности и пријетњи и да је стварањем НАТО-а, арбитрарно повучена линија дуж Европе, како би се спријечио напад који нико није планирао.“ ¹⁶ Кенан, закључује да Совјетски Савез није желио ,ни хтио да осваја друге земље после другог светског рата, већ га је оштра политика западних земаља, натјерала да примијени експанзионизам у оквиру самоодбране. Међутим ,ми се не би сложили са становиштем да је Совјетска страна ,тад била много слабија које су такође истицали **ревизионисти** ,већ би истакли да је она била за нијансу слабија ,ако посматрамо ситуацију у контексту нуклеарног оружја у коме су Американци имали нуклеарни монопол али су Совјети имали предност у конвенционалним снагама-у људству и опреми ,и која је била огромна. Касније су укинули и тај нуклеарни монопол извођењем прве нуклеарне пробе, да би крајем педесетих са лансирањем „Спутњика“ преузели примат и у том контексту наоружања ,као и у свемирским технологијама ,а извјесни паритет је касније достигла Совјетска страна ,и економским развојем.

.А са друге стране читава та послератна политика показује да је читава Совјетска политика ,била узвраћање на агресивне поступке друге стране, посматрано у периоду од 1948-1955.

---

¹³ Cold War, оп.цит.стр. 6

¹⁴ Проф.др.Владимир Иблер.Међународни Односи(Дјело међународне и домаће групе аутора,као прилог оснивању Науке о међународним односима из 1971).

¹⁵О томе шире видјети Радован Вукадиновић,оп.цит,стр.23-25.

¹⁶Исто,стр.31.

У литератури је наведено пуно примјера карактеристика и дефиниција хладног рата .Ми бисмо у тој подјели изабрали оне неспорне:

-врши се интензивна пропаганда;

-вршила се економска блокада социјалистичких земаља од супротне стране ;

-одлагало се решавање акутних међународних проблема;

-подизана је војна готовост ;

-у међународним односима се примјењивала сила и уцјена(ово су посебно наглашавали Совјетски писци);

- врши се шпијунска повезана дјелатност земаља заједничког блока(ово се посебно односило на Западне службе);

-распирује се ратна хистерија.

Све ово је говорило даје свет тада ишао, ка блоковској подељености.

Тада се први пут и употребљава реч **хладни рат** ,који је изражавао тадашње стање снага у свету.Њега је први употребио Бернард Барух ,амерички предсједнички савјетник и финансијер у Априлу 1947.¹⁷Чини се да је овај термин баш изразио праву суштину односа у тадашњем свету који је ишао ка блоковској подијељености.

Поред ових карактеристика хладног рата се може издвојити још неколико карактеристика које се наводе и у међународно-правној доктрини(али са наравно нашом интерпретацијом тих карактеристика):

-хладни рат није био ограничен само на Европу .Он је био ограничен на Европу само на почетку свог развоја,али је касније са развојем идеолошке борбе био захватио и друга подручја и континенте.

-хладни рат није се ограничавао само на борбу између земаља са различитим друштвено-политичким поретком,већ и на унутрашње прилике у појединим земљама да би преовладао један или други друштвено –политички систем.

-хладни рат је зависио од оружја,кад је у почетку само једна страна имала **нуклеарни монопол** ,онда је било више могућности за избијање рата ,али кад је успостављен нуклеарни паритет,онда је строго контролисан ,могући развој ратне

---

¹⁷Исто,стр,2,а овом термину је светску распрострањеност је дао новинар Валтер Лимпан са својом књигом Хладни рат из 1947.

ситуације,иако је и до паритета,таква могућност у развоју догађаја била ограничена захваљујући ,јаким совјетском конвенционалном и људском потенцијалу,који је далеко надмашивао конвенционалне снаге **непријатељске ,веома агресивне стране.**

Неки овим одликама хладног рата додају и карактеристику везану за Њемачко питање, али ми се не би сложили са таквим ставом ,јер сматрамо да такво резоновање искључује важност других подручја у хладном рату ,од којих су неки као Кина ,Индокина и Кореја имали исту ,ако не и важнију геостратешку важност у хладном рату.У прилог нашег становишта,иде и чињеница ,да је Совјетски Савез предлагао неутралну јединствену Њемачку,али је она била ипак важнија западњацима,као сила подијељена ,па макар им користио и само њен западни дио.¹⁸

Све,ове карактеристике хладног рата и међународних односа из тог доба ,указивали су на ситуацију која је убрзо услиједила формирањем војно –политичких блокова и формалним заокруживањем хладног рата.

---

¹⁸О супротном мишљењу видјети, Радован Вукадиновић,оп.цит.стр.37-39.

2.2.НАСТАНАК НАТО-А

Објашњавајући догађаје у претходном делу рада, ми смо указали да су бројни догађаји ишли ка томе ,односно индицирали су формалну блоковску подијељеност. Када се читају данас бројни радови који се баве НАТО-ом, основна“ филозофија“ њиховог оправдања НАТО-а , је у томе да тадашњи совјетски експанионизам је претио т.з.в.“ слободном свету“ намећући потребу, тог табора да се брани , формирањем и војно-политичких блокова.¹⁹ У том контексту се помиње совјетска претња независности Норвешке, Грчке и Турске у постратном добу , нарочито у периоду 1946-1948.

Међутим , истина и није баш таква каквом је представља НАТО пропаганда , чак и данас. Несумњиво да је постојала ситуација мијешања западних сила у новоформиране ситуације и социјалистичко друштвено уређење држава Источне Европе. Тадашњи“ први човјек“ тадашњег Совјетског Савеза, Јосиф Висоноарович Стаљин је у том историјском периоду , нудио и низ уступака , као што је било признавање неутралности Финске , нуђење неутралности Уједињене Њемачке ,(што су западни савезници , одбили да прихвате) повлачење трупа из Аустрије и Ирана, уз гарантовање неутралности Аустрији , а са друге стране повлачење из Ирана је било значајно , јер је то земља која је била на ободу Совјетског Савеза и геостратешки веома значајна. . Било, како било , НАТО је настајући у том периоду ударио темеље , блоковске подељености света, и везао низ земаља у један војно политички блок у коме и данас егзистирају , чак 63 године од његовог оснивања. Али пођимо редом.

1.1.1. *Претеча НАТО-а.* Као претеча овог војно-политичког блока, јавила се Западно-Европска Унија (WEU). Она је основана 1948. као Западна Унија , да би од 1954. придруживањем неких чланица , добила данашње име. Од земаља Бенелукса (Белгија, Холандија, и Луксембурга) , као и Велике Британије и Ирске, формирана је та организација као пилот пројекат будућег формирања НАТО-а. Да је то био главни

---

¹⁹ Вид. о томе, Nato topic, Washington treaty , p.1

циљ њеног формирања ,говори и чињеница да је то организација,која од свог оснивања ,па до данас ,осим неких малих изузетака(каона пример формирање заједничких француско-њемачких оружаних снага),остала организација на папиру све до 1991.,кад је поново реактивирана и дат јој је значај у дјелимичном осамостаљењу Европских оружаних снага ,и она је постала још комплементарнија организација у односу према НАТО-у,практично његова помоћна организација.

Тад је још помињана федерација европских држава,која би се формирала на основу модела ,на основу ког су формиране САД.²⁰

1.1.2.**Бриселски уговор**²¹,у свом поднаслову ,именован као уговор ,који се тиче економских,социјалних и културних питања ,између земаља потписница и на крају подналова као уговор ,који се тиче заједничке одбране ,земаља потписница тог уговора,*ипак се превасходно односио на питање заједничке одбране.Иако ,се почетни чланови споразума*²²,односе на заједничку економску усклађеност и на питање схватања грађана ових држава,заједничке политике у културним и социјалним питањима,његов главни дио се односи на питање заједничке одбране.Иако се у самом ,уговору апострофира опасност од обнављања агресивне политике Њемачке,*главна одлика је колективна регионална самоодбрана ,држава чланица у случају да је било која од њих нападнута.(чла.4.и 5.самог Уговора).*

У члану 5.се наводи приоритет мјера, предвиђених Повељом ОУН-а.,у складу са њеним ,чла.51“Све мере предузете као резултат претходног члана биће одмах пријављене Савету безбедности.Оне ће бити окончане толико брзо,колико Савет безбедности, предузме мере да обезбеди или поново успостави међународни мир и безбедност.(члан 5.Бриселског Уговора).У истом члану се даље наводи да тај уговор не дира у обавезе ,предвиђене поглављем УН-а у циљу обезбеђивања и поновног успостављања светског мира и безбедности.²³Надаље,се наводи формирање сталног Савјета ,који би се састајао и вршио задатке у вези безбједности чланица, и њиховог консултовања у вези њихове сигурности.Даље се наводи да ниједан уговор земаља потписница овог уговора не сме бити у нескладу са њим ,чиме се јасно истиче његова супремација у односу на друге међународне уговоре-земаља чланица.Наводе се одредбе да решавање спорова између земаља чланица, решава се на основу Статута

---

²⁰Видјети о томе,Lawrence S.Caplan ,NATO 1948:The Birth of Trransatlantic Alliance,стр.18,19 и 24.

²¹Још једна ,аналогија са Вашингтонским уговором,којим је основан,НАТО.

²²Видети ,чланове ,1,2,и 3 Бриселског споразума(уговора из 1948).

²³“All measures taken as result of preceding Article shall be immediately reported to the Security Council. They shall be terminated as soon as the Security Council has taken the measures necessary to maintain or restore international peace and security. The present Treaty does not prejudice in any way the obligations of the High Contracting Parties under the provisions of the charter of the United Nations...

Међународног Суда Правде;могућност придруживања других заинтересованих држава тој организацији и предвиђа се његово важење и могућност иступања тек за 50 година,од датума његовог ступања на снагу.

Из свега овог ,јасно је да овај уговор и организација су требали да зацементирају тадшње стање у Западној Европи, а уговор (који није никад у потпуности заживио у пракси ,требао је да буде пилот пројекат ,будућег оснивања НАТО-а,скоро истовјетним уговором о оснивању НАТО-а)²⁴.Западноевропска Унија је тако формирана, а ,1954,јој се придружују Западна Њемачка и Италија,а 1988 ,Шпанија и Португалија....“У 1960.су њезине социјалне и културне задаће пренијете на Вијеће Европе.Али између 1954.и касних осамдесетих година играла је ограничену улогу“²⁵.Исти аутор ,наводи да је она била у сјенци НАТО-а.Ми бисмо закључили да је она у ствари била пилот пројекат за оснивање ,НАТО-а ,и да од његовог оснивања ,па до данас игра улогу ограниченог супститута НАТО-а.

1.1.3.Преговори о оснивању НАТО-а,су отпочели исте године- 1948.Јасно је из претходног дијела поглавља,да је неопходни услов за формирање НАТО-а ,било формирање сличног уговора и сличне организације,т.ј.формирање Западноевропске Уније (WEU),као „пробног балона за оснивање НАТО-а.У званичним данашњим НАТО-документима,тврди се да су Европљани ,тражили да се оснује НАТО и америчко присуство ,као заштиту од тзв.совјетске опасности.Међутим, чини се да је истина ипак другачија ,да су то захтијевали Американци,а да је предуслов за то било потписивање Бриселског Уговора и формирање Западноевропске Уније.,„Сједињене Америчке Државе,би се сложиле да обезбиједи војну подршку Европи,једино,ако је уједињена.Као одговор на то Белгија,Француска,Луксембург,Холандија и Уједињено Краљевство,су потписали Бриселски Уговор у Марту 1948,стварајући Западну Унију.Направљен да ојача везе између између потписница,омогућујући заједнички одбрамбени савез,Бриселски Уговор,на крају је постао основа за Вашингтонски Уговор“.²⁶Ето ,потврде таквог нашег става.

1.1.4.Међутим ,поред овог основа,постојали су основи од пре, за формирање НАТО-а.У њих треба свакако убројати и *Атлантску Повелу*,која је била усвојена 14.8.1941,на Атлантском океану од Предсједника САД и Велике Британије-Рузвелта и Черчила .У том документу се наводи :“да са побједом над нацистичком опасношћу, треба обезбиједити равноправност народа ,право да живе слободни од страха у својим границама,право да изаберу сами своје друштвено уређење ,као и право да живе слободни од оскудице, право опште трговине и слободе пловидбе морима и трговине на

²⁴Подсетимо,Бриселски уговор је потписан 17,марта 1948.,а Вашингтонски уговор о оснивању Нато-а ,годину дана касније.

²⁵Владимир Ђуро Деган-Међународно право,Ријека,2003,стр.462

²⁶ Nato Topic:The Washington Treaty,pages,1-2.

њима(морима), за све народе света...²⁷Нарочито се наглашава да сви народи , треба да се одрекну употребе силе у међусобним односима(чла.8)²⁸.Ови хумани,праведни и поштени принципи ,који уједно представљају и идеалистичко виђење односа у међународној заједници,прихваћени су од још 26 земаља света 1.1.1942.,као идеолошка основа, формирања Организације Уједињених Нација.Ако анализирамо однос ове Повеље ,према уговору о оснивању НАТО-а и његовим принципима,можемо констатовати да у вези слободне трговине и сарадње међу народима ,постоји доста додирних тачака,и да представљају одређену инспирацију за оснивање НАТО-а,а са друге стране ,више је одредби које су у несагласности са Атлантском Повељом,као што су употреба силе као легитимног средства у самоодбрани у НАТО пакту; правни и војно политички партикуларизам, приликом оснивања НАТО-а (што ћемо касније шире анализирати),али и овај документ је барем фрагментарно, основа НАТО уговора.

1.1.5.Још један неопходан документ је био предуслов за формално –правно закључивање и оснивање НАТО-пакта.То је била *Вандебергова резолуција*,коју је усвојио Амерички Сенат ,којом се допушта САД да и у времену мира ,учествују у заједничкој одбрани(континуирано и институционално), и то на основу Уставног основа,и то стално (перманентно),што је била измјена у односу на дотадашњу праксу,када се заједничка одбрана допуштала,овој земљи *ad hoc*.

Овом документу ,треба ,такође додати *Маршалов План* за помоћ земљама Европе ,који је путем економске помоћи ,тежио да поменуто земље стави под доминацију САД,и то је успио са земљама које су касније постале чланице НАТО-а,и тако их практично вежући за НАТО, све до данашњих дана и тако им одређујући поред спољашњег самоопредељења и унутрашње самоопредељење у недоглед²⁹.

Овим актима треба додати и *Труманову Доктрину* ,која је детаљније разрадила тактику Западног света ,тад,у ширим и оквирима који превазилазе НАТО-оквире ,(а о којој ће бити више речи касније)

Са свим овим измјенама ,правним документима и принципима,пут ка оснивању НАТО-а ,је био отворен ,али је пре тога било неопходно водити преговоре,који би решили,утаначили и усавршили нека важна нерешена питања будућег савеза.

2.2.2.*Преговори* су претходили закључивању НАТО-уговора.Пет земаља потписница Бриселског Уговора,(осим Луксембурга ,кога је представљала Белгија),почели су преговоре о Уговору и будућем Савезу,с тим да је главни преговатрачки тим био састављен од

---

²⁷Атлантска Повеља,чла.6-8,наведено према ,Мала Енциклопедија,Просвета,Београд,1970,стр.88.и 90.

²⁸Исто ,стр.88.

²⁹О Маршаловом плану видјети Љубомир Радовановић,ЈРМП. Бро.2.1969.,стр...166-169.

представника САД, Велике Британије и Канаде³⁰, и био је задужен за нацрт документа, а остале земље будућег савеза су учествовале у радној групи, која је такође, била задужена за припремање документа. То је уродило стварањем "Вашингтонског папира", који је био довршен, 9. септембра 1948, који је предвиђао предлоге чланова будућег Уговора.

Формално, преговори су почели 10. децембра 1948, у којима су учествовали 7 земаља, (5 потписница Бриселског Уговора, плус САД и Канада). То је била **прва фаза** преговора. Италија, Данска, Исланд, Норвешка и Португалија су позване, тек у **другој фази** преговора, која је почела 8. марта 1949.

Иако су будуће чланице се договориле о есенцији (суштини), улоге будуће Алијансе, а то је заједничка одбрана, многа питања је требало решити, пре закључивања самог Уговора. О томе сведоче припремни радови у вези, израде текста уговора (travaux preparatoires).

Једно питање је било у вези, америчког становишта да када је нека земља чланица нападнута, да не треба објављивати рат, већ треба помоћи чланици од случаја до случаја. Са друге стране остале земље су жељеле утаначење обавезе САД, да ће им помоћи у случају напада. На крају америчко становиште је прихваћено.

Неке чланице су жељеле, више од војне сарадње, тако да је прихваћен члан 2, у вези економских и социјалних питања чланица, а са друге стране, он је потпомогнут чланом 4, који предвиђа консензус, чланица у вези доношења одлука.

Географско подручје деловања Алијансе, је такође било предмет неслагања. С једне стране, постојало је становиште Француске, која је тежила да НАТО, игра улогу и ван Европског подручја, (што је било разумљиво, имајући у виду, Алжир, кога је она била инкорпорирала у своје државне границе), а са друге стране постојала је ситуација САД и Велике Британије, које су жељеле да се НАТО ограничи на Европу и Сјеверну Америку, што је опет са друге стране било разумљиво јер Британија је имала много колонија, а то питање је било осјетљиво у односу на Совјетски Савез. На крају је било усвојено еклектичко становиште.³¹

Око тога, које државе су требале да буду чланице Алијансе, такође је постојала дивергенција. Велика Британија је жељела у Алијанси, јаке државе, и не велики број чланица. Друго становиште је било САД, које су насупрот жељеле што више чланица, нарочито периферних Европских земаља, а са треће стране, Француска је жељела заштиту својих колонија, што су ове доминантне земље Савеза, одбијале. Оне су жељеле у

---

³⁰И по томе се могло наслутити ко ће водити одлучујућу улогу у будућем Савезу.

³¹Видјети чла. 6. Уговора

чланству и све Скандинавске земље ,што су Шведска и Финска одбиле ,исто као и Шпанија,Иран ,Аустрија и Ирска.

Са друге стране поставило се питање важности НАТО уговора,до када ће трајати.Постојала су два становишта:једно је полазило од тога да Алијанса и Уговор ,треба да трају на период од 10 година , а друго је полазило од становишта, да треба да трају 20 година ,и да тада ,се може иступити из Алијансе.На крају је преовладало ово друго становиште.

Било,како било,уговор о оснивању НАТО-а, је закључен и потписан 4.4.1949, да би ступио на снагу неколико мјесеци касније.Њиме је основана Организација,која је од оснивања имала веома значајну улогу,а данас ,такође игра веома значајну улогу ,која је битно измењена од тада ,а коју ћемо покушати ,да осветлимо у наставку рада.

3.1.1.Поред ових формално-правних карактеристика ,настанка НАТО-а,које су касније преточене у Уговор о Оснивању НАТО-а,од много веће важности ,је био суштински разлог или разлози настанка НАТО-а. **Као суштински разлог оснивања НАТО-а намеће се закључак да је то било очување постојећег поретка у земаљама чланицама.**Томе иду у прилог различите изјаве тадашњихважних актера на међународно-политичкој сцени.Тако о томе пишу М.Бол,³² Дин Ачесон³³ и Тафт³⁴,који је био тадашњи амерички сенатор.”

Тако ,Бол пише да је западноевропским државама пријетила већа опасност од унутрашњих преврата и преузимања снага и полуга власти од Комунистичких партија које су биле снаге са огромном јачином у Француској и Италији.Сенатор Тафт је отворено тврдио да је главни задатак НАТО-а и европских оружаних снага да обезбиједи питање одбране западноевропских власти ,у случају њихове смјене.Дин Ачесон је тврдио касније да је основни задатак НАТО-а ,био да отклони могућност смјене власти у НАТО земљама ,која би дошла уз страну помоћ.Свему томе треба придодати и то да је амерички предсједник тражио у свом обраћању Конгресу ,помоћ за снаге НАТО-а,које треба да у прво вријеме,да располажу армијама,довољно способним да обезбјеђују унутрашњи поредак,а тек касније да се супростављају спољашњој агресији.“NATO has been and always will be political as well a military Aliance.”³⁵“The North Atlntic Alliance ,was product of a order,but not a neutral order,it was American order for Europe”³⁶.

Из свега овдје описаног може се закључити да је сврха оснивања НАТО-а,била у **конзервирању тадашњег стања ,у оквиру те групе земаља,**(које је било различито од

³² M.Ball, NATO and European Union Movement,London,1950.,стр.37

³³ Dean Acheson,Power and Diplomacy,стр.86.

³⁴ New York Times,28 .јануара,1950.

³⁵ Stanley Sloan,Permanent Alliance?NATO and Transatlantic bargain from Truman to Obama,стр.8.2010.

³⁶ Sorin Matei,NATO as instrument of American foreign Pollicy,MA Thesis 1994.стр.9.

стања на светском нивоу,које је ишло ка социјализму и пријетило је да се уруши),и онемогућавање било каквих промјена у том правцу .**Даље из те ситуације произилази да је то био нуклеус ,на основу ког би се ширио такав поредак ,и онемогућавале промјене у другим дјеловима** света.То се касније ,показало ,тачним у пракси.

Други циљ је био циљ застрашивања,противничке стране,која би била и била је под сталним притиском услед егзистенције овог блока.

Трећи циљ је био у вршењу шпијунских активности и субверзивних активности према супротној страни.“Уз ту своју демонстративну функцију НАТО је ,међутим,преузео конкретне задаће ,како би се дестабилизарало други блок.Помажући дјеловање контрареволуционарних снага у земљама народне демократије и проводећи непрекидно пропаганду с обзиром на тај дио Европе,хтјело се јасно показати да је наводно,посриједи привремено стање и да сви ти народи могу очекивати да буду „ослобођени“³⁷Стварни задаци НАТО-а и његови циљеви су описани ,како наводи Вукадиновић,у једним америчким новинама³⁸,у којима се наводи да НАТО пакт према земљама Источне Европе и уопште земљама са социјалистичким уређењем, треба да спроводи:

- активну пропаганду и изазива немире
- ствара илегалне организације
- оснива Европске легије од избјеглица из земаља народне демократије
- реализовање економску блокаде ,у виду своје помоћи
- стационирање у Западној Европи, моћне и велике војске
- У Западној Европи организовати прогон чланова КП-а
- изгради велики број аеродрома
- наоружа НАТО нуклеарним оружјем.

Поред ове функције НАТО је имао функцију поновног наоружања Западне Њемачке ,која је требало да испуни, недостатак војске. Још једна функција НАТО-а,је била да отклони опасност за САД ,јер би се прва на удару нашла Западна Европа ,која би отклонила непосредну опасност од САД ,али је то касније ,превазиђено –та функција ,јер је Совјетска

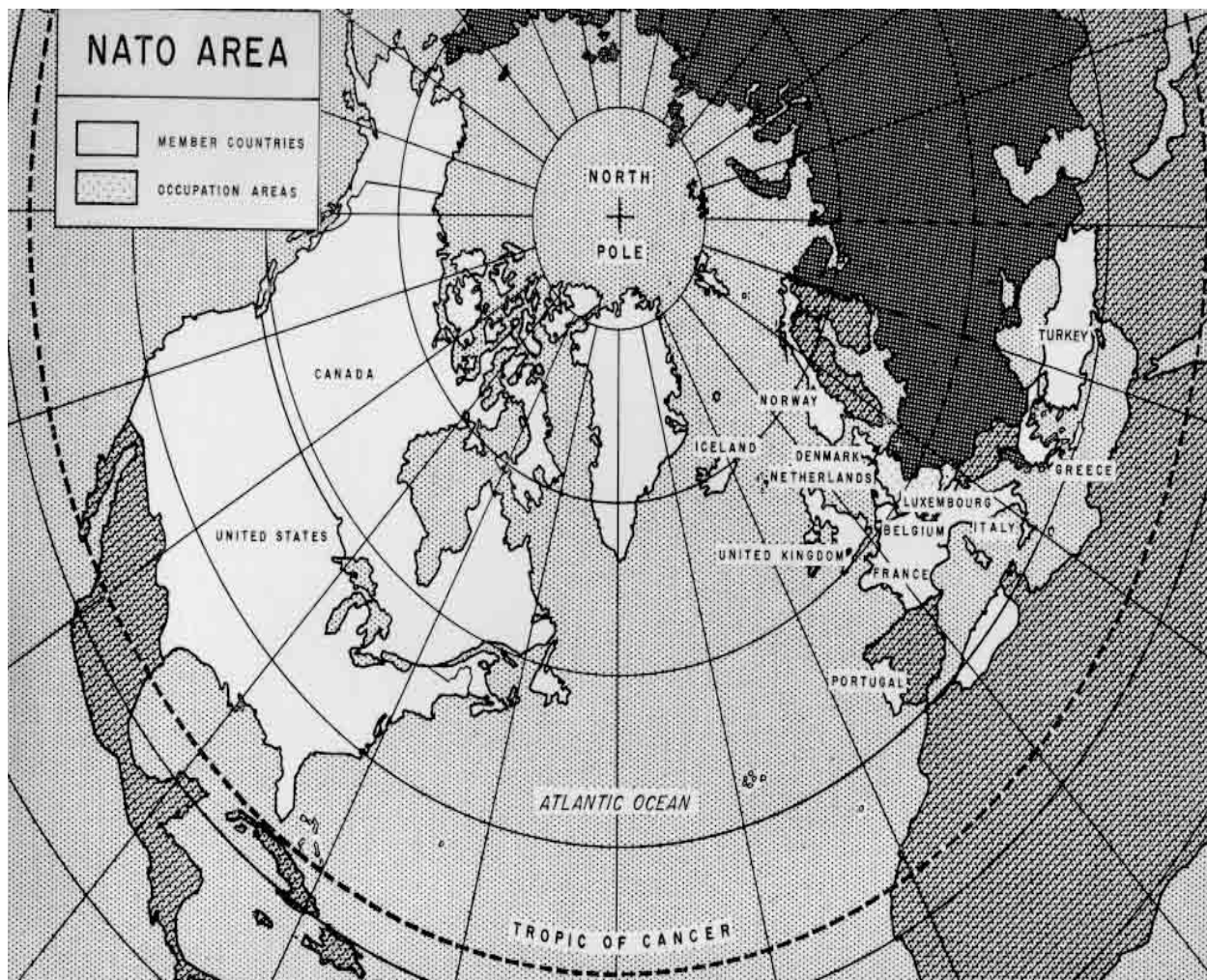
---

³⁷Радован Вукадиновић,оп.цит.стр.118.

³⁸ US News and Daily Report,1952,str.12.

страна изradила интерконтиненталне нуклеарне ракете,које су могле doseћи САД.И тек, на крају је његова функција,била одбрана од спољашње опасности.

Из свега овдје наведеног ,јасно је ,који су били главни циљеви оснивања НАТО-а,а аналогија са садашњим временом и садашњим оправдавањем његовог егзистирања и пропагандом ,је више него очигледна,као и потпуна дијаметрална супротност онога што је правно нормирано у оквиру НАТО-а,са оним што та организација спроводи у пракси.

СЛИКА 1 .ПОКАЗУЈЕ НАТО ПОДРУЧЈЕ ПОСЛИЈЕ ПРИСТУПАЊА ГРЧКЕ И ТУРСКЕ ,НАТО-У ,1952.ГОДИНЕ.

2.3. УТИЦАЈ НАТО-А НА ФОРМИРАЊЕ ДРУГИХ БЛОКОВА

Главну улогу оснивање НАТО-а ,није остварило у пракси у смислу конкретне ситуације заштите од агресије ,на неку његову чланицу,јер , за вријеме тог трајања хладноратовске подијељености,није било случајева ,војних напада са друге стране ,предвођене Совјетским Савезом,већ је допринијело оснивању других блокова, и допринијело је хладноратовској подијељености што је све допринијело нарушавању универзалног поретка ,и ограничавању улоге Уједињених Нација.

Наиме Уједињене Нације су предвиделе целовит систем решавања светских криза и *систем колективне безбедности*.Он је полазио од **недељивости** светског мира и улоге те организације у томе.О правној улози,коју има НАТО и коју је имао у практичном реализовању односа Универзално-регионално ,у међународној заједници као целини ,биће више речи у дијелу рада,посвећеном односу Уједињене Нације –НАТО,а овдје ћемо се задржати на разматрању односа,које је формирање НАТО-а,имало на формирање других пактова и на утицај на универзални тадашњи међународни поредак,као и на разматрање самих тих организација т.ј.војно-политичких пактова.

Универзални међународни поредак,који је требао да се формира на основу ОУН-а је убрзо замењен поретком ,који је у неким случајевима имао ситуацију наметања воље супер или великих сила,а у другим случајевима,јављала се ситуација поштовања такве ситуације,поретка који је легислован под окриљем Уједињених Народа.“**Замисао оснивача УН о супремацији универзалног поретка није у потпуности примењена у пракси после II светског рата.Оптимизам који је пратио победу над нацизмом и довео до стварања УН брзо је нестао да би одмах затим био замењен тешким неспоразумима и узајамним оптужбама водећих светских сила.**Уместо пружања подршке универзалном поретку-о коме су се не само сагласиле,него за чије су спровођење преузеле солидарну одговорност,Велике силе ,укључујући ту и СССР,једину у то време социјалистичку силу-дошло је до формирања огромног броја регионалних организација у свим деловима света.Стоји чињеница да све регионалне организације немају исте узроке настанка,нити истоветне циљеве,али у општим цртама,оне остају као симптом слабости универзалног поретка и последица његове недовољне ефикасности.На политичке и социјалне захтеве једног новог света,Велике силе нису реаговале на одговарајући начин ,него су покушале

да светске проблеме поставе на бази односа Исток –Запад и реше у тим оквирима.Ако је ратни период био период нових смелих идеја,период визионарских предвиђања,то је послератни период ,на институционалном па понегде ,и на идејном плану,био период враћања на преживеле облике,без сагледавања светских кретања у целини.**Идеја колективне безбедности замењена је идејом одбране кроз војне пактове.Два највећа савезника,НАТО и Варшавски пакт,трансформисали су се постепено од одбрамбених савеза у војнополитичке савезе,у суштини ,у блоковске формације.**Па и решење економских проблема покушано је на бази ексклузивних регионалних организација,чији су циљеви у великој мери били потчињени политичким разматрањима...“³⁹Потпуно се слажући са оваквим становиштем можемо утврдити да је таква ситуација довела до формирања блокова,али да предводник у томе су биле САД ,са својим оснивањем НАТО-пакта,*и осталим помоћним блоковима* ,да би тек после формирања свих тих блокова дошло до оснивања Варшавског Пакта.Зато ћемо се у методолошком смислу овог дијела рада прво осврнути на „помоћне западне војно –политичке блокове ,да би показали сву силу војно-политичких средстава ,коју су користили Американци ,да би онемогућили многе земље и народе ,да изаберу своје друштвено –политичко уређење и самоопредељење како на унутрашњем ,тако и на спољњем плану,да би на крају ,размотрили Варшавски Пакт који је био најзначајнија војно-политичка организација тог времена ,заједно са НАТО-ом са друге стране.Тај ,период склапања Пактова те врсте у литератури се назива и као „Пактоманија.“⁴⁰

Оно што је још карактеристично за тај период ,јесте да су Американци покушавали да сваку земљу ,која је била неопредељена ,сврстају у свој табор да би окружили Савез Совјетских Социјалистичких Република својим системом блокова ,**да би у таквој ситуацији онемогућили практично њихов слободан избор друштвеног уређења и да би што више земаља ставили под своју контролу.**Међутим,то је наишло на жесток отпор и у самим САД.

Међутим ,низ веома значајних земаља је одбило да се сврста у блокове и поред свих притисака ,да би касније биле стратешки савезници Савеза Совјетских Социјалистичких Република и Источног блока или несврстане земље .“Низ веома значајних земаља с тог подручја-на примјер,Индија,Индонезија,Бурма,Цејлон-нису подлегле притисцима,који су понекад били веома снажни и нису се придружиле савезу-*мисли се на СЕАТО блок(примједба Миљан Јововић).*У годинама хладног рата,оштро осуђујући такву политику,амерички државни секретар Дулс-мислећи...на зачетке неутралне,односно после несврстане политике појединих Азијских земаља-јавно је говорио да је у питању

---

³⁹Проф.др.Смиља Аврамов,Проф.др.Миленко Крећа,Међународно –јавно право,Београд,1989.стр.213

⁴⁰ Cold War,оп.цит.стр.10

„неморална политика “ јер наводна подјела између добра и зла,не оставља много простора за слободно маневрирање“⁴¹.

2.3.1.РИО ПАКТ,је био основан као први у низу пактова.Потписан је 2.9 .1947.,а ступио је на снагу у децембру 1948.Садржао је доста стереотипних одредби које су касније ,понављале у сличним блоковима,у контексту њихових Уговора о оснивању .Односио се на земље Америчке Уније.Оно што је овај блок учинило различитим од других блокова јесте то што овај блок садржао одредбе о међусобним споровима ,земаља чланица и њиховом међусобном обустављању непријатељстава између земаља чланица,као и његовом осуђивању.Међутим ,карактеристично је да ОНЕ ОСУЂУЈУ РАТ ЕКСПЛИТНО САМО ИЗМЕЂУ СЕБЕ,и њихов уговор је садржао одредбе да су овлашћене да утврђују, акт агресије између земаља чланица и позива их да оружане међусобно настале сукобе решавају обустављањем сукоба и да врате стање на *quod ante bellum* ,а да уколико ,тако не поступи онда органи ове организације утврђују акте агресије,што је наравно, супротно одредби Повеље УН-а,која је искључиво надлежна службено да то утврђује на међународном плану ,наравно поред правне теорије која то научно утврђује ,али неслужбено.(чла.1,2,3 и 7 РИО ПАКТА се односе на та питања агресије и поступања у том смислу ,између америчких држава).Оно што овај уговор чини различитим у односу на друге који су наступили после њега је да су са њим први пут испробане такве правне норме које ће се широко користити у наредним таквим међународним уговорима.И иза овог уговора и његовог закључивања су стајале САД.⁴²

2.3.2.АНЗУС ПАКТ,је формиран 1 .9 .1951 уговором између Аустралије,Новог Зеланда и САД.Само његово формирање је било уперено против ширења комунизма на простору Аустралије и Океаније.Пакт је добио име по почетним словима земаља чланица.Исти образац као код Западноевроске Уније и НАТО-а,примијењен је код њега,тако да је уговор о његовом оснивању предвиђао ,да било који напад на земљу чланицу тог уговора ,сматра се као напад на све чланице.Поред тога предвиђен је био састанак министара чланица једном у току године,као и заједнички војни комитет.Овај војно –политички блок је фактички престао да постоји,још за време трајања хладног рата.

2.3.3.БАГДАДСКИ ПАКТ,односно Багдадски одбрамбени савез је настао 1955., на основу споразума Велике Британије ,и њених бивших колонијалних посједа Ирака,Ирана и Пакистана ,као и Турске.Њима су се касније придружиле и САД.Званично је окупљао земље произвођаче петролеја ,а у ствари је био савез земаља против комунизма.Ирак га напушта послје револуције 1958, (што га је пуно ослабило,јер једна од најважнијих

---

⁴¹Радован Вукадиновић,оп.цит.стр.58.

⁴²Видјети о томе Др Димитрије Пиндић,Регионалне организације засноване на Повељи Уједињених Нација – досадашња пракса,Београд,1978,стр.221-227

чланица га је напустила),а тада се ПАКТ повезује са САД ,и мијења име у ЦЕНТО ПАКТ(CentralTreatyOrganization).Као и остали овакви блокови ,имао је заједнички орган Савјет и војну усклађеност.Наишао је на жесток отпор свом постојању од осталих арапских земаља ,да би престао да постоји након египатско –израелског рата 1967.

2.3.4.СЕАТО ПАКТ или *Манилски Пакт(South East Asia Treaty Organization)* је настао 1954, од главних империјалистичких сила САД и Велике Британије,којима се придружила и Француска,као и њихових сателита Аустралије и Новог Зеланда ,Пакистана и неких земаља југоисточне Азије (Тајланда и Филипина).Формиран је био на истом основу и за исте циљеве као и претходно наведени Пактови.У то време је оштро критикован од СССР-а и Народне Републике Кине ,као инструменат,спречавања дејстава народноослободилачких покрета у тим земљама и њиховог онемогућавања слободног избора друштвено –политичког уређења и задржавања статуса quo,што су све биле оправдане критике по нашем мишљењу и посматрано и из данашње перспективе.Њиме је био заокружен систем пактова,који су спречавали земље у многим регионима света да изаберу свој слободни избор друштвено –политичког одређења и на спољњем и на унутрашњем плану.Престао је да постоји средином седамдесетих година двадесетог вијека.

2.3.5..*Балкански савез*,је формиран за циљеве одбране тадашње Југославије од блока социјалистичких земаља,након њиховог размимоилажења 1948.Формиран је био Анкарским уговором из 1953.,а ојачан Бледским споразумом из 1954.Предвиђао је да напад на једну чланицу ,значи напад на све остале ,које су онда дужне да пруже војну помоћ.Сачињавале су га :Југославија ,Грчка и Турска.Садржавао је исте стереотипне одредбе о заједничким органима, као и остали пактови,ове врсте.Чини се да је био замјена за неулажење Југославије у НАТО.Таква ситуација је била проблематична из више разлога:

- 1)улазак тадашње Југославије у НАТО није био идеолошки компатибилан;
- 2)Водеће земље НАТО-а ,Француска и Велика Британија су се противиле томе;
- 3)За лидера тадашње Југославије Тита ,то је био опасан чин у односу на његову власт.⁴³

“Иако Тито није хтео да уђе у НАТО,Грчка и Турска су примљене 1952.године, и тиме је отворена нова могућност војног повезивања Југославије са Западом...На британску иницијативу,три земље су 1953.године склопиле уговор о пријатељству,који је предвиђао координацију војних команди,Турска је активно заговарала пријем Југославије у НАТО,,а Тито се интересовао за Европску одмбрамбену заједницу и планове за стварање

---

⁴³Видјети шире о томе,,Предраг Симић,ТИТО И НАТО,Београд,2008,СТР.74-78

ЕЗ.“⁴⁴Овакав савез неки сматрају за продуженом руком НАТО-а на Балкану⁴⁵,док су га други сматрали као примјер сарадње земаља са различитим уређењем⁴⁶.Наше је мишљење по овом питању да је то био још један примјер хегемонистичке политике САД на Балкану ,и геополитичког обуздавања СССР-а.Уговор није заживио у пракси много времена,1955.Југославија отпочиње политику несврстаности,а Грчка и Турска улазе у спор око Кипра.1975,Југославија изјављује да сматра да више није обавезана тим Уговором,мада је он у пракси двадесетак год.,раније престао да се примјењује .

Поред ових пактова и *Арапска лига* је основала свој Уговор о одбрани ,који је поред осталог садржао исте стереотипне одредбе о одбрани земаља чланица те међународне организације⁴⁷.

2.*Варшавски пакт* је настао тек 1955.послије заокруживања западних и прикривених прозападних блокова (као што је био Балкански Савез).Њега су сачињавали :Савез Совјетских Социјалистичких Република,Бугарска,Румунија Мађарска,Чехословачка,Пољска ,Албанија и Демократска Република Њемачка.Кина је на његовом оснивању имала статус посматрача и потпуно је прихватила и подржала овај Пакт.Иако је превасходно био формиран за одбрану од стране агресије ,то се није десило у пракси ,а он је интервенисао приликом политичких промена у Мађарској 1956.,и у Чехословачкој 1968.

Органи су му били *политичко -консултативни комитет* и *здружени војни штаб* са седиштем у Москви.Његова територија се односила на Европски дио земаља чланица,а не и на азијски дио Совјетског Савеза,што није искључивало да у случају напада на ту земљу у азијском дијелу ,да остале чланице су му могле пружити помоћ на добровољној и солидарној основи.⁴⁸

У поређењу са НАТО-ом,он је био демократичнији у могућности иступања из његовог чланства .Албанија га је фактички напустила 1961,а сам пакт је формиран после формирања чак 6. непријатељских пактова.Формално је распуштен 1991,не тражећи заузврат распуштање непријатељског НАТО пакта.

Било је још .покушаја у вези формирања блокова ,нарочито од стране САД,али су они остали безуспјешни.⁴⁹Такође САД су покушале својом политиком да новоформиране

---

⁴⁴Предраг Симић,оп.цит,стр.77

⁴⁵В:Ђ:Деган,оп.цит.стр.471

⁴⁶Више о томе- Проф.др Смиља Аврамов,Проф.др. Миленко Крећа,оп.цит.стр 229-231.

⁴⁷Видјети о томе Др.Димитрије Пиндић,оп.цит,стр.275-276.

⁴⁸ Видјети о томе:Cold war Threaties:Warshaw pact...

⁴⁹Шире су се бавили овим питањима ,поједини Совјетски писци из тог доба ,као на примјер,Р:А:Тузмуахмедов

,ослобођене Афричке земље увуку усвоју сферу утицаја али махом безуспјешно и такође са веома ограниченим резултатима у том настојању.

Из свега наведеног у овом дијелу рада може се извући неколико закључака:

-прво, дељење света на блокове почео је НАТО ,САМИМ СВОЈИМ ФОРМИРАЊЕМ

-друго, многи блокови „минијатурни близанци“ НАТО-а су настали после његовог формирања , тежећи да обухвате велики део земљине кугле;

-треће, на овај начин ови блокови су практично онемогућили право многих народа и држава да формирају и остваре своје право унутрашњег и спољашњег самоопредељења ,т.ј. да изаберу које ће друштвено-политичко уређење да изаберу у својој земљи и којој ће међународној форми организовања да приступе на спољњем плану или да не приступе (што је такође одлика права на самоопредељење);

-четврто, Варшавски Пакт је формиран тек после формирања читавог низа ових блокова, и тек после неуспјелог покушаја да се спречи улазак Западне Њемачке у НАТО, што јасно сведочи о његовој већој мирољубивости и мањој агресивности;

-пето када се тако сагледају односи НАТО-а и других блокова у тадашње време, јасно је да НАТО није имао циљ само да ограничи другу страну , већ и да овлада са што више стратешких тачака наше планете.

НАТО, као “метузалема”, који је преживио све те деценије , а тада је имао достојног супарника , данас може имати само веће и шире циљеве , а који су то циљеви , покушаћемо да одговоримо у наставку овог рада. Али , мора се схватити да је и тад НАТО био само један од инструмената (иако главни), покушаја овладавања читавом планетом или њеним већим дијелом.

III ДИО

НАТО И ЊЕГОВ ПРАВНИ ПОЛОЖАЈ

3.1.УГОВОР О ОСНИВАЊУ НАТО-А

Већ смо нагласили,објаснили и напоменули ,како је основан НАТО.Послије његовог ступања на снагу ,и формално је почела да постоји организација ,основана Вашингтонским споразумом.Наиме ,уговор је потписан 4.4.1949.,а ступио је на снагу 24.августа 1949.,кад су га 12 првобитних чланица ратификовале.

1.*Преамбула НАТО споразума*,односно уговора,изражава као код већине таквих споразума свечане намјере ,страна потписница и потврду супремације Повеље УН-А,као својеврсног устава не само,те универзалне свеопште међународне организације ,већ и међународне заједнице као организације друштва и држава.“Потписнице овог споразума поново потврђују своје увјерење у намјере и начела Повеље Уједињених Народа и своју жељу да живе у миру са свим људима и свим владама.”⁵⁰*Даље се наводи који су основни циљеви оснивања ове организације ,а то су очување демократије,владавине права и слободе појединца.Значи ,из овог произилази да је основни циљ овог уговора ,очување друштвеног(политичког и економског поретка),у земљама чланицама,а не заштита територијалне цјеловитости-интегритета држава чланица.*

Затим се наводи да се жели развијати стабилност и економски развој на северноатланском подручју,да би се на крају Преамбуле напоменуло да су зато чланице ујединиле своје напоре ,ради очувања мира и безбедности на тој територији и ради заједничке одбране.Ако се шире погледа,ова одредба,онда се може закључити,да је у основи тих вриједности –идеја либерализма.А чему либерализам служи ,можемо видјети из његовог дефинисања код Греса“Liberty grew because it served inerest of power.” ...”⁵¹The west could not outcompete the Soviet Union ,because ,it was to fragmented,too decadent ,too soft...The reasons for this was liberalism itself...”⁵²

Из ових неколико последњих реченица Преамбуле ,јасно се изводи закључак да је основни циљ оснивања НАТО-а ,очување глобалног капиталистичког поретка којег су те

⁵⁰Сјеверноатлантски споразум,Преамбула.

⁵¹ David Gress-From Plato to NATO:The idea of West and its opponents,стр.1...

⁵²Исто ,стр.15.

земље тада представљале, као и развијање глобалне светске трговине, што се данас као рецепт нуди целом свету. А основна претпоставка за очување и развијање тог поретка је била, **немијењање тог поретка**, у том историјском времену, и у том контексту. НАТО је основан тада са тим циљем, а очување граница тих земаља и њихове формалне независности је било средство очувања тог поретка, и зато не чуди што је тај подциљ стављен на крају Преамбуле. На крају Преамбуле се наводи да су чланице сагласне са овим Уговором, што је наравно претпоставка сваког уговора, па и међународног- *сагласност воља страна* уговорница приликом закључивања споразума.

Чланом 1, се на основу Преамбуле Уједињених Народа и чла. 1, ста. 1, 2 и 3. и чла. 2, ставова 3. и 4. Повеље УН-а, се потписнице обавезују да рјешавају неспоразуме мирним путем, да не буду угрожени међународни мир, безбједност и правда и да ће се у својим међународним односима **уздржати од пријетње силом или од употребе силе**, која није у складу са начелима Уједињених Нација. На овај начин је и формално – правно признат – примат Уједињених Нација и њихове главне правне норме, које су касније постале и обичајно међународно право, иако су међународни уговори извор партикуларног међународног права, а у овом случају Повеља УН-а, је постала извор *општег међународног права*. На основу овог члана произилази да је НАТО одбрамбени савез, формиран у складу са Повељом УН-а. Међутим тај савез је био изразито војно – политички блок у хладноратовско доба, а каква је његова улога данас, покушаћемо да одговоримо у наставку рада.

Чланом 2, се предвиђа да чланице развијају и јачају своје институције, и да их популаришу, на тај начин доприносећи међународном разумијевању и јачању пријатељских односа. Такође се наводи да ће уклањати сукобе у својим економским односима и развијати међусобну економску сарадњу. За овај члан, можемо рећи да је остао „мртво слово на папиру“, зато што су чланице водиле и неусклађену и чак супростављену економску политику. „Комитет „тројице“ формиран од стране Савета НАТО-а, израдио је 1956. елаборат о политичким, економским и културним основама заједништва, који је прихваћен и увршћен у основна документа ове Организације. Међутим, у протеклом периоду целокупна делатност била је посвећена искључиво војно – политичким питањима. САД с једне стране и европске чланице повезане у Европској економској заједници с друге, водиле су потпуно одвојене економске политике, веома често са сукобљавајућим циљевима и интересима.“⁵³ Потпуно слажући се са овим констатацијама, можемо рећи да се стање у вези тога није промијенило ни данас послје више од двије деценије од њиховог изрицања, и послје мијењања читаве констелације односа са друге стране, и уопште у читавом свету. Значи да

---

⁵³Смиља Аврамов, Миленко Крећа, оп.цит.стр.216.

иако је НАТО уговор предвиђао обједињавање и на економском ,поред војно – политичког плана,тај сегмент није остварен.Тај економски сегмент обједињавања је обавила Европска Економска Заједница(ЕЕЗ) ,касније Европска Унија,која је касније понудила привлачнију и много суптилнију форму везивања,одузимајући много од суверенитета држава,и прерастајући у наднационалну организацију sui generis.⁵⁴

Члан 3 .се искључиво базира на јачање војних капацитета чланица,које то могу радити појединачно ,партикуларно или колективно ,на тај начин увећавајући капацитете заједничке одбране.(чла.3).У складу са начелом in claris non fit interpretatio ,овом члану није потребно додатно тумачење.

Члан 4.,предвиђа међусобну консултацију чланица ,када је нека од чланица територијално угрожена ,или безбједоносно угрожена или када је угрожен њен друштвено –политички поредак .Ratio ,овог члана свакако је био тај да се очува капиталистички поредак,у земљама чланицама.Оне су требале хитно да се сакупе у таквим случајевима да би реаговале и да би покушале да се одбране од стране војне интервенције.Ова норма се односила и била је упућена у односу првенствено на СССР ,Кину и неке друге социјалистичке државе,које су могле да буду претња земљама чланицама НАТО-а.Она није много примијењивана у пракси ,јер из супротног тора није за вријеме хладног рата ,долазило до таквих пријетњи ,осим ,можда кубанске ракетне кризе 1962.За ову одредбу можемо рећи да је **застарела** ,јер НАТО-у ,не пријети сада нека опасност у смислу агресије ,изузев ако је не испровоцира својом агресивном политиком.

2.Члан 5.је најважнији члан овог споразума.Он се односи на могућност одбране држава чланица у случају напада.“Потписнице се слажу да ће оружани напад на једну или више њих у Европи или у Сјеверној Америци,сматрати нападом на све њих,те се у том смислу слажу,да ће у случају таквог оружаног напада,свака од њих,позивајући се на право појединачне или колективне самоодбране из члана 51.Повеље Уједињених Народа,⁵⁵помоћи уговорници или уговорницама,које су нападнуте,предузимајући одмах ,саме и у складу са другим уговорницама,кораке који се сматрају потребним,обухватајући употребу оружане силе,како би повратиле и одржале безбједност сјеверноатланског подручја(чла.4.ста.1.Уговора)...Тумачењем овог члана ,можемо извести неколико закључака:

---

⁵⁴Ако погледамо travaux preparatoires овог члана,можемо рећи да су ову форму повезивања економског тражиле ,неке чланице,оснивачи НАТО-а...

⁵⁵Ријеч народ у контексту назива Уједињени Народи ,употребљавамо чешће у овом раду,јер сматрамо да је адекватнији за назив ове међународне организације и прилагођенији духу Српског језика него нације ,која реч води порекло од енглеске речи (nation),иако је назив за ову организацију Уједињене нације ,чешће у употреби.

-**прво**,на овај начин НАТО је сам себи прибавио и обезбједио, формални легитимтет ,позивајуће се директно на Повељу УН-а, и на право индивидуалне и колективне самоодбране које је било предвиђено чла.51 .Повеље УН-а.у случају оружаног напада на земљу чланицу;

-**друго**,та акција се предузима,само док Савјет Безбједности не предузме акте ,које окончавају агресију или краткорочни оружани напад;

-**треће**,о таквим мјерама се одмах обавјештава ,Савјет безбједности;

-**четврто**,ово право на самоодбрану ,не дира у врховну према међународном праву предвиђену одговорност Савета безбедности за очување међународног мира и безбедности ,као ,што је уосталом предвиђено чланом 51.Повеље УН-а;То предвиђа и 5.чла.ста.2. Уговора о оснивању НАТО-а ,и на тај начин потврђујући , и разрађујући поменути члан Повеље,као члан више правне снаге.т.ј.члан документа који има највишу правну снагу ,не само у међународном праву ,већ и у праву ,као виду друштвене нормативности на Земљиној кугли .т.ј. међународној заједници као целини(as a whole).

-**пето**,овај члан ,можемо рећи ,не подразумијева аутоматску реакцију ,земаља чланица НАТО-а,већ пружање помоћи у складу са тренутним могућностима земаља чланица,било појединачне земље чланице НАТО-а ,било групе земаља, било свих чланица.

-**и на крају**,овим чланом се предвиђа да земље чланице **прибјегну оружаном одговору ,као једном од средстава одговора на напад ,као равноправном средству у низу средстава-одговора,који им стоје на располагању,а ми бисмо утврдили да је то крајње средство у тој ситуацији,док Савет Безбедности не предузме мере ,односно уколико је спречен одмах да реагује.**

Овај члан је одлучујући и главни члан Уговора о оснивању НАТО-а,и у томе се слажу сви теоретичари, који се баве овом проблематиком ,домаћи и страни.“Овај део Уговора (члан5.),представља централно место целокупног система.“⁵⁶.“Колективна одбрана је у срцу Вашингтонског споразума и изражена је у члану 5.Она обавезује чланице да штите једни друге и успоставља дух солидарности у оквиру Алијансе“.⁵⁷**Слажући се потпуно са оваквим мишљењем ,можемо констатовати да је то кључ разумевања улоге НАТО-а ,онако како је она правно нормирана,нарочито данас ,када се жели променити улога Алијансе ,а њен оснивачки уговор третитати у складу са одређеним веома нараслим амбицијама.**

⁵⁶Проф.др.Смиља Аврамов,Проф.др.Миленко Крећа,оп.цит.стр.216.

⁵⁷ NATO Topic-The Washington Treaty,стр.1.

3.Члан 6. се односи на географско подручје дјеловања Алијансе.Наиме,он одређује подручје сјеверно од Раковог подручја као подручје које обухвата територију земаља чланица и то у односу на територију било које земље чланице ,било да је реч о Европи или Сјеверној Америци ,острвима земаља чланица сјеверно од Ракове области ,на окупационе снаге било које чланице у Европи ⁵⁸,или на бродове ,или авионе и сли,.такође сјеверно од Ракове области.

Овај члан је веома значајан, јер одређује територију на коју се односи заједничка одбрана.Он је обухватао и Алжир,који је тада био под француском окупацијом,и дио њене државне територије .Међутим,са формалним стицањем независности Алжира ,1962 ,чланице су протоколом изјавиле да се њихова територија ,па сагласно томе и одбрана не односи више ,на ову државу.Иако се овај члан ,није формално мијењао, територија НАТО –пакта се увећавала, и са сваким новим приступањем нових земаља ,доносили су се протоколи ,којима су се уређивала ова питања без формалног мијењања овог члана у самом уговору .⁵⁹Међутим,актом ниже правне снаге протоколом о приступању Грчке и Турске ,НАТО-у,његовим чланом 2 .овај члан је фактички промењен,иако се држећи правне науке ,једина ,валидна измјена у правном смислу тог члана би била измјеном самог Уговора о оснивању НАТО-а.

Питање територије НАТО ,било је значајно са још једног аспекта.Питање Португалије са њеним диктаторским режимом се није уклапало ,у демократски карактер НАТО-а.Али безбједоносне и мегаломанске потребе су преовладале над формалном потребом да Португалија мора бит демократска, да би ушла у Алијансу.”...Portugal Asores made that nation an acceptable candidate ,despite its lack of democratic government⁶⁰.”If Portugal under dictartoship was undisereable ally,Italy in middle of Mediteran Sea,was unlikely member of Atlantic Alliance.”⁶¹Али улазак Италије је подржала Француска,тако и да је тај проблем био ријешен.

Члан 7.,формално потврђује ,супремацију Повеље УН-а,за права и обавезе држава чланица и примарну одговорност Савјета безбједности УН-а,за очување светског мира и безбедности,чиме је шире објашњена и уважена улога Савета Безбедности,која је наговјештена ,чланом5 .Уговора,који се члан односио на индивидуалну и колективну самоодбрану земаља чланица.

⁵⁸Ту се мисли на окупационе снаге у Њемачкој,Италији и Аустрији ,које су тада биле под окупацијом водећих западних земаља ,као поражене земље из 2.светског рата.

⁵⁹Протоколи о приступању Грчке и Турске из 1951.,Западне Њемачке 1954.Шпаније 1982.итд...

⁶⁰ Lawrence ,S.Caplan,NATO divided ,NATO United :The evolution of Alliance ,стр.3.

⁶¹Ibidem .

Члан 8. се односи на одрицање од несагласности ,чланица у вези уговора,који су тада за њих били на снази и будућих уговора са Уговором о оснивању НАТО-а.По нашем мишљењу ,**на тај начин се крши слобода уговарања** ,која је у моменту склапања овог уговора била опште обичајно право ,а са доношењем Бечке конвенције о праву уговора из 1969. и формално је у преамбули Конвенције ,то наглашено.Тиме се крши начело *sunt servanda*,и недопустиво мијеша у право држава чланица Алијансе да се спољашње самоопредијеле у вези неких других области међу државних односа,ако су оне у нескладу са Уговором о оснивању НАТО-а.Тиме су НАТО државе **и формално и суштински ,претворене у земље ограниченог суверенитета.**

Члан 9.,*одређује органе НАТО-а*,а то су Савјет НАТО-а ,и Војни комитет,као и друге потребне органе за спровођење чланова 3 и 5,или уопште читавог Уговора,(О органима НАТО-а,биће више ријечи касније).

Члан10.,*одређује да потписнице Уговора могу позвати једногласном одлуком* ,било коју европску земљу да постане чланица Пакта.Дакле ,и у то вријеме се дугорочно мислило на будућност,јер је овај члан искориштен много пута за проширење НАТО-а.

Члан11.предвиђа,поступак ратификације ,који је био специфичан за различите земље.Ратификација се иначе одређује према унутрашњем праву.За ступање на снагу овог уговора ,била су предвиђена 2 услова,који су морали бити кумулативно испуњени:

-1)када већина држава уговорница ,буде ратификовала Уговор;и

2)када то буду учиниле,земље које су играле главну улогу у припремању Уговора ,односно које су биле најјаче(САД,Уједињено Краљевство Велике Британије и Сјеверне Ирске,Француска,Канада и земље Бенелукса-Белгија,Холандија и Луксембург).И за разлику од многих међународних уговора којима су биле потребне године ,па и деценије да ступе на снагу⁶² ,овај Уговор је ступио на снагу после само неколико мјесеци.

Члан. 12,предвиђа,могућност разматрања уговора послје периода од 10.година,узимајући у обзир чиниоце безбједности и прилике у свету.

Члан13.предвиђа,могућност напуштања Савеза тек послје 20.година ,и послје једне године од саопштења америчкој влади ,што се у пракси није догодило.Док *члан 14.* предвиђа вјеродостојност енглеске и француске верзије текста уговора ,као и чување оригинала текста уговора код америчке владе ,а копија код осталих чланица.

---

⁶²Бечка конвенција о праву уговора између држава и међународних организација ,Конвенција о праву мора из 1982.итд...

После изложеног у вези овог споразума ,којим је основана Алијанса ,може се закључити неколико ствари:

-прво,Уговор није обиман.У свега неколико- 14. Чланова стала су многа важна питања.

-друго,уговор није мијењан директно ,али је зато мијењан правним актима ниже снаге ,што поставља питање правне валидности таквих измјена .Фактичка валидност тих измена, се свакако не доводи у питање.

-треће,питање које се ту намеће лежи у чињеници да Уговор је премостио различите периоде у свом битисању од блоковске подељености ,преко вакума и монополарног света до поновног успостављања равнотеже снага ,што је пружило веома чврсти правни темељ Алијанси.

Међутим ,питање које се даље поставља је :да ли је Уговор основа за суштински измијењену улогу Алијансе,данас, и да ли се нове доктрине и стратешки концепти НАТО-а слажу са Уговором и његовом суштином ,као и његовим правним нормама?

3.2.ПРАВНИ АКТИ НАТО-а

Свакако најважнији правни акт НАТО-а, је његов *Уговор о оснивању*. Међутим пошто смо се бавили у претходном поглављу, уговором о оснивању НАТО-а, овом приликом ћемо се бавити актима ниже правне снаге НАТО-а. У те акте можемо убројити различите НАТО-правне одлуке и њима можемо дати једни исто име *одлуке НАТО –а*, као међународне организације. Такву термилошку поделу усвојила је наука о међународним организацијама још 1970-их, мало после њеног настајања као научне дисциплине (која се одвојила од међународног –јавног права, али остајући као његов дио⁶³). „Под одлукама међународних организација, подразумевају се у најширем смислу, сви они акти у којима долази до изражаја воља саме организације, а не њених чланица. Такви акти могу имати различите називе и својства и могу се доносити на разноврсне начине, али се као генерички назив на све њих може односити реч одлука, чим се ради о пропису, ставу, избору или решењу који се могу приписати само организацији... Најраспрострањенији је обичај да се одлукама називају само они акти међународних организација, који имају обавезну снагу за онога на кога се односе, док се они који такву снагу немају називају препорукама или сличним именима.“⁶⁴

Међутим иако постоји ова термилошка дистинкција, можемо рећи да све те врсте међународних правних аката можемо подвести под појам одлуке. То је уосталом утврдила Наука о међународним организацијама. „Сматрамо да је методолошки много корисније све такве акте називати одлукама, док за њихове подврсте треба изналазити одговарајуће ознаке. Уосталом, у свом редовном значењу реч одлука не подразумева никакву обавезу покоравања.“⁶⁵ Узимајући у обзир овакву подјелу, односно теоријско одређење, можемо *НАТО одлуке, поред Уговора о оснивању, подијелити на његов Статут, декларације, споразуме итд.*

---

⁶³У смислу међународно-правне групе предмета, чији је она интегрални дио.

⁶⁴Проф. Др Обрад Рачић, Проф. Др. Војин Димитријевић, Међународне организације, Београд, 1978., стр. 137.

⁶⁵Исто. оп. цит. стр. 137.

Статут НАТО-а је ,као и код сваке међународне организације код које постоји статут,правни документ који систематичније и ближе одређује она питања која нису подесна за Уговор о оснивању,али која међутим треба уредити на начин који ближе одређује конкретна питања ,а он је често и сам уговор о оснивању.

Према међународно –правној теорији- статут представља међународно –правни уговор којим се уређују правна питања ,и у њему често треба да су садржане одлике које овлашћују органе организације ,да на основу њега врше своје надлежности,овлашћења и функције(задатке).Међутим Статут ,је различит од осталих међународних докумената ,пошто се њиме ствара нови међународно –правни субјекат ,а он је и уговор –устав међународне организације.“Њиме се ствара нова посебна установа ,која наставља да самостално живи што значи да се статут мора тумачити у складу с развојем организације и са новонасталим ситуацијама“.⁶⁶

Понекад је у конкретној међународној организацији више уговора са статутарним одликама.Таква је ситуација и са НАТО-ом.Наиме,у његове акте статутарног карактера могу се убројити поред **Уговора о оснивању** и *Споразум о правном субјетиветету НАТО-а,положају националних представника и међународног особља из 1951*, који је закључен у форми међународног уговора ,а који садржи одредбе о давању правног субјективитета НАТО-у,његовим службеницима који су међународно особље и националним представницима при сједишту Пакта.Овај докуменат је значајан ,јер се њиме ближе разрађује Уговор о оснивању и јер је он односно,његово дејство статутарног карактера,као што смо напоменули закључен је у форми међународног уговора.⁶⁷ Оваквим актима *статутарног* карактера ,можемо придодати и *Протокол о статусу међународних војних штабова и Споразум између странака Сјеверноатлантског споразума о статусу њихових војних представника*.Они ближе одређују како им и име каже положај међународног особља ,војних представника у Организацији и страних војних представника у земљама чланицама у вријеме њиховог боравка у службеном својству у страним земљама,чланицама Пакта.Они су *акти статутарног карактера ,јер су закључени у форми међународног уговора ,и зато што одређују питања суштинског карактера ,која нису могла бити одређена и саржана у Уговору о оснивању.*

2.Од осталих докумената могу се издвојити комуникеи(*Декларације*),Савјета НАТО-а ,који су били врло важни на почетку рада тог органа.Тада су наиме формирани многи органи НАТО-а,који су касније постали важан фактор у његовом раду.Од посебног значаја су прва два састанка Савјета.*Први* је одржан 17.септембра 1949.На основу чла.9 .Уговора о

---

⁶⁶Исто,стр.140.

⁶⁷Видјети Nato Arhives,Appendix 1.

оснивању ,установљен је *Савјет* НАТО-а,кога су у почетку чинили министри иностраних послова земаља чланица.У том истом члану се наводи да ће Савјет,одмах основати одбрамбени комитет и остала помоћна тијела –органе.Тако је и било.На првој сједници Савјет је основао *одбрамбени комитет*.Тај комитет је по одлуци Савјета требало да образује односно формира *војни комитет*,што је касније и учињено .Одбрамбени комитет(defence comitte)се по првом комуникеу састоји од министара одбране земаља чланица.Док се војни комитет састојао од начелника војних штабова чланица.Такође је и формирана *стална група* као *подкомитет* војног комитета.У овом првом комуникеу је одређен начин састајања и вријеме састајања ових органа као и пресједавање на њима .Савјет је иначе на почетку свог комуникеа ,поново потврдио приврженост Повељи УН-а ,као и принципима међународног –јавног права ,као и Уговору о оснивању.

*На првом састанку је наглашено да је Савјет НАТО-а његов главни орган.*Такође је основана *група за планирање* ,која је била подијељена на неколико регионалних група и то за:

-Сјеверну Европу;

-Западну Европу;

-Сјеверни Атлантук;

-Јужну Европу и Западни Медитеран ; и

-Канаду и САД.

Други састанак је одржан 18.новембра 1949.На њему је основан Одбрамбени,финансијски и економски комитет и одређене његове надлежности.Такође је основан и Борд за производњу оружја и снабдијевање ,и одређене његове надлежности.

Значи из ова два прва састанка Савјета ,можемо закључити ,да су њима основани многи органи који ће касније обиљежити рад НАТО-а,и одређени начини њиховог рада ,учесталост сједница и мјеста на коме ће састајати.Неким органима је утврђено и стално мјесто, перманентног рада.Зато ова два прва комуникеа ,имају посебан значај.⁶⁸

3.*Протоколи* су веома значајна следећа група правних аката,НАТО-а.Веома су значајни Протоколи о приступању држава НАТО-у.Од прва два таква протокола када је НАТО,први пут проширен 1952,приступањем Турске и Грчке ,па 1955.када је то урадила Западна Њемачка,Шпанија 1982, па до нових Постхладноратовских приступања ,ови протоколи

---

⁶⁸Видјети о томе, North Atlantic Council, First Session, 17. September 1949, Washignton –Final Communique, Second session, 18 .November...

садрже стереотипна три члана.У првом члану се земља која приступа позива да поднесе захтјев за чланством ,у другом се наглашава да ће приступање бити правно ваљано ,када све земље чланице га потврде,а трећи члан садржи одредбе о језицима који су релевантни за ту правну процедуру.Изузетак од овог правила је једино био протокол о приступању Турске,када је чла.5 Уговора о оснивању проширен територијом Турске и њених острва,чиме је актом мање правне снаге промијењен Устав Организације –наравно акт више правне снаге,макар промјена била извршена ,само у том једном члану.

3.1.Значајни су и акти :

-*Лондонски Завршни Акт* из 1954.којим је потврђено окончање третирања Западне Њемачке као непријатељске државе, и којим је препоручено њено чланство у НАТО ,и утврђено њено одрицање од агресивне политике,и производње забрањених врста оружја;хемијског ,биолошког итд, и такође ,утврђено њено мјесто у заједничкој одбрани,као и препоручено проширење Бриселског Уговора са Њемачком и Италијом...;*Финални акт Деветорице* је такође значајан. итд.

4.*Стратешки концепти НАТО-а* су веома значајни јер се њима уређује однос ,односно војна доктрина НАТО-а .Они су доживјели праву еволуцију ,неки би чак рекли и револуционарне промјене.Међутим ,пошто је ово *ratione materiae* овог рада ,о овоме ћемо говорити више касније.

5.У новије време имамо ситуацију да се склапају уговори о *парнерству за мир* са земљама нечланицама.Тако је склопљено преко 20 –так ,споразума са Европским земљама ,као и *Уговори о сарадњи* са многим земљама на удаљеним просторима -на примјер ,чак и са Монголијом.Ови акти су такође стереотипни (типски),и поред тога што са чисто правног становишта ,представљају нову форму НАТО докумената ,они свједоче о незајажљивим апетитима те организације која би жељела да се представи као светска војска.Тakoђе ту можемо убројати и *уговоре са посебно значајним земљама* ⁶⁹(Русија,Украјина;Грузија),којима се према значају и снази формира заједнички орган који је уједно и нови орган те међународне (нове)организације ,која је настала на основу међународног уговора између појединачне државе и међународне организације.(Савјет Русија –НАТО,Комисија са Украјином итд.)

Као закључак овог дела рада може се навести да је НАТО,у својој историји ,имао бројне врсте правних аката и то:

-почетне акте Савјета којима су установљени бројни органи;

---

⁶⁹Било да је тај значај ,изведен ,из њихове снаге као велике силе ,или из геостратешких разлога.

-акте о приступању појединих земаља(протоколе),који су склапани са великим временским паузама;

-Акте којима су решавана питања заостала из другог светског рата и прошириван Бриселски Уговор,чиме је створена Западно Европска Унија,чиме се потврђује наша теза да је Бриселски Уговор био само пилот пројекат за формирање НАТО-а; и

-документе новијег датума којима се закључују Партнерства за мир или формирају посебни органи односно међународне организације за посебно значајне државе(Русија) и др.

Из свега овога можемо закључити да је право у оквиру НАТО-а,веома разгранато ,да неки правни акти важе у континуитету , од његовог оснивања па до данас,или се доносе на исти начин и у истој форми ,а да су неки производ новијег датума,и да у будућности можемо очекивати и нове врсте аката, донијетих од стране ове организације.

3.3.ОРГАНИ НАТО-а

Темељ за формирање органа НАТО-а,је свакако његов *уговор о оснивању*.Међутим њиме се само предвиђа оснивање *Савјета НАТО-а,и одбора за одбрану*,којег је такође требало да формира Савјет НАТО-а,који затим треба одмах да формира и друге органе.“Овиме потписнице оснивају Вијеће у којем ће свака од њих бити заступљена како би могла да разматра питања која се тичу спровођења овог Споразума.Вијеће ће бити организовано тако да се у сваком тренутку може брзо састати..Вијеће ће основати помоћна тијела која би могла бити потребна;посебно оно ће одмах успоставити одбор за одбрану који ће препоручити мјере за спровођење чланова 3 и 5.”⁷⁰Тако је и учињено у пракси.

И-Сјеверно Атлантско вијеће је најважнији орган НАТО-а.То се види и из напријед наведеног члана,гдје је оно предвиђено Уговором(У даљем тексту употребљаваћемо овај термин за уговор о оснивању НАТО-А).Вијеће(North Atlantic Council-NAC) представља сами врх пирамиде НАТО организовања.(наравно са друге стране постоје и други органи ,које неки сврставају као подједнако важне или као три најважнија органа НАТО-а)⁷¹.Међутим ми се не слажемо са таквим становиштима:

-*прво* ,Вијеће је установљено самим Уговором ,који међутим предвиђа и оснивање одбора за одбрану али од стране Вијећа .Из овог произилази,да је само Вијеће Уставна категорија ове међународне организације и његов најважнији орган пошто је предвиђено уговором о оснивању, а да су сва друга тијела која се оснивају у пракси његова помоћна тијела ,иако су она поменута самим Уговором ,без навођења њихових имена ,функција(надлежности),односно области за која су задужена ,изузев одбора за одбрану иако је он изричито поменут у Уговору.

-*друго*,и у самим надлежностима , *Одбрамбеног комитета и Групе за нуклеарно планирање*,се јасно види да се они баве појединим сегментима ,иако изузетно важним

---

⁷⁰Уговор о оснивању НАТО-,чла.5

⁷¹Видјети о томе НАТО приручник стр.33-35,2006.

ове организације али да се они не баве свеобухватношћу те организације,односно свим њеним сегментима⁷².

-*треће*,сама пракса Вијећа и статус његових чланова који варира од случаја до случаја,показује да је то најважнији и централни орган ове организације.

-*четврто*,одлуке Вијећа су обавезне и обавезују НАТО ,као међународну организацију и њене државе чланице.

У Вијећу су представљене све државе чланице НАТО-а.Тај најнижи ниво представљања држава у Вијећу ,чине амбасадори ,односно представници земаља чланица.Они се састају обично једном недељно ,али ако су хитна питања у току онда се састају и чешће.Оно што је карактеристично за њих јесте да њихове одлуке имају обавезујући карактер.Сједницама предсједава дипломата са најдужим стажом у том органу ,али само ако се бира Генерални секретар НАТО-а.Тако да је његова функција углавном церемонијална и аналогна је функцији најстаријег дипломате у међународним представништвима широм света.⁷³Следећи ред представника у Вијећу су министри иностраних дела који се састају најмање два пута у току календарске године(Ако потребе то захтијевају они се могу састајати и чешће).На њихово мјесто повремено ступају и министри војни ,који у тим ситуацијама представљају Веће ,и њихове одлуке су такође обавезујуће.И највиши ранг представљања Вијећа су шефови држава или Влада,који се састају када треба расправити изузетно важна питања, односно ad hoc.⁷⁴

У званичној НАТО пропаганди се говори да се одлуке доносе једногласно ,након консултација и размјена мишљења ,представника држава ,који су у контактима са представницима својих влада,па им је наводно олакшано доношење одлука на сједницама Савјета.Такође се наводи да ту нема прегласавања и већинских одлука,већ се одлуке доносе консензусом.⁷⁵

Међутим то баш ствара сумње у начин доношења одлука овог тијела,јер у пракси обично је читава светска јавност била ,сведок да одлуке Америчке стране су биле преточене у одлуке НАТО-а.Из тога се може видети **да најача чланица је у многим случајевима наметала своју вољу.Одлучивање без демократског прегласавања** буди сумње ,како се постиже једногласност,земаља са различитим потребама и интересима и да ли је неформалност у доношењу одлука у ствари параван за мајоризацију и наметање воље најјаче државе у том Савезу?Једном речју речено одлучивање „иза паравана“ буди сумњу

⁷²То се односи и на оне надлежности које су дозвољене међународним –јавним правом ,а и на оне надлежности ,које је НАТО себи присвојио супротно самом томе праву(и о томе ће бити више речи касније)

⁷³И његов назив асоцира на то(Dean of Council).

⁷⁴Шире о томе видети Нато Приручник,стр.34-36

⁷⁵Исто ,стр.34-35

у стварни начин доношења одлука у Савјету. Даље изведен закључак може нас довести до мишљења да се тим неформалним каналима намеће воља једне стране –САД или групе најачих земаља или одређених глобалних ентитета који све више усмјеравају свет ка глобализованом једнообразном новом светском поретку чији је НАТО могући извршилац.

Припремању одлука Савјета доприносе Виши политички одбор (Senior Political Comitee) за најважније одлуке којим се бави Савјет а осталим мање важним одлукама се бави Политички одбор (Political Comitee). Теме може да предлаже и Генерални Секретар. Одлуке Савјета уједно представљају и став НАТО-а ,као међународне организације и њихових чланица. “Вијеће има важност у јавности те објављује декларације и службене изјаве, објашњавајући политику и одлуке НАТО-а ,јавности и владама земаља које нису чланице Савеза.”⁷⁶

2. *Одбрамбени Комитет*, (Defence Planning Committee) ,представља такође ,један од важнијих органа НАТО-а. Чине га стални представници земаља чланица који су заступљени у сједишту НАТО-а. (Они су такође заступљени перманентно). Виши ниво овог органа представљају министри одбране земаља чланица ,који се такође, састају најмање два пута годишње. Њихов рад припрема и помаже Одбор за војну ревизију (Defence Review Committee). Као што му име само каже овај орган је задужен за питање одбране и њено планирање у оквиру Савеза. У њему учествују све земље чланице ,осим Француске, која је још давних шездесетих година напустила ,војно крило НАТО-а ,незадовољна његовим планирањем ,његовом заштитом тада хладноратовске Западне Европе и посебно нуклеарним планирањем.

3. *Група за нуклеарно планирање* (Nuclear Planning Group), се бави питањима као што јој само име каже , питањима третирања нуклеарних снага у НАТО-у. Њој помажу особље смјештено у Групи за нуклеарна питања (Nuclear Staff Group), као и Група Високог Ранга (High level group), која је састављена од стручњака за нуклеарно планирање, а којом пресједавају Сједињене Америчке Државе. И у Групи за нуклеарно планирање постоје два нивоа одлучивања .Први ниво чине стални представници, а други ниво сачињавају министри одбране земаља чланица, који се састају најмање два пута годишње. Ова група разматра широк спектар питања из свог домена од : непролиферације нуклеарног оружја, преко његовог размјештања ,па до његовог усавршавања. Њене одлуке су такође обавезне у њеном домену ,т.ј. у разматрању њених надлежности. На свим нивоима овој групи помаже Међународно војно особље (International Military Staff) и Главнокомандујући заповједници НАТО снага (NATO Strategic Commanders). Стални (перманентни), састав ове Групе се састаје најмање један пут недељно.

---

⁷⁶Исто ,стр.34.

4. *Војни одбор*, је следећи у низу НАТО органа. Он је одговоран у оквиру својих надлежности, које представљају војну власт. Овај орган је са друге стране подчињен одлукама Вијећа, Одбора за одбрану и Групе за нуклеарно планирање. Са друге стране он је надлежни орган за Комаданте НАТО-а, који су дужни спроводити његове одлуке. Он једном формулацијом казано, усклађује политичко—војне одлуке унутар Савеза и тако представља копчу ка њиховом бољем спровођењу. У његовом раду, такође му помаже међународно војно особље. Његово особље чине поред сталних војних представника и министри одбране земаља чланица.

5. *Генерални Секретар НАТО-а* је још један од главних органа те организације. Он се бира на период од четири године. Претходно, он мора да има искуство, обично на министарским мјестима у земљама чланицама. Он предсједава сједницама Вијећа и многих НАТО-органа. Замјеник Генералног Секретара (*Deputy of General Secretary*), предсједава нижим одборима. Даље, постоји и помоћник, замјеника Генералног Секретара, који замјењује, замјеника, када је одсутан.

Најважнија функција Генералног Секретара је пресједавање Савјетом. Он се појављује и као медијатор између странака — држава чланица у решавању питања, значајних за решавање у оквиру НАТО-а. Међутим, ту се његове функције ограничавају, јер он не може да намеће решења, јер су коначне одлуке на државама чланицама. (Барем у формалном смислу).

Такође функције Ген. Секретара НАТО-а, се ту не завршава. Он се јавља и као послодавац, за низ особља које је запослено у Организацији и разним одборима, као и у његовом Секретаријату, гдје особље Секретаријата обавља функције у вези његовог посла и припремање материјала за сједнице итд.⁷⁷ Он представља организацију и према другим организацијама, земљама нечланицама и уопште према светској јавности. Из овога се може закључити да су његове функције разгранате и претежно административне, а аналогне у неким случајевима функцији Генералног Секретара УН-а.

Поред ових функција органа у НАТО-у, јављају се функције *Стратешких Команданата*. Тако јавља се *Стратешки Командант за Европу* и *Стратешки Командант за Трансформацију*. Први Командант у редоследу набрајања у нашем раду је одговоран за тактичко командовање, извршавање одлука Савјета и Војног Одбора. Његова функција је настала постхладноратовским промјенама у структури командовања, кад је спојена његова функција, тако што је обухватила и функцију Команданта НАТО-а за Атлантик, спајајући тако његову функцију са функцијом Команданта за Европу.

---

⁷⁷ Видјети о томе, Исто, стр. 33, 77-78.

Командант за Трансформацију, се бави трансформацијом снага. Његова функција би се могла описати тако ,да он евидентирајући случајеве НАТО командовања у пракси добија инпуте ,и на основу тога предлаже трансформацију снага ,њихово усавршавање и побољшавање. Такође,ови команданти међусобно допуњавају своје функције ,када наступају ,пред Војним одбором. Када је на дневном реду извјештај о раду једног комаданта,онда му други пружа супсидијарне информације и обратно у случају другог комаданта. Поред ових функција војне команде НАТО-а су разгранате и такође су ту и разне цивилно-војне структуре ,што чини веома разгранат апарат .Такође ту су и Гранске команде и слично.⁷⁸ Код случаја комаданта за трансформацију,може се рећи да је дошло до промјене у његовом раду ,кад је дошло до враћања Француске у војну структуру НАТО-а,2009. Тако да су од тад француски генерали ,комаданти за трансформацију. Њихова улога се може најбоље изразити ,оним што је изражено у званичном НАТО документу:“Allied Comand Transformation (ACT) is leading,at strategic command level,the transformation of NATO military structure,forces ,capabilities and doctrine.It is enchancing training,particulary of commanders and staffs,conducting experiments to assess new concepts and promoting interoperability through out Alliance.”⁷⁹ Од још неких значајних органа НАТО-а,треба поменути Извршно –Радну Групу,која има важне функције,затим *Групу на високом нивоу* за питање конвенционалног оружја,Групу за пролиферацију итд.

II-*Органи НАТО-а ,који су постојали на почетку његове егзистенције*. На почетку своје егзистенције НАТО је имао различите органе,који су били формирану у складу са његовим развојним почетцима .Било је дакле ,разних органа,који су се развијали,одиграли важну улогу ,а касније су се угасили или били супституисани,другим органима. При томе неки од тих органа су одиграли веома важну улогу у испуњавању циљева блока .Али пођимо редом.

На почетку 1950. поред Савјета који је био Главно тело (орган) ,врло важан је био :1)Одбрамбени ,финансијски и економски комитет;,затим 2)Одбрамбени комитет; и 3)Одбор за планирање океанске пловидбе. Поред њих који су по редоследу били формално на једном степенику лествице иза Савјета НАТО-а ,била је веома важна улога *Дежурне (Сталне)Групе(Standing Group)*⁸⁰,а при дну групе су се налазиле пет Регионалних група за војну контролу над одређеним подручјима. И то:

-за Сјеверно подручје Атлантског океана;

-за Канаду и САД;

---

⁷⁸ Видјети о томе ,Исто ,стр.87-108

⁷⁹ NATO Topic:Allied command Transformation(ACT).2009.

⁸⁰ Мислимо да је ово најадекватнији превод за ову Групу ,и да би буквални превод Стајаћа Група ,за овај орган био неадекватан.

-За Западну Европу;

-за Сјеверну Европу и

-за Јужну Европу и Источни Медитеран.

Одбрамбени –финансијски и економски комитет, је био на нивоу министара финансија,и он је у складу са првобитном доктрином НАТО-а,обезбеђивао војни материјал и оружје са што мање трошкова.Војни комитет у том времену није имао сталне представнике ,па их је замјењивала Дежурна Група ,која је била састављена од начелника штабова САД ,Уједињеног Краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске и Француске.Колика је била њена моћ ,види се у томе да је она припремила првобитну доктрину НАТО-а.Представници других земаља чланица нису практично били укључени ни у минималној мјери у вези израде те Доктрине.“Остали чланови Алијансе су могли слати своје представнике у Дежурну Групу у Вашингтон,али ти представници су имали малу стварну моћ.”⁸¹Чак и када су се формирали стални представници у Одбрамбеном Комитету ,Дежурна група је (која је била замишљена као привремено решење)имала већу моћ.**Из свега овога може се закључити ,ко је од почетка водио главну реч у НАТО-у,и да је формална једнакост чланица и тада ,на почетку била доведена у питање,односно неформално дерогирана.**Пет регионалних Група ,које су биле задужене за различита подручја под НАТО,јурисдикцијом су војно надгледале та подручја и спроводиле Доктрину за своје регионе.

2.После одређеног периода долази опет до промјена у структури НАТО-а. Те промјене су биле веома широке.Тако је укинут Одбрамбени ,Финансијски и Економски Комитет.Дежурна Група је у новоснованом Војном Одбору ,инкорпорирана,као што је и Укинут Одбрамбени Комитет.Формирана је и друга врста Дежурне Групе .Међутим ,највеће промјене су претрпјеле Регионалне Групе.Од њих пет ,је остала само једна и то само за Канаду и САД.Умјесто тога установљен је Врховни Савезнички Командант за Европу и Врховни Савезнички Командант за Атлантук,као и Команда за Канал Ламанш и групу за Ламанш ,који су чинили исти орган,са бицефалном подјелом власти ,унутар ,тог органа.Тако да је тада било у функцији четири различите војне Команде за територију Пакта.⁸²

Из свега овога може се закључити да је НАТО структура временом мијењана и да данашња структура органа Пакта ,има веома мало сличних и истих органа са некадашњом, структуром тих органа.Даље се такође ,може извести закључак да су пре

---

⁸¹NATO Strategy Documents,1949-1969,edited by Gregory W.Pedlow.,стр.11.

⁸²Видјети ,шире о томе ,исто.стр.16....

осталих фактора ,војне потребе диктирале те трансформације.Надаље ,се може извести закључак ,да је фреквенција тих промјена,била чешћа на почетку “рада“ овог Пакта.

III-НОВИ ОРГАНИ НАТО-а ,који уједно представљају и нове међународне организације,представљају нову форму повезивања,која се јавља ,после распада Варшавског Пакта,односно источног блока и на крају дисолуције СССР-а.Тада се јавља могућност за НАТО ,да разним програмима покуша да увуче земље бившег источног блока у институционалну и ванституционалну сарадњу.То је та организација и искористила,веома добро ,увлачећи у многобројне врсте“сарадње“,многе земље ,далеко од својих граница ,настојећи да тако прошири свој утицај ,на половину света.

1.Сјеверно Атлантско Вијеће за сарадњу (North Atlantic Cooperation Council),је формирано као иницијатива ,на дан распада Совјетског Савеза.Оно је потекло као једнострана иницијатива за сарадњу са земљама бившег источног блока ,и није имало институционалне облике ,а земље источног блока је третирао као цјелину, у смислу сарадње са НАТО-ом.Међутим,ова иницијатива ,касније добија институционалне облике и прераста у Европско Партнерско Вијеће за Сарадњу(ЕАРС),које је понудило институционалну везу са сарадњу ,путем сталних представника -амбасадора земаља чланица заинтересованих за сарадњу са НАТО-ом ,у његовом сједишту у Бриселу.Поред тог нивоа ,постоји сарадња ,односно редовно одржавање састанака ,на министарском нивоу ,и изузетно састанци на врху у контексту(смислу),састанака шефова држава или влада ,земаља НАТО-а и земаља чланица ове институције.Оно је основано уговором из 1997., а из свега овога произилази да је то Вијеће ,поред тога што је орган НАТО-а,и међународна организација.Најважнија му је функција ,изградња *Партнерства за Мир*,поред разних функција,које обавља.⁸³

2.Савјет Русија –НАТО,је следећа међународна организација ,која је настала у међусобној комуникацији ова два ентитета.Оно је прво постојало као Стално Заједничко Вијеће на основу Уговора из 1997.Али је касније прерасло 2002. у Вијеће Русија-НАТО.Поред термилошке разлике ,разлика је што је у првој организацији ,односно био на релацији НАТО(као један ентитет) у односу на Русију ,а у другој организацији, супституту прве(организације),Русија равноправно иступа према сваком члану НАТО-а,посебно.Организација има стереотипну структуру чланова и нивоа одлучивања као и сви други важнији НАТО – органи.Од сталних представника ,до министара и састанака на врху⁸⁴,функционише та организација.У њеном функционисању ,долазило је до бројних неслагања ,па чак и

---

⁸³Видјети о томе ,шире НАТО Приручник,стр.203-215.

⁸⁴Што се догађа изузетно

напуштања од стране Русије те организације.⁸⁵(Међутим ,о политичким реперкусијама овог односа биће расправљано шире у каснијем делу овог рада).

3.Поред ових организација НАТО је формирао и *Комисију са Украјином*,2007⁸⁶.која има извјесну формалну структуру и основана је међународно-правним уговором.А у новије вријеме основана је и *Комисија са Грузијом*,која има сличну структуру.

Из свега овога произилази да НАТО формира организације са државама које му могу бити противници на геостратешком плану као Русија ,или земљама као што је Украјина,које могу бити регионалне силе ,а блиске су са Русијом или мањим државама као што је Грузија ,која се налази на ободу Русије,и која може у том контексту играти важну улогу.Чини се,и ми заступамо то мишљење да у случају ових организација Геополитика и незајажљиви НАТО интереси имају примарну улогу ,у односу на разлоге које емитује НАТО пропаганда.⁸⁷

---

⁸⁵Шире видјети о овој организацији НАТО Приручник ,стр.217-225.

⁸⁶ Видјети о томе :НАТО-Украјински споразум из 2002.Украјинска Газета.

⁸⁷Које разлоге наводи НАТО,за ту конкретну сарадњу, видјети ,оп.цит.стр.217-237.

3.4.ОДНОС НАТО-А ПРЕМА ОРГАНИЗАЦИЈИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

Ако кренемо да анализирамо однос НАТО-а ,према Организацији Уједињених Нација,можемо на први поглед да уочимо да је то однос свеопште међународне организације према регионалној организацији .Међутим дубљом анализом гледано можемо доћи до закључка ,да ту однос и није тако једноставан ,како нам се на први поглед чини.Тај однос је био комплексан(сложен),већ и на самом почетку оснивања ,односно развоја НАТО-а ,као међународне организације.Зато ћемо се у овом раду позабавити ,прво односом универзалног и регионалног и његовим историјским развојем,јер у том контексту може се разумјети и представити однос између ове две организације од којих је *једна универзалног типа* ,а друга је од настанка и свог оснивања била **спорна** ,у погледу своје правне природе и свог карактера и оправданости свог оснивања,као и њеног мјеста у вези колективног система безбједности и односа према светској организацији.

1.*Уједињене нације* се јављају после крвава два светска рата као Универзална ,свеопшта политичка организација ,како и саме то наглашавају у својој Преамбули.Оне у тој својој Преамбули наглашавају и развој мирних односа међу државама и народима ,развој људских и мањинских права,развој економских односа ,добросусједских односа и начело недискриминације.Међутим основно полазиште Уједињених нација је било недељивост колективне безбједности и забрана употребе силе и аката агресије у односима међу државама и народима.⁸⁸

Прије развоја система и саме Организације Уједињених нација ,чињени су покушаји у виду *„Друштва Народа* за свеопштим миром.Међутим та организација је остала на многим стварима у покушају.Иако је била свеопшта односно имала је тенденцију да се бави широким кругом питања ,она није била обухватила тадашњи мали број држава у најширем обиму ,а неке веома важне државе су остале изван њеног круга.Значи ,*изостала је универзалност* у вези те организације. Тако на примјер САД ,нису никада нису постале њеним чланом ,Совјетски Савез је то постао тек средином тридесетих година ,а нацистичка Њемачка их је у том периоду напустила.Такође ,тада је ову установу напустио и Јапан ,а Италија крајем тридесетих година двадесетог вијека.И поред тога ова Организација је направила одређене помаке у развоју међународних односа на

---

⁸⁸Видјети Прамбула Уједињених нација.

институционалном ,правном и фактичком нивоу.Такође,неспоран је њен допринос одређеном нивоу формално –правне забране употребе рата ,који је настао Брајан–Келоговим пактом из 1928.

Прије доношења овог уговора ,ратови су се дијелили на допуштене и недопуштене.Међутим са његовим усвајањем,рат је на међународном плану стављен ван закона.Изузеци су били допуштени у тачно одређеним ситуацијама.“Али је након усвајања у 1928.Briand- Kellogg пакта позитивно међународно право коначно осудило и забранило све агресивне ратове.Подразумијевали су се изузеци од те забране:ратови подузети у самообрани,у извршењу међународних обвеза,или против државе ,која се сама прије тога огријешила о ту забрану рата.⁸⁹Поред тога ,ово Друштво Народа је ударило темеље регионалним организацијама када је чланом 21.прописало да „регионални споразуми којима се обезбјеђује међународни мир и извршење међународних обавеза ,као Монрова доктрина и Арбитража, нису у нескладу са ниједним чланом овог Пакта.У литератури се наводи да је овај члан ,нејасан и конфузан.⁹⁰Међутим,ми се не би сложили са оваквим становиштима,јер сматрамо да је ово била таква ситуација да је, са настанком прве свеопште међународне организације ,регионализам у виду очувања међународног мира и безбједности снажно подржан,макар и у негативном смислу и начину изражавања овог члана.Тиме је само потврђено да су регионални споразуми о очувању мира, дио колективног система очувања мира.На тај начин се и утро пут за исто суштински одређење овог проблема у Повељи УН-а ,које је свеобухватније и много одређеније.

Иначе ,питање *регионализма* се јављало и раније у ранијим историјским периодима.Међутим,тада нису постојале свеопште међународне организације ,па се питање регионално –универзално није постављало .Тада су се обично велике силе ,јављале са својим војним савезима ,који су били обично били ,ad hoc формирани ,као систем равнотеже снага у односу на тада доминирајућу силу,која се мијењала и тако се успостављао систем равнотеже снаге.

Међутим,**институционални развој односа** ,јавља се у пракси и као питање њиховог правног регулисања,те са јављањем и оснивањем прве свеопште међународне организације –*Друштва Народа.Вудро Вилсон* ,тадашњи амерички предсједник,који је укључио мировне уговоре послје I светског рата у Систем Друштва Народа ,настојао је послје првобитних неслагања и отпора ,нарочито у својој земљи –САД,да превазиђе такву ситуацију ,укључивањем члана 21.,у уговор ,којим је основана та међународна

---

⁸⁹Владимир Ђуро Деган,оп.цит.стр.837.

⁹⁰Димитрије Пиндић ,наводи у литератури велики број страних и домаћих научника који се баве овом проблематиком ,да имају, овакво становиште.Видјети о томе Димитрије Пиндић ,оп.цит,стр12-15.

организација.Тај члан је требао да регионалне споразуме ,афирмише и да систем универзалне светске безбједности доведе до поштовања и регионалних споразума. “Да би у неку руку задовољио своје противнике,унета је у нацрт Пакта нова одредба,будући члан21. ,чија је садржина у најмању руку двосмислена ,неодређена“ .⁹¹

Међутим ,самим тим се потврдило да Друштво Народа,на том плану није имало толико амбициозне намјере ,као њихов наследник Уједињене Нације,да обезбиједи *Универзални мир*,иако су се залагале за неутралисање агресивних намјера и аката у међународној политици и односима ,тако да је питање регулисања регионалних споразума ,било довољно регулисати и оваквом неодређеном формулацијом ,која је била предвиђена самим Пактом.Са друге стране та ситуација је била и пожељна у смислу одбијања реваншизма од поражене Њемачке .Тако су формирани многи двострани уговори ,којима су се државе обавезивале на узајамну помоћ ,у случају да дође до реваншизма у првом светском сукобу поражених сила⁹².Међутим,питање *односа универзално-регионално* ,се није тако оштро појављивало ,као што се и постављало послје доношења Повеље УН-а,јер по нашем мишљењу није био толико усавршен систем Универзалне безбједности ,у којем нису тада биле многе Велике силе тог доба и који није био толико свеобухватан ,што је тај проблем ,гурало у другоразредне проблеме тог доба.

2.*Уједињене Нације* тај однос су поставиле крајње шире и сложеније.Оне иако признају врховну надлежност *Савјета безбједности* у погледу очувања мира ,отклањању пријетње миру и последице аката агресије,(Глава VIII Повеље Уједињених Нација),предвиђају и извјесну деконцентрацију силе и деконцентрацију решавања на миран начин међународних спорова у оквиру регионалних споразума и установа.(Глава VIII Повеље).Наиме ,оне предвиђају ,двоструке облике регионалне сарадње .

Главом VIII ,предвиђено је развијање *регионалних споразума и решавање спорова на регионалном плану* ,али на тај начин да то не утиче на примарно право решавања спорова пред Савјетом Безбједности Уједињених Нација.Сходно томе чланови 52,53 и 54.Повеље прописују разне одредбе о регионалним споразумима и установама.Члан 52.предвиђа постојање регионалних споразума и установа у ставу 1.,уколико су у складу са одредбама Повеље Уједињених Нација.Тај став овог члана то дефинише на негативан начин.⁹³

Међутим ,у међународно –правној доктрини постојале су бројне примједбе око става2.тог члана.Примједбе су се кретале у тим оквирима, у вези неодређености и недефинисаности тог члана.Дилеме око домашаја и правог значења тог члана ,јављале су се и у иностраној и у

---

⁹¹Милош Радојковић,Колективна безбедност и Регионални споразуми у време Друштва Народа и Уједињених Нација ,ЈРМП,број 2.,1969..стр.245.

⁹²У првом реду Њемачке.

⁹³Видјети чла.52.ста.1.Повеље Уједињених Нација.

домаћој литератури.⁹⁴ Мишљења смо да овај став не садржи одредбе о обавезности обраћања, прво регионалним споразумима, већ само препоруке да се мирно решавају спорови у њиховом окриљу, које не иду на уштрб надлежности Савјета Безбједности. Савјет безбједности препоручује те мјере или прима на себе решавање тог споразума. Он само наглашава да то не иде на уштрб чланова 34. и 35. Другачије мишљење, имају амерички писци који су тим хтјели да оправдају америчке агресивне потезе и мијешање у унутрашње послове америчких држава, шездесетих година прошлог вијека, која мишљења се називају растегљивим односно поједностављеним тумачењима Повеље.⁹⁵

Члан 53. Повеље Уједињених Нација, предвиђа да ове регионалне установе не могу употребљавати принудне мјере без одобрења Савјета, изузев изузетка према непријатељским државама из другог светског рата, које су одредбе тог изузетка застарјеле, још отприлике средином прошлог вијека, и на тај начин су превазиђене. Око тога се слагала сва Југословенска доктрина бивше Југославије.⁹⁶ Следећи члан се односи и на обавезу обавјештавања Савјета Безбједности о оваквим мјерама, у вези обавјештавања о предвиђеним мјерама и предузетим активностима у циљу обезбјеђивања међународног мира и безбједности. **Ово је несумњиво императивна одредба, која потврђује ауторитет Савјета Безбједности у овом контексту и не дозвољава другачија тумачења, која су била углавном политики условљена и оријентисана..**

Неки су убрајали и војно-одбрамбене савезе у ове регионалне споразуме, међутим потпуно је преовладало мишљење да се ови војни блокови не могу убројати у том оквиру. Као ове регионалне организације најчешће су убрајане Организација Афричког Јединства (ОАЈ), Организација Америчких држава (ОАД), Арапска Лига и друге економске организације. Према томе у ову Главу Повеље никако се не може убројати НАТО и други војни блокови, гледано са аспекта, историјске улоге НАТО-а, од његовог оснивања и за време хладног рата.

---

⁹⁴ Видјети о томе В: Ђ. Деган, Мирно рјешавање спорова у крилу Регионалних споразума, ЈРМП, БРО. 2, стр. 215-231; Др. Александар Пелеш, Регионални споразуми и право на самоодбрану, ЈРМП, БРО. 2, стр. 206.-214.; Др. Ђура Нинчић, Уједињене Нације и Регионалне Организације, ЈРМП, БРО. 2, стр. 182-193.; Јурај Андраши, Однос опће и регионалних Организација, ЈРМП, бро. 2, стр. 251.-254.; Проф. др. Михаило Јездичић, Повеља Уједињених Нација се односи и на друге Регионалне споразуме а не само на оне предвиђене у Глави VIII Повеље, стр. 264-265.; Милан Шаховић, Регионални споразуми и Регионалне Установе и њихово разликовање, ЈРМП, бро. 2, стр. 249-251.; Милош Радојковић, Регионални споразуми и Регионалне Установе за време Друштва Народа и Уједињених Нација, ЈРМП, бро. 2., стр. 245-249. Др. Димитрије Пиндић, наведено дјело. Од страних писаца писали су о овој теми поред осталих аутора Бутрос Бутрос Гали, Ханс Келзен, Арчага и други страни аутори, посебно совјетски и амерички писци.

⁹⁵ Видјети о томе В: Ђ. Деган, оп. цит.; Димитрије Пиндић, оп. цит. и дру.

⁹⁶ Видјети о томе ЈРМП, оп. цит. бро. 2

3.a)У вези НАТО-а,може се и рећи да ови чланови нису релевантни ,већ да је ситуација таква, да је за ту организацију релевантан чла.51.⁹⁷Наведеним чланом се предвиђа,(прописује),таква ситуација да је самоодбрана предвиђена као колективна и појединачна категорија .Док је неспорно да је самоодбрана на индивидуалном плану **правна категорија** ,она је на колективном плану **нови правни појам који је предвиђен** овим чланом .У правној литератури се наводи да је она могућа само у ситуацијама када је група земаља истовремено нападнута ,и тим поводом преузимају колективну одбрану.“...Свакако да државе које нису нападнуте ,помажући нападнутој држави,никако не врше некакву колективну самоодбрану ,већ се овде ради о колективној одбрани ,али не о колективној самоодбрани“...Т.з.в.право на колективну самоодбрану ,могло би се употребити *ex hipotesi*,једино ако би дошло до истовременог напада на више држава,иначе у супротном ово „право“⁹⁸се јавља као основа за настајање чисто војних савеза.С правне тачке гледишта ,унети појам је неправанички и врло га је тешко оправдати ,јер је сам по себи и у својој бити противречан.“⁹⁹

Потпуно се слажући са овим мишљењем можемо рећи да од његове правне чистоте ,важнији био ,мотив за његово доношење.А тај мотив је лако наћи у тежњи,Великих сила да обезбиједи своју позицију у тадашњем надметању које је услиједило ,послије побједи од 1945.**Тако је требало створити основу за војно политичке блокове.**Они су убрзо услиједили ,оном динамиком коју смо описали у претходном дијелу рада.Пошто су у њима учествовале највише САД онда оправдано сматрамо да су оне стајале највећим дијелом иза усвајања оваквог члана.Припремни радови на усвајању Повеље то потврђују ,¹⁰⁰као и стварање масе војно политичких блокова после 1946. ,а у којима су у свима учествовале САД ,осим у супростављеном,независном од америчког утицаја, Варшавском Пакту.Од тих блокова данас је преостао само НАТО .

Из изложеног се види да је правна природа НАТО-а ,приликом његовог настајања била спорна јер је био споран.члан 51.Повеље УН-а.Са друге стране НАТО је као што смо нагласили у свом Уговору о оснивању ,нагласио да се позива на члан.51.Повеље Уједињених Нација.(Члан 5.Уговора о оснивању).Тако је Уговор о оснивању НАТО-а,сам по себи у складу са Повељом Уједињених Нација .Ми се не би сложили са испред изнијетим констатацијама ,око његове правне природе ,већ би нагласили да кад је већ усвојено ,такво решење у Повељи УН-а, да је Уговор о оснивању НАТО-а ,био формално усаглашен

---

⁹⁷Члан 51.Повеље Уједињених Народа

⁹⁸Др.Димитрије Пиндић,оп.цит.стр.205.

⁹⁹Исто.оп.цит.

¹⁰⁰Исто.оп.цит.стр.34.Ту се види и утицај неких појединаца ,који су утицали на до тада неодлучну америчку делегацију ,која је била и подијељена по том питању,а ти појединци су касније и утицали на америчку политику.

са Повељом УН-а.То се може рећи и за Варшавски Уговор,али и не за неке Уговоре и Пактове који су престали са својом егзистенцијом.(Рио Уговор н.п.р.)

б)Када разматрамо однос између НАТО-а,и Уједињених Нација ,онда је важан *и регионални елемент у одређењу* ,организације која није универзална.По теорији међународног-јавног права за регионалну организацију усвојена су два критеријума :

-да се све чланице међународне организације налазе у одређеном региону ;

-или да им је дјелатност у једном региону.

Ови услови могу бити испуњени и појединачно и кумулативно.Када погледамо структуру НАТО чланица ,можемо рећи да је НАТО **квази –регионална организација**. Он није испуњавао услове за регионалну међународну организацију ,ни приликом његовог оснивања ,а ни касније .То је зато што није испуњавао критеријуме и не испуњава их до данас,јер није обухватао све услове за међународну организацију које смо горе набројали.Наиме ,он није обухватио све државе једног региона већ и државе више региона.Наиме ,он обухвата државе Сјеверно –Западне Европе и Сјеверне Америке,као и неке државе .других дјелова Европе.Са његовим,ширењем ,он је све више обухватио и друге државе Европе,тако да се не може рећи да обухвата један регион ,чак и кад бисмо разматрали и схватили Регион у ширем смислу,у смислу континента. Ни његове активности не обухватају подручје ,само Сјеверне Америке или Европе.Тако да се ова организација ,може посматрати ,као квази –регионална организација,а никако као ,регионална организација из *Главе осам*,Уједињених Нација. **Њена регионалност је исказана у смислу ,формалног одређења ,које је испражњено од адекватног одражаја у реалности.**

ц)Када ,посматрамо однос Уједињених Нација и НАТО –а у новије доба,можемо рећи да НАТО у новије вријеме потпуно изашао из своје барем формалне улоге, одбрамбене организације ,да би оправдао своју егзистенцију.Тако је ова организација иступила као чувар мира у Босни и Херцеговини ,послије рата од 1992-1995.За такву улогу НАТО је барем имао формалну потврде у виду резолуција УН-а ,о том питању.У 1999-ој ,НАТО врши агресију против Савезне Републике Југославије ,а поводом неприхватања наметнутог арешења за дио Србије-Косово и Метохију.Даља мијешања НАТО-а,била су поводом агресије и интервенција у Авганистану,2001, и Либији 2011.Међутим ,ове догађаје ћемо посматрати и шире разматрати у дијелу рада посвећеном тим питањима.

Али све ово свједочи да је у односима НАТО-Уједињене Нације ,остала велика недореченост и правна празнина,која је све већа са развојем догађаја у пракси .Наиме ,јавља се таква ситуација да је НАТО,почео да супституише Уједињене Нације у решавању ,политичких проблема,да се јавља као арбитар за решавање међународних

спорова и као судија за пресуђивање појединим непослушним земљама.Та Организација се јавља и као пресудитељ у појединим стратешки важним земљама у којима се збацују легалне владе и успостављају марионетски режими ,који служе туђим интересима.Све ово свједочи да НАТО иде ка све већој политичкој улози и иде ка универзалној војној улози.И у односу према Уједињеним Нацијама ,најбоље се може видјети да је у том односу остала формална регулисаност ,која је апстрахујући ,њену недореченост и нејасност у одређеном обиму,недовољна да спријечи НАТО ,у његовим све агресивнијим намјерама.

У литератури бивше Југославије ,се још седамдесетих година примјећивало да су војни блокови ,основани замаскирано да би се лакше формирали...“Стварање мешовитог типа војних савеза,требало је да што више прикрије праву улогу и карактер блоковску оријентацију војних савеза и њихове стварне опасности по светски мир“.¹⁰¹“С друге стране веома је карактеристична чињеница је да блоковски савези нису успели да реше спорове међу државама чланицама мирним путем ,већ су у тој области показали велику слабост и неуспех“.¹⁰²Слажући се са овим констатацијама ,можемо рећи да је посебно у данашње вријеме алармантна ситуација ,када се тај блок ,још шири ,а да нема пандана у виду неког другог блока и да се његово одступање ,и све опасности ,које поводом тога произилазе,најбоље могу видјети у односу према универзалној светској Организацији – Уједињеним Нацијама.

---

¹⁰¹Димитрије Пиндић,оп.цит.стр.229

¹⁰²Исто,стр.229.

3.5.ОДНОС НАТО-А ПРЕМА НЕКИМ ДРУГИМ МЕЂУНАРОДНИМ ОРГАНИЗАЦИЈАМА

НАТО ,поред односа према Организацији Уједињених Нација,који међусобни однос је посебно значајан са правне стране,али и са фактичке стране ,јер одражава стање снага у свету ,има однос и са неким другим међународним организацијама,као што има однос и са Европском Унијом ,која је организација *sui generis* карактера.¹⁰³Тај однос је веома значајан, јер приказује улогу НАТО-а са те стране ,његово поступање у виду његове нове Доктрине ,које се испољава и у односу са Европском Унијом.Од других односа можемо издвојити и однос са ОЕБС-ом,као и са Савјетом Европе.

На другој страни имамо однос НАТО-а ,са *међународним невладиним организацијама*,који однос је такође занимљив такође у одређеном сегменту,али је свакако занимљивији однос са горе поменутих *међународним владиним организацијама*.

*1.Однос НАТО –а и Европске Уније .*Када посматрамо тај однос,можемо рећи да је он био значајан и историјски ,у вријеме постојања блоковске супростављености ,као што је и данас,још значајнији.Међутим, тај однос у вријеме егзистирања блоковске подијељености ,није био институционално развијен.И не само то земље чланице НАТО-а ,од којих су неке биле чланице тадашње Европске Заједнице водиле су често супростављене економске политике.*Чини се да је у том времену најважнија била војна одбрана тих земаља ,а да економска уједначеност и развој са аспекта НАТО-а,је био стављен у други план.*

“Све до 2000 године између НАТО-а и Европске Уније није постојао никакав службени однос.Стање се из коријена промијенило 1999.године када су челници ЕУ-а ,у контексту сукоба на Балкану у оквиру сарадње са НАТО-ом,одлучили развити Европску сигурносну и обрамбену политику те предузети одговорност за већину функција које је до тада обављала Западноевропска Унија.”¹⁰⁴Са таквим развојем односа успостављени су неки институционални односи који су представљали и сад представљају план за заједничку акцију .Ти документи су:

- НАТО –ЕУ Декларација о заједничкој безбједоносној и одбрамбеној политици ;и

¹⁰³Наиме ,она не представља ни конфедерацију,ни федерацију ,иако јој је слична,по низу обиљежја.Та обиљежја би била заједничка Скупштина,дејство Европских закона директно на територији држава чланица,заједнички извршни органи –Европска Комисија,Европски Савјет итд. .

¹⁰⁴НАТО ПРИРУЧНИК,оп.цит.стр.251.

-Берлински договори

Њима је одређен оквир за постхладноратовску политику ,план и праксу за Европу,тих организација(без обзира на то да ли се ради о земљама чланицама или нечланицама).То све свједочи о широким аспектима политике тих организација и још више о њиховим широким аспирацијама,плановима и „апетитима“,према Европском континенту и преосталим тадашњим земљама нечланицама,што се касније показало у пракси ,а ти аспекти договора се још остварују.Било ,како било „споменутим договорима успостављен је темељ за развој НАТО-ЕУ сурадње на подручју управљања кризним ситуацијама на Балкану,као и за развој сурадње на осталим подручјима.“¹⁰⁵Значи овај наш претходни закључак поред праксе потврђује и званична НАТО пропаганда.(О кризним ситуацијама говорићемо мало касније ,јер је то дио нове НАТО доктрине).Примање,нових чланица у НАТО и у ЕУ,неки покушавају да објасне ,тим да су ове земље бившег Источног блока,прихватиле либералне ,вриједности ,што је онда био испуњен услов за њихово примање ,у чланство и Европске Уније и НАТО-а.“The politics of the EU and NATO toward non-member states are governed by this liberal community rules.Both organizations seek to disseminate liberal principles of domestic and international conduct in the international environment.They socialize outside states into liberal order and thereby seek to expand the European and EuroAtlantic liberal international community.”...¹⁰⁶Исти аутор наводи разлику у процесу ширења НАТО-а и ЕУ.НАТО,се по њему ,ширио ,захваљујући ,америчкој моћи ,а Европска Унија ,више на основу договора и њених вриједности.¹⁰⁷Аутор се такође,бавио разним теоријама које су институционална,социолошка ,конструктивистичка,да би дошао до закључка да је ширење ,либералног поретка,односно демократије ,било основа за овај процес.¹⁰⁸Ми се слажемо у потпуности са оваквим закључком.

Основа за договор између НАТО-а и Европске Уније ,је у виду неколико докумената,који су сукцесивно усвојени једнострано од ЕУ,па онда и у сарадњи са НАТО-ом.Први од њих је био уговор из Махстрита из 1992 ,којим се превиђа заједничка одбрамбена и безбједоносна политика земаља чланица Европске Уније и каснији Амстердамски договор из 1997,којим је предвиђено низ нових дјелатности којим Европска Унија треба да се бави .Поред неких неважнијих дјелатности то су:

–управљање кризним ситуацијама укључујући наметање мира;

-мировне мисије ;и

---

¹⁰⁵ О истом,стр.251.

¹⁰⁶ Franck Schimmelfenning, The EU, NATO and integration of Europe, Rules and Rhetoric, стр.4.

¹⁰⁷ Franck Schimmelfenning, The EU, NATO and integration of Europe, Rules and Rhetoric, стр.282.

¹⁰⁸ Franck Schimmelfenning, The EU, NATO and integration of Europe, Rules and Rhetoric, стр.279-287..

-хуманитарне мисије.¹⁰⁹

Берлински договори су означили практично спровођење овакве политике у дјело.Они су подразумевали поред осталог :

-приступ ЕУ,НАТО ресурсима,како војним у смислу војних снага ,тако и оружјима и материјалним средствима ;

-позајмљену команду НАТО-а ,у оним операцијама у којима ЕУ жели да учествује без НАТО-а;

-приступ ЕУ ,НАТО-вим,повјерљивим информацијама ,као и његовим службама планирања,као и њихове редовне консултације.

Трећи ,аспект сарадње између ове двије организације по нашем мишљењу комплементарне, јесте сарадња на нивоу органа ове двије организације земаља.Тако је Европска Унија створила Војни Савјет ,Политички и војни одбор ,као и сопствено војно особље.Пренос овлашћења од НАТО-а ,ка Европској Унији ,је ишао преко Западно – Европске Уније,која се све више интегрисала у Европску Унију,истовремено смањујући своје надлежности.Поред овога ,министри спољних послова се састају у року сваких 12 мјесеци најмање два пута а НАТО Савјет и политичко одбрамбени Савјет Европске Уније се састаје једанпут у три мјесеца.

Такође усвојена је НАТО-ЕУ Декларација о Европској безбједоносној и одбрамбеној политици (NATO-EU Declaration about European Security and Defence Policy),који је главна основа за ово партнерство.

Све ово говори да су Европска Унија и НАТО дубоко изашли из својих надлежности регионалних организација и да преузимају надлежности за које нису овлашћене по међународном праву ,као регионалне организације и као још једини преостали војно – политички савез.

2.1.Однос НАТО-а са ОЕБС-ом ,огледа се у више форми.Основа за сарадњу је конференција у Истамбулу из 1999.,када је усвојен заједнички документ после састанка НАТО-а,и земаља чланица ОЕБС-а ,који носи назив“Платформа за кооперативну безбједност“,којим је предвиђено заједничко управљање кризама и решавање безбједоносних проблема.У 2002.-ој Вијеће НАТО-а ,позива на тјешњу сарадњу у вези управљања кризама.А 2003.,ОЕБС усваја докуменат под називом „Стратегија решавања пријетњи безбједности и стабилности “ ,којим позива на управљање кризама ,користећи потенцијале других организација ,у првом реду ту се мисли на НАТО.На овај начин се

---

¹⁰⁹НАТО ,ПРИРУЧНИК,стр.253.

обједивањају напори ових организација за решавање тзв. криза ,које су и оне у многим случајевима изазвале.

Њихова сарадња на практичном пољу се огледа од ангажовања у Босни и Херцеговини и Косову и Метохији,па на осталим пољима,надгледања избора итд.Често је генерални Секретар НАТО-а ,гост сједница ОЕБС-а, и предсједник ОЕБС-а ,гост је и присутан је на сједницама НАТО савеза.Све **ово указује на велику повезаност и спровођење исте политике на сједницама и у оквиру ових организација.Ови подаци уједно показују да ове организације одступају заједнички и у оквиру спровођења сопствених политика од Повеље УН-а,која предвиђа у оквиру Главе осам,примарну надлежностСавјета Безбједности у мирном решавању спорова ,а регионалним организацијама оставља паралелну надлежност у решавању спорова и то мирним путем ,а никако им не оставља могућност принудних мјера ,осим као помоћника УН-а на основу Главе Седам Повеље и не дозвољава се мијешање у унутрашње ствари појединих земаља у складу са начелом суверености,што очигледно ове организације не поштују.**

2.2.Однос НАТО са Савјетом Европе,огледа се у једном правцу.Тај правац се огледа у томе што Савјет Европе шаље извјештаје НАТО-у, са својих сједница као и материјале и записнике .“Вијеће Европе редовито шаље НАТО –у ,документа,извјешћа и записе ,те га редовито извјешћује... о надолазећим збивањима.”¹¹⁰НАТО овакве извјештаје шаље својим надлежним службама у оквиру међународног особља,који те извјештаје даље анализирају и разматрају.Овдје се након разматрања овакве ситуације јављају приличне могуће ситуације које доводе у питање улогу Савјета Европе, и најављују могуће различите расправе.*Прво* ,НАТО није никакав надређени орган Савјету Европе,па самим тим ова организација није дужна да му шаље извјештаје.*Друго*,поставља се питање повјерљивости рада Савјета Европе,када он своје извјештаје шаље другој организацији.*Треће*,поставља се питање ,шта НАТО ради са тим документима,кад не спадају у оквир његове надлежности ,да ли се користе за обавјештајне сврхе,чиме се крше правила држава чланица Савјета Европе,које се обраћајући њима ,не слуте да ће њихови предмети бити пред органима друге организације ,пред којима не желе да буду третирана и разматрана њихова питања.Све ово наводи на закључак да се овдје ради о таквој ситуацији да Савјет Европе се јавља као услужна организација НАТО-а,и јављају се сумње у праве намјере ове организације ,заједно са намјерама НАТО-а.

2.3.НАТО ,сарађује и са организацијама као што је *Западно-Европска Унија ,Организација за миграције,Организација за забрану хемијског оружја*.Та сарадња се углавном одвија по питањима од војног значаја и питањима од значаја за наоружање .Међутим ова сарадња није од значаја за предмет нашег рада ,па се овим путем нећемо тим бавити.

---

¹¹⁰Исто,стр.стр.271.

3. Однос НАТО-а са међународним невладиним организацијама се огледа у вези сарадње са организацијом Црвеног Крста (Red Cross), са којом сарађује у вези хуманитарног рада и међународног ратног права.

НАТО Парламентарна Скупштина обухвата представнике земаља чланица НАТО-а и кандидата за улазак у НАТО, којима је шире омогућен увид у рад ове организације. Основана је још 1955. Удружење Атлантског Уговора је мрежа невладиних организација са циљем ширења НАТО пропаганде по земљама кандидатима за улазак у НАТО. Сама логика ствари указује на то да она спроводи одлуке НАТО ¹¹¹ стратега.

Сва ова ситуација указује на чињеницу да НАТО одржава контакте са бројним међународним организацијама, и то са углавном оним, које су му комплементарне. Ти односи се углавном базирају на војној сарадњи и сарадњи у областима наоружања, хуманитарних мисија и чак предузимања принудних акција. Оваква сарадња излази далеко изван савременог међународног –јавног права, и превазилази улоге регионалног војног савеза и регионалних организација, и представља опасност по међународни мир и безбједност, што све скупа подрива улогу Уједињених Нација и представља озбиљну пријетњу за међународни мир и безбједност, много већу, него што је била она за вријеме хладноратовске подијељености, кад се НАТО услед постојања другог равноправног блока бар, формално у највећем дијелу, придржавао улоге одбрамбене организације, што све, представља све већу опасност у нестабилном свету у коме живимо.

---

¹¹¹О овим организацијама шире видјети, НАТО Приручник, стр.275-280.

IV дио

ПРВОБИТНА ДОКТРИНА НАТО-А

4.1 .СУШТИНА ТЕ ДОКТРИНЕ

Прије разматрања прве НАТО Доктрине,можемо извршити подјелу тих доктрина од оснивања НАТО-а ,до данашњих дана.Тако подјела би била следећа :

-Прва хладноратовска Доктрина НАТО-а ,од 1950(њеног формалног усвајања),која је била садржана у више сукцесивних докумената,донијетих касније и која је трајала до краја хладноратовске подијељености 1991;

-Друга доктрина која настаје такође у више сукцесивних и комплементарних докумената а која је била настала у постхладноратовском свету 1991 .,и трајала је до 2001;

-И Трећа која је у више сукцесивних докумената грађена од 2002- па до данас.

Када говоримо о *првој Доктрини НАТО-а* ,можемо рећи да је она иако је четири пута доношена ,једна јединствена Доктрина ,па о њој говоримо као о јединственој Доктрини ,иако је она била разрађена у четири документа, која су носила назив Стратешког Концепта НАТО-а,и била је разрађена у још три документа која су била или мјере за спровођење те Доктрине или њена допуна.Међутим оно што је карактеристично у вези тих докумената јесте да су они били прожети једним духом ,односно једном жељом ,а то је наводно била одбрана и безбједност НАТО-земаља од једне земље или групе земаља које нису биле експлицитно наведене ,али било је јасно да се радило о бившем Совјетском Савезу и источно Европским државама, а у каснијим документима,Совјетски Савез је експлицитно навођен као проблематична земља (наравно са аспекта тих земаља у тадашњем времену),и наводна опасност која је долазила од њега у то вријеме т.ј. доба.Међутим наше је мишљење да је одбрамбени концепт НАТО-а у ствари био параван иза којег су се криле жеље и намјере да се сачува један поредак и америчка доминација ,која тад није могла бити остварена у читавом свету ,бар у том дијелу света,као што данас видимо и примјећујемо и научно опажамо ,као заматак наметања таковог поретка читавом свету или барем његовом највећем дијелу.Ти документи који су разрађивали ту Доктрину са њеним мањим варијацијама ,не утичући на њену суштину су :

I-Стратешки Концепт за одбрану Сјеверно Атлантског подручја из1950;

-Стратешки Водич за Сјеверно Атлантско Регионално Планирање из 1950;

-Средњорочни План Сјеверно Атлантске Уговорне Организације,такође из 1950.¹¹²Ова три документа заокруживали су први Стратешки Концепт НАТО-а односно његову Доктрину,посматрану у њеном формално-правном смислу,али не и у њеном суштинском смислу,који је био испуњен тек онда,када су донијети и остали документи у том смислу све до 1991,до кад је формално трајала хладноратовска подијељеност.

II-Други Стратешки Концепт за одбрану Сјеверно Атлантског подручја од 3.Децембра 1952:

-Нови Стратешки Водич,такође из 1952;

-Докуменат под називом“Најефикаснији начин Војног јачања НАТО –а за наредних пет година из Децембра 1954“;

III-Трећи, Свеобухватни Стратешки Концепт за одбрану НАТО области из 23 .Маја,1957;као и

-Мјере за спровођење Стратешког Концепта од истог дана и укупног датума су заокружили ову групу докумената у вези треће компоненте заокруживања ове Доктрине.

IV-Четврти „Свеобухватни Стратешки Концепт за Одбрану Области Сјеверно Атлантске Организације“ из Јануара,1968.

-Мјере за спровођење Стратешког Концепта за Одбрану НАТО Области ,као пропратни документ је донијет 8.Децембра,1969,заокружујући тај четврти Концепт.

За заокруживање ове Доктрине су значајни и документи:

V-Извјештај Комитета Тројице о Невојној Сарадњи у оквиру НАТО-а из 1956;

-Хармелов Извјештај из 1967;и

-Атински Водич из 1962.,који су заокружили ову цјелину.¹¹³

Из овога се види да је првобитна Доктрина НАТО-а ,била распоређена у низ докумената ,који су чинили једну цјелину иако су били различити у одређеним питањима и ситуацијама.Они су такође доношени у различитим временским периодима од 1949-1969 ,са њиховим важењем до краја хладноратовске подијељености 1991,али су представљали једну цјелину ,једну суштинску доктрину,иако су били распоређени у низ докумената у(чак 4 Стратешка Концепта ,и низ помоћних

---

¹¹² НАТО –TOPIC:Strategic Concept,стр.3-5.

¹¹³ Видјети о томе ,Исто,стр.3-8.

докумената) која је са незнатним измјенама заокруживала и заокружила читав тај период који је био страшно важан за ову квазирегионалну организацију у почетку њеног развоја која је била претежно војне природе (мада је имала формалне услове да више политички дјелује, као и економски), али која данас све више дјелује као политичко-војна организација, супституишући ван правним путем ОУН као што смо раније нагласили. Зато ми у методолошком смислу све ове документе који одређују НАТО Доктрину, анализирамо у једном контексту, иако су они распоређени у низ докумената скоро једнаке релевантности било да је реч о самим стратешким Концептима, или документима за њихово спровођење, или је реч о трећим групама докумената који такође употпуњују ову Доктрину. Али сви они чине једну цјелину, што смо и на почетку овог дијела нагласили.

1. Прва доктрина НАТО-а, донешена је убрзо после његовог оснивања. Наиме, одмах после ступања на снагу Уговора о његовом оснивању, поставило се питање доношења Доктрине која би војно уредила тзв. питање одбране подручја земаља које су приступиле, овој војно-политичкој организацији и њеног спровођења у пракси. Стална група (Standing Group) је припремила такву Доктрину, односно Стратешки концепт, и онда је послала на разматрање одбрамбеном комитету и Вијећу НАТО-а (North Atlantic Council-NAC), на разматрање, као и владама земаља чланица на даље разматрање. То је све почело да се дешава од друге половине октобра мјесеца 1949. Нацрт Доктрине односно Стратешког Концепта, почео је тако да се разматра на разним тијелима НАТО-а, да би био коначно усвојен почетком 1950., тачнија 6. јануара, као документ под редним бројем ДЦ (6/1). Тај документ је био усвојен од Савјета НАТО-а.

Међутим, та разматрања која су претходила његовом усвајању, су била углавном „козметичке“ природе. Неке земље нису имале примједбе, а неке земље као што су: Норвешка, Белгија и Данска, имале су мање примједбе. Међутим најозбиљнију примједбу имала је Норвешка која је скренула пажњу на ситуацију њеног противљења стационирању трупа осталих чланица Алијансе, уколико нема директне пријетње њеном суверенитету.¹¹⁴ Од осталих приговора био је значајан приговор Француске, која је хтјела да поред предвиђеног надгледања лука од стране Морнарица САД и Уједињеног Краљевства Велике Британије и Сјеверне Ирске, има надлежност у одбрани НАТО области на Сјеверу Африке. Међутим, тај предлог није прихваћен.¹¹⁵ Из ових припремних радова, овог документа види се да није било много разлике у вези израде овог документа од Сталне Групе и касније у вези њеног разматрања. Кад се има у виду да су први Стратешки документ НАТО-а, припремили Генерали Бредли, Морган и Ели, који су били представници

---

¹¹⁴ NATO Strategy Documents, 1949-1969., стр. 35-36.

¹¹⁵ Исто, стр. стр. 29-30.

САД, Француске и Велике Британије може се закључити које имао пресудну, доминирајућу и наређивачку улогу, тад у НАТО-у.

За први НАТО Стратешки Концепт, може се рећи да је био недоступан јавности све до новијег времена када су отворене архиве ове организације почетком 2000.-их година. То такође важи и за остале Стратешке Концепте у оквиру Прве Доктрине НАТО-а. Први Стратешки Концепт НАТО-а, је био распоређен у оквиру Прембуле и 3(три) дијела. У оквиру Преамбуле су распоређени тад, такви елементи који јасно свједоче о намјерама оснивача ове Организације и тад, као и данас много више него било који други документи, касније донијети у окриљу ове организације. Тако се наводи да су основни њени циљеви (ове организације) да **осигурају политичко, економско и психолошко унифицирање чланова ове заједнице**.¹¹⁶ При том се наравно не мисли ту, само на државе као апстрактне ентитете, већ на цјелокупно становништво тих држава.

Даље се наводи као принцип да су те мјере исто толико значајне као и војна одбрана, те артифицијелне области, на коју се Доктрина односи,¹¹⁷ и позива се на поглавље Уједињених Нација, не наводећи које. Из овог се може закључити да је опстанак и **зацементирање** тог поретка, тад било важније креаторима НАТО-а, него војна одбрана тих подручја. Из овог даље произилази закључак да је формално прокламовање демократије, било неважно креаторима те организације иако су се на њу позвали у Прембули, јер ако се унифицира политички, економски и психолошки поредак у тим земљама тад, онда нема могућности за унутрашње самоопредељење гарантовано Повељом УН-а¹¹⁸, и Универзалном Декларацијом о Правима Човјека из 1948, што је и показала пракса до данашњих дана, јер ниједна од тих земаља није промијенила свој друштвено – политички систем, осим Португалије која је примљена као недемократска држава са диктаторским режимом, чиме је прекршен Уговор о оснивању НАТО-а¹¹⁹. “Мотивисана у пуном јеку хладнога рата идеолошким убеђењима, предубеђењима, искључивостима и предрасудама властитог друштвеног поретка, ова политика била је дуго надахнута не само антисовјетским, већ уопште анти социјалистичким ставом, осудом и отпором против сваке друштвене промене, ма где у свету, којом би био доведен у питање стари друштвени поредак, бојећи се да у таквој промени Совјетски Савез не задобије нове предности или прошири свој утицај. Оваква политика морала је тражити своје сараднике међу оним

---

¹¹⁶ Memorandum by the Standing Group to the NORTH ATLANTIC MILITARY AREA, COMMITTEE transmitting THE STRATEGIC CONCEPT FOR THE DEFENSE OF THE NORTH ATLANTIC AREA, Преамбула, ста.1, стр.. 3

¹¹⁷ Артифицијелно је у смислу заокруживања разних региона и Континената и дјелова Континената, који су формално-правно заокружени у једну цјелину, иако су географски и просторно веома различити и удаљени.

¹¹⁸ ПОВЕЉА УН-а, чла.1. ста.2.

¹¹⁹ Преамбула НАТО, наглашава демократију, заједничко наслеђе индивидуалне слободе што Португалија као држава тада није испуњавала, већ насупрот томе, била је диктаторска земља у том времену историјског развоја околности.

снагама старога друштва које су се такође осећале угроженим ,револуционарним покретима друштвене реформе.А то је још више проширило обим хладног рата и само још погоршало ненормалну атмосферу,која је и иначе почела захватати међународне односе“.¹²⁰

Даље се у Преамбули наводи да су чланице одлучне да сачувају “слободу ,заједничко наслеђе и цивилизацију својих народа ,заснованих на демократији ,појединачној(индивидуалној слободи)и на владавини права“¹²¹.За дио овог става,можемо рећи да је нонсенс, јер цивилизација не нестаје са променом друштвено-политичког поретка(За то можемо узети као пример Стари Век и Стари Рим –односно Римску државу тог доба ,која је неколико пута ,мењала друштвено уређење ,али то није значило уништење њихове цивилизације.Исто тако античка Грчка је ишла од демократије –њених изворних облика до аутократије ,и обрнуто ,што такође није довело до уништења њене цивилизације.Уништење цивилизације долази тек онда кад дође до тектонских промјена у једној великој држави-Империји или у већој групи држава са којом чине функционалну цјелину,и кад се доведе у питање опстанак тих држава и народа).

И други дио,овог става је споран.Наиме ,појмови као што су Демократија ,индивудална слобода и нешто мање владавина права су различито третирани у контекстима различитих друштвено-политичких поредака.Уколико нису праћени конкретним остварењима онда су појмови лишени стварне садржине.Тако је и мислила доктрина међународног-јавног права бивше СФРЈ:“Међутим сви политички и друштвени појмови,наведени у поменутих одредбама,као што су слобода,демократија,цивилизација,индивидуалне слободе,слободне установе узети апстрактно,сами собом још не значе одређену садржину нити један апсолутно утврђени квалитет,јер су њихова садржина и њихово поимање подложни развоју друштвених односа,друштвене организације и друштвене свести.Има различитих политичких и друштвених система који имају за циљ остварење тих начела,али сви нису сагласни о облицима друштвене организације ,који ће најбоље обезбедити њихово истинско остварење.У том погледу постоји велики број доктрина и оне пружају разноврсна решења.Конкретну садржину и њену практичну вредност изражава поредак који се кроз њихов установе остварује.Према томе,кад тумачимо шта ти појмови значе у уговорним оквирима Атлантског пакта,њихов смисао треба тражити у оном схватању које протиче из поретка који те силе практикују и желе да заштите.Мада са великим и садржајно значајним разликама,у готово свим чланицама Атлантског пакта распрострањен је поредак који спада у категорију грађанске демократије и капиталистичког привредног система“¹²².Иако ово гледиште је било помало идеолошки оптерећено,оно је у основи тачно,што коиндицира са данашњим стањем и видимо и данас 43.године послје

¹²⁰ Љубомир Радовановић-ПОСТАНАК СЕВЕРОАТЛАНСКОГ УГОВОРА,ЈРМП,БРО.2.стр.166.1969.

¹²¹ Преамбула доктрине НАТО-а ,ста.1.из 1950.

¹²² Љубомир Радовановић,оп.цит.стр.177.

изрицања овог става да је чланство у НАТО-у условљено овим постулатима односно њиховим тумачењима и смислом којим им даје НАТО, односно фактори или ентитети екстерни, који пресудно утичу на његове одлуке. Надаље, се у првом ставу Прембуле, наводи да чланице Пакта, промовишу благостање и стабилност у поменутој регији, као и да су одлучили да уједине своје напоре за обезбјеђивање мира и безбедности. (Преамбула Стратешког Концепта ста. 2 из3).

Даље се у Преамбули наводи да би се остварили планови НАТО-а, треба да се изврши ефектна координација војних ефектива, а овај Стратешки концепт је био темељ остварења тих планова, што је ту и наглашено као што је и наглашена потреба јачања индустријске сарадње у сврху остварења тих циљева. Да би се остварили ти циљеви потребно је удружити људску снагу, ресурсе и економију напора, водећи рачуна о географској позицији, степену индустријске развијености и становништву сваке појединачне земље чланице, као и о њиховим војним способностима. Такође се наглашава да свака земља чланица треба да развија своје способности до максимума у складу са заједничким Планом.¹²³ На крају Преамбуле се наглашава да је овај Концепт само почетни корак ка доношењу Акционог Водича за Спровођење концепта, и да ће Стратешки Концепт бити подложен сталним измјенама, што се касније и остварило у пракси.

1.1.1. *СјеверноАтлантски одбрамбени принципи*, су разрађени у првом дијелу, документа из 1950. Њиме се предвиђа:

-самопомоћ и заједничка одбрана, у складу са циљем постизања договора о заједничкој одбрани;

- у складу са главним циљевима поглавља III Уговора о оснивању, предвиђена је заједничка одбрана и допринос одбрани земаља чланица, од којих свака, помаже на најефикаснији начин, у складу са својом ситуацијом, одговорностима и ресурсима, у оноликој мјери, колико се у датој ситуацији може од ње разумно очекивати.

-војна снага сваке чланице, и њихов развој у том смислу, није требало да доведе у *опасност економски опоравак* и постизање економске стабилности што је један од кључних елемената њихове безбједности;

Такође је предвиђено да свака чланица доприноси на најеконичнији и најефикаснији начин, са својим војним снагама које су смјештене тако да дозвољавају заједничку акцију, да у случају агресије поступају координисано у складу са заједничким планом. Даље, се наводи начин постизања ових циљева који се огледа у *минимуму трошења људске снаге, новца и материјала*. И напокон се наводи да је базични принцип овог концепта да

---

¹²³Стратешки концепт НАТО-а, из 1950, Преамбула тач.3.

земље чланице преузму задатке за које су најбоље лоциране ,а да оне земље које имају специфичан –**риједак географски положај преузму специфичне мисије.....**

1.1.2.*Циљеви Сјеверно-Атлантског Концепта*,су издвојени у виду два главна циља .А то су :

-**прво** ,у случају *мира* ,уједињавање економских и војних ефектива да би се одвратила нека земља или група земаља –нација од пријетње миру ,стабилности или независности ове групе земаља.

-**друго**,у случају *рата*,обезбјеђивање војних снага које би одбиле непријатељске пријетње и обезбиједиле територије земаља чланица овог Уговора.Све је то било назначено,да се ради у циљу обезбјеђивања мира и безбједности овог подручја,уједињавањем снага земаља чланица ове Организације.¹²⁴

Ако погледамо развој међународних односа у том времену можемо нагласити да је ситуација тад ,била неповољна за ове државе .Савез Совјетских Социјалистичких Република је тад имао бројне дивизије у Европи ,и имао је велику бројчану предност и виду дивизија ,као и у људима.Достигао је тад и нуклеарно оружје. Снаге те државе биле су стациониране у Њемачкој ,као и у Аустрији и Ирану,поред земаља Источне Европе .Све је то било праћено лошим економским положајем, земаља Западне Европе,у којима су побјеђивале и комунистичке партије.Међутим ,главни разлог за оснивање ове Организације је био очување позиција, и тог поретка,и са временом њихово ширење у свету.

1.1.3.*Војне мјере*,су обухватале у првом реду **ношење и испоруку атомске бомбе.То је једини дио овог документа,који је претрпио значајније измјене у односу на нацрт документа.Наиме,касније је додато да ће нуклеарна бомба бити ношена на свим врстама оружја ,без изузетка.**Такво,решење је било ,усвојено и поред противљења Данске која се једино супроставила ,у оквиру те Организације,том облику решавања спорова.Од осталих мјера било је предвиђено и прописано да Европске земље понесу терет евентуалне копнене битке(у чему се и тад могло видјети неискрено поступање САД.),као и неутралисање напада свим средствима:ваздушним ,копненим и поморским ,**а чак и психолошким средствима;неутрализовање** противникових ваздушних операција; обезбјеђивање поморских лука и ваздушних лука (аеродрома), и на крају концентрисање све њихове снаге у виду офанзиве.

1.1.4-*Помоћне мјере* ,су такође биле предвиђене ,као **допуна војних мјера.**Најважније од њих су биле :

---

¹²⁴Исто ,ДИО III ,стр.5-6.

-Стандардизовање војних доктрина и процедура;

-заједнички војни тренинзи(вјежбе) ,у доба мира;

-Размјена обавјештајних података.Такође су били предвиђени и развој нових врста оружја,њихова замјена итд.¹²⁵

Из свега овог ,може се закључити да је први Стратешки Концепт,био милитаристички ,и отворено агресиван ,за разлику од формално-одбрамбене ,улоге НАТО-а.

1.2.1.*Стратешки Водич за Сјеверно-Атлантско Регионално Планирање* ,усвојен је 28.3.1950.Овај документ је био потребан јер су њиме детаљније разрађивани планови из Стратешког Концепта .На основу њега је било предвиђено да се његове смјернице(упуства),развијају и примјењују у пракси све до 1954.Тај водич је у свом концепту био усмјерен ка томе да разматра **Совјетску војну снагу** и могуће сценарије напада од тадашњег ривала.Тако се у документу констатује снага и бројчана надмоћност противника ,како у конвенционалном наоружању ,тако се и признаје да је Совјетски Савез достигао економску,техничку и војну способност ривала са западне стране и констатује се да је НАТО-у,потребно много година да достигне војну надмоћност Совјетског Савеза.¹²⁶У том контексту Стална Група је декларисала да “специјални притисак мора бити усмјерен на развоју метода ,којима би се компензовала бројчана инфериорност“.¹²⁷

Даље се у том документу ,наводи да савезници не би требало да се ослањају на војничку надмоћност која је била изражена на крају другог светског рата.Такође се наводи да би Савез Совјетских Социјалистичких Република у случају напада,избио на Атлантску обалу,Средњи Исток и Медитеран.Од важнијих ствари у документу ,можемо издвојити и то да се у случају сукоба противник држи што даље у Њемачкој,и другим граничним земљама.За овај докуменат можемо закључити да је веома тачно разрадио тадашњу ситуацију,и признао војну надмоћ Совјетског Савеза,али да је дошло до таквог конфликта поставља се питање да ли би НАТО био уопште способан да се одупре Совјетском Савезу ,у конвенционалном смислу.

1.2.3.*Средњерочни План Сјеверно Атлантске Организације*,се заснивао на разради евентуалног ратног сценарија ,који би се догодио .Тако се разматрају четири фазе развоја догађаја у том контексту.¹²⁸Такође се наводи да се противник треба држати што даље ка Истоку ,и у том смислу се дају упуства Регионалним Групама ,да се понашају у складу с тим.Три Европске Регионалне Групе су биле задужене за заустављање офанзиве са

¹²⁵ Исто стр.7-8.

¹²⁶ Др Gregory W.Pedlow,оп,цит.стр.13.

¹²⁷ Исто,стр.13.

¹²⁸ Видјети ,Исто ,стр.14.

Истока.Препоручивале су се и психолошке мјере за то надметање.Још се и предвиђа ,повећање броја ратних бродова и бригада ,до пројектованог периода од три године т.ј. до 1954.Овдје се ,на овом мјесту нећемо бавити тим аспектима деструкције и имагинације која је детаљно и хронолошки распоређена у овом Плану.Нагласићемо само овом приликом да је овакав развој ситуације довео до тог да је: “Усвајање ДЦ-13 1. Априла 1950,скоро једну годину после усвајања Сјеверно Атлантског Уговора,означило је крај почетне фазе, формулације НАТО стратегије“¹²⁹.

Такође је важно нагласити да је ова стратегија била донијета пре избијања *Корејског* рата.Оно што је још битно нагласити ,да у свим овим документима ,није наглашено и детаљно нађено и одређено мјесто за нуклеарно оружје ,иако је оно поменуто у тим документима.

2.1.1.Други НАТО Стратешки Концепт.Кад говоримо о том Стратешком Концепту ,можемо рећи да је он био донијет,послије отпочињања Корејског рата.Наиме ,тај рат је почео 1950 и трајао до 1953. А непосредно пре тога рата, у тој Великој земљи и по пространству и по броју становника Кини, извршена је социјалистичка револуција,што је довело да даљњег јачања снага социјалистичког блока, а то је са друге стране изазвало праву панику.“Инвазија Јужне Кореје од стране Сјеверне Кореје ,имало је брзи утицај на НАТО и његово стратешко размишљање..Она је довела до тога ,да се појави на виду реализација два темељна питања ,која је НАТО требао хитно да ријеш: ефективност НАТО структуре и снагу НАТО јединица.“¹³⁰

Тад се јављају амерички страхови за сопствену безбједност.“Непосредан и јавно означен,иако не и у уговору и изричито изражен,циљ Атлантског пакта био је заједничка одбрана од совјетске агресије и комунистичке субверзије.У погледу овог уговорног циља положај Сједињених Америчких Држава био је посебан и сложен,мада је непосредна опасност за САД и Канаду ,која би за њих могла бити побуда оваквог војног ангажовања била удаљена и ,у то време ,још само теоријска.Међутим,према тадашњим схватањима спољње политике САД ,постојала је посредна опасност од такве агресије и за америчку безбедност,која би могла настати услед распада западно –европског поретка ,у којој би Комунистичка Европа постала совјетски идеолошки и војни мостобран за агресију на амерички континент...То се нарочито односило на Средњу и Јужну Америку које су важиле као области несигурног политичког стања.“¹³¹У оквиру таквог стања духа и свијести ширење социјализма у Азији се схватало као основа за поново оживљавање

---

¹²⁹ Исто,стр.14.

¹³⁰ Nato Topic :Strategic Concept,стр.5.

¹³¹ Љубомир Радовановић,,оп.цит.стр.175.

таквих ставова и „страховања“.Такво стање у међународним односима тог,доба се преточило и у доношење нових правних аката НАТО-а.

Све је то довело до доношења новог Стратешког Концепта у Децембру 1952,непуне три године ,после доношења првог таквог Концепта.Тако је 3 Децембра1952,донијет Стратешки Концепт под називом “Стратешки Концепт за Одбрану Сјеверно Атлантске Области“.Тај нови Концепт није предвиђао битније измјене у односу на *Први*, “СГ1/7 (Стратешки Концепт за Одбрану Сјеверно Атлантске Области)...предвиђао је одређени број минорних(Занемарљивих)фактичких амандмана за ДЦ6/1,али је изразио став да никакве суштинске модификације нису неопходне.“¹³² „Нови Стратешки Концепт је поштовао суштинске принципе изражене у ДЦ 6/1,и у том смислу није се разликовао фундаментално у односу на тај докуменат.“¹³³ Потпуно се слажући са овим констатацијама можемо рећи да овом документу су претходиле фактичке измјене.То су биле именовање Врховног Савезничког Команданта за Европу,као и Комаданта за Атлантиски ,и укидање Регионалних Група за поједина подручја ,као и именовање Команданта за Ламанш.Такође приступање Грчке и Турске НАТО-у 1952 ,је захтијевало доношење новог Концепта.То је и вријеме ,када се успоставља ,функција Генералног Секретара НАТО-а.Све је то допринијело поред рата у Кореји да се изради нови Концепт.**Међутим овакво мијењање Концепта у оваквом кратком временском интервалу,указује на лутање у стратегији ,на њену недовршеност и на мијењање тих правних докумената ad hoc.**

2.2.2.*Стратешки Водич*,био је донијет у Паризу од 15-18.XII.1952. Он је пратио новодонешени Концепт и спојио је бивши Водич и Средњорочни план.Међутим ,овај документ је био много детаљнији.Он је изражавао жељу да се уништи Совјетска способност и жеља да се води рат.У случају његовог избијања НАТО је требао да користи све врсте војних операција укључујући:ваздушне ,копнене и морске; и да задржи противника што даље ка Истоку.Међутим ,овај докуменат још није изразио начин и вријеме употребе нуклеарног оружја што све указује на неријешено питање ,употребе тог оружја у међусобном рату¹³⁴.

3.1.1.*Трећа група докумената у оквиру ,прве Доктрине НАТО-а,се јавља са доношењем*,„Најеефикаснијих Смјерница за Јачање НАТО Војне Снаге за наредних пет година“,крајем ,тачније у Децембру 1954-е.Међутим,пре тога се јавила ситуација да ранији концепти и средњорочни план нису могли бити остварени.Тако амбициозни план о стварању 96 дивизија до 1954.,није могао бити остварен.Потом ,је дошла иницијатива од

¹³² Dr Gregory W.Pedlow,Оп.цит. стр.15.

¹³³ NATO Topic:Strategic Concept,стр.5.

¹³⁴ Видјети ,Исто ,стр.5-6..

америчког председника Ајзенхауера,¹³⁵ који је био тадашњи актуелни председник ,о ослањању на нуклеарно оружје.Тај план се ослањао на већем коришћењу нуклеарног оружја,и добио је назив“Нови Поглед“.“Главни реванш у случају агресије на Западну Европу ,је манифестовање одлучности Сједињених Држава да искористи своју атомску способност и масовну моћ одмазде,уколико је област нападнута“.¹³⁶

Тад долази до укључивања Западне Њемачке у НАТО.То није ишло без проблема“As became apparent to allies that 1)the defence of Europe would begin with Federal Republic and than 2)Western Germany industrial strength was nessesary for successful rearmment program,tradicional French apprehisins vis a vis Germany,become more and more manifest.”¹³⁷Државни Секретар САД се плашио укључења Њемачке у НАТО и последица,које је то могло да изазове...“That any plans to associate Germany with Atlantic Alliance,would undermine the whole structure of western defence by rying the risk of alienating the France.”¹³⁸

У том контексту су се јављале радне групе специјално формиране у оквиру,НАТО-а,које су испитивале могућност смањења конвенционалних снага ,ако се активније укључи у одбрану ,**нуклерно оружје**.Оне су међутим закључивале да то не би смањило војне трошкове и број људи ,ангажованих у конвенционалним снагама.Изразита бројчана надмоћност Совјетског конвенционалног оружја и људи ангажованих у војсци,толико је иритирало и изазивало страх код појединих Америчких званичника, у толикој мјери да су изјављивали да нуклеарно оружје требао примјењивати кад год су у предности.¹³⁹

У таквом контексту,донијет је горе поменути документ,који је много детаљније разрађивао околности у питању.Тај документ се базирао на неколико смјерница:

- Да је нуклеарно оружје постало веома значајно и да мијења услове савременог рата, и да супериорност у том оружју ће бити најважнији фактор у „главном рату“;
- Да у НАТО савезу треба да постоји интегрисана нуклеарна структура;
- Дозвољава се могућност првог НАТО нуклеарног удара ,да би се спријечило „Совјетско окупирање читаве Европе“;и
- Јасно је наглашено да овај докуменат недозвољава земљама чланицама да спроводе план ,зависно од околности,већ како је назначено у документу.

Овај план је био основа за доношење трећег Стратешког Концепта.

¹³⁵ Он је био и први Врховни Командант НАТО снага.

¹³⁶ NSC162/2,Basic National Security Policy,30,Октобар ,1953, in Foreign Relations of United States

¹³⁷ Timothy P.Ireland:Creating the Entanling Alliance:The Origins of the North Threaty Atlantic Organisation,177.

¹³⁸ Исто ,стр.186.

¹³⁹ Dr .Gregory W.Pedlow.оп.цит.стр.17.

Прије доношења овог документа, водиле су се расправе око тога да треба водити рачуна о томе, да дешавања изван НАТО подручја, треба посматрати у контексту безбједности њихове територије, као и убјеђивања јавности како треба повећати трошкове за наоружање.

Послије расправа и припрема, два документа су усвојена: „Свеобухватни Концепт за Одбрану НАТО области“ и „Мјере за имплементацију Стратешког Концепта“, који су усвојени 23. Маја, 1957. У овим документима се анализира Совјетска способност и посебно се анализирају два питања:

-питање ефикасне нуклеарне контраофанзиве;

-и питање конвенционалне одбране на мору, копну и ваздуху.

Такође су још, разматрана питања Совјетског рата, који нема интенцију да прерасте у тотални рат. Међутим, ту се дозвољава могућност неупотребљавања нуклеарног оружја, али у случају интензивнијих провокација и спонзорисаних акција ова могућност (ограниченог рата са Совјетским Савезом се потпуно одбацује)¹⁴⁰ **Али, оно што је суштина овог сета документа је да је предвиђена –масовна одмазда, у случају напада противничке стране.**

4. Важни документи у вези Трећег и доношења четвртог Стратешког Концепта.
4.1.1. Извјештај Тројице, се јавио као извјештај у вријеме Суецке кризе, која је кулминирала 1956. Тад, су Француска и Велика Британија, предузеле акцију против Египта, да би повратиле и преузеле контролу над Суецким Каналом, уз противљење САД. То је изазвало политичке несугласице у оквиру НАТО-а. Зато су министри иностраних послова Италије, Канаде и Норвешке, акценат дали на економску, културну, научну и друге видове сарадње у односу на војну сарадњу. Овај извјештај је био сличан Хармеловом извјештају, који се појавио скоро деценију касније.

4.1.2. Амерички Национални Безбједоносни Меморандум из 1961, је документовао смјернице Америчке политике према НАТО-у, која је требала да се уклопи у већ постојеће документе или у крајњем случају, да доведе до доношења новог Концепта. Овај документ је био под ознаком тајности.

Разлози за његово доношење били су бројни. Средином 1950-их Совјетски Савез је развио систем авиона –бомбардера, који су могли да носе велике количине оружја, затим је 1957., лансирао сателит у свемир „Спутњик“, да би поред тога у војном смислу, развио интербалистичке ракете које су могле досећи територију САД. Све је то

---

¹⁴⁰ Исто, стр. 20. Овом ставу се посебно противила Холандија, залажући се за флексибилни приступ...

допринијело расту дефетизма код САД ,које су почеле да утичу на америчко становиште ,које је ишло ка том ,да умјесто да и даље бране Европу у свим околностима,ишле су ка становишту да се нуклеарно оружје примјењује изузетно.То су осјећали и Европљани.“Свуда широм Европе лидери су почели ,тајно да осјећају страх да Француски предједник Шарл де Гол може бити у праву у свом увјерењу да ниједан Амерички Предсједник неће мијењати Чикаго за Лион“.¹⁴¹

Тако да у овом документу је стављен акценат на:

-ненуклеарно наоружање

-да се за мале конфликте користи конвенционално наоружање; и да се

-ова промјена уклопи у постојећи Концепт,и да се изради нови Концепт ,једино ако је то једини начин да се мобилишу енергија и ресурси Европљана ,и уколико би тај договор могао бити постигнут .¹⁴²

О овим догађајима је вођена службена дискусија ,током 1961. И 1962.,али су каснији догађаји прекинули њихов ток.

4.1.3.*Атинске Водичне смјернице*,су усвојени документ ,који је усвојен у Априлу 1962.,кад су вођени разговори у вези промјене –доктрине.Тако су уз учешће Генералног Секретара НАТО-а,вођени разговори о могућим сценаријима Совјетског напада :1) у случају напада конвенционалним оружјем, и 2)у случају ограниченог нуклеарним оружјем изазваног напада.У оба случаја дошло се до договора да би то био флексибилни одговор и не би значио аутоматски одговор ,нуклеарним оружјем.Једино се таквим ставовима противила Француска која се залагала за пређашњу стратегију,,масовне одмазде“.Међутим ,каснији развој догађаја ,довео је до неочекиване ситуације и до прекида рада на тој стратегији.¹⁴³

5.1.1.*Четврти Стратешки Концепт*,је донијет ,послије доношења низа таквих Концепата, и он је заокружио ,цјелину НАТО-ве, Прве Стратешке Доктрине.Доношење тог Концепта ,јавља се као потреба,већ са Француским повлачењем из НАТО војне структуре.Кад се повукао најјачи опонент, онда је био отворен пут за доношење новог Концепта.Радови на њему су почели још крајем 1966,трајали током 1967,да би он коначно,био донијет (односно усвојен) у Јануару 1968.,под називом“Свеобухватни Стратешки Концепт за Одбрану Сјеверно Атлантске Области“.

---

¹⁴¹ Исто ,стр.21.

¹⁴² Исто ,стр.21..

¹⁴³ Убиство Предсједника Кенедија,1963,и окретање новог предсједника Линдона Џонсона рату у Вијетнаму,као и све веће противљење Француске овој стратегији.

Он је садржао три начина одговора на напад Противника:

-одбрана оним начином који Противник изабере;

-раширена ескалација од одговора лакшим оружјем ,до кретања ка неконвенционалном оружју;

-директни (генерални),нуклеарни одговор.

Овај Концепт се ,иначе заснивао на тзв.“Флексибилном одговору“,који је одбијала Француска залажући се за генерални нуклеарни одговор и задржао се све до 1991,и краја блоковске подијељености.

5.1.2.Мјере за Имплементацију Концепта за Одбрану НАТО Области,су донијете 8.Децембра 1969. ,и нису садржавале значајније измјене у односу на тај Концепт.¹⁴⁴

5.1.3.Хармелов Извјештај је такође један од значајних НАТО докумената у ком се предвиђа попуштање затегнутости ,и то кроз 1)политичке преговоре о смањењу наоружања;и кроз 2) војну одбрану НАТО изложених подручја као што је Медитеран.И овај документ је утицао на доношење четвртог Стратешког Концепта и његово спровођење све до 1991.

Из свега овог **се може закључити** ,да је ситуација у ,вези првобитне Доктрине НАТО-а ,била таква да је ,сама Доктрина била распоређена у низ докумената ,да су се правни акти-Стратешки Концепти доносили зависно од ситуације,која се мијењала.Такође,се може закључити да се ситуација у вези нуклеарног оружја мијењала.Оно је првобитно било недефинисано, и ситуација је ишла од 1)недефисаности ,у смислу његове употребе,до ,2)његове употребе у свим случајевима напада од противничке стране ,осим ријетких изузетака (инфилтрација и пружање отпора изнутра у НАТО земљама,што се директно не би могло повезати са Совјетским Савезом),и ка 3)флексибилном одговору ,који се јављао са све већом Совјетском оружаном моћи ,како у нуклеарном оружју ,тако и у конвенционалном оружју,да би се на крају посматраног периода у смислу мијењања стратегије ,али не и у смислу његове дужине ,јер тај период је трајао више од две деценије,употреба нуклеарног оружја предвиђала,изузетно.Затим ,оно , што још ,карактерише посматрани период и првобитну Доктрину НАТО-а,јесте :

-велико заостајање НАТО-а ,за Совјетским Савезом у конвенционалном ,а касније и у нуклеарном наоружању;

---

¹⁴⁴Gregory W.Pedlow..оп.цит.стр.24-25.

-предвиђање да ће НАТО,изгубити прву фазу рата и да ће НАТО-европске земље бити,окупиране Совјетским трупима;

-предвиђање одбијања напада противничке стране

-и тежња да се противник порази и окупира његова територија и наметне сопствени поредак,што је све у нескладу са индивидуалним и колективним правом на самоодбрану које је предвиђено чла.51 .Повеље УН-а,као и са забраном агресије.На основу свега овог можемо закључити да и Прва Доктрина НАТО-а,за разлику од Уговора о Оснивању,па макар и дјелимично и само у нијанси(**која то не би била у пракси ,већ кататрофална ситуација тоталног рата**) ,одступа од Повеље УН-а ,и крши темељно начело а то је забрана арбитрерне употребе силе ,и право на колективну самоодбрану само у изузетним случајевима и у одређеном кратком периоду .

Затим,у четвртој компоненти примјене Доктрине ,примјећује се одсуство јединства у НАТО-Пакту и одлазак Француске која је усвојила сопствену Доктрину ,што све потврђује једноумље које је тад владало у оквиру НАТО-а ,кад и земље као што је Француска,нису могле да се изборе за своје предлоге,што са друге стране ,потврђује апсолутну супремацију САД у том Пакту за читаво вријеме важења Прве Доктрине.

Али, оно што је најважније,јесте да је првобитна НАТО –Доктрина,била усмјерена против Совјетског Савеза и Источног Блока ,која је под маском одбране од агресије ,прикривала веома агресивне намјере према противничкој страни.

4.2. СПРОВОЂЕЊЕ ТЕ ДОКТРИНЕ У ПРАКСИ

У претходном дијелу смо говорили о правном обликовању прве Доктрине НАТО-а ,а у овом ћемо се више осврнути на фактичке прилике и стање у међународним односима које је било тад у том времену, и које је са једне стране утицало на доношење толиког броја докумената у оквиру Доктрине , а са друге стране је утицало на фактичко примјењивање Доктрине и на њено спровођење у контексту међународних односа ,током читавог хладноратовског периода.Међутим спровођење те Доктрине је неодвојиво од односа које је имао НАТО у том времену.Тако спровођење те Доктрине можемо посматрати двојачо :

-кроз однос који је НАТО имао у светлу међународних односа са другом супарничком страном Совјетским Савезом и Источним Блоком;и

-кроз њено конкретно спровођење у војном смислу ,у смислу јачања наоружања или спровођења средњорочних Планова у контексту те Доктрине или смјерница(Водича за њихово спровођење)итд.

1.Спровођење НАТО Доктрине у односу са Савезом Совјетских Социјалистичких Република, односно Источним Блоком, може се посматрати углавном са једне **политичке стране** ,а са друге **војне стране**,може се посматрати у контексту усвојених и припремљених мјера у контексту Доктрине,међутим ,која није до краја примијењена јер, усвојене стратегије нису остварене у ратном сукобу са другом страном,јер се није остварила агресија која је хистерично најављивана деценијама.Тако да се то може (тај однос) посматрати кроз континуирани однос ,током читавог тог периода времена ,који је кулминирао кроз низ инцидената ,који су били на ивици избијања рата у неким случајевима.“...Отуда је историјат Атлантског пакта,добрим делом,и хроника међународних догађаја и представља нарочити интерес за проучавање једног од најдинамичнијх периода послератне историје међународних односа.Дејство Атлантског пакта,међутим на развој међународне ситуације и заоштравање односа између Истока и Запада ,више је долазило од саме чињенице његовог постојања него из његових непосредних интервенција у међународној политици и у односима међу ранијим савезницима антихитлеровске коалиције.Сам атлантски савез није интервенисао у ма којој ситуацији изван унутрашњих међусобних односа у самој Организацији, изузев разним изјавама и саопштењима .Али већ само његово

постојање ,стално усавршавање његове војне организације и наоружавање дејствовали су непосредно и неповољно на развој међународне ситуације ,као сталан притисак на међународне односе,представљајући извор неспокојства на другој страни“.¹⁴⁵Из овог се може закључити да је дејство ове Доктрине било ограничено .Иако су била усвојена решења у оквиру Доктрине, може , се ,закључити да су имала ограничено дејство ,јер нису ти планови и те војне компоненте, били до краја остварени.Зато ,кад посматрамо те односе,онда можемо рећи да су ти односи били углавном политичке природе,иако су биле усвојене војне мјере у виду правних мјера усвојених у оквиру НАТО-а,које срећом нису ступиле на снагу.Тако ,као што смо већ напоменули,та ситуација је доводила само до спорадичних инцидената.

2.Међутим ,ограниченост НАТО Доктрине ,надомјештала је америчка страна са својим ширим Доктринама,које су превазилазиле НАТО-Доктрину.**Тако Труманова Доктрина** (о којој смо раније дјелимично говорили ,у оквиру овог рада),је била знатно агресивнија и предвиђала је широку контролу доступних тачака Земљине кугле да је то изазивало отпор и незадовољство и у самим САД.“У име демократије и хуманизма,Предсједник Труман ...предлаже... у суштини да Америка пази сваку совјетску границу...То је светска криза.То није ратна криза:Совјетски Савез није предузео ниједан ратни корак.Стварна светска криза јесте криза милиона људи ,који су остали без домова гладни, болесни...Наравно ,криза захтијева акцију.Народима Италије,Пољске,Југославије,Француске,Грчке,Мађарске,Кине и других земаља хитно је потребна америчка помоћ у храни.Народ Совјетског Савеза претрпио је огромне губитке и допринио поразу Њемачке више од било које друге нације.Њима је потребна америчка помоћ у обнови.“¹⁴⁶,Валас је такође оптужио Трумана за **авантуризам и издају америчке традиције.**

Са друге стране амерички коментатори су оцијенили да је то најважнија америчка одлука после другог светског рата.Та доктрина се огледала ,како смо раније већ описали у формирању низа блокова од којих је НАТО био само најјачи ,и у глобалној политици силе.“Улазећи одрјешито у глобални дуготрајни сукоб,Сједињене Америчке Државе одлучиле су да политика силе постане њиховим главним инструментом акције и да на тој основи окупе све оне снаге које сеprotиве слабљењу или рушењу темеља капиталистичког друштва и капиталистичких друштвено-економских односа“.¹⁴⁷Та доктрина је остала неостварена услед ситуације у међународним односима у великој мјери ,а њене последице је описао овај биланс:“С релативно ниском свотом од 400 милијуна долара започела је нова ера америчке вањске

---

¹⁴⁵ Љубомир Радовановић,оп.цит .стр.153-154.

¹⁴⁶ Henry Wallace,The New Republic,1947.

¹⁴⁷Радован Вукадиновић,оп.цит.стр.65.

политике ,коју је карактеризирао велик број нових у основи империјалних и антикомунистичких захвата уз све већу спиралу економских,војних и људских жртава,и природно,непроцјењиву моралну цијену таквога перманентног свјетског дјеловања.“¹⁴⁸Колики је био број жртава у Кореји показује цифра да је погинуло у том рату ,око 1 милион Сјеверних Корејанаца,као резултат америчког ратовања,тамо,“During the same war 33.870.American soldiers died in combat,meaning that Us forces killed aproximatrly thirty North Corean civilians,for every American soldiers who died in action.”¹⁴⁹Слична ситуација је била и у Вијетнаму,гдје је погинуло око 365.000.Вијетнамаца,као резултат тог рата.¹⁵⁰

Друга доктрина која је посредно утицала на НАТО ,је била доктрина задржавања,односно,т.з.в. Containmenta.Она се огледала у стрпљивости ,војној снази и одлучности САД. Она се практично надовезивала на претходну доктрину,с тим што је била појачана економском блокадом ,социјалистичких држава.Њен аутор је био Џорџ Кенан.

Трећа доктрина која је утицала на НАТО је била *доктрина одбацивања комунизма и припрема за светски рат*.У оквиру те доктрине рачунало се на уништавање комунизма у државној форми,.што је практично значило одлучност на промјену насилним путем социјалистичког друштвеног уређења и изазивање великог броја људских жртава нуклеарним оружјем,који су се рачунали у преко стотину милиона погинулих,на ситуацију, било какве војне помоћи другим социјалистичким државама од стране Савеза Совјетских Социјалистичких Република и Кине.Неуспјех такве политике уз велик број жртава у Кореји и немогућност оружане интервенције у Мађарској 1956,оставило је ту доктрину као потпуно безвриједну,а да не говоримо о великом злочину и геноциду над великим бројем људи,који би се десило да је остварена та Доктрина,само зато што су имали другачије погледе на живот и друштвено – политичке односе и и што су жељели своје самоопредељење и слободу ,што је била тежња и циљ ове Доктрине..¹⁵¹

На крају,кад је совјетска страна преовладала и са „Спутњиком“, и са паритетом у водородном и нуклеарном оружју ,САД су са крајем Ајзенхауерове администрације и почетком Кенедијеве ,почела са дезангажовањем и премјештањем ратних авантура на мање опасна мјеста.“...Тако је читава нова америчка офензива која је у

---

¹⁴⁸ Исто ,стр.82-83.

¹⁴⁹ Walter Russel Mead-The Jacksonian Tradition and American Foreign Policy,1999,стр.5.

¹⁵⁰ Видјети,исто,стр.5.

¹⁵¹ О тим нељудским карактеристикама тог малог круга људи ,који су водили претежан дио светске политике тог доба, и могућим људским жртвама видјети,, David Alan Rosenberg, NATO plans for war with Soviet Union,1954-1955.,international Security 1981-1982 „,бр.6.

Ајзенхауеровом програму, програму представљала једну од основних тачака, доживјела крах... Од задржавања комунизма преко ослобађања Источне Европе до дезангажирања текао је дуг пут... у коме је животна стварност напосљетку ипак побиједила, стављајући и доктрине и њихове главне носиоце на право мјесто.¹⁵²

3. На другој страни имали смо такву ситуацију да је Совјетска војна доктрина, искључивала могућност ограниченог нуклеарног рата, према Западним писцима из тог времена, који су тумачили ту Доктрину.. Наиме, они су предвиђали могућност тоталног рата, посматрано са Совјетске стране,¹⁵³ „док на другом мјесту предвиђају могућности широког спектра активности у вођењу рата са Совјетске стране у виду :

- генералног термонуклеарног рата;

- генералног ненуклеарног рата;

- герилског рата

- уједињеног фронта и

- уцјењивачке политике.¹⁵⁴

Они (Западни писци тог времена) су истицали изузетну војну – конвенционалну снагу Совјетског Савеза и термонуклеарну јачину оружја те државе, надајући се да би конвенционалне Совјетске војне снаге било могуће употријебити једино против Кине, истичући да у случају Совјетског првог нуклеарног напада, да супротна страна, не би имала скоро никаква могућности за војни одговор. Они су такође истицали одвајање у потенцијалном рату цивила и војника од Совјетске стране, истичући да је то класична војна Доктрина. Поред тога су истицали да је Совјетска војска, под апсолутном контролом Партијског руководства, као замјерку, као да са друге стране, њихове војне структуре, нису биле¹⁵⁵ под командом цивилних структура.

На западној страни су у¹⁵⁶ дјелима појединих аутора предвиђане могућности да се побиједи у термонуклеарном рату, и предвиђали сценарији и три фазе вођења овог рата¹⁵⁷, или су описивани аспекти уништења која је предвиђала америчка страна у

¹⁵² Радован Вукадиновић, оп.цит.стр.95-96 и 98.

¹⁵³ Soviet strategy in Nuclear Age by Raymond Al.Garthoff: Arms and Doctrine by Denis Healy, Problems of Communism, September 1958, pp.46-48.

¹⁵⁴ Оп.цит: Philipp E. Mosley, Facing down the West, The Saturday Review, 23 August 1958, p.19.

¹⁵⁵ Исто, стр.44-46.

¹⁵⁶ Кан Н, On Termonuclear War, Princeton, 1960

¹⁵⁷ Исто.

случају употребе нуклеарног оружја против Савеза Совјетских Социјалистичких Република или Народне Републике Кине.¹⁵⁸Са друге стране амерички писци су анализирали могућности и ситуацију у оквиру Варшавског Пакта¹⁵⁹,настојећи да пронађу вјештачким путем, неслагања у оквиру тог блока.Све ово указује на битну различитост Доктрина ,на западну преоптерећеност Совјетском страном и тежњу да се проникне у све сфере живота на тој страни ,као и на сву комплексност тадашње ситуације и на вођење психолошког рата,тад посебно са западне стране.

4.Први догађаји у том контексту,који су изазвали будућу кризу ,били су западно обједињавање окупационих зона:Француске ,Британске и Америчке.То је даље,довело до обједињавања у економском смислу а касније и до образовања посебне Западно-Њемачке ,државе из 1949.Почетни кораци,који су се десили у том контексту су били донешени на Лондонској Конференцији,1948.То се дешавало мимо воље Совјетског Савеза,и његових упозорења,разумних образложења и критика.Ту је поред осталог речено да су“одлуке Лондонске Конференције управљене на распарчавање Немачке.Одричући се чак и од вербалног признања политичког и економског јединства Немачке,Лондонска Конференција припрема успостављање владе за Западну Немачку,отцепљење од остале Немачке...Сходно Лондонској Конференцији САД,Велика Британија и Француска отпочеле су извођење валутне реформе у западним зонама...Ово ће створити баријеру између Западне и остале Немачке...Укључење Западне Немачке у Маршалов план значи да се један део Немачке ,укључује у поделу Европе у два тора..“¹⁶⁰Сва ова разумна и поштена упозорења нису уродила плодом.Све се одвијало (у смислу негативних последица - аката супротне стране у том контексту),како су Совјети предвидјели.Као резултат тога успостављена је Демократска Република Њемачка-Источна Њемачка крајем 1949.Све то ,а то су били једностранни потези са западне стране,довело је до Совјетске блокаде копнених прилаза Берлину ,што је довело до велике затегнутости .“Оваква ситуација је трајала скоро годину дана одржавајући крајњу напетост нерава у страху да се неки инцидент на демаркционој линији или у ваздуху не извргне у нови светски рат.“¹⁶¹Према томе није тачна западна пропаганда,(која још траје у виду објашњења у НАТО приручницима),о совјетском изазивању кризе ,већ су блокаду Берлина ,изазвали једностранни западни потези.Међутим ,ту није било прилике да се употребе Доктрина, па она није имала реализацију у пракси.

¹⁵⁸ О томе видјети ,Rosenborg,A Smoking Radiation Ruin at the end of two Hours:Documents on American plans for Nuclar war with Soviet Union 1954-1955,International Security 6 ,1981-1982.Rosenborg ,Documents of Overkill :Nuclear Weapons and American strategy 1945-1960.

¹⁵⁹ Ремигтон се у више наврата ,тима бавио,Warshav Pact ,1970.Cambridge,Masacutets,као што се бавио у свом тексту из 1985.

¹⁶⁰ Kess, стр.9187,9309,10160,10392.Наведено према Љубомир Радовановић,оп.цит.стр.159.

¹⁶¹ Љубомир Радовановић,оп.цит.стр.158..

Друга слична ситуација је била у вези са Грађанским ратом у Кореји. Иако је са западне стране , посебно од стране САД, емитована пропаганда да су ти сукоби „Совјетски спонзорисана агресија, то није било тачно и није имало правне основе за спровођење Доктрине, а са друге стране то подручје је било далеко изван НАТО –територије¹⁶².

Трећа ситуација је била са приступањем Западне Њемачке НАТО-у, 1954. Иако је Совјетски Савез предлагао тад неутралну Њемачку, то није наишло на потврду са друге стране, па је поводом тог потеза , коначно формиран Варшавски Пакт , у Фебруару 1955, као одговор на агресивне потезе и провокације са супротне стране.

Следећа ситуација је била са новом блокадом ка Берлину, 1961-1962., кад су Совјети поново блокирали Берлин, тражећи повлачење западњака из Берлина , и кад је подигнут Берлински зид. Тад су са Западне стране били предузети ад нос кораци у војном сучељавању. (О војном аспекту НАТО реаговања, биће више ријечи у другом дијелу овог дијела рада).

Следећи случај блиске опасности се јавио са агресијом САД против Кубе из 1959.. Све то није успјело у пракси , али је била отклоњена опасност нове агресије на Кубу. То је изазвало ситуације решавања тог питања у оквиру УН-а.¹⁶³ Мање спорне ситуације су се јавиле са Авганистанском кризом из 1979.-е.

Међутим, све ове ситуације нису довеле до сукоба нити до примјене НАТО доктрине. Тако да све те имагинарне ситуације али које су се реално могле остварити, представљене у НАТО доктрини (Стратешком Концепту и водичима за њихово спровођење, као и у средњерочним плановима) , остале су само као свједочанство ратоборности НАТО-пакта , у том времену.

Поред спољњг дејства , у контексту Прве доктрине НАТО-а, постојали су бројни унутрашњи , проблеми односно неслагања у оквиру НАТО-а , који скоро да су довели до распада Алијансе. Ти сукоби су били скривени од очији јавности , али истраживачи их сад откривају.¹⁶⁴ Тако , ту су били следећи проблеми:

-Француска тежња за осамостаљивањем Европске одбране, путем Њемачко-Француског споразума из 1963, који су транснационалне структуре , умањиле , чвршћим везивањем Њемачке кроз институције НАТО-а, што је резултирало повлачењем Француске из војног дијела, НАТО-а, 1966;

¹⁶² Наиме у том рату су учествовале Сјеверно Корејске и Кинеске трупе са Источноблоковске стране , посматрано у ширем контексту , јер те земље нису биле чланице , блока барем формално.

¹⁶³ Видјети о томе, Владимир Ђуро Деган, оп.цит.стр.229-230.

¹⁶⁴ Christian Nuenlist, Anna Locher, Andreas Wenger, Transforming NATO in the Cold War, Challenges beyond Deterrence in 1960-s.

-Америчко истурање Данске ,као присталице *детанта*,што је требало да амортизује незадовољство јавности у тој земљи,НАТО-ом;

-опште незадовољство у Европским земљама ,НАТО -ом крајем шесдесетих и тежња јавности да се ова организација расформира;као и Италијанска тежња да набави нуклеарно оружје у оквиру НАТО-а.¹⁶⁵

Међутим ,сви ти проблеми су се разрешавали дејством ентитета ,који није ни данас изложен јавности ,а то је група Билдеберг-које неки називају транснационалним елитама¹⁶⁶

5.Од војних потеза за спровођење заједничке *Доктрине*, могу се издвојити као важни :

-формирање Врховног Заједничког Комаданта НАТО снага за Европу 1950, и његовог штаба;

-Увођење функције Генералног Секретара;

-Поводом друге Берлинске кризе била се јавила ситуација да ,је поводом предлога Француске,Велике Британије и Сједињених Држава,образована радна група ,под називом,, LIVE OAK”, и израђивани су планови за војно одговарање Совјетском Савезу ,различитим видовима оружја.То се десило ,пошто се закључило да“Генерални термонуклеарни рат ,више се не чини као најадекватнији одговор на ограничени Совјетски потез ,као што је ,блокирање приступних рута ка Западном Берлину¹⁶⁷“.Међутим ,ти одговори се касније нису чинили довољним ,ефикасним и сигурним ,па се усвајају крајем те године,Берлински Контингентни Планови,који су предвиђали повећања дивизија и мале нуклеарне одреде,који су требали да демонстрирају одлучност ,Запада у односу са Совјетима.

-Такође ,били су примјери разних војних маневара ,који су требали да симулирају рат са Совјетима.Од њих као најзначајније можемо издвојити :

-Operation strikeback из 1957-која се бавила могућим сценаријом поморског рата са супротном страном и спровела значајне поморске вјежбе тад поред обала Енглеске;

- Operation Northern Edge–је подразумевала војне маневре на Аљасци ,који су се одржавали од 1967.

---

¹⁶⁵ Christan...оп.цит.стр.8-10.

¹⁶⁶ Christian...,оп.цит.стр.50-52.

¹⁶⁷ Gregory W.Pedlow,оп.цит.стр.21.

-Operation mainbrance- која је подразумевала и спровела у пракси ,вјежбе НАТО – поморских снага у Барентцовом мору ,изнад ,Норвешке.Совјетска страна је оцијенила те вјежбе као провокацију и акт близак ратном акту.

-Operation Able archer83-која је помоћу нових кодираних шифара и линија комуникација,и начина комуникација ,између предсједника НАТО-земаља подразумевала ,симулацију нуклеарно-ратних услова,што је допринијело ,мишљењу Совјетске стране1983,да се друга страна припрема за ту врсту рата.¹⁶⁸

-Operation Reforger-која је подразумевала војне маневре у Западном Берлину,1957;

Међутим ,оно што се да примјетити ,јесте да са све већим Совјетским наоружавањем и његовом предношћу у оружју на разним пољима,опадала је Западна одлучност и жеља да се употреби нуклеарно оружје.Томе је ишло у прилог и залагање тадашњег министра одбране САД,Роберта Мек Намаре ,да се заузме ненуклеарна позиција.Значи једино је потпуни паритет Совјетске стране у нуклеарном оружју и велика предност у конвенционалном могла одвратити Запад и НАТО ,као његову полугу од **геноцидних и ужасних војних дјеловања**.

Све у свему , ту се јављала таква ситуација ,да су Уговор о Оснивању и доктрина НАТО-а,остали само правно валидни у том времену,док у пракси и временима кризе ,на срећу човјечанства ,**нису били спроведени**.

---

¹⁶⁸NATO military Exercises: Operation strikeback ,Able Archer 83,Operation Mainrance ,Nothern Edge, Loyal Arrow Exercise, Exercise Reforger ,Paperback 2010

V ДИО

УТИЦАЈ ПАДА ИСТОЧНОГ БЛОКА НА НАТО

5.1. НЕСНАЛАЖЕЊЕ НАТО-А ПОСЛЕ ПАДА ИСТОЧНОГ БЛОКА

Кад, говоримо о несналажењу НАТО-а , после пада Источног блока , можемо говорити о *правном несналажењу* и о *фактичком несналажењу*. Међутим , може се рећи да је несналажење НАТО-а, у том времену, односно тој ситуацији, било више фактичке природе , а мање правне природе и зато се овај термин, може употрејибити више за фактичко несналажење , док чини се да су правно већ, били одређени путеви и механизми којим је НАТО , требао да се креће , имајући у виду ентитете , који су њиме управљали (при чему се у овој констатацији не ограничавамо само на државе као његове конституенте , па ни на САД, као најмоћнију од његових чланица, већ ту мислимо и на неке надржавне ентитете , који такође управљају НАТО-ом , али ван јавне сцене , и на које се овом приликом нећемо посебно освртати). Међутим, да би разумјели (не)сналажење НАТО-а , у том преломном историјском тренутку, потребно је осврнути на тај тренутак , на стање односа међу Европским државама у том тренутку , који су довели до те ситуације која је продужила егзистенцију те војно –политичке организације , и која јој је омогућила не само опстанак , већ и проширење њених граница , њене суштинске улоге и њених апетита, који су од тог преломног тренутка , још више нарасли , а данас се чине незајажљивим, али ипак заустављивим.

5.1.1. *Самораспуштање Источног блока и отварање пута за даљу НАТО експанзију.* Оваква ситуација се јављала и наговјештавала са крајем осамдесетих година 20. вијека. Наиме са доласком Горбачова на власт 1985, почеле су промјене , како на унутрашњем , тако и на спољашњем плану, инициране од Совјетске државе. Те промјене су прецизно почеле да се јављају од 1987. Ситуација није била лоша у СССР-у изузев , малог заостајања на економском плану у односу на НАТО земље и није било унутрашњих неслагања, у вези будућности земље, а и војна снага земље била је на врхунцу , а актуелни проблем Пољског синдиката “Солидарност” у тој држави Пољској , држан је под контролом војне власти у самој Пољској, која је путем својих снага држала власт водеће комунистичко-радничке партије. Међутим, са западне стране је све време хладног рата, вођена психолошко –идеолошка , кампања , о комунизму , који је изједначаван са фашизмом итд.¹⁶⁹ И у таквој ситуацији , Горбачов предузима кораке у три правца:

---

¹⁶⁹ Видјети о томе, шире, Волкогонов, психолошки рат, Москва 1983.

-Перестројка, која је требала да доведе до веће економске ефикасности, увођењем самоуправљања и смањивањем војне ефикасности и буџета који им је стајао на располагању.

-Гласност, је требала да доведе до веће слободе медија и до слободнијег изражавања индивидуалног мишљења.

-На међународном плану, његова политика огледала се у све срдачнијем односу са дотадашњим главним непријатељом САД и западно Европским земљама које чак у пракси нису жељеле да економски помогну реформе нове совјетске политике.¹⁷⁰ Такође, дата је потпуна слобода чланицама Варшавског Пакта, да изаберу нови тип друштвених односа или да остану у истом типу друштвених односа, као и да остану или напусте Варшавски Пакт и СЕВ (*Савет за узајамну економску помоћ и сарадњу*), који је економски повезивао земље социјалистичке заједнице.

“In the years of 1985-91, there was substantial discussion, in the Soviet Union, Western Europe and United States on the prospects for construction of Common European Home”.¹⁷¹ Горбачов је предложио формирање „заједничког Европског дома“, који би нашао улогу за заједничко егзистирање у њему: 1) свих европских држава; 2) Савеза Совјетских Социјалистичких Република и 3) проналажење улоге за САД, у оквиру тог дома.¹⁷²

Све ово је убрзо дало последице у виду напуштања доминантних улога комунистичких партија, до промјене друштвених система, до промјене власти и до тежње ка бољем животу, који је нуђен са Запада, а који се није остварио у каснијем времену, на начин на који су жељеле масе Источноевропских народа, заведене пропагандом са Запада. Смјене власти су се негдје одигравале мирним путем, као у Пољској и Мађарској¹⁷³ или народним “револуцијама” т.ј. изласком народа на улице¹⁷⁴, или крвавим унутрашњим партијским пучевима као у Румунији, или побједом до тад владајућих комуниста, али након подмлађивања кадра, као у Бугарској.

Све ово је довело до распуштања СЕВ-а, 1990, и до формалног распуштања Варшавског Пакта, 1991 у јулу. То је убрзо довело и до уједињења Њемачке, анексијом њеног источног дијела 1991.

¹⁷⁰ Видјети о томе Радован Вукадиновић, Међународни односи од хладног рата до глобалног пиоретка, 2009, стр. 224-226.

¹⁷¹ Smit, Martin A, Russia and NATO since 1991: From Cold War Through Cold Peace to Partnership?, стр. 1.

¹⁷² Russia and NATO since 1991: From Cold War Through Cold Peace to Partnership? стр. 3-10.

¹⁷³ Договором, владајућих комунистичких партија са опозицијом, која је настала у том периоду о одржавању вишестраначких избора, на којима је смјењивана дотадашња једнопартијска власт.

¹⁷⁴ У Демократској Републици Њемачкој – ДДР-у, симболичним рушењем Берлинског Зида и Чехословачкој.

Савез Совјетских Социјалистичких Република је увео почетком 1990, у својој земљи вишестраначки плурализам, што је убрзо довело до ,отцјепљења Балтичких Република, а касније и до потпуног одвајања Република те државе и њеног нестанка, 25 .12. 1991., и формирања ЗНД(Заједнице независних држава), **што је била нека врста супститута за несталу државу и формирање заједнице, политичког, економског и војног јединства нестале државе.** (У ту Заједницу су ушле једанаест држава бившег Совјетског Савеза . Грузија је ушла накнадно 1994, а Балтичке Републике: Естонија , Литванија и Летонија , нису ушле у Заједницу.) Тиме је формално био завршен процес дисолуције овог блока и остављен је био процес празног простора у Европи, што је касније искоришћено за ширење НАТО-пакта.

.“Уочи распуштања Варшавског уговора, Совјетски Савез више није имао ни политичког угледа ни снаге да би могао предложити паралелно распуштање војнополитичких блокова у Европи. Нестао је без покушаја да се избори неко компромисно рјешење и да заједно с њим нестане НАТО... Распад СССР-а , односно слабљење апарата , који је држао велику земљу на окупу, нужно је отворио пут распаду социјалистичког система у Источној Европи и мултилатералних облика сарадње. Они су уосталом били конструисани у совјетском политичком врху и заједно с нестанком главног центра Европског државног социјализма нестао је и сам социјалистички систем, његови инструменти сарадње, као и све три социјалистичке федерације (Совјетска, Југославенска и Чехословачка)“¹⁷⁵ Слажући се са оваквим мишљењем , можемо ипак констатовати **да, узајамни распад односно расформирање ова два блока није довољно јасно ни тражен, у међународним односима, односно у пракси од Совјетске државе , која је тад итекако имала капацитета и кредибилитета , да то тражи (јер је иза ње стајала огромна војна, политичка и научна моћ, као и огромно пространство те земље), и да је то историјска несрећа, јер да је тражено упорно и условљено распуштање оба блока , онда би се то можда и остварило у пракси.**

5.1.2. *Карактер и последице ових промјена* можемо подијелити у неколико компоненти:

- *Геополитичке промјене* , су се огледале у томе , да са распадом овог блока напуштен је социјализам , у знатном броју држава, које су га до тад , изграђивале, и прешло се у другу крајност а то је било безрезервно прихватање западних вриједности, које неки сматрају за универзалне¹⁷⁶, а ми сматрамо да су неке од тих вриједности ипак партикуларне , јер се односе , односно односиле су се тад на мањи, дио света , а са друге

¹⁷⁵ Радован Вукадиновић, оп.цит.стр.228.

¹⁷⁶ Лидија Чехуљић, Еуроатлантизам , Загреб, 2003., стр.114.

стране, чињеница да није пронађен неки алтернативни начин развоја и изградње друштвеног система, то не значи да он не постоји као теоријска и практична могућност...

-Геостратешке промјене су се огледале у више аспеката :

-остављен је празан простор за ширење НАТО –пакта ,јер земље ,које су претходно изашле из другог блока ,и одмах су биле изложене могућностима приступања НАТО-у, својевољно али ипак под утицајем „меке пропаганде“ са стране, од НАТО средстава информисања.

-затим ,остављен је празан простор за оживљавање националних ,етничких и граничних питања ,која су дуго била“залеђена“под утицајем идеологије ,којој су те земље и народи припадали.

Поставило се питање односа САД са Русијом ,која се тад повукла на најмање границе од кад је постала велика сила.“По неким процјенама крах биполаризма догодио се управо када је СССР ,био на врхунцу војне моћи,но након двоструког ударца-дезинтеграције СССР-а и Варшавског уговора, Русија се нашла у незавидном геостратегијском положају.“¹⁷⁷

-Јавило се и питање нуклеарног оружја бившег глобалног „џина“ и питање његовог коришћења ,располагања , као и питање његове контроле.

Сва,ова ситуација је утицала да је НАТО имао разлоге да у тадашњем тренутку оправда своје опстајање и да чак у прво време покуша да нађе себи нов смисао као и нове активности које би оправдале његово даље егзистирање у том тренутку.Мада је тад било мишљења да ће се НАТО расформирати исто, као и Варшавски Пакт .Тако је последњи Совјетски министар иностраних послова Едуард Шевернадзе тврдио да ће се формирањем Европског система безбједности ,инкорпорирати ,односно нестати НАТО и Варшавски Пакт, док је други совјетски стручњак Николај Португалов тврдио да је , са повлачењем Совјетске и Америчке војске ,логично очекивати распуштање обадва блока.¹⁷⁸Међутим ,оваква очекивања се нису остварила јер као што смо напоменули, Совјетска страна то није јасно,гласно и одлучно захтијевала,а са друге стране већ тад су прављени планови за не само очување ,већ и за ширење НАТО пакта.

Ту пропуштену прилику *најбоље можемо видјети и сагледати са данашње дистанце,кад видимо данашње дјеловање НАТО-а и његову све већу тежњу ка*

---

¹⁷⁷Исто ,стр.116

¹⁷⁸Видјети о томе ,Лидија Чехујлић ,оп.цит.стр.147.

глобалној улози (не само у војном погледу, већ и у политичком погледу, где се његова војна сила користи за силом наметање одређеног вида друштвено-економског система и спречавања плуралитета у међународним односима у смислу постојања и веће равноправности неких регионалних сила и у смислу постојања различитих друштвено-политичких система).

Неки ту ситуацију у вези НАТО –а, из тог периода сагледавају овако: “The so-called transformation of NATO, has encompassed several processes. First, NATO initiated the outreach initiatives to old enemies (North Atlantic Cooperation Council {NACC}, Partnership for Peace {PfP}, European Partnership Council {EAPC}), including to enlarge NATO by including new members. Secondly, the transatlantic relationship was readjusted, in order to find a role of European Union (EU), emergency to security, arena through the European Security and Defence Initiative and subsequent developments. Finally, NATO reformed its Command Structure and took steps, to improve and adjust a military capabilities of NATO members, (Defence Capability Initiative {DCI}).¹⁷⁹ “At end of cold war, in 1989, its mandate appeared to be fulfilled. Nevertheless, the NATO members wanted to maintain this Western alliance. This launch to search for a new role for NATO.”¹⁸⁰

5.2.1. *Правно уређивање ситуације у виду Стратешког Концепта, донијетог 1991., у новембру, јавило се са дисолуцијом Источног Блока у оквиру, поменутог периода. НАТО се тад суочио са две ситуације:*

- једна је била, како правно одредити НАТО-ову Доктрину и суштински одговорити на промјене, које су настале са тектонском, измјеном ситуације на другој сутрани;
- друга ситуација је била у вези конкретног понашања НАТО-а, у новој ситуацији, која је настала са поменутом дисолуцијом.

Прије доношења нове Доктрине НАТО-а, у вези Стратешког Концепта била је одржана Лондонска Конференција 1990., на којој су били усвојени следећи закључци, односно стратегијске смјернице у облику *Лондонске Декларације*:

- констатоване су промјене у Источној и Средњој Европи;
- поздрављено је уједињење Немачке;
- одлучено је да се НАТО мора ширити на Исток;
- одлучено је да му се прошири улога и додијели нова у том контексту:

¹⁷⁹ Henning A. Frantzen, NATO and Peace Support Operations, 1991-1999, Policies and Doctrines, 2005, стр. 2.

¹⁸⁰ Christof Hans von Sponeck, The UN and NATO, 2009.

-одлучено је да се са Савезом Совјетских Социјалистичких Република наставе преговори о смањењу наоружања ;и

-поздрављена је улога КЕБС-а у спровођењу нових тад започетих процеса у том контексту у Европи,и дата је веома велика улога тој организацији у спровођењу избора ,њиховом организовању и надгледању у бившим социјалистичким државама и предложена је његова институализација у тачно утврђеним терминима.¹⁸¹**Тако се на основу једне квази регионалне војне организације ,утврђивала будућност једне свеопште Европске организације ,која је касније у пракси спроводила смјернице ,које је одредио НАТО.**¹⁸²

У вези правног уређивања те ситуације,донијет је *Стратешки Концепт од 8.ноцембра 1991*,који је био јавно објављен и који је са Стратешким Концептом из 1999 представљао и представља,једну цјелину,која је представљала прелазну фазу у развоју НАТО Доктрине ,до последње фазе (којом ћемо се у овом раду бавити у наредном дијелу,односно дјеловима ,и која је и предмет овог рада).

5.2.2.*Стратешки Концепт из 1991*, означио је велику прекретницу у даљем развоју НАТО-а ,односно ,тај документ је пружио основу његовом даљем егзистирању и представљао је практично разраду закључака Лондонске Конференције,али не свих(у вези конкретног понашања,НАТО-а,у његовом ширењу н.п.р.).Тај Концепт је био састављен од пет дјелова:1)анализа промјене стратешке околине ;2)Алијансини циљеви и безбједоносне функције;3)широки приступ безбједности у Европи(„Заштита мира у новој Европи“);4)Водича за одбрану и 5) Закључка.

-I Дио Концепта наглашава промијењену ситуацију у Европи у контексту да су:

-земље бившег Варшавског пакта прихватиле тржишну економију и вишестраначке изборе и поштовање људских права,као и да су Совјетске трупе напустиле Мађарску и Чехословачку и наглашава се повлачење истих до 1994. из Њемачке и Пољске, **а посебно се наглашава да је војна конфронтација из доба хладног рата превладана.**

-наведен је значај уједињене Њемачке,као равноправног члана свих Западно - Европских институција.

-и даље се наглашава значај разоружања

-наглашава се значај процеса,који је почео 1975.,са КЕБСОМ.

¹⁸¹London Declaration of transformed North Atlantic Alliance,5-6 Јул,,1990.

¹⁸²Исто ,видјети тач.22.Треба напоменути да је Лондонску Конференцију ,сачињавало Вијеће НАТО-а(односно његови шефови држава и влада).

У наредном одјељку овог дијела Концепта ,под називом „Безбједоносни изазови и ризици “, посебно се наглашава да и поред свих промјена и распуштања супарничког блока да постоји и даље ,**Совјетска војна надмоћ и у конвекционалном ,а посебно нуклеарном наоружању. Иако се наглашава да нису присутне тензије ,које су биле присутне раније ,наглашава се да нуклеарни и конвекционални паритет са бившом супарничком страном треба тек достићи.***Из овог се може закључити, колика је била још већа , велика војна предност Совјетског Савеза са читавим бившим Варшавским Пактом, и тад већ отцијепљеним Балтичким Републикама.***Иако се наглашава да је ситуација радикално промијењена на крају овог дијела се наглашава да задаци НАТО-а, остају исти ,односно чак проширени са новом ситуацијом.**

Из те формулације поново је потврђена политичка улога ове институције, која је тачно научно предвиђана и процијењена и на почетку егзистирања овог блока. “Циљеви Сјевероатлантске организације су у првом реду политички. То свједочи стилизација самог увода уговора а сами задаци су разрађени у чла.3-6. уговора...”¹⁸³ Овакво мишљење подржава и нова литература писаца из НАТО земаља, који данас признају ,оно што је било прикривено и пропагандно представљано за време хладноратовске подијељености. “Historicaly ,how ever there exist an alternative view of NATO ,one that has never presumed NATO integrity ,to depend on the Soviet threat alone. Its proponents emphasise NATO role in integrating Western Europe and common values hared by its members. Inded from this perspective, the Alliance serve to ameliorate the effects of anarchy ,among its members, ultimattily prodused unprecedented stability in Western Europe, during the cold war years and beyond” .¹⁸⁴

II-Дио ,**који се бави циљем ,природом и главним циљевима Алијансе,** поново наглашава демократију, људска права и владавину права, чиме се поново наглашава предност и приоритет тих задатака у односу на безбједност чланица, чиме се поново у ствари показује права природа Алијансе, која се огледала и приликом њеног оснивања, а то је очување унутрашњег поретка у земљама чланицама ,као нуклеуса ширења тог поретка, у повољном тренутку у што већем дијелу света. А тај тренутак је баш тад наступио ,кад је нестајао велики противник са Истока.

У вези природе Алијансе су се и даље понављале фразе (које нису имале никаквог оправдања у пракси), о недељивости сигурности Америке и Европе; о солидарности која не допушта да се оставе савезници сами у одбрани; као и о војном доприносу свих НАТО чланица-без обзира на њихову војну и уопште државну способност и капацитете; и о безбједности читаве Европе.

¹⁸³ Јурај Андраши, Међународно Право, 1958, стр. 261. Загреб, III, издање.

¹⁸⁴ .Rebeca.R.Moore, NATO 's New mission: Projecting Stability in Post –Cold War World, стр 10.

Као ,главни задаци се наводе:

-стварање стабилне Европске околине,која се заснива на расту демократских институција и спречавање хегемоније било које земље над другом (наравно ту се није поменула таква улога Америке);

-да НАТО служи као форум за консултације у складу са чла.4 ,Уговора о оснивању

- да одвраћа од агресије и брани од напада било коју НАТО чланицу

-и да се одржава стратешки баланс у Европи.У даљем дијелу другог дијела Концепта се наглашава улога Европске Заједнице,КЕБСА и Западно Европске Уније ,као помоћних тијела за спровођење ових задатака.

III-Дио,наглашава могућност ,обезбјеђивања трајног мира у Европи ,кроз политичко-војна средства.Ту се посебно наглашава политичка димензија решавања проблема.Такође се наглашава да то мора бити у складу са Повељом УН-а ,а наглашава се да су функције КЕБС-А,ЕЗ-е ,у том смислу комплементарне.Мир се у Европи ,по НАТО-вом Стратешком Концепту из 1991.,најбоље чува кроз :

-Дијалог,који се одвија са бившим непријатељским земљама, у смислу међусобног уважавања и предвидљивости конфликта;

-Кооперација се огледа у једностраном прихватању услова из Паришке Повеље,јер по образложењу ,разлике воде ка конфликтима ,па зато морају бити елиминисане.Значи, по овом концепту, сарадња се схватала као једнострано прихватање услова,НАТО-а,што се у пракси показало са својим пуним интетитетом јер су земље које су изашле из једног блока ,одмах похрлиле у прихватање услова другог блока надајући се бољем економском положају.Из тог даље ,произилази да је кооперација овдје схваћена и примијењена као једнострано диктирање и прихватање услова у том контексту.

-Колективна одбрана је схваћена као у хладноратовско вријеме ,и ту није било измјена.

Посебан одјељак је био намијењен у овом дијелу ,**управљању кризама и превенцији конфликта**.Ту се наглашава да конфликт великих размјера је могућ у веома малој мјери,али да се треба окренути политичко –војним опцијама решавања криза .Са оваквим ставовима НАТО је несумњиво у Стратешким Концептима и самој Доктрини изашао први пут из оквира Уједињених Нација и свог Уговора и прокрчио пут зазаобилажење међународног –јавног права и Повеље ОУН-а,иако се на њу формално позвао у самом Концепту.Посебно ту изненађује надменост, где се НАТО представља

као главна светска организација, која одређује у свом концепту, да Уједињене Нације, Европска Унија, КЕБС и ЗЕУ, треба да одиграју према НАТО схватању важну улогу, коју им по начину формулације овог члана, НАТО намјењује улогу својих помоћних организација на заједничком задатку.¹⁸⁵

IV-Дио се бави конкретним начинима за одбрану. Ту се наглашава неколико принципа:

- Смањивање конвенционалних снага на најмањи ниво;
- посебно се разматра питање конвенционалних снага; и
- посебно се разматра питање нуклеарних снага.

Ту се даље у Концепту, наглашава *шири приступ безбједности* у свету. Такав однос према безбједности изненађује, јер у тренутку кад је нестао главни противник са Истока, онда кад није било друге супер-силе, која би могла да припријети, кад је Кина била остала на рангу регионалне силе, која није имала амбиције да постане глобална, исто као и Индија и кад је Русија, била на помолу да се појави као регионална сила, а тад се није знало да ли ће се Савез Совјетских Социјалистичких Република и којом брзином распасти, кад није било на помолу неке нове опасности и кад је ситуација била флуидна, НАТО одлучује да прошири свој концепт безбједности. Све ово указује да је тај интересни момент, искориштен **да би се што више уплitalo** у светска збивања, **војним а посебно политичким путем**. Све ово је указивало да ће НАТО циљеви, представљени у форми Стратешког Концепта, ширити његов утицај у пракси, што се показало као тачно у каснијем периоду, који је уследио.

Затим се наглашавају стереотипне фразе о :

- Чисто дефанзивној улози Алијансе и о коришћењу њеног оружја – само у одбрамбене сврхе (што је касније врло брзо демантовано у пракси, коришћењем оружја само против једне стране, на територији бивше Југославије, што је несумњиво офанзивно дјеловање).

- поново је наглашена фраза о недељивости мира између Америке и Европе, и да зависност је присутна у том контексту (што је опет у домену фразеологије, јер кад се друга супер-сила одрекла употребе силе и кад је била пред распадом, онда нико није могао да освоји Европу у том периоду, а камоли да запријети безбједности Сјеверне Америке).

---

¹⁸⁵ Видјети: NATO Official text: The Alliance New Strategic Concept (1991), 7. November 1991., стр. 3-4.

-такође се наглашава интегрисаност војних структура НАТО-а ,и наглашава неопходан микс конвенционалног и нуклеарног оружја,посебно апострофирајући значај нуклеарног оружја,као средства одвраћања;и

- наглашава се значај смањења конвенционалног оружја,које је НАТО,тад наводно смањивао,што је ријетка позитивна компонента овог Концепта НАТО-а.¹⁸⁶

Даље се наглашавају чисто војне компоненте као што су:

-лоцирање трупа у смислу географског подручја Алијансе

-тактичка опремљеност

-и посебна пажња на одређене регионе у оквиру те НАТО –области.

Конвенционалне снаге,у овом контексту су се спомињу као главне и помоћне,и наглашава се функција свих родова војске у класичном смислу:ваздушне,копнене и поморске.**Нуклеарне снаге се помињу као веза између Западне Европе и Америке и као средство политичког утицаја.**

Све ово указује на ситуацију да НАТО и ове револуционарне промјене,(које су се десиле у Европи 1990-их),**користио за конзервирање дотадашњег стања**,и као подстицај за даље ширење својих „вриједности“ и тог стања у дијелу Европе који је одбацио дотадашњу социјалистичку идеологију ,праксу и друштвено-политички систем ,који је до тад примјењиван.Иако се и у закључку ,овог Концепта ,помиње њена одбрамбена функција,она је према нашем мишљењу само замаскирала ширење поретка ,који НАТО намеће.И у том контексту овај Концепт је био само прелазна фаза ка садашњем Концепту који је још више осветлио његову суштину и широке и опасне циљеве ,које НАТО данас има.То што је овај Концепт био први неконфронтирајући Концепт,који је био представљен јавности ,не мијења његову суштину.“Пратећи документ“Стратешког Концепта“ из 1991 је био, и још је повјерљив .Он је насловљен као,„Директиве за војни имплементацију Стратешког Концепта “ и донијет је 12 Децембра 1991“.¹⁸⁷

5.3.1.**Фактичко понашање НАТО-а**,послије распада супарничког блока се огледало у његовом првобитном несналажењу,а затим диктирању ситуације у вакуму (интеррегнуму),који је настао у тадашњој ситуацији.То се дешавало, тако, да је развој ситуације ишао у три компоненте:

---

¹⁸⁶ Исто,стр.4.

¹⁸⁷ Nato Topic:Strategic Concept , стр.9.

-Прво ,однос према конфликту у бившој Југославији и према неким другим међународним проблемима и ситуацијама;

-Друго,однос према ширењу НАТО на Исток Европе;

-Треће,однос према Русији,као сукцесору СССР-а.

У погледу прве компоненте ,имали смо ситуацију ,да приликом распада бивше Југославије,да се НАТО ,као организација није мијешала у почетку грађанског рата,који је тад настао.Приликом једностраног отцепљења Словеније ,то није (таква ситуација),наишла на реакције НАТО-а.Међутим ,то је дало повод неким земљама за мијешање у унутрашње ствари неких земаља (у првом реду то је била ситуација са уједињеном Њемачком).¹⁸⁸Слична ситуација је била и са ратом у Хрватској,1991.Тад ,се дешавала таква ситуација да је улога препуштана организацијама као што је Европска Унија(тад је 1991, била под именом Европске Заједнице).

Међутим ,тад наступа мијешање са грађанским ратом у Босни и Херцеговини 1992-1995.У почетним фазама рата ,та улога је била препуштена ОУН-а и Европским снагама оличеним у виду Европске Уније (и њеним појединим чланицама,које су и чланице НАТО-а ,а то су биле Велика Британија и Француска ,које су на тај начин доказивале ,свој некадашњи статус великих сила,и добиле прилику за мијешање у унутрашње послова држава ,у које до тад нису имале прилику да се директно умјешају.Али ,распад до тад јаке федерације и земље ,дао им је прилику за то.)Међутим ,од 1992-1994., ситуација се развијала већ у поменутом правцу ,који је подразумијевао ,краткорочна примирја ,ангажовање снага Уједињених Нација,као и покушаје да се нађу политичка решења.“У фебруару1994.главни секретар НАТО-а наредио је нападе на Српске артиљеријске положаје и рушење српских авиона у зони забране летова“¹⁸⁹.То је била прва ситуација где је НАТО,изашао из улоге одбрамбене организације и претворио се у офанзивну.Том акцијом је био:

- прекршен Статут НАТО-а(односно његов Уговор о оснивању) нарочито чла.5,који је предвиђао индивидуалну и колективну самоодбрану и то у складу са чла.51.Повеље Уједињених Нација;

-Стратешки Концепт из 1991 ,који је предвиђао,исто самоодбрану и разрађивао тај члан као правни документ ниже правне снаге у тадашњим временима крупних тектонских промјена у Европи;

---

¹⁸⁸Која је путем Европске Уније ,вршила утицај на признавање Словеније и Хрватске ,без претходног решавања ситуације у Бившој Социјалистичкој Федеративној Републици Југославији.

¹⁸⁹Радован Вукадиновић „Међународни односи од хладног рата до глобалног поретка“2009.стр.263.

-Овим мијешањем НАТО је прекршио и Повељу Уједињених Нација у смислу чла.који осуђују и забрањују свако незаконито средство у односима између држава,¹⁹⁰ а сходно томе и односима између држава и међународних организација,као и самих међународних организација(као изведених субјеката међународног-јавног права,који су у 20.вијеку,добиле статус самосталних субјеката међународног –јавног права).

-више од свега забрињавале су политичке импликације овог дјела.

Оваквим актом је НАТО,коначно приказао своју праву природу и показао да ће у недостатку опасности за себе и сопственог *raison –d etre*,улазити у свакакве авантуре ,да би наметнуо свој поредак и да би оправдао своје егзистирање.Са оваквим мишљењем се слажу и неки други теоретичари,посматрајући ствари у даљњем контексту:“Сасвим је сигурно да је америчка политика искористила Балкан као лакмус папир и за утврђивање властитих веза и смјерова акције у односу на дефинирање властитих билатералних односа с Русијом те жељела показати Русији стварну моћ организације НАТО.”¹⁹¹То је сигурно тако и било јер је Русија са сопственог места,односно тачке гледишта била почела,односно предузимала кораке поводом рата у Босни и Хецеговини(утицаји на српску страну,тежња да се пронађе мирно решење,као и учешћу у Контакт групи ,која је тад била у формирању ,и која је тражила мирно решење за овај конфликт).НАТО-ово мијешање и каснији мировни ангажман после престанка овог конфликта,дефинитивно су означили у пракси крај НАТО-овог егзистирања и улоге ,као само дефанзивне војне организације,односно блока ,која је као што смо раније напоменули имала превасходно политички утицај и намјере.(Међутим ,улогом НАТО-а,у овом конфликту ,бавићемо се детаљније у наредном одељку,овог дијела рада,а овом приликом ћемо се задржати на овим констатацијама).

Још је посебно проблематична ,била улога ,коју је НАТО,имао приликом заливског рата 1991,послије агресије Ирака на Кувајт.Тад је била ситуација таква да су САД заједно са Великом Британијом ,предводиле мултинационалне снаге које су хтјеле да војно поразе Ирак и протјерају његове снаге из Кувајта.Ту је дошло до неслагања главних НАТО чланица: Француске са једне стране и Англо –америчке коалиције са друге стране ,јер Француска није хтјела да учествује у интервенцији,у складу са Америчким вођством,већ слиједећи своју независну политику,да учествује под својим условима.Међутим за ту ситуацију ,можемо рећи да у њој НАТО ,није учествовао као блок ,већ поједине његове чланице ,које су наступале под заставом Уједињених Нација и које су имале барем формалну потврду у виду резолуција Уједињених

---

¹⁹⁰Чла .3,4 и 5.Повеље Уједињених Нација

¹⁹¹Лидија Чехулић,оп .цит.стр.291.

Нација.Најзначајнија од тих резолуција је била 674,која је овластила Савјет безбједности Уједињених Нација ,на употребу силе,и која је касније ,поткријепљена са још једним већим бројем резолуција.¹⁹²

Према томе ту су биле примијењене мјере у смислу Главе VII Повеље.Међутим,ова акција иако је била формално успјешна,давала је наговјештај будућих догађања и манира у међународној политици који ће касније осим појединачних најснажнијих чланица НАТО-а ,предузимати и сама та организација ,као колективитет.“Акција која је требала да потврди да се у новим,постбиполарним условима стварају услови за заједничко дјеловање свих држава које творе нову демократску заједницу и да истовремено систем колективне сигурности треба дјеловати на темељима права,кажњавајући агресора и сузбијајући агресију,била је ипак остварена половичном успјешношћу...Велике силе попут Совјетског Савеза,НР Кине,Индије,такође су биле изван акције.“¹⁹³Оваква слика је наговјештавала исти сценарио ,који ће се касније понављати ,само што ће НАТО у њему касније играти веома значајнију улогу,а велике силе,које су поменуте ће постати свјесне последица ових догађаја у међународним односима и за међународно право и предузеће кораке у том смјеру...

Друга компонента није се појављивала као питање (односно као проблем) у периоду 1991-1993. Тад почињу да се јављају знаци ка ширењу НАТО –а ,као и жеља ,односно журба ,да се у том настојању што прије успије и са стране НАТО-а ,и са стране ново-формираних власти у бившим социјалистичким земљама да тај процес успије.

Међутим ,НАТО са те стране наступа веома прикривено ,иако је већ у Лондонској Декларацији ,наговијестио тежњу у том смислу.Наиме,формира се 1991,у Новембру мјесецу - Сјеверно Атлантско Вијеће(Савјет) за сарадњу,који је био отворен за све бивше постсоцијалистичке земље.Тај неформални начин комуникације је био замишљен као вид сарадње на политичком плану,економском и војном плану.Са друге стране,те земље су доживљавала вијеће као начин за приближавање НАТО-у,и форсирале су посебно војна питања,у оквиру те институције ,која ипак није имала одлике међународне организације.¹⁹⁴

Наредни корак који такође није показивао наговјештаје проширења НАТО-а,је било формирање **Партнерства за мир**.Наиме,у јануару 1994.је формиран овај облик сарадње,који је преферирао војне облике сарадње и то у смислу уподобљавања

¹⁹²Од 2.августа ,1990.,од резолуције 660,па до војне интервенције 15,јануара 1991. ,донијето је преко 10 ,резолуција у том контексту.

¹⁹³Радован Вукадиновић.оп.цит. стр. 276-277.

¹⁹⁴О овом питању (ове институције)видјети Лидија Чехујлић,оп.цит.стр.172,173 и 174.

војних стандарда и обуке ,као и извођења војних вјежби са НАТО-ом,као и могућност учешћа у заједничким војним операцијама ,али без обећања чланства земљама чланицама оваквих облика сарадње.Међутим ,иако званично тај програм то није предвиђао –односно није се о томе изјашњавао и овај програм је по нашем мишљењу ,био степеница ка чланству у НАТО-у.У то вријеме Русија није била јавно издвојена од стране НАТО-а, и њој је била такође ,дозвољена могућност да учествује у овом програму.

Овај програм је представљао у ствари неку врсту компромиса између жеље за брзим ширењем НАТО-а и жеље да се не иритира Русија у том контексту.Он је предвиђао између осталог:

- да су земље чланице овог партнерства дужне да учествују у заједничким операцијама у оквиру овог програма;

- да су оне дужне да финансирају ове операције ;

- овај програм према званичним изјавама (НАТО званичника и званичника НАТО земаља) није представљао сигуран пут за улазак у НАТО;

-тај програм је полазио од мишљења да је важно колико ове земље могу помоћи НАТО –у,а не од тога колико НАТО може помоћи њима.“...There was a direction ,NATO should be used as a means of controlling the East”.¹⁹⁵

У основи овај програм је представљао амерички програм ,која земља је и даље наметала своју вољу ,иако је била престала опасност од супротне стране (у чијем некадашњем егзистирању је било барем неког оправдања за ту доминацију ,која у формалном смислу није била одобрена,од стране НАТО-а,већ насупрот ,полазило се од једнакости и суверености чланица).И поред велике незаинтересованости европских чланица НАТО-а,САД су спроводиле своју политику ,намећући своје ставове и мишљење..“Чак и Велика Британија традиционални амерички савезник није исказала неку већу иницијативу. Код Еуропљана се све завршавало на појединачним иступима дужносника НАТО-а у облику већ познатих фраза.Чињеница је да Еуропљани нису били спремни преузети већу одговорност,већ су безрезервно слиједили и чекали упуте Вашингтона.Комплетан процес,не само ширења НАТО-а ,на исток,већ и повезано с тим,стварање нове еуропске безбједоносне архитектуре и преобразбе савеза Еуропљани су проматрали у контексту одређивања нових америчко-руских односа ,а ту је Бијела кућа ипак имала доминантну ријеч.”¹⁹⁶ Све ово

¹⁹⁵ Sorin Matei,,оп.цит.стр.13.

¹⁹⁶ Лидија Чехујлић,оп.цит.стр.180.

указује на чињеницу да је формална једнакост земаља у оквиру НАТО-а ,суштински непостојећа –односно како смо раније нагласили да се иза сцене НАТО одлучивања ,доносе одлуке на нетраспарентан начин ,који буди сумње у стварно одлучивање на састанцима његовог Савјета,и у суштини у оквиру самог НАТО-а.

*Следећа фаза у проширењу,НАТО-а се десила кад је дефинитивно одлучено (барем је јавности тако представљено), да се Савез дефинитивно шири .У том контексту је једино било спорно кад ће се НАТО званично проширити и са којим новим чланицама.Тад је (1995),израђена и *студија о изводљивости,његовог ширења.Та студија којој супретходили амерички конгресни акти* предвиђала је у суштини три критеријума:*

-земље Европе ,које желе да уђу у НАТО треба да испуњавају критеријуме у вези демократије, људских права и демократичности избора,као и социјалне правде и заштите Природе;

-да саме финансирају у одређеном дијелу своје чланство ;

-да немају неријешена територијална и мањинска питања.

Такође је супсидијарно наглашено да се поштују принципи УН-а и КЕБС-А ,као и да ниједна земља нечланица нема право вета на одлуке ове организације.Овакви услови су оцијењени на више страна ,као **много и далеко шири** од оних у Уговору о оснивању.Ми бисмо овом приликом опет констатовали да и ови услови показују да је НАТО,пре својих других функција ,превасходно политичка организација ,која је нуклеус који је имала самим формирањем у виду друштвено-политичког поретка ,који је тад конзервирала ,сад са нестајањем друге идеологије на Европском тлу ,искористила да учврсти своју идеологију у земљама,које су до тад изграђивале социјалистички – друштвени ситем ,који је био потпуно различит од идеологије коју је НАТО самим својим-ширењем учвршћивао и „конзервирао“.Овдје се наглашава од стране Руског војног стручњака,Миронова да је ту реч ,о ширењу НАТО-а,да би се сломила војна buffer зона и да би се Русија,заокружила од стране НАТО-а.¹⁹⁷Ово се показало као потпуно тачна анализа са фасцинантним ,антиципирањем стварности у том домену.

Неки аналитичари ,напомињу кризе у оквиру Алијансе .¹⁹⁸У том контексту се они баве кризама од Суецке 1957,па до Ирачке 2003.Али ми сматрамо ,ово питање пренаглашеним,јер све ове кризе нису довеле до јачег „потреса “у НАТО-у.

---

¹⁹⁷Русија неће у НАТО,Политика,14.02.1996.

¹⁹⁸ Wallace,Why NATO Endures,стр 1-5.

Око чланица је било двоумљења. Тако су поред Чешке, Пољске и Мађарске, помињане и Румунија, Словачка и Словенија. Али, ипак се касније одлучило да Чешка, Мађарска и Пољска буду позване у чланство, (то је било 1997) да би оне биле и формално примљене у чланство-1999, усред агресије НАТО-пакта на Савезну Републику Југославију, на самиту који је означавао 50-годишњицу оснивања и егзистирања НАТО-Пакта.

Трећа компонента је однос са Русијом. Ова компонента је итекако у вези са прве две компоненте, и не може се стриктно раздвојити. Наиме Русију су итекако интересовали конфликти на Балкану и у бившој Југославији, као и ширење НАТО-а. Њено излагање на ширу Европску сцену у конфликту у бившој Југославији, значио је њен повратак и опоравак са најниже тачке до које је дошла распадом Савеза Совјетских Социјалистичких Република, као узлазној линији, која је непрекинута до данас.

Њен однос према, ширењу НАТО-а, је био показатељ њене снаге у том времену и лекција, која је научена у вези идеалисања западних земаља и њихових, „вриједности“. Њена економска слабост и политичка утихнулоост из тог времена само су били резултат погрешно и наивно прихваћене политике њених непријатеља, који су били промијенили само тактику али не и своје давнашње циљеве. (Међутим, ми ћемо се овом приликом бавити тим односом само у овој мјери јер у једном од наредних дјелова овог рада, шире ћемо се позабавити овом проблематиком).

- Неки овај опстанак НАТО-а и његову улогу третирају, у контексту разних теорија, којим се објашњава, овај изузетак. Тако, они сматрају, да иако је Алијанса испунила свој задатак, њена даља егзистенција, након престанка спољашње опасности је *јединствена*.¹⁹⁹ „These appears to be no point of comparassion between the most susseful Alliance in recent history and Alliances from other epochs; there fore history seems unable to provide, the nesseary clarification in this context.“²⁰⁰ Аутор даље наводи да се као узроци опстанка НАТО-а, користе следеће теорије:

- организациона;

- системска ;и

- институционална.

Оне, узимају у обзир способност, отпора промјенама, реструктурирања и прихватања промјена, у смислу адаптације. У том контексту се улога НАТО-а, тумачи, сходно тим

¹⁹⁹ Mohammed Moustafa Orfy: The New NATO, Its Survival and Resilience, стр.4.

²⁰⁰ Ibidem, стр.4.

карактеристикама.²⁰¹ Међутим ,ми сматрамо ,насупротив томе ,да опстанак НАТО-а после хладноратовских промјена,није резултат тога ,иако свака од ових конструкција има своју потврду у пракси,т.ј.да није опстанак НАТО-а,резултат његове унутрашње структуре,т.ј.хоризонталних промјена,већ ,резултанта одлуке вертикално постављених ауторитета и ентитета,не у формалном већ у фактичком смислу ,надређених НАТО-у,који су донијели одлуку о његовом опстанку и трансформацији.²⁰²

5.4.1. *Други Стратешки Концепт* из 1999. је означио фазу кад је дошло до заокруживања фазе НАТО-а,која је услиједила након хладног рата.Оно што су главне карактеристике тог Стратешког Концепта су:

-изналажење разлога за даље опстајање и егзистенцију НАТО-а;

-потврђивање оног што је у пракси већ настало ,а то је било ширење НАТО-а,и што је овим документом само евидентирано;

-опасно наговјештавање будућих интервенција ,које би биле супротне међународном –јавном праву и које ће се касније остварити у пракси.

Концепт је уређен тако да је у његовом уводном дијелу набројано и ретроспективно што је НАТО урадио у периоду од сопственог оснивања:

-да је НАТО извршио превенцију рата у току хладног рата,комбинацијом политичких и војних средстава.Са овом констатацијом се не би сложили из више разлога:

1)само оснивање НАТО-а је доприносило нестабилности у Европи .Као што смо раније нагласили само оснивање НАТО-а,и његово даљње егзистирање је доприносило нестабилности у Европи и стално изазивало напетост ,код друге стране;

2)Оснивање Алијансе је допринијело подјелама у Европи и формирању друге супростављене стране ,која се институционализовала, формирањем Варшавског Пакта,тек 1955-е,које формирање је услиједило тек после укључења Западне Њемачке у НАТО блок и формализовања подјеле Њемачке ;

3)Оснивање и опстајање Алијансе ,умјесто уједињења и пацификавања Њемачке је допринијело њеној дуготрајној подјели;

4)Политичка средства су се користила тек кад се увидјело од стране чланица НАТО-а,да се војном силом не може парирати супротној страни.(тај период је почео тек од средине 1970-их).

---

²⁰¹Ibidem ,стр.5-7.

²⁰²Који су то ауторитети и ентитети ,нећемо се овом приликом бавити ,јер то није предмет овог рада.

-даље се наглашава да је Алијанса преузела централно мјесто у Европској архитектури ,послије хладног рата.Исто тако се наглашава да је НАТО допринио окончању људских патњи на Балкану.У истом ставу се наглашава ,да је наступило вријеме које је довело до нових опасности као што су :етнички конфликти ,економски проблеми и кризе ,као и ширење оружја за масовно уништење .²⁰³Овај став је такође споран јер наглашава те нове опасности али не пружајући довољно убједљиве разлоге које би доводиле у везу ове догађаје са Алијансом,као и са њеном улогом са овим превасходно политичким и економским разлозима ,који не захтијевају војни одговор ,као и у контексту ширења оружја за масовно уништење.

-Даље се наглашава потреба за ширењем ,као и примање нових чланица у НАТО.За овај циљ(који је тад правно евидентирао ту ситуацију), можемо рећи да је каснио и да је само слиједио праксу .²⁰⁴

5.4.2..У првом дијелу Концепта ,који је насловљен као “*Задачи и циљеви Алијансе*“,набрајају се циљеви и задаци ,који су формулисани у смислу:

-**Ширења демократских институција** ,што опет наглашава политичку компоненту НАТО-а ,који овим Концептом наглашава да ширење демократских институција обезбеђује мир у Европи ,који ће бити дуготрајан ,што представља такву ситуацију да у ствари да се НАТО јавља као средство ширења једног поретка који ,макар био и најбољи не може се силом калемити у другим земљама,и што је супротно нормама међународног –јавног права.*Декларација о начелима пријатељских односа и сарадњи међу државама у складу са Повељом Уједињених Нација*²⁰⁵ из 1970-е ,забрањује утицање на државе у смислу њиховог права на самоопредељење и на избор друштвено –политичког уређења. Иако се у овом дијелу Концепта не помиње експлицитно начин на који се НАТО у пракси одлучује на ширење демократије ,имплицитно се указује на неограниченост средстава у том смислу.То примјећују и неки други теоретичари:“Кругови НАТО Пакта ...имају амбицију да овај једини ефективни савез у свету,преобразе у европске ,а можда и у међународне полицијске снаге...Није тешко претпоставити,да би оне биле чувар постојећег система у Европи и шире ,овлашћен да делује у име,, демократије“,,, у име очувања безбедности “ ,па чак и „заштите националних интереса“ појединих земаља...односно ради стварања и

²⁰³ The Alliance 's Strategic Concept,24.Април,1999.,стр.1.

²⁰⁴ Јер на том Самиту су биле примљене као нове чланице:Чешка ,Пољска и Мађарска,иако је то одлучено,још 1997-е.

²⁰⁵ Иако је Декларација о пријатељским односима и сарадњи између држава правно необавезујући акт ,њена правила су постала обавезујућа на обичајној основи и као таква обавезују према нашем мишљењу све државе света.

чувања новог светског поретка“.²⁰⁶Колико је ово гледиште од пре више од деценије било исправно ,најбоље је показало вријеме.

-Управљање кризним ситуацијама се понавља као и у Стратешком Концепту из 1991,само што се и даље проширује тај модус понашања НАТО-а.Без обзира који су разлози наглашени у Концепту,у вези тога ,може се закључити да **сама намјера и тумачење формулације управљања кризним ситуацијам предвиђа и могућност произвођења криза ,управљања њиховим дужинама трајања ,као и њиховим последицама.**За ову ситуацију међутим,можемо истаћи да она није развијена била као идеја ,њене консеквенце нису биле јасно издеференциране ,па самим,тим,нису представљале јасно формулисану правну обавезу,па ти Концепти од 1991 и 1999,нису представљали ,јасно кршење међународног права,што се може рећи за цјелокупну другу НАТО Доктрину која је обухватила формално постхладноратовски период 1991-2010,док се то не би могло утврдити за фактичко спровођење треће НАТО Доктрине,која се спроводила у пракси од 2002,иако је формално тад важио Концепт из 1999.(О правним импликацијама оваквог става садржаног у Концепту ,позабавићемо се у дијелу рада ,који се бави садашњом Доктрином НАТО-а).

Неки у овим НАТО операцијама препознају две врсте НАТО егзистирања:”This Kind of virtual operation ,demonstrates that two kind of NATO can be indetified:a formal NATO that instualizes the transatlantic security relationship and informal NATO that facialites coalition operations involving NATO and non NATO alies.Fear of losing the benefits of NATO formal and informal rolwes has therefore been a key factor in ensuring its survival²⁰⁷”

-НАТО се овим пословима бави да би према овом Концепту обезбиједио циљеве који су:

1)безбједност ;2)консултације;и 3) одбрана и одвраћање .

Иако је јасно да неки од ових циљева (као што је управљање кризним ситуацијама),нису сагласни са Повељом Уједињених Нација, јасно је да је НАТО-ово даљње позивање на Повељу УН-а ,и њену примарну супрематију у смислу надлежности Савјета Безбједности ,представља само покушај да се добије формално покриће за дерогирање Повеље и надлежности Савјета безбједности УН-а,у том смислу.

Даље се у овом дијелу Концепта наглашава нераскидивост Америчко –Европске безбједности и „да ниједан савезник неће бити остављен да се сопственим напорима

---

²⁰⁶ Др Војислав Мићовић,Глобализација и Нови светски Поредак,2001,стр.100.

²⁰⁷ Jennifer Medkalf :NATO beginners Guide,стр.6.

бори за своју стабилност“ што су само фразе ,које су дате у смислу прикривања правог стања ствари ,односно стварне улоге коју НАТО има.

5.4.3.У другом дијелу Концепта, под називом „Стратешке Перспективе“ се наглашава ју две компоненте.**У првом дијелу** се наглашава да је НАТО остварио своју мисију захваљујући помоћи осталих међународних организација .Поново се наглашава улога Савјета безбједности ,која је главна у смислу одржавања мира у свету ,као што се наглашавају улоге међународних организација као што су:

-ОЕБС ,коме се признаје улога у остваривању демократије у Европи;

-Европска Унија,којој се такође одаје признање за Европску стабилност ,повезујући ту њену улогу са унапређењем ЗападноЕвропске Уније као њеног војног крила.

-наглашава се значај ЗападноЕвропске Уније као средства јачања Европске безбједности у оквиру НАТО-а. За све ове организације се наглашава да су комплементарне НАТО-у у остварењу његових циљева.²⁰⁸

У другом дијелу овог дијела Концепта се наглашавају нови ризици као што су :

-постојање моћних нуклеарних сила које се налазе ван НАТО-ове области.За овај разлог можемо рећи да није довољно убједљив ,јер само постојање тих нуклеарних сила није само по себи пријетња и разлог за егзистирање тако гломазне војно-политичке организације као што је НАТО ;

-пролиферација нуклеарног,биолошког и хемијског оружја,који разлог ,такође није основа за егзистирање и дјеловање организације,чија је основна особина да би у рату,ишла ка употреби конвенционалног ,и ријетко нуклеарног оружја ,а не софистицирано и превентивно дјеловање,у случају производње тих оружја;²⁰⁹”In the United States,it was Clinton administration ,in September 1993,that formally,laid out non-proliferation agenda,uniting nuclear,biological and chemical weapons ,plus ballistic and cruise missiles,that could deliver them,under the rubric of weapons of mass destruction.”²¹⁰

-али и нови изазови као што су развој компјутерског знања ,које може подрити безбједност НАТО-а ,у смислу информационих технологија.За ову ситуацију ,можемо рећи да је то проблем сваке компаније односно већег правног лица ,а да НАТО није специјализован да се њим бави;

²⁰⁸ НАТО-в Стратешки Концепт,стр,3-5.

²⁰⁹ О сценаријима НАТО ,у вези борбе против ових оружја,видјети,Eric Terzuolo,NATO and weapons of mass destruction,Regional Alliance,/global threats,2006.,посебно стр.98-104.

²¹⁰ Ibidem ,стр.3.

-и невојни изазови који утичу на безбједност као што је организовани криминал итд.

Сви ови разлози не оправдавају даље опстајање НАТО-а ,јер су ови проблеми у домену међународних организација које се баве тим питањима као што је Интерпол и такви проблеми се могу решавати и на нивоу појединачних држава или мањих група држава .Исто тако глобална политичко-војна организација као што је НАТО ,није подесна, а ни надлежна за решавање ових питања,те то представља само неубједљиви изговор даљег опстајања ове организације.

У трећем дијелу ,Концепта под називом,, *Приступ у односу на безбједност у 21.вијеку*“ се наводе следећи принципи:

-*шири приступ безбједности*,узимањем у обзир економских ,социјалних фактора и осталих фактора у односу на безбједност.

-трансатлантске везе;

-поново се наглашава значај **решавања кризних ситуација** и признаје се да је то ван члана 5.,Уговора о оснивању.Самим тим је та ситуација и ван Повеље Уједињених Нација и принципа међународног –јавног права.

-Наглашава се значај Вијећа за Сарадњу ,као и Партнерства за мир;

- Посебно се наглашава значај сарадње са Русијом,којој се у истом рангу придружује и први пут ,Украјина а њима се придружују и земље Медитеранског дијалога у виду НАТО –формулације односа са њима.

-Позива се на ширење НАТО-а у складу са чла.10. уговора о оснивању;и,

-поново се позива на неширење(пролиферацију)оружја за масовно уништење.

Из свега овог ,јасно се види тежња ,ка ширењу НАТО-,ван европских граница,и ширење демократије ,као процеса уз помоћ,демократских земаља које егзистирају ван Европе“*Jap de Hoop Scheffer ,has also lent support ,to the idea of “global partners”...in dealing with global insecurity,it matters less and less,where country sits on map.”*²¹¹Ми међутим,сматрамо да је то важно и поред оваквих мишљења јер се на тај начин ,шири тај поредак .О противљењима Француске и о различитим мишљењима о овом потенцијалном ширењу НАТО-а,развила се дискусија,у многим дјелима и изјавама.²¹²“То је нова игра НАТО-а,која се не зове одбрана већ

²¹¹,Rebeca.R.Moore,NATO 's New mission:Projecting Stability in Post –Cold War World стр.145.

²¹² Rebeca.R.Moore,NATO 's New mission:Projecting Stability in Post –Cold War World,исто.

интервенционизам.Овој војној Алијанси,дат је задатак,да „управља кризама“,и врши контролу наоружања.“²¹³

У четвртој дијелу који се бави војним питањима ,се наглашавају следећи принципи:

-држање конвенционалних снага на најнижем нивоу у погледу бројности;

-њихова мобилност и покретљивост ;и

-држање нуклеарних снага у Европи,као средства одвраћања и застрашивања.За ову ситуацију можемо рећи да се понавља ,као да се није ништа промијенило у пракси,као да није дезангажован Источни блок,и као да се није ништа промијенило у међународним односима,после тога.Из овог примјера се може извести(на што и сам примјер указује) закључак,да и ова ситуација указује да главни разлог формирања НАТО-Пакта ,није други блок (који тад није био ни формиран,већ конзервирање и ширење друштвено –политичког поретка у свету).

У закључку Концепта се наводи да се ови принципи спроводе у циљу одржавања Европе-слободне и цјеловите-односно јединствене.За ово се ,може рећи да представља принцип слободе у односу на остале земље ,земаља чланица НАТО-а, али и не слободу у односу на САД ,НАТО и поредак које се намеће путем ових ентитета.²¹⁴

5.4.4.За овај **Концепт** се може рећи да је :

-отишао корак даље у односу на Концепт из 1991 ,и то у негативном смислу

-он је практично признао да се одступа у неким ситуацијама од чла.5. Уговора о оснивању,чиме се он дерогира у том обиму и подрива читав систем УН-а ,у погледу међународног мира и безбједности,под чиме се супсумира-забрана пријетње силом ,употребе силе и аката агресије.

-проширио је појам реаговања у кризним ситуацијама,што је допринијело широким могућностима злоупотребе и јављања превентивног рата ,као могућности којом се касније НАТО служио.

-исказао је сву лицемерност НАТО –политике јер је говорећи о миру у моменту његовог усвајања,НАТО вршио агресију на суверену државу –Савезну Републику Југославију.

---

²¹³ ДР Војислав Мићовић,оп.цит.стр.100.

²¹⁴ Видјети ,НАТО,Стратешки Концепт из 1999.

5.5.5. **Генерални закључак у вези НАТО** –вог понашања у другој фази његовог развоја се може окарактерисати као такво понашање да је НАТО:

-искористио вакум, који је настао са нестајањем супротног блока, да би проширио подручје свог утицаја –односно своју територију и друштвено-политички систем који су НАТО земље представљале и даље репрезентују.

-са амбицијом да решава кризне ситуације заострио питање безбједности неких земаља и тако се поставио као директна пријетња њиховој безбједности, унутрашњем праву на самоопредељење и суверенитету.

-истакао неважне разлоге свог даљег егзистирања да би прикрио праве, као и да се претворио у средство велике пријетње међународном миру и безбједности у ширим међународним размјерама односа снага у свету.

5.2.УЧЕШЋЕ НАТО-А У

МИСИЈИ ОДРЖАВАЊА МИРА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

Учешће НАТО-а у одржавању мира у Босни и Херцеговини ,произашло је као резултат рата који се одвијао у тој бившој Југословенској републици ,приликом дисолуције бивше Социјалистичке Федеративне Републике Југославије,(СФРЈ) ,која је нестала у вихору грађанског рата.Тај рат се дешавао у ситуацији пада Источног блока и пада система који га је тад карактерисао-социјалистичког, и у том контексту и пада тог система у бившој СФРЈ,која је напустила једнопартијски монопол и у том контексту ,је дошло до оживљавања старих подјела ,национализама,једностраних захтјева за сецесијом од тадашње федерације па и до грађанских ратова ,какав је био и онај у Босни и Херцеговини,који је касније довео до тог ,да је НАТО одиграо улогу у поновном оживљавању мира послје завршетка рата који је довео до огромних разарања и материјалне штете ,и изнад свега тог ,до огромних људских жртава.

5.2.1.Рат у Босни и Херцеговини.Ако методолошки пођемо редом у објашњавање ове тематике ,онда можемо рећи,да је овом рату претходио рат у Словенији и рат у Хрватској ,који нису проузроковали директно мијешање НАТО-а,као квази регионалне организације (као што смо то раније већ констатовали),али је проузроковао мијешање појединих његових чланица.

Сам рат је избио у контексту распада бивше Југославије и распада њеног уређења,које је до тад било доминатно од 1945-1990.На првим вишестраначким изборима 1991.у Босни и Херцеговини побјеђују националне партије,(сва три народа Српског ,Муслиманског и Хрватског,који су били конститутивни народи те бивше Југословенске републике),које у првом времену,после њиховог доласка на власт одлучују да остану у Југославији.Међутим,касније долази до догађаја ,који су уз уплитање страног фактора довели до крвавог грађанског рата.Међу тим догађајима,могу се убројати:нелегитимни референдум,без учешћа српског народа ,који је довео до мајоризације ,односно прегласавања од стране друга два народа из фебруара 1992 ;признавање резултата таквог референдума од стране главних НАТО земаља²¹⁵;учестали оружани напади који су у марту 1992,ескалирали у грађански

---

²¹⁵Посебно САД, које су утицале и на друге земље у смислу,признавања БИХ,као независне земље(државе).

рат.Тај рат је трајао до децембра 1995, и завршио се Дејтонским мировним споразумом.²¹⁶

У самом току рата ,и прије његовог почетка као што смо описали почиње мијешање страних фактора.Тад су се доносиле бројне резолуције ,које у пракси нису имале готово никакву или уопште никакву примјену.“Читав низ резолуција које су изгласане при Ун-у,нису имале метод примјене осим резолуција које су успоставиле ембарго оружја за све државе бивше Југославије и економски ембарго против Југославије”.²¹⁷Свему ,томе треба придодати да посматрачи УН-а,нису имали значајнији мандат за предузимање акција које би допринијеле побољшању ситуације,као што их такође нису спроводиле у пракси.Од фактора који су са стране доприносили побољшању или погоршању ситуације,односно који су утицали на рат ,(а јављали су се у форми,односно као међународне организације или њихови дјелови) можемо убројати :НАТО,Европску Унију ,Уједињене Нације,УНПРОФОР и САД.И у светлу такве ситуације ,можемо констатовати да је улога Уједињених Нација слабила при завршетку рата а улога САД ,јачала као и улога НАТО,која је тек добила на правој снази завршетком рата.

5.2.2.НАТО агресија или бомбардовање Републике Српске,јавила се пред крај рата.Међутим НАТО-во мијешање у сам рат је почело много раније.Прво ,НАТО је почео да спроводи санкције и да контролише да ли се оне крше на основу резолуције Савјета Безбједности Уједињених Нација 787,а које су биле усмјерене против Савезне Републике Југославије у новембру 1992.У октобру 1992., НАТО-ви Авакси су почели да снимају и контролишу да ли се поштује резолуција УН-а,о забрани лета над БИХ,а од Априла 1993. ,и конкретно са својим авионима је спроводио акцију са својим авионима „Спријечити лет“ над Босном и Херцеговином.То је резултирало са 4 оборена авиона Републике Српске 1994.²¹⁸За ове акције, можемо рећи да су формално биле у складу са Резолуцијама Уједињених Нација,иако је њихова једностраност била очигледна и морална оправданост спорна.

Међутим са друге стране ,бомбардовање српских положаја од 30.августа па до 20.Септембра 1995. ,је био први агресивни рат ,који је НАТО ,водио од свог оснивања и прва велика војна операција ,такође од његовог оснивања.²¹⁹Резултат је био

---

²¹⁶Тај споразум је предвиђао успостављање два ентитета Републике Српске(која је иначе фактички заживјела и формално-правно од 1992..у својим интерним оквирима,као и код њених савезника а у току рата је била ентитет ,са којим су морале да рачунају ,не само зараћене стране већ и најважније НАТО земље ,као и НАТО као организација.

²¹⁷Рат у Босни и Херцеговини,Википедија,стр.8.

²¹⁸Видјети о томе:NATO Topic:Peace support operations in Bosnia and Hercegovina,стр.4.

²¹⁹У том ваздушном нападу ,погинула су 152 српска цивила и бачено је преко 1.000 бомби.

повлачење српских снага ,које су биле смјештене око Сарајева и Горажда.²²⁰Међутим ,више од војних апликација и последица ових ратних дјела ,забрињавале су последице које су се могле видјети и обриси кршења међународног –јавног права,који ће се дешавати касније и то у широј и опаснијој мјери.Наиме овим акцијама су прекршени:

-Повеља УН-а-њени основни чланови о забрани аката агресије ,употребе силе и пријетњи силом ;

-Уговор о оснивању НАТО-а(нарочито, његови чланови који се позивају на усклађеност са Повељом Уједињених Нација).;и нарочито

-Стратешки Концепт из 1991.,који се позивао на ширење демократије ,очување мира и усклађеност акција НАТО-а ,са Повељом Уједињених Нација.

Поред свега овог ,забрињавала је арбитерност ,којом се пошло у овакву акцију и практично прерастање ,НАТО-а у нападачку –агресивну формацију ,која неће бирати средства за свој опстанак ,од формално одбрамбене дефанзивне (а у ствари,политичке организације ,каква је била у хладноратовском периоду-времену).

5.2.3.Улога НАТО-а у Босни и Херцеговини,после закључења мира.Пошто је Дејтонски мировни споразум био закључен 15.12.1995.,НАТО је наступио као снага која је требала да наметне мир, па онда чак и да га стабилизује.Тако да разликујемо дјеловање овог пакта у форми:ИФОРА и СФОРА.

У фази ИФОРА,НАТО је са чак 60.000 војника требао да спроведе,Дејтонски мировни споразум и Резолуцију Савјета Безбједности у том контексту.²²¹ИФОР је имао три основна задатка која је испунио у предвиђеном једногодишњем мандату, која је испунио.То су били задаци:

-**раздавјања армија до** тад зараћених страна Републике Српске и Федерације Босне и Херцеговине;

-**трансфер територија,** између ентитета ,који је требало спровести у складу са Дејтонским мировним споразумом;

-и организовање скупштинских избора на тој територији у јесен 1996.

Сва ова три задатка је ИФОР успјешно извео и завршио мандат крајем 1996.

---

²²⁰ Видјети о томе НАТО бомбардовање Републике Српске ,Википедија,стр.1-2.

²²¹ То је била Резолуција 1031 Савјета Безбједности.од 15.Децембра 1995.

У фази СФОРА,²²² мандат је био дужи ,а задаци су били шири.Наиме СФОР је имао задатке да:

-допринесе политичкој изградњи демократије и цивилних институција;

-обезбиједи разоружање цивилних лица;

-допринесе разминирању заједно са неким другим организацијама;

-припреми Босну и Херцеговину за Партнерство за Мир.

Иако то није било у његовој надлежности СФОР је хапсио хашке оптуженике.“Укупно је СФОР ухапсио и предао суду за ратне злочине за бившу Југославију 39 лица,осумњичених за ратне злочине.”²²³У ИФОРУ и СФОРУ,су учествовале све земље НАТО-а ,и Исланд ,који нема војне снаге,али је помогао са медицинским особљем.

Генерално гледано мандати СФОРА и ИФОРА су били позитивни ,у складу са међународним-јавним правом и УН-ом,а њихова главна функција је била **стварање мира у почетку њихове мисије ,и касније одржавање мира**..Међутим ,они су требали да озваниче праксу НАТО-а ,која је била другачија од хладноратовске и која је требало да прошири ту улогу у пракси ,која је требало да буде много шира ,и која је касније формализована касније са Стратешким Концептима ,који су услиједили.У том смислу ове акције су биле пилот-пројекти каснијих НАТО-пројекција,намјере и праксе.

Чињеница ,да су у овим мисијама,учествовале и земље ,које нису чланице НАТО-а,као и Русија и што су ове акције имале шири значај ,не мијења основни закључак у вези улоге НАТО-а у њима.“Босна и Херцеговина била је позорницом многих премијера за НАТО за одлуке које су донесене као одговор на догађаје у тој земљи,помогле су уобличити еволуцију Савеза и развити његове способности очувања мира и подршке миру”.²²⁴Поред ,тог,може се констатовати да је НАТО,допринио формирању међународног протектората у Босни и Херцеговини .Иако је од краја 2004.,мандат за мир дат Европској Унији у смислу снага,Западно-Европске уније ,НАТО је и даље остао са својим штабом присутан на територији Босне и Херцеговине у смислу унапређивања демократије и на тај начин ,потврђујући ,своју доминантну политичку улогу,уопште а и даље утичући на демократске институције у Републици Српској и Босни и Херцеговини у цјелини.

²²²Његова надлежност је била заснована на Резолуцији Савјета Безбједности 1088.,од 12.Децембра,1996.

²²³ NATO Topric >Peace support operation in Bosnia and Hercegovina,стр.2-3.

²²⁴НАТО Приручник, стр.147.

А прва акција која је искоришћена кад је било бомбардовање Републике Српске ,као да је био почетни корак који ће изазвати бројне НАТО интервенције (агресије),и које ће касније довести до формалне промјене НАТО-Доктрине ,чију правну природу у односу на међународно –јавно право,која је веома проблематична, ћемо касније размотрити .

VI ДИО
ПРОМЈЕНА ДОКТРИНЕ НАТО-А

6.1.ПРОМЈЕНА ДОКТРИНЕ НАТО-А И ЊЕНИ ЕЛЕМЕНТИ

Кад говоримо о новом (актуелном),Стратешком Концепту,из 2010 ,односно Доктрини НАТО-а,онда можемо рећи да са њим се отпочиње трећа фаза у развоју тих доктрина,а са друге стране се заокружују све три његове компоненте.Наиме,његовим доношењем се отишло корак даље у њиховом развоју(Стратешких концепата-односно Доктрине НАТО-а),али са друге стране у смјеру све више супротном међународном –јавном праву.Како и зашто ,покушаћемо да одговоримо у наставку рада.

6.1.1.Основни принципи наведени у Стратешком Концепту се односе на:

-одбрану и одвраћање;

-кризни менаџмент;

-развијање партнерстава(овдје се као подпринцип ,јавља даље ширење НАТО-а).

Уводни дио овог Концепта ,почиње стереотипним одредбама о промјењивом међународном окружењу,о потреби даљег опстајања НАТО-а ,у циљу извршења следећих функција:

-одбране и одвраћања;

-управљања кризним ситуацијама(односно т.з.в. кризни менаџмент);

-развијања партнерстава широм света(значи ово је проширење улоге коју је НАТО имао према ранијим концептима кад се ова улога односила само на развијање партнерстава у Европи,сад се та улога географски неограничено шири.);

-преузимање улоге да се створи свет без нуклеарног оружја;

-отвара се могућност за даље ширење НАТО-а,практично на читаву Европу,изузев Русије,и даље се наводе обавезе даљег реформисања НАТО-а,као и његовог даљег развијања у војно-техничком смислу.²²⁵

---

²²⁵Стратешки Концепт НАТО-а ,из 2010.,Новембар 2010.стр.3.

У даљем развоју ,односно разради Концепта се наглашавају,даљи разлози улоге НАТО-а,коју је имао у историји и наглашава се његов уникатни карактер,улога коју је имао и коју тежи да врши ,што све спада у пропагандну функцију а не у стварне разлоге његовог оснивања и егзистенције. Са оваквим мишљењем се слажу неки,“Главни задаци и принципи садржани у Документу ,не садрже стратешку визију ,већ се ослањају на пропагандистичку реторику. “²²⁶Неки,који основу у егзистенцији НАТО-а,од хладног рата па на овамо ,виде у идеји *атлантизма* и садашње тендеције испољене у пракси ,у вези интервенисања ван НАТО-територије,од стране Алијансе,упоређују садашњу улогу НАТО-а,са кризом и интервенцијом,1957,Француске,Велике Британије,против Египта²²⁷.Ми се не би сложили са оваквим мишљењима јер сматрамо да је ту била колонијална политика тадашњих великих сила ,а данас постоји тенденција ,увлачења читавог НАТО-а,у авантуре,не само ван његовог подручја ,већ и на другим континентима.“In 1999 NATO acknowleged ,that was seeking to orient itself...From narrow military defence alliance it was to became a broad bases alliance for the protect , on vital resources needs...It set itself new purposes such as assured assess to energy sources and the right to intervene”in movement of large number of persons”and in conflicts far from borders of NATO countries.”²²⁸Од нових опасности се наводе :

-пролиферација нуклеарног оружја;

-сајбер напади;

-тероризам;

-отежано снабдијевање енергијом,као и могућност пресијецања односно отежавање снабдијевање енергијом ;

-трговина људима ;па чак и здравствене и климатске промјене.

Сви ови разлози не објашњавају како НАТО као организација са **рогобатном силом** која је превасходно **војна**,може да решава оваква питања.Наиме,сајбер напади се решавају путем компанија ,које се баве тим питањима,као што НАТО не може решавати заштиту милиона правних лица у вези с тим,тако и не може се бавити сајбер заштитом система,изван свог таквог система.Тај проблем се не би ни јављао код ове организације да она не егзистира ,па тај разлог њеног даљег опстојања се јавља као *contraditio in adjecti*.Отежано снабдијевање енергијом се не јавља као проблем за који је потребна војна сила и то далеко излази из зоне одговорности НАТО-а,као квази –

²²⁶ ДР Срђа Трифковић;;NATO New Strategy-a Warning for Balkan,стр.2.,Децембар,2010.

²²⁷ Veronika.M.Kitchen.The Globalization of NATO:intervention,Security and Identity,стр.1.

²²⁸ Hans Christof fon Sparck –The United Nations and NATO,Current Concerns,Vol,2,2009.

регионалне организације, политичко-војног карактера, па самим тим ни то није разлог његове даљње егзистенције. Питањима трговине људима треба да се баве међународне организације – полицијског карактера као Интрепол, као и државе интерно и у међусобној сарадњи (билатерално, мултилатерално или у оквиру неких других међународних организација, специјализованих за то), па то и даље додаје списку разлога даље егзистенције НАТО-а, још један измишљен, разлог. И напослетку, против пролиферације нуклеарног оружја не може се НАТО борити конвенционалним, ни нуклеарним оружјем, па самим тим и овај разлог његове даље егзистенције остаје у најмању руку споран.

Сви ови разлози узети појединачно и у цјелини су спорни, па самим тим они **представљају у ствари прикривање праве функције НАТО-а**, као оруђа наметања новог светског поретка. Они не само да су неубједљиви, већ би били и смијешни да није главне (прикривене) намјере која стоји иза њих: “Концепт илуструје ситуацију да је НАТО изгубио сваки осјећај стратешке сврхе (циља). Тероризам је издвојен као директна пријетња, исто као и транснационалне илегалне активности, као трговина оружјем, дрогама и људима, пиратерија и сајбер напади, који су проузроковани страним војним и обавјештајним службама, организованим криминалом, терористичким или екстремистичким групама (Напомена да НАТО треба да се бори, против трговине људима је смијешна не само по себи, већ зато што је НАТО – протекторат, Косово и Метохија је један од највећих светских центара трговине људима.)²²⁹ “Суштина постојања НАТО Пакта и америчких војних база на свим континентима, није ...у ... одбрамбеном карактеру, већ у две битне чињенице: један разлог је садржан у њиховом основном задатку да обезбеђују простор за спровођење економске, политичке и медијске глобализације и изградњу новог светског поретка по моделу ... стратега; други битан задатак ових мега војних структура је чување тековина глобализације и стечених стратешких позиција у свим деловима света²³⁰.

2.1. *Одбрана и одвраћање*, су једина компонента која је остала као и у првој и другој НАТО доктрини. Овдје се наводи да је обезбеђивање територијалног интегритета и одвраћање од спољње агресије, главни задаци НАТО-а, који су уједно у складу са његовим **Уговором о оснивању**. Да би се остварио овај циљ, користи се нуклеарно оружје САД, као и независне нуклеарне снаге Француске и Велике Британије, као и конвенционалне снаге држава чланица. Сад се ту нуди демократичност у одлучивању, (која се није јављала за време хладног рата), па се тако нуди ненуклеарним државама чланицама Алијансе да одлучују о његовом коришћењу (нуклеарног оружја). Предвиђа се и одбрана од хемијског, биолошког и радиолошког оружја, што је

²²⁹ Исто, стр. 2.

²³⁰ ДР Војислав Мићовић, оп. цит. стр. 86.

и оправдано, али се са друге стране, предвиђа против ракетна одбрана. Поставља се питање од кога и од чега? Ово питање је изазвало доста контраверза у јавности, нарочито Руској. На основу противљења Русије и одустало се од размјештања противракетне одбране НАТО-а, у Пољској и Чешкој, да би се касније донијела одлука да се то оружје користи у Шпанији. Оваква одлука је иако је званично правдана као борба против Иранских ракета остала спорна. Многи разлози су за оспоравање те одлуке оправдани:

- прво, Иран још није развио нуклеарно оружје, а камоли нуклеарно оружје средњег домета, па самим тим није оправдана оваква НАТО одбрана;

- друго, НАТО-у, не пријети опасност (бар у овом тренутку међународних односа од Индије и Кине, које су такође нуклеарне силе, а нарочито не од Пакистана који је амерички савезник у том делу света);

- треће, Русија као велика сила није показала агресивне намјере према НАТО-у, па самим тим није потребно одвраћање против ракетним путем;

На основу свега овог може се закључити да је ова одлука **ипак уперена против Русије**, иако НАТО – пропаганда шаље другачије поруке.

Даље се у овом одељку Концепта, наводе као елементи одбране од агресије, одбрана од сајбер-напада, тероризма и обезбјеђивање линија снабдијевања енергијом, **чиме се одбрана и одвраћање, шире до неограничених размјера, што све доводи од могућности, великих злоупотреба у пракси**, што је сама пракса и доказала, послуже усвајања овакве Доктрине, емитујући тако велики негативни feedback, о неоправданости оваквог понашања, поред његове правне неутемељености. Иначе одредбе о одбрани и одвраћању, везано за НАТО правне прописе у међународно – правној Доктрини, се саме по себи називају “мускетарским клаузулама.”²³¹

6.3.1. Кризни менаџмент. се у овом Концепту, поставља као друга равноправна функција НАТО-а. Он се доводи до крајњих консеквенци и проширује до неслућених, неоправданих и недозвољених граница. Ово примјећују и у оквиру Доктрине у НАТО земљама: “Geographically, the Allies have repeatedly, acknowledged in their strategic documents, that the threat to Alliance, may emerge from anywhere, and require a global response... Afghanistan that demonstrates, that out-of-area norm, has eroded because, the circumstances to which it applies – an easy division between the North Atlantic Area, and rest

---

²³¹ Jean Ringsmose and Sten Rynning, NATO New Strategic Concept: A Comprehensive Assessment, Danish Center for International Studies, (Дјело Групе аутора), стр. 7.

of the world, and mutual defence and other missions no longer exist".²³² Наиме, у овом дијелу Концепта се проширују и разрађују одредбе из друге Доктрине НАТО-а²³³.

У дијелу овог Концепта из 2010. се у пет чланова, разрађује нова појава у међународном-јавном праву, која не само да руши његове основе, већ са друге стране се јавља, са његовим усвајањем и **примјеном највећа опасност** по светски мир и безбедност (**под маском очувања безбједности чланица овог политичко-војног конгломерата-НАТО-а.**) **Под непоравданим и непотврђеним разлогом, да кризе ван територије Алијансе утичу на безбједност чланица Алијансе, се предвиђа:**

-„спречавање кризе, управљања кризама, стабилизовање послекризних (ратних) ситуација и пружање подршке реконструкцији.“²³⁴

-обавјештајна активност која треба да спријечи избијање криза;

-кад већ избије криза, суочавање са њом и управљање са њима;

-послератно обликовање друштва које је било под НАТО обрадом.

У спровођењу оваквих намјера према Концепту, користе се лекције са Западног Балкана и Авганистана. НАТО ће бити спреман да се бори против побуњеника, да разматра могућности сталног надзирања тих држава, које се у travaux prearorites овог Концепта називају „неуспјелим државама (failure states)“²³⁵, да приступа обучавању службеника НАТО-а, који се неће бавити само војним стабилизовањем тог поретка, већ и његовим политичким стабилизовањем, као и обуком локалних власти у ту сврху. Посебно се наглашава значај, формирања НАТО- **експедиционих трупа**, која ће спроводити војну структуру оваквог наметања поретка.²³⁶

На овај начин је НАТО показао своју главну политичку природу и ако је, као што смо раније утврдили, ова организација служила у хладноратовском периоду за спречавање промјене тадашњих друштвено-економских промјена у подручјима које је тад обухватио и као нуклеус сталног пропагандног дјеловања и узнемиравања супротне стране, у овом периоду је открила стварну природу свог дјеловања, које се знатно проширило. Наиме, НАТО је открио да ће се:

²³² Veronika.M.Kitchen.The Globalization of NATO:intervention,Security and Identity,стр.115.

²³³ Из Стратешких Концепата из 1991.и 1999,који чине са фактичким понашањем НАТО-а,из тог периода ту Доктрину.

²³⁴ НАТО Стратешки Концепт из 2010.,стр.9.

²³⁵ НАТО 2020-Осигурана безбедност-динамичан ангажман,,Препоруке и анализе групе експерата о новом Стратешком Концепту за потребе НАТО-а,17.мај,2010.

²³⁶ НАТО Стратешки Концепт из 2010.стр.9-10.

-отворено мијешати у друштвено-политичке односе држава ,које му не одговарају по могућим промјенама у том контексту;

-да ће се мијешати у грађанске ратове и сукобе удаљене од НАТО –зоне(т.ј.подручја његових чланица);

- да неће само војним путем стабилизovati власт у далеким земљама ,већ ће и политичким путем,настојати да такве марионетске власти одржи и зацементира такав поредак;

-да нема граница таквом политичком-војном дјеловању,као такође и веома важном обавјештајном дјеловању;

-да кад буде стабилизован тај поредак ,власт ће бит остављена таквим режимима ,а грађани тих држава,неће бити у могућности да мијењају тај поредак ;

-да под маском сопствене одбране ће калемити и наметати такав поредак(демократију) ,гдје то буде могуће и на тај начин унифицирати земље ,људе и народе;

-да и поред,формалног позивања на Повељу Уједињених Нација,неће поштовати међународно-јавно право ,осим у случајевима кад му то буде одговарало.

Овакво ,понашање НАТО-а,је примијећено и код, теоретичара у НАТО земљама,са блажим оцјенама оваквог дјеловања.“Било ,како било Стратешки Концепт из 2010 се разликује од својих претходника.,,Можда ,најважније изражава се колективна намјера која је освједочена у Документу да се НАТО гурне даље у правцу глобалног ангажовања.“²³⁷“Упркос непопуларности Авганистана ,НАТО ће супротно таквом ставу бити укључен у нове ратове.За сваки *рат избора ,слиједи рат неопходности*,НАТО је пронашао праву формулу, дајући људске и материјалне жртве...“²³⁸...НАТО ће одлучивати о могућим интервенцијама од случаја до случаја.“²³⁹Неки ,оправдавају даљу улогу Алијансе ,новим ризицима,који су се јавили након хладног рата.²⁴⁰Али то није увјерљиво објашњење ,као ни довољно за ову нову Доктрину.

Ова ситуација је довела до противљења сила у успону :Русије ,Кине ,Индије и Бразила ,а у новије вријеме и Јужно –Афричке Републике које се све противе глобалној полицијској улози НАТО-а.“Руски амбасадор при НАТО-у,Дмитриј Рогозин је

²³⁷ Jean Rinsgmoose and Sten Rynning,оп,цит.стр.7.

²³⁸ Jamie Shea,оп.цит.стр.27-28.

²³⁹ Klaus Witmann,,оп.цит.стр.34.

²⁴⁰ M.J.Williams,James Gow and Rachel Kerr:NATO Security and Risk Management:From Kosovo to Kandahar,2009,стр. 1-3.

експлицитно навео да Русија не може бити срећна са НАТО-вим претварањем у светског полицајца или у нешто слично Орвеловом –Великом Брату,док је полузванични Кинески “People ‘s Daily“,изразио страховања у Септембру 2006.,о глобалном НАТО-у ,који ће моћи да интервенише,на врућим тачкама ,широм света.У припремању Лисабонског Самита,Бразилски министар одбране,Нелсон Џобин је покренуо конкретну дипломатску иницијативу ,која је садржала строго противљење,било каквој НАТО улози у Јужном Атлантику(а то је са усхићењем подржано од неспретне Португалске дипломатије).“²⁴¹

Све ово указује да је НАТО са оваквим Концептом и незаситим тежњама ,довео до организовања ,преосталих великих сила ,што је довело до стварања равнотеже у свету или макар до тежњи ка томе ,а што је са друге стране укинуло америчку доминацију ,која је трајала од 1992-2008.То је једина позитивна карактеристика овог концепта,који је тад усвојен али који је као Доктрина почео да се примјењује ,много раније у пракси од интервенције у Авганистану,2002. Јер НАТО концепти уствари представљају кодификацију праксе са неким измјенама и проширењем његове улоге у пракси.“Документ има најмање три функције ,двје унутрашње и једну спољашњу.Једна од његових унутрашњих функција је да кодификује прошле одлуке и праксу ,и тако и тако стабилизује Алијансине иновације.Као што је утврдио један високи НАТО званичник,кодификацијом се,„врши вакумско чишћење :Нови Стратешки Концепт сумаризује и формализује серију комуникаеа и мање важних одлука ,које су донијете од времена доношења,претходног Стратешког Концепта“. ²⁴²Тако је и овдје формализована и проширена ранија пракса са овим решењем у облику Кризног Менаџмента ,чије смо импликације раније објаснили. ²⁴³

6.4.1.Међународна Сарадња је трећи дио овог Концепта.Она има неколико сегмената:

- 1)предлог ка елиминисању нуклеарног оружја;
- 2)отворена могућност за даље ширење НАТО-а;
- 3)промовисање партнерстава са земљама широм Глобуса.

У првом сегменту се иде ка смањењу до потпуног уништења нуклеарног оружја . НАТО се залаже за свет без нукларног оружја ,али док оно постоји ,Алијанса ће развијати његову примјену (како је утврђено у Концепту).Можемо рећи да ово залагање,има дубљу позадину.Наиме ,оно значи да Алијанса покушава да путем нуклеарног оружја

²⁴¹ Adrian Hyde –Price,оп.цит.стр.50.

²⁴² Jean Rinsmose and Sten Rynning,оп .цит.стр.9.

²⁴³ NATO summits:2004 Istanbul summit,2006 Riga summit,2008 Bucharest summit ,2009,Strasbourg –Kell summit, Paris summit 2010.

које многе земље посједују(његовим елиминисањем),отклоне препреке **ка доминацији над тим великим силама,јер са друге стране ,имају велику предност у конвенционалном наоружању.**Зато се и наглашава ,велики диспарат у нуклеарном оружју у односу на Русију.Чини се да је и Русија,схватила ову скривену намјеру ,па је ових дана,²⁴⁴ донијела одлуку о прекиду програма којим им је нуђена и давана велика материјална помоћ за складиштење **нуклеарних подморница**,које су остале из времена Совјетског Савеза.²⁴⁵

У програму овог Концепта се оставља могућност за даље ширење НАТО-а,у Европи.Међутим и поред жеља НАТО-а у овом првацу,можемо рећи да су му могућности ограничене.Бјелорусија и Молдавија ,никад нису показивале жеље у том правцу.Украјина са промјеном власти ,такође је отклонила ту могућност.Грузија са промјеном власти (која се недавно догодила се окреће ка Русији ,поред жеље за чланством у НАТО.)²⁴⁶“Четири Источно Европске земље у граничној зони са Русијом:Бјелорусија,Украјина,Молдавија ,Грузија,су се показале као „тврди случајеви“ изван Западног утицаја и демократске промоције“.²⁴⁷Са друге стране ,на Балкану, Србија се већ изјаснила против чланства у НАТО-у ,па та могућност остаје као могућност његовог ширења на две или три мале ех –уи републике.

Следећа трећа компонента,НАТО-вске међународне сарадње описане у Концепту,јесу партнерства.Ту се посебно описује НАТО партнерство са:

-Уједињеним Нацијама;

-Европском Унијом;и

-Русијом.

Такође се наводи,значај веза са Украјином и Грузијом.За овај сегмент партнерства ,можемо рећи да НАТО њиме тежи ка прилагођавању веза са државама и међународним организацијама ,којима жели наметнути свој облик и начин сарадње,као и искористити их за своје циљеве.

Али ,пођимо редом .Односи према Уједињеним Нацијама се разматрају ,као односи двије равноправне организације.Ту се акценат ставља у контексту техничке сарадње у смислу унапређења консултација ,веза између сједишта ових међународних

---

²⁴⁴ Октобар,2012.

²⁴⁵ Овај програм се спроводио од његове дисолуције.

²⁴⁶ Неријешена питања Јужне Осетије и Абхазије,додатно одлажу ову могућност.

²⁴⁷ Henrick Boesen ,Lindbo Larsen,(дјело групе аутора под покровитељством Данског Института за међународне студије),оп.цит.стр.91.

организација,и практичне сарадње у смислу управљања кризним ситуацијама.²⁴⁸При томе се занемарује формална надређеност коју имају УН ,у односу на НАТО.Тиме се занемарује суштина таквих односа,која захтијева за сваку употребу силе ,претходну дозволу од Савјета Безбједности--- Уједињених Нација,осим у случају легитимне самодбране.Акцент се у НАТО Концепту , ставља на техничке ствари и помагање на терену.Самим тим се **субординација** занемарује и Уједињене Нације третирају као помоћна организација НАТО-а,или у другачијем случају, третирано као партнер.Овај Концепт је пропустио да спомене врховну надлежност Савјета Безбједности,иако се са друге стране позива на Уговор о оснивању и тако га имлицитно признаје.

Што се тиче односа према Европској Унији ,ту се наглашава,комплентарност циљева ових организација и потреба спречавања дуплирања ,њихових дјелатности и особља .

У односу према Русији се наглашава да НАТО ,не представља претњу за Русију ,иако то у пракси се не показује ,и позива се на активирање НАТО –Русија Вијећа(НРВ-NRC).(О односима Према Русији ,УН-у и Европској Унији у смислу садашњег Концепта,т.ј.Доктрине ,шире ћемо се бавити у наредним дјеловима рада.)

У односу према Украјини и Грузији се наглашава ,значај Комисија,које је НАТО формирао заједно са тим земљама.²⁴⁹То се из разлога величине и значаја Украјине ,наглашава ,као и из тежње да се она привуче у НАТО,а исти разлог ширења НАТО-а,ка ободима Русије .И исто тако стоји и виду наглашавање улоге, Грузије у том Концепту.Из тих разлога ,по нашем мишљењу стоји и формирање Комисије са поменутим земљама.Међутим ,(како смо објаснили нема изгледа да Украјина у скоријем времену ,пође тим правцем,а Грузија се услед својих проблема и подијељености ,као и недавне промјене власти,налази све даље од чланства у НАТО-у).Наглашено је и са ,Декларацијом са Самита у Лисабону из 2010,да је НАТО донио одлуку о пријему Грузије у НАТО ,али поменуте околности,одлажу овакву акцију унедоглед.

Даље се наглашава ,сарадња са земљама Медитеранског дијалога и Истамбулске иницијативе.За ову сарадњу се у *travaux preparatoires* овог рада,казује да треба са овим земљама треба поступати са стратешким стрпљењем.²⁵⁰Писци,који се баве ,овим питањем,наглашавају да ситуација,није оставила Блиски исток и НАТО-у вакууму.Они наглашавају велики утицај САД,које преко НАТО-а,утичу на земље овог региона.²⁵¹Међутим,ми би се сложили,само са првим дијелом ове констатације,не са

²⁴⁸ НАТО Стратешки Концепт из 2010.стр.12.тач.31.

²⁴⁹ Видјети о томе НАТО-Украјински Споразум из 2002.

²⁵⁰ Препорука групе Експерата,оп.цит.стр.30.

²⁵¹ Mohamed Mostafa Orfy, NATO and Middle East :The Geopolitical Context Post,9/11,2011,стр.1-2.

њом у цјелини, јер овакву политику, НАТО-а, условљавају и неки наднационални ентитети, који на њега утичу.

У истом контексту и из истих разлога се помињу и земље Западног Балкана.

Концепт се завршава са пропагандним порукама о јединственој улози Алијансе у историји и потреби реформисања НАТО –снага.

6.5.1. Декларација са самита у Лисабону²⁵², има значај исто као и многе друге декларације, јер оне представљају развој НАТО прописа и утичу на НАТО праксу. “Сваки министарски комунике је у ствари је у ствари минијатурни Стратешки Концепт, како тврде званичници, и с времена на вријеме, реални светски догађаји одведу НАТО толико далеко на нове стазе, да је потребно да се сакупе све те минијатуре и прикажу се у једном свеобухватном документу²⁵³. То је ријеч и са Лисабонском Декларацијом, која има посебан значај, јер је донијета приликом усвајањем новог Стратешког Документа, односно –Доктрине (јер он мијења читаву стратегију, тако да отпочиње и ствара нову Доктрину). Не само да Декларација допуњава сам Стратешки Концепт, већ и заједно с њим чини нову Доктрину НАТО-а. Трећи стуб (компонента), актуелне (односно) садашње Доктрине НАТО-а је његова пракса која је претходила усвајању Концепта и пракса, која је услиједила после његовог усвајања.

Разматрајући ову Декларацију ми ћемо навести, оне принципе који нису разрађени у Концепту, или га допуњавају. Тако Декларација између осталог садржи одредбе о том да:

-НАТО садржи основне обавезе у вези одбране и безбједности својих чланова политичким и војним средствима, кроз:

-колективну одбрану,

-кризни менаџмент, и

-кооперативну безбједност, доводећи те задатке у складу са својом безбједношћу, потврђујући на тај начин принципе из Концепта. “Како би додатно побољшали овај важан циљ (мисли се на НАТО-вске, мисије различите саржине-примједба –Миљан Јововић) савезници ће дијелити, гдје је корисно, најбоље праксе и научене лекције земаља.”²⁵⁴ На овај начин, можемо закључити, да т.з.в. управљања

²⁵² Декларација са самита у Лисабону – издата од стране шефова држава и Влада који учествују на састанку Сјеверноатлантског савјета у Лисабону, Новембар, 2010..

²⁵³ Jens Ringmose and Sten Rynning, оп.цит.стр.9.

²⁵⁴ Декларација са Самита у Лисабону, ста.3

кризним ситуацијама доприносе и стицању искустава НАТО-а за сличне ситуације супротне међународном-јавном праву. Даље се наглашавају акције које НАТО спроводи како је у Декларацији наведено наставиће да спроводи на подручју:

-Косова и Метохије

-Авганистана

-Рога Африке итд.

Даље се наглашавају принципи сарадње са :Европском Унијом,Уједињеним Нацијама и ОЕБС-ом ,што је новина у односу на Концепт,који није поменуо ову организацију.

Наглашава се значај сарадње са Русијом,а са друге стране се она позива на испуњење обавеза из уговора о смањењу конвенционалног оружја,и да Русија ,поштује територијални интегритет Грузије,као и да повуче признање Грузијских отцијепљених Република.

Посебно се упозорава на опасност од Ирана и његове жеље да развије нуклеарно оружје,као и на Сјеверну Кореју,и позивају се да поштују Резолуције УН-а.²⁵⁵

У *Декларацији*,се наглашава обраћање према свим земљама које НАТО, подразумејева или жели да буду његови будући чланови.Посебно је интересантно обраћање Украјини:“...Ми поштујемо политику Украјине за статус ван блока...и у овом контексту подсећамо да врата НАТО-а,остају отворена...”²⁵⁶Из ове формулације се може видјети ,колики значај има учлањење Украјине у НАТО.Али насупрот оваквим жељама ,и незаситим апетитима НАТО-а,ове жеље и тежње ,неће бити остварене.

Оно што је значајно ,јесте да се наводи да непокретна имовина Б и Х,и имовина на Црном мору евидентира као војна имовина тих држава .Из оваквог мијешања НАТО-а,у унутрашње послове других држава ,јасно се препознаје намјеру НАТО-а ,да ако ове држава постану чланице НАТО-а ,да та организација располаже њиховом имовином,

Даље се наглашава ,значај противракетне Одбране НАТО-а,као и значај реформе оружаних снага ове Алијансе у циљу њиховог модернизовања.

Све у свему , ова Декларација ,не одступа много од Стратешког Концепта ,али проширује обраћање државама које НАТО,жели да прими у своје чланство,или које сматра за пријетњу.Како је рекао један од писаца из НАТО земаља ,његове чланице су Декларацији изразиле оно што нису могле у Концепту ,развијајући национална

---

²⁵⁵Оп,цит.тач..33.

²⁵⁶Исто,тач,22.

питања,гдје је било ,кратко вријеме да о томе расправљају²⁵⁷.Ми се не би сложили са оваквим становиштем ,јер је у Декларацији поновљено,и проширено само оно што је у Концепту наведено.Са таквим мишљењем се слажу многи:“Питања су много јаснија у Лисабонској Самитској Декларацији.”²⁵⁸...НАТО је избјегао сва ова питања у Стратешком Концепту,али их је поменуо у Лисабонском Комуникеу ,т.з..в.Самитској Декларацији.²⁵⁹Теоретичари из НАТО земаља су истицали да независно од овог Концепта,НАТО треба да ријеши три питања:

-1)осјећај сврхе ,што би значило да се у склопу тога ,решава ситуација,са Ираном и на Блиском Истоку;

-2)принцип двоструког колосијека у односу на Авганистан;

-3)однос са Русијом.²⁶⁰

Такође се понавља да је питање односа према НАТО интервенцијама-out of area или in area passe,што све ово разматрање, ставља у оквиру уобичајеног домена ,доктрине НАТО земаља ,које занемарује међународно –јавно право ,а сврху НАТО-а и његову функцију ,разматра са аспекта утилитаризма.“As NATO then Seretary General Lord Robertson explained in late 2002,NATO new security environment ,no longer gave its members ,the luxury of fighting theoretical battles,about what is in and what is out of area”.²⁶¹И у овом дјелу се потврђује,да НАТО није само војни инструмент,већ средство ширења либералне демократије и слободног тржишта ,и да ни у вријеме хладног рата није дјеловао сам ,већ са сродним организацијама,прво у очувању овог поретка па затим у његовом ширењу.²⁶²

Посебан закључак.Ако анализирамо овај Концепт ,који је са осталим елементима које смо раније поменули створио трећу Доктрину НАТО-а,онда можемо рећи(не улазећи у на овом мјесту у шире објашњавање његовог односа према међународном-јавном праву) :

-да је он начинио револуционарне промјене у односу на раније Доктрине;

-да се послужио колективном одбраном,у смислу прикривања праве своје намјере;

---

²⁵⁷ Karl Heinc Kamp,оп.цит.стр.170.

²⁵⁸ Trine Flokhart,оп.цит.стр.157.

²⁵⁹ Karl Heinc Kamp,оп.цит.стр.170.

²⁶⁰ Gulnur Aybet,Rebecca . R.Moore,Lawrence Fredman,NATO in search of Vision,2010,стр.245.

²⁶¹ Ibidem ,стр.3.

²⁶² Видјети ,Исто,,стр.1-3.

-да је истакао намјеру мијешања НАТО-а,у разне конфликте ,који могу настати спонтано,али могу настати и НАТО прикривеним изазивањем истих,што би овој организацији помогло да се умијеша и освоји важне геостратешке тачке у свету;

-да је Доктрина и Концепт далеко од међународног –јавног права;

-да је исказао као незајажљиви савез ,који тежи да се прошири не само на Европу ,већ и на Блиски Исток;

-да путем партнерстава тежи да обухвати што више земаља широм света;

-да већ изазива против организовање осталих великих сила у свету(Русије,Кине,Индије,Бразила и Јужно-Афричке Републике);

-да представља велику опасност по мир и безбједност у свету;

-да представља оруђе наметања новог светског поретка.

Неки овим разлозима придају тешкоће у његовој имплементацији и то су оправдани разлози ,јер неки циљеви су неоствариви ,као ,борба против трговине људима .климатских загађења итд,Такође, се наводи као што смо напоменули да је НАТО ,изгубио стратешку сврху ,али ми се са тим не би сложили,већ би констатовали да је *добио нову ,а то је наметање новог светског поретка.*

6..2. АГРЕСИЈА НАТО-ПАКТА НА САВЕЗНУ РЕПУБЛИКУ ЈУГОСЛАВИЈУ

Ова агресија је била почетни корак ка новој НАТО стратегији и послужила је као „пробни балон“ за даље конципирање ,а прије тог спровођење у пракси ове *стратегије-Доктрине*. Тако је на основу једног прецедента ,настављена пракса која је касније послужила за даље унилатералне акције,које ће довести до заобилажења и рушења међународног-јавног права,у том домену,а касније и до кодификације у Стратешком Концепту (такве праксе),кога смо раније описали.

6.2.1.Предисторија НАТО-агресије.1. Да би разумјели ову врсту агресије морамо се вратити на почетке и историјске догађаје,који су јој претходили.На територији бивше СФРЈ ,након дисолуције бившег социјалистичког блока ,што је утицало и на губљење водећих и монополистичких улога комунистичких партија (не само у тој земљи ,већ и у другим социјалистичким земљама ,не само у Европи ,већи у Азији-у већем дијелу тих земаља,(социјалистичких) ,као и у Африци), дошло је до оживљавања националистичких подјела и до тежњи да се старе националистичке и националне тежње остваре.То је довело до сецесије република и до распада бивше федерације.(То смо описали у дијелу који је посвећен НАТО улози у рату у Босни и Херцеговини његовој послератној улози на том подручју).Међутим,оно што је карактеристично јесте да од тог рата ,Срби и њихови ,легитимни захтјеви ,као и Савезна Република Југославија,добијају негативан „имиџ“,и да се њихови захтјеви оспоравају,а захтјеви супротних страна оправдавају.Такав је био случај и са ситуацијом у вези Косова и Метохије.

2.Оно што је још ,карактеристично ,јесте ситуација,да у новој констелацији снага у међународним односима ,да бивша Југославија, није више представљала за Запад ,тампон зону у односу на њиховог великог противника са Истока,па је дато „зелено светло“ за њено разбијање.Све је то рађено противно правилима КЕБС-а ,из1975.,који

су предвиђали да нема промјена граница држава ,које су међународно признате ,изузев ,уколико се то унутрашњим договором ,између чиниоца у конкретној држави ,то не договори.²⁶³ То није био случај са једностраном сецесијом,која је била у случају Словеније ,Хрватске и проблематичне одлуке о независности Босне и Херцеговине.Напротив,независност Словеније је подржавана и подупирана од стране Њемачке ,као и независност Хрватске ,која је била проблематична ,на један посебан начин, јер један од њених конститутивних народа –српски није пристајао на сецесију ,и био је у страху да се усташки злочини из II светског рата над Србима у фашистичкој ,квинслишкој творевини НДХ, не понове.Касније се потврдило да је тај страх био итекако оправдан.Степен демократичности у тим републикама ,касније самосталним државама ,мјерен је побједом ,некомунистичких снага на првим вишепартијским изборима,(од 1945,до тад),на којима су у обије Републике тадашње СФРЈ ,побиједиле националистичке снаге ,које су жељеле отцепљење од дотадашње федерације.

Међутим,оно што можемо закључити у вези ових случаја ,јесте да су ове кризе довеле до тог-такве ситуације унутрашњим неслагањима ,односно сукобима ,а да страни фактор их није поспјешео у њиховим почетним фазама.Он је касније убрзао њихов расплет ²⁶⁴, или је расплет при крају њиховог одвијања сам одредио .²⁶⁵ На случају Хрватске се може видјети **последња фаза односно стадијум НАТО-вог управљања кризама**,која је можемо рећи била пилот –пројекат заједно са завршетком кризе у Босни и Херцеговини ,НАТО-вог ,управљања кризама ,које је касније проширено агресијама над СР Југославијом,Ираком,окупацијом Авганистана ,и кодификовањем таквог понашања у новој Доктрини НАТО-а,па онда експресном спровођењу те Доктрине у Либији 2011.,на такав погубан начин.

Међутим , кад смо изложили *нову доктрину НАТО-а*,којој је претходила њена примјена у пракси ,можемо закључити да је рат у Босни и Херцеговини био на неки начин први покушај НАТО-вог управљања кризама(и то у свим њиховим стадијумима):

-изазивање кризе ,које је настало признањем Босне и Херцеговине као независне државе(и поред противљења Српског народа као једног од конститутивних народа);

---

²⁶³Завршни акт КЕБСА из 1975.

²⁶⁴Једнострано признање Словеније, од тадашње Европске Заједнице.

²⁶⁵Бомбардовање ,у ствари агресија,НАТО-а, на Републику Српску Крајину и Републику Српску,1995,које је довело до протјеривања 200.000. Срба са територије Републике Српске Крајине и до сужавања територије Републике Српске,које је и довело до потписивања Дејтонског мировног споразума,**које је спроведено** принудом над државом као колективитетом,што чини елемент његове апсолутне ништавости.(видјети о том,Бечка Конвенција о праву уговора између држава из 1969.,(чла.51-53)).

-наговарање муслиманске стране да не прихвати мировне планове пре почетка рата и 1994.,што би спријечило даљи рат и скратило би га за најмање 12.мјесеци;

-наметање мировног решења ;и

-послератно обликовање територије(односно друштвено-политичког уређења), под НАТО-окупацијом.

Али оно што је овдје случај,јесте ситуација да је криза настала дејством и *унутрашњег* и *спољњег фактора*,односно да није проузрокована само спољњим мијешањем.

3.Али за кризу у Савезној Републици Југославији ,можемо рећи **да је проузрокована преваходно страним мијешањем**.Албански проблем који датира од 1945.,па на овамо и који је букнуо 1968. и 1981.(у бившој СФРЈ),је био неактуелан 1998,иако је ситуација била далеко од идеалне.Наиме,Албанци (нису партиципирали у покрајинској власти,имали су одвојени образовни систем,нису учествовали на изборима,бојкотовали су попис итд.)²⁶⁶ Све то није било акт дискриминације ,већ самовољно изоловање Албанске мањине из друштвеног живота на Косову и Метохији .“...Горњу тврдњу подржава и чињеница да ни сами албански побуњеници,односно њихови политички лидери никад нису претендовали на реафирмацију и обезбеђење ,тог, наводно угроженог права јер такве претензије имају за претпоставку на пристанак на живот уопште у заједници,којој се спочитава угрожавање права на равноправан живот.А управо то је оно што је ,албанска мањина избегавала упорном самоизолацијом из свих форми политичке партиципације у политичком животу Србије ,односно СРЈ од краја осамдесетих година на овамо чиме је извршила својеврсну самосуспензију значајног дела колективних права,која су јој иначе,уставним решењима положаја националних мањина у заједничкој држави била загарантована.”²⁶⁷

Поред свега тог у току 1998.,је формирана УЧК,односно ОВК оружјем и логистиком која је долазила из иностранства.²⁶⁸Све је то доводило до заузимања низа градова на Косову и Метохији од стране побуњеника, и до акција Савезне војске и полиције Републике Србије. То је била нормална реакција државе ,која је хтјела да заштити свој територијални интегритет.Мада је било и других могућности,ова реакција је била очекивана.Све то је довело до мијешања у кризу,која је била индукована спољњим

²⁶⁶ Видјети о томе,Зоран Лутовац,КЕБС и права националних мањина са посебним освртом на СР Југославију (необјављена магистарска теза ,1994,стр.66.,ФПН.

²⁶⁷ Мирјана Радојичић,“Рат на граници права и морала “?,Агресија НАТО Пакта на СРЈ у међународно-етичкој перспективи,Институт за Филозофију и друштвену теорију,Универзитет У Београду,2011.,стр.146.

²⁶⁸ Дневник РТС-а,из Октобра 1998.,у коме се тврдило да је ту организацију формирала Њемачка обавјештајна служба- БНД.Сличне тврдње су се могле чути и из Руских извора. .

фактором. "На овај начин, су се дакле створили *узроци* интервенције односно рата против једне од страна у сукобу и тиме починио *злочин против мира*, као ратни злочин *par excellence* односно једини *специфични ратни злочин*."²⁶⁹ Једини *специфично* ратни злочин је *стварање* узрока рата, односно ситуације у којој ће ти поступци бити могући и *вероватни* и то у *масовним* размерама.²⁷⁰ **Слажући се са оваквим мишљењем можемо рећи да се оно може примијенити на све случајеве НАТО изазивање криза ,које је потом услиједило, широм света .**

Међутим , ситуација у Јужној покрајини Републике Србије се све више компликовала. У мају 1998., ОВК је контролисала око 40% територије Косова и Метохије. Тад се у јуну 1998., Савезне снаге укључују у акцију и ослобађају многе градове . То је све било праћено логистичком подршком западних медија , албанској страни, који још тад јављају о хуманитарној катастрофи. Тад се јавља захтјев Контакт Групе за повлачењем србијанских специјалних снага са Косова и Метохије. Поред тога , НАТО , је тад изводио војну вјежбу у Албанији под називом "Одлучни орао".²⁷¹

Све је то приморало, као и пријетња НАТО-а, силом, и жеља да се покаже мирољубивост и то да наша тадашња земља не ради ништа другачије у том контексту, осим реинтеграције простора и разоружања паравојних формација на својој територији, председника Савезне Републике Југославије да се одлучи на потписивање споразума „ Милошевић –Холбрук“. На основу тог Споразума било је предвиђено између осталог:

-политички приступ и мирно решавање проблема Косова и Метохије;

-да насиље и тероризам , морају одмах престати;

-Свако решење питања Косова и Метохије „мора поштовати територијални интегритет , суверенитет и међународно признате границе Савезне Републике Југославије у складу са основним начелима ОЕБС-а “;

-националним заједницама на Косову и Метохији се обезбеђују права ради очувања вјерског, културног и националног и језичког идентитета;

-формирање мјешовите полиције у локалним срединама; као и

²⁶⁹ Мирјана Радојичић, оп.цит.стр.155. Аутор ,се овдје слаже са мишљењем Јована Бабића који тврди да је једини ратни злочин ,злочин против мира и да се у том смислу не разликује злочини у рату од стране злочина у миру.

²⁷⁰ Јован Бабић, Морал и Наше Време ,Београд, 1998, стр.157-169.

²⁷¹ Видјети НАТО Бомбардовање СРЈ, Интернет, стр.3.

-амнестија за учеснике оружаног сукоба пред државним судовима СРЈ за сукобе на Косову и Метохији,током 1998.²⁷².

Такође је било предвиђено и повлачење југословенских војника са територије јужне покрајине ,као и надзор посматрача ОЕБС-а,као и НАТО надзирање активности из ваздуха.Све је ово допринијело да ОВК,заузме положаје ,које је била повратила ВЈ.Значи ,овдје и поред добре воље југословенске стране је *споразум*,искоришћен за намјере албанских побуњеника.²⁷³

Поред свега тог ,крајем јануара 1999.је исцениран масакр у Рачку ,који је оптуживао снаге Србије за „масакр недужних цивила“,иако је тад тврђено(из независних извора), да су убијени били припадници ОВК,и да су страдали из даљине,што је касније независни тим стручњака и потврдио.²⁷⁴

Касније је на основу овог случаја ,као изговора за мијешање међународне заједнице сазвана *Конференција у Рамбујеу* ,која је требала да приволи само једну страну Југословенску,да прихвати Споразум,којим би се практично одрекла свог суверенитета над својом територијом.Наиме ,тај Споразум је између осталог предвиђао :

-несметано кретање НАТО трупа на читавој територији Савезне Републике Југославије;
-њихов имунитет од кривичног гоњења за било који злочин ,који почине на поменутој територији;и

-референдум о статусу Косова и Метохије ,послије три године.²⁷⁵

Значи овдје је (у овом случају),чињено много тога од стране НАТО фактора ,да до споразума ,уопште не дође ,као и да се фактичка ситуација на терену не смири.Овдје је по нашем мишљењу ,дошло до ситуације ,која није поменута у НАТО-вим Стратешким Концептима из 1999., и 2010.,односно његовим Доктринама,другој и трећој ,које ти Концепти репрезентују ,а то је **„изазивање криза „којима НАТО управља касније**.Све ово је довело до ситуације, у којој је Југословенска страна одбила овај међународни уговор (који и да је потписан би био принуда над државом као Колекивитетом-сагласно одредбама Бечке Конвенције о праву Уговора између држава и сагласно ,обичајном међународно-јавном праву).Тако да је Агресија ,која је у свом изговору имала као оправдање,заштиту албанске мањине и неприхватање нацрта Споразума из Рамбујеа ,могла да почне.“Дипломатија је била

²⁷² Споразум Холбрук-Милошевић,Интернет,стр.1.

²⁷³ Исто,стр.1-2.

²⁷⁴ О овоме видјети више Случај Рачак ,Интернет,стр.1-31...

²⁷⁵ НАТО Бомбардовање СРЈ,Интернет,стр.4-5.

дискредитована. Тако су САД ,могле да обезбеде и обезбедиле су једино решење: примену бомби и ракета за решавање проблема. Европски савезници на крају помирљиви, поведени су у војну агресију у оквиру новог НАТО-а, ослобођеног географских и законских ограничења.²⁷⁶ Такође у литератури се праве паралеле и у вези отпочињања рата против Ирака ,1991, и спречавања дипломатског решења од САД ,које су предложиле земље Магреба и сличне Британске улоге у Европи ,у том контексту.²⁷⁷

6..2.2. Агресија НАТО-ПАКТА на Савезну Републику Југославију, је почела 23. марта 1999 и трајала је до 10. јуна 1999. Она је била војна интервенција ,која је била прва такве врсте у Европи после II светског рата. У њој су учествовале велика већина земаља НАТО-пакта. (готово све су јој пружиле подршку, изузев Грчке ,која то није учинила из историјских и блиских веза са Српским народом и моралних разлога. Са друге стране Луксембург није имао војне ваздушне снаге, као ни Исланд, који нема уопште војних снага, али су ове земље, такође стајале иза овакве одлуке , НАТО-пакта)²⁷⁸. У таквој агресији, судариле су се снаге велике и моћне Алијансе једине такве преостале из хладноратовских супростављања и једне земље која је била релативно мала, али довољно јака , и која је имала улогу регионалне силе (односно потенцијално је могла да је има), што је **“недозвољено”** у новом светском поретку, чији је НАТО, један од извршилаца.

Колика је била несразмјера моћи, најбоље говори чињеница да је НАТО огромну надмоћ у ваздухопловима и бомбама, као и техничку супериорност у многим сегментима, искористио за агресију. “У нападима на СР Југославију, НАТО снаге су користиле око хиљаду летелица (ловци , ловци бомбардери, бомбардери, шпијунски авиони), односно скоро цео НАТО Савез...²⁷⁹ Међутим, већина операција је дошла од америчке стране. “Као таква агресија је била доминантно америчко прегнуће. САД су извеле више од 80 одсто полетања борбених авиона, више од 90 одсто електронских вођених ратних мисија, више од 80 одсто напада вођених ракетама...²⁸⁰“ Никада у историји ратовања није успостављен тако и толико неравноправан однос војних и свих других снага и моћи као што је био случају агресији НАТО на Југославију. Та чињеница је добро позната и овог пута је не истичем да би је уочили и регистровали као објективну чињеницу тог рата, већ да би на тај начин подвукао крајње

²⁷⁶ Дајана Џонстон, НАТО и нови светски поредак, Идеали и лични интереси ,2001. стр.. 32.

²⁷⁷ Мирјана Радојичић, оп.цит.стр.149..

²⁷⁸ Чешка, Пољска и Мађарска ,су у току Агресије, ушле у НАТО-Пакт, нису имале готово никакву улогу у њеном даљем току, до њеног краја, па и њих не рачунамо из разлога научне прецизности и објективности у изворни НАТО-Пакт, који је донио одлуку у вези тога , и предузео мјере за њено спровођење у дјело.

²⁷⁹ О војним снагама две стране видјети у НАТО Бомбардовање СРЈ, оп.цит.стр.6,8 и 9.

²⁸⁰ Мирјана Радојичић, оп.цит.стр.138.

антихеројски(Смиља Аврамов)и злочиначки карактер агресије Запада на Југославију.Тај злочиначки карактер,посебно се огледа у чињеници да жртва агресије није била у стању да нанесе било какву озбиљнију штету агресору,осим да избегава ударе и прекомерне губитке.“²⁸¹И све ово није допринијело да се земља војно порази,па је агресор прибјегао бомбардовању цивилних мостова,рафинерија нафте,возова ,колона албанских избјеглица ,кинеске амбасаде ,и др.Тако је нанешена огромна штета и трагедија у губљењу око 2.000 људских живота-цивила и око 1.000.војника Војске Југославије.“Била је то :

-а)прва оружана акција те врсте изведена на тлу Европе након II светског рата;

-б)прва у којој су у том периоду учествовали немачки војници;

-ц)прва која је била извршена без одобрења Савета Безбедности ОУН.“²⁸²

Агресија је допринијела егзодусу и страдању албанског становништва,у њеном току.А да је агресија била усмјерена против цивила,и невојних циљева свједоче и међународни званичници.“In Nato bombing of the Federal Republic of Yugoslavia ,large number of civilians,have incosetably been killed,civilian installation targedet on the basis ,that they are could be military application,and NATO remain the sole judge,of what is or not acceptable to a bomb...”²⁸³

Она је такође допринијела ,и кршењу Петроградске Декларације из 1868,која предвиђа ,као једини легитимни циљ војних операција ,смањивање војне моћи непријатеља,као и првог Женевског протокола из 1977,као и других одредаба ратног права.²⁸⁴ Агресија је окончана 10.јуна,1999,након прихватања Кумановског споразума и доношења Резолуције 1244,Савета Безбедности УН-а,који документи су предвиђали :

-повлачење Југословенске Војске и полиције Републике Србије са територије Косова и Метохије;

-препуштање безбједности и политичке управе на тој територији међународним снагама,које су биле под окриљем УН-а,али су их чиниле углавном снаге НАТО Пакта,под називом КФОР;

---

²⁸¹Проф.др,Радован Радиновић, генерал у пензији,Агресија на Југославију-војно-стратешки аспект,2003.стр.1.

²⁸²Мирјана Радојичић.Исто.

²⁸³ Marry Robbinson,Report,30,April,1999..

²⁸⁴Шире о томе видјети,Book III,NATO bombing Yugoslavia:Adam Roberts,NATO “Humanitarian war over Kosovo”,стр.116.

-Демилитаризација оружаних група које су остале на територији јужне српске покрајине;

-очување суверенитета Савезне државе и Републике Србије на Косову и Метохији;

-повратак после одређеног периода савезних снага и републичких органа реда, на државне границе у покрајини.²⁸⁵

Значи из свега овог се може закључити да ни НАТО-агресија, није успјела да изузме ову територију из састава Републике Србије. Резолуција 1244, је потврдила непромјењивост граница у том контексту, и да се у **потпуности примијенила, онда би то био још заокружен НАТО, неуспјех. Међутим, она је довела до прогона, после уласка трупa КФОРА на територију** Косова и Метохије, **егзодуса**, око 200.000 Срба и другог неалбанског становништва **и до убистава око 200** Срба и другог неалбанског становништва на територији Покрајине у првим мјесецима након уласка страних трупа. "Косметска и српска односно Југословенска трагедија је једно конкретно и озбиљно упозерење, да се таква опасност надвија и прети људима и земљама на свим меридијанима."²⁸⁶

Чак и НАТО теоретичари, признају да са закључењем мировног споразума дошло до многих уступака од стране НАТО-а:

-**прво, улога у спровођењу споразума, дата је Уједињеним Нацијама, а не НАТО-у;**

-**друго дефинисано је несумњиво присуство Русије у спровођењу, мировног споразума на Косову и Метохији;**

-**треће, НАТО, је морао одустати од несметаног коришћења читаве територије, Савезне Републике Југославије, што је било предвиђено у нацрту Споразума из Рамбујеа.**²⁸⁷

Исти аутор наглашава дистинкцију у вези споразума из Рамбујеа, који је предвиђао, трећу федералну јединицу и ситуације после агресије "In the June settlement...in particular of principle that people of Kosovo can enjoy, substantial autonomy with in Federal Republic of Yugoslavia"²⁸⁸. Из свега овога произилази да и код НАТО, писаца стоји објективно увјерење да је резолуција 1244, компромис и колико толико била очување националних интереса Србије, у условима кад се споразум

²⁸⁵ Видјети о томе Кумановски Споразум и Резолуцију 1244. Савјета Безбједности Уједињених Нација.

²⁸⁶ Др Војислав Мићовић, оп.цит.стр.209.

²⁸⁷ Book III, NATO bombing Yugoslavia: Adam Roberts, NATO "Humanitarian war over Kosovo", стр.117.

²⁸⁸ Ibidem .

потписао ,услед по нашем мишљењу ,и по објективном међународном –јавном праву ,принуде над државом као колективитетом.

Међутим ,каснија ситуација је довела до заобилажења ове Резолуције и самопроглашења **за независну државу-што је супротно међународном-јавном праву и што није подржала** већина држава у свету.

6.2.3.НАТО Оправдања за Агресију.Њих ,оправдања за Агресију је било много.Али,пођимо редом.

Једно(основно) је било угроженост људских права Косовских и Метохијских Албанаца ,и на тој основи ,спречавање „**хуманитарне катастрофе**“.Али кад погледамо ситуацију на терену,можемо рећи да већих кршења тог права до почетка Агресије није било.Њихова угроженост,почиње тек са Агресијом.Под маском борбе за њихова права НАТО –Пакт је гађао колону избјеглица ,који су били албанске националности која је покушала још за вријеме Агресије да се врати на територију ,на којој су живјели.²⁸⁹Ово ,итекако свједочи да је прича о хуманитарној катастрофи Албанаца била измишљена и пропагандна.Хуманитарна ситуација се погоршала тек након отпочињања агресије а зато су били заслужни они који су је започели.“Под претпоставком да је спречавање,односно заустављање хуманитарних страдања био истински мотив за агресију на СРЈ, утврђивањем чињенице ...да је управо агресија учинила њихове размере још већим,морало би агресора навести на одлуку да је обустави и тиме укине основни разлог страдања својих штићеника,макар он био... тумачен искључиво као посредан узрок(што је такође тешко доказива претпоставка),у смислу да је само пружио алиби федералним војним и паравојним формацијама за одмазду према албанском становништву ,које је идентификовано као колективни виновник бруталног кажњавања Србије.Уместо тога ,агресија је настављена и то појачаним интезитетом,а све веће страдање албанског становништва,медијски увелико експлоатисано и предимензиорано ,искоришћено је за додатно морално легитимизирање агресије покренуте са ,очигледно сасвим другом мотивацијом.“²⁹⁰

Као следеће у низу оправдања за овакво понашање НАТО пакта ,се помиње **угроженост албанских права у грађанско-политичком смислу.** Међутим компаративно-правном анализом ,можемо утврдити да се то разликовање у односу третирање других мањина,нпр.,мађарске у Румунији или осталих мањина у Србији не може извршити на негативан начин,већ су Албанци имали велику аутономију,као и посебну јединицу своје управе коју нису хтјели да искористе,као што смо већ

²⁸⁹ Средином,Априла и Маја 1999-е.

²⁹⁰ Мирјана Радојичић,оп...цит.стр.151.

констатовали, па можемо закључити да ни то оправдање НАТО-а, за ову оружану акцију не одговара истини.

Следеће, у низу оправдања је то да су међународне-правне норме **несавршене**, па их треба заобићи тако што ће се заштити људски животи, кад је то потребно. Међутим, можемо констатовати да је са почетком агресије, то питање више изманипулисано и да је заобилажење међународног-јавног права довело до **умножених патњи и страдања**. Неки сматрају да правна имперфектност међународног-јавног права одговара Америци,²⁹¹ док други, иако се у начелу слажу са овом агресијом, сматрају да она не смије да постане правило. "Но деветнаест несумњиво демократских држава, чак иако имају право на интервенцију, остају, ипак само група. Оне су искористиле право на интерпретацију конфликта и доношења решења, компетенцију, која би чак иако је данас ваљана, требало да се нађе на располагању независних института."²⁹²

Као оправдања за ову агресију су се узимала, још и *селективност* у употреби силе, која видимо није била испоштована јер су у овој агресији жртве биле углавном цивили.

Такође, ако узмемо принцип заштите мањина, онда видимо да је он био селективан и реторички, а не стваран јер су албанској мањини била додатно угрожена права са овом агресијом, и кад је један њихов дио хтјео да се врати, био је изложен већ поменутом бомбардовању.²⁹³ А са друге стране, кад је била угрожена српска мањина, након повлачења федералне војске и полиције, онда НАТО, није интервенисао. "Да је доиста био моралне природе, аргумент о спречавању хуманитарне катастрофе би морао, снагом своје *универзалне* примењивости, обавезивати НАТО интервенционисте на акцију против свих оних који крше хуманитарне конвенције односно проузрокују хуманитарна страдања великих размера. Селекцијом етничких заједница-починилаца хуманитарних престапа према којима ће се вршити сурова одмазда, НАТО односно САД потврђују још једном не-морални карактер овог аргумента."²⁹⁴

Чак, многи писци из НАТО земаља, истичу сву нелогичност и недостатак разлога за ову агресију: "The traditional understanding of war is largely contingent on traditional concept of IR, such as balance of power and ability to render a threat... The situation of Kosovo had

---

²⁹¹ Мирјана Радојичић, оп.цит.стр.141-142..

²⁹² Habermas Jürgen, „Bestialität und Humanität: Eine Krieg und Gerechtigkeit, Recht und Moral, Die Zeit, Април, 1999, . Наведено према Мирјана Радојичић, оп.цит.стр.141.

²⁹³ Већ поменути случајеви бомбардовања избјегличких албанских колона, које су се враћале на Косово и Метохију.

²⁹⁴ Мирјана Радојичић, оп.ци.стр.153.

none of these characteristics. There was no direct threat to any member state. Further more there was little possibility of even perceiving threat from Kosovo. The state of military, was such that it posed no direct threat to NATO.”²⁹⁵ Истиче се сва противправност таквог акта “At that time in 1999 the NATO alliance was waging what would become a 78-day bombing war against Yugoslavia in flagrant contravention of the United Nations and international law in general”.²⁹⁶ Исти аутор закључује „до чега је довела таква ситуација” Even UN resolutions following unauthorised wars are trampled on as with recognition by most NATO members of the illegal secession of Kosovo from Serbia last February, flagrantly contradicting UN Resolution 1244, which commits the UN to “Reaffirming the commitment of all Member States to the sovereignty and territorial integrity of the Federal Republic of Yugoslavia, and other States of the region, as set out in the Helsinki Final act”²⁹⁷.

На овом мјесту се још може истаћи, **техника произвођења агресора**, на основу које би се могла камуфлирати агресивна акција НАТО-а, у било којој форми и у великој већини земаља света. **“Ако мислиш да си свемоћан, можеш мислити да си и да можеш прогласити за агресора, онога за кога ти хоћеш да буде тако означен. А можеш и да производиш агресоре „од свих оних који покушавају да те спрече да их савладаш, освојиш, поробиш или растуриш, тј. они који се усуђују да се бране. Логика силе би ту наизглед била доведена до перфекције: наговориш некога да се побуни, помогнеш му да победи и онда из позиције победе кажеш да се бранио. Онда они који су се бранили постају агресори. Чак и ратни злочинци. Али таква механичка примена логике резултата је насилна и насилничка. Јер да би се постало злочинцем против мира није довољно бити поражен.”**²⁹⁸ Оно што је овај угледни теоретичар довео до праве истине, допуњује други: “Јер смисао притиска није да се објекат притиска физички сломи, него да он прихвати принципе и циљеве онога који спроводи санкције.... **Успела агресија је само она која доведе до тога да процес деструкције преузме сама жртва агресије.**”²⁹⁹ У складу са начелом *in claris non fit interpretatio*, овим тврдњама односно – научним истинама није потребно додатно тумачење. Управо ово се и десило са Савезном Републиком Југославијом после НАТО агресије, као и њеним конституентима који су се раздвојили и поново нашли под утицајем страног фактора, који дјелује и у данашње вријеме, само са друкчијим

---

²⁹⁵ M.J. Williams, James Gow and Rachel Kerr: NATO Security and Risk Management: From Kosovo to Kandahar, 2009, стр. 48.

²⁹⁶ Rick Rozof, West Plots To Supplant United Nations With Global NATO, Global Research, May, 27, 2009, стр. 1.

²⁹⁷ Rick Rozof, оп. цит. стр. 8.

²⁹⁸ Јован Бабић, оп. цит. стр. 172.

²⁹⁹ Зоран Обреновић, Србија и нови поредак, Ниш, 1992, стр. 220.

методама и проширеним циљевима.“Светски аналитичари су јединствени у гледишту да је Русија и азијски простори крајњи циљ стратега,новог светског поретка.“³⁰⁰

Посебан Закључак.Из свега овога што смо изrekli можемо извући неколико закључака:

-НАТО агресија је била супротна међународном-јавном праву и Повељи Уједињених Нација ,која забрањује пријетњу силом ,употребу силе и аката агресије;

-Она је била противна Уговору о оснивању НАТО-а,који дозвољава употребу силе само у случајевима агресије на Чланицу НАТО-а ,и то у складу са мало пре поменутиим одредбама ОУН-а;

-Ова агресија је била противна тадашњем Стратешком Концепту,из 1991,који је био на фону залагања за мирну и цјеловиту Европу;

-Стратешки Концепт из 1999 ,који је остао на принципима претходног није јој дао легитимитет и легалитет,јер је то немогуће, јер је агресија по својој дефиницији,супротна међународном јавном праву и кризни менаџмент у том Концепту није разрађен ,па самим тим није релевантан;

-Овим се на мала врата вратио принцип праведног рата који је одбачен још 1928 „Брајан Келоговим“ Пактом (уколико се не предузме без претходно предвиђене међународно-правне процедуре ,ниједан рат у том смислу, а према одредбама тог Пакта,није дозвољен);

-НАТО се њиме дефинитивно претворио у агресивну организацију насупрот , одбрамбене функције ,коју је до тад ,барем ,формално имао;

-Ова агресија је утицала на даље агресије које су услиједиле ,и коначно ,на формалну промјену НАТО- Доктрине;и

-Агресија је прозроковала несагледиве последице :

-прво, у губитку људских живота на територији Савезне Републике Југо славије,непосредно и посредно –губитком људских живота,касније ,болестима које су биле директна последица бомбардовања и страдањима од касетних бомби итд;

-друго,у даљој примјени и поштовању међународног –јавног права и механизма и праваца његовог остваривања;и

---

³⁰⁰Војислав Мићовић,оп.цит.,стр.198.

- треће,у несагледивим опасностима по мир и безбедност у свету.

6.3.УЧЕШЋЕ НАТО ПАКТА У ДРУГИМ ОРУЖАНИМ ИНТЕРВЕНЦИЈАМА

Агресија на Савезну Републику Југославију,коју смо обрадили у претходном дијелу ,била је само увод у даље НАТО-интервенције ,које су биле незаконите са становишта међународног-јавног права ,а са друге стране су била фактичка припрема за усвајање Стратешког Концепта из 2010.,који је озваничио такву врсту интервенисања широм света ,под изговором „безбједности чланица Алијансе“.

Такве војне агресивне интервенције ,а скоро сваку од њих ,можемо назвати агресијом(иако нека од њих није то у почетку била),десиле су се или са директним учешћем НАТО –Пакта ,или са учешћем његових најважнијих или веома важних чланица ,што је допринијело и индиректном учешћу НАТО-а,у једној од тих мисија ,што је опет са друге стране допринијело подјелама у оквиру Алијансе.

То су биле следеће интервенције:

-НАТО интервенција у Авганистану која траје од 2003-па надаље ,и која још није завршена;

-Америчко-британска агресија заједно још са неким чланицама НАТО Пакта на Ирак,која је трајала од 2003-2010;

-Агресија НАТО Пакта на Либију,која је изведена у току 2011.

6.3.1.НАТО интервенција у Авганистану,је почела као легална самоодбрана ,након напада на Светски трговински центар у Њујорку,и још неке циљеве у САД,који су се десили у Септембру 2001.Иако су се ти напади десили под „велом тајне“,и иако и у данашње вријеме неизвјесно ко стоји иза њиховог планирања и извођења ,мада је званична верзија била да је то дјело ,Ал Каиде и терориста,ови догађаји су дали барем формално право САД ,да узврате на акте агресије ,као и НАТО пакту да се активира његов чла.5,који предвиђа ,колективну самоодбрану,односно право на њу у случају напада на неку чланицу Пакта.³⁰¹

Међутим,иако је тад било констатовано да су се стекли услови за примјену овог члана и одржане консултације за конкретне мјере за спровођење овог члана ,САД су

---

³⁰¹Видјети чла.5.Вашингтонског Уговора о Оснивању НАТО Пакта.

одлучиле да самостално спроведу репресивне мјере у односу на ове нападе на њихову територију, и да умјесто колективне самоодбране ,предвиђене одредбама НАТО Пакта ,спроведу индивидуалну самоодбрану.³⁰² Оне су то и извеле ,на тај начин, тако што су тај инструмент предвиђен Повељом Уједињених Нација ,чија је примјена дозвољена, само у изузетним случајевима ,прекорачиле и дале себи за право ,да смјењују ,односно да насилно збаце власт у сувереној држави-Авганистану ,и да инсталирају марионетску власт ,тамо. Наиме, оне су “испалили око 50 Томахавак ракета, изведено је 25 ваздушних напада са америчких носача авиона ...”³⁰³ Ово се односило на први напад у Октобру 2001. За прво вријеме у року од неколико мјесеци ,збачена су Талибани са власти и инсталирана је власт у Кабулу. Међутим ,таква власт је била ограничена на Кабул и ближу околину.

Међутим ,у току 2001-е, установљена је на основу Резолуције УН-а, мисија осигурања Кабула и околине. Команду над њом је преузео НАТО у току 2003-е, под називом ИСАФ. Паралелно са овом мисијом је организована мисија „Трајна Слобода“, у којој Американци ,учествују са припадницима неких земаља у даљњим акцијама против Талибана и Ал-Каиде.

У овом рату је изгубљено преко 20.000 живота на свим странама ,укљученим у сукобу ,а нарочито цивилима. Рат и даље траје, са НАТО Пактом, (односно његовим чланицама и даље присутним тамо), и са неизвјесним повлачењем тих окупационих снага, оличених у трупама НАТО Пакта.

Иако НАТО пропаганда емитује податке о стабиловању стања, о мирним провинцијама, стање на терену је потпуно друкчије, са честим жртвама цивилног становништва и војника не само из НАТО-земаља ,већ и малих земаља (које им пружају помоћ као Грузија, а које нису чланице НАТО-Пакта).³⁰⁴

Послије ових података о стању на терену ,можемо извести неколико закључака о конкретним импликацијама и ширим аспектима ове НАТО интервенције:

- прво ,међународно –правно признато право на самоодбрану је овдје **злоупотријебљено**. Ако бисмо степеновали овакво право у конкретном случају онда би се оно могло односити на право на војни одговор САД, на кампове Ал Каиде у Авганистану, а не никако на рушење Авганистанске владе ,која, ма каква да је била, може по међународном-јавном праву бити смијењена у контексту- правно

³⁰² Раније смо објаснили колико је сам појам самоодбране у колективном смислу ,правно гледано споран и вјештачки исконструисан.

³⁰³ Рат у Авганистану, стр.4. Википедија.

³⁰⁴ Видјети о томе, War in Avganistan , Tim Reaply NATO Air War in Avganistan, 2010, 2011.

дозвољеног начина онако како он постоји, у међународном-јавном праву, *само унутрашњом вољом* Авганистанског народа, и с тим предузетим акцијама у том смјеру;

-Друго, **право на самоодбрану** не даје право САД и њиховим сателитима да довијека окупирају неку земљу ,јер се то претвара у чин **агресије**.

-Треће,кад је НАТО ,преузео акцију у Авганистану ,ова организација је изашла из оквира своје мисије јер поред очувања мира, она је преузела и акције наметања мира(и то оног мира који одговара Алијанси,и новом светском поретку ,чији је она извршилац);

-Четврто ,овим је спријечена слободна воља Авганистанском народу на унутрашње и спољашње самоопредељење,**наметањем демократије;**³⁰⁵

-Пето , ова акција је показала да умјесто помагања и спашавања живота Авганистанског Народа,она је допринијела њиховим **великим губитцима** људских живота и њиховом **великом страдању**.;

-И напokon ,**акција која се тако десила је показала је уствари открила праве намјере НАТО-а,а то је ширење демократије насилним путем и стратешком окруживању и освајању важних подручја Азије.**

“ИСАФ мисија је постала најамбициознији и назахтјевнији задатак и историји НАТО-а.Хладни рат је захтјевао велике армије и одбрамбене буџете ,али никад није довео снаге Алијансе на бојиште.Авганистан је постао запањујуће искуство на терену за Алијансу,зато што захтијева обоје,кинетичку активну борбу и контра-побуњеничке операције и зато што је толико далеко од Алијансиног сједишта у Европи.Остаје питање да ли ће мисија трансформисати алијансу у глобални инструмент интервенције или ће са друге стране представљати пријетњу за будућу значај ове институције.”³⁰⁶Чини се да ова формулација представља суштину ове интервенције,али се такође потврђује ,наша констатација у виду,наметања новог светског поретка на овај начин и у овом конкретном случају:“...И стварно права суштина Свеобухватног приступа је да се створи стабилно и безбједно окружење освајањем срца и мисли кроз интегрисано коришћење цивилних и војних средстава.”³⁰⁷Исти аутор указује и на сличност ове интервенције и колонијалних

---

³⁰⁵ Операција САД ,

која је названа „трајна слобода“ у ствари значи трајну неслободу ,што још показује да термини који се користе у оваквим акцијама и агресијама НАТО Пакта ,у ствари значе њихову потпуну супротност.

³⁰⁶Stanley Sloan,NATO IN AVGANHISTAN,UNSCCI Discussion Papers,January /Enero 2010,стр.47.

³⁰⁷Исто ,стр.65..

ратова што свједочи о мијењању средстава ,али и о даљем опстајању старих циљева без обзира на нову реторику и форму старих колонијалних субјеката.³⁰⁸ .Неки други аутори указују на још један значајан аспект ове интервенције ,а то је неслога у вези спровођења ове интервенције ,а то су :

-конфузија у њеном спровођењу;

-неједнако схватање и неједнаки допринос овој акцији.³⁰⁹

Међутим ми сматрамо да су то мање битни аспекти ове интервенције,од њене суштине ,коју смо набројали у закључцима овог дијела рада.

6.3.2.Агресија на Ирак,је још једна интервенција у наметању поретка који је назван,, нови светски“,а у ствари је, у суштини наставак раније пројектованих таквих поредака ,који су се примјењивали од 19.вијека .³¹⁰Тај рат ,иако није директно повезан са НАТО-ом,је интересантан зато што је показао стање у тадашњем НАТО савезу ,које се касније наставило,(иако са донекле,промијењеним актерима),касније у Либијској агресији (т.ј.агресији на Либију 2011.).

Агресија на Ирак, се јавила, послје првог рата ,који се водио ,против те државе 1991.,и послје дугодишњих санкција и притисака усмјерених не против тадашњег режима у тој земљи ,већ по нашем мишљењу Ирака ,*као регионалне силе.*

По већ испробаном сценарију ,Ирак је проглашен за земљу ,која производи оружје за масовно уништавање (хемијско ,биолошко и друго),и на основу тог ,је припреман терен за агресију на њега ,као суверену државу.**Фантастични измишљени сценарији** ,ишли су чак ,до тога да је Ирак способан да са тим оружјем досегне и Велику Британију.“И британски премијер ...је снажно заговарао,војну интервенцију ,наводећи како се под Хусеиновим режимом,кршило хуманитарно право,те је настрадало око 400.000 људи те како,Ирак има оружје које је способно досећи и Велику Британију “. ³¹¹Државни секретар САД-а,Колин Пауел чак је одржао презентацију у Савјету Безбједности УН-а,и представио наводне доказе како ,Ирак посједује покретне камионе/лабораторије у којима производи антракс те да планира набавити нуклеарно

---

³⁰⁸ Видјети, исто стр.34-55.

³⁰⁹ David Garcia Cantaplredra у Javier Garcia Gonzales, The Chaning Nature of NATO:Towards a Regional Security Organization? ,стр.130-142.; Enriqe Perez Ramirez :NATO New Strategic Concept:A Vision from Spain,стр.162-187..UNSCI Discussion Papers ,January/ Enero 2010.

³¹⁰ Међутим,ми се у овом раду нећемо бавити његовом суштином у продубљеном виду ,,јер то и није предмет овог рада.,

³¹¹ Рат у Ираку ,Википедија,стр,2.

оружје.“³¹²“This was a process in which government,created false reality,and than mobilized the nation ,to war against that background.”³¹³Посебно су значајне изјаве бившег америчког предсједника Буша,који је у неколико наврата,тврдио да Ирак посједује биолошко оружје ,да је 1991,био неколико дана прије рата ,на прагу достизања могућности ,да направи нуклеарно оружје,да Ирак спонзорише међународне терористичке групе итд. ³¹⁴Све ове тврдње су се показале после избијања рата као лажи. Нарочито је интересантна његова тврдња да животи Ирачана ,мало значе Садаму Хусеину ,али много САД.Из свега овога се види да је стварност,која је створена после агресије на Ирак,била таква да животи Ирачана ,практично нису ништа значили окупационој сили,да је права хуманитарна катастрофа ,тек тад настала,и да тврдње да,Ирак може овладати регионом или, оружјем досећи САД³¹⁵,биле потпуно лажне.

Са друге стране докази које су релевантне међународне организације и њихови представници показали ,носиоци силе, који се убрајају у главне чланице НАТО Пакта су занемаривали.У 2003-ој ,вођа инспектора међународне комисије за забрањена оружја ишао је у Ирак ,и утврдио да Ирак не посједује такво оружје .Он је изјавио да није пронашао,, никакав доказ да Ирак скрива или посједује оружје за масовно уништење.“³¹⁶ Међутим ,то носиоцима агресије ,ништа није значило ,па су покренули још једну агресију.“George W.Bush,decided to attack Iraq in 2003 without a second United Nations Resolution,and with only small coalition of supporting countries.”³¹⁷

Тако је рат ,почео у марту 2003.,изазивајући многобројне патње и несреће већ уздрманом и измученом Ирачком народу,изложеном већ једном рату 1991.,и деценијским санкцијама.До маја 2003,освојен је Багдад ,од стране окупационих – агресорских снага САД,Велике Британије и још неких НАТО земаља,као и од њихових помоћника и сателита широм света,тако да је та коалиција бројала око 48 земаља,којима су наравно предводнице биле САД. Рат је вођен уз противљење Француске и Њемачке,важних чланица НАТО Пакта и уз оштру осуду и противљење најшире светске јавности ,која је то више пута показивала демонстрацијама,(нарочито јавност у САД,гдје су размјере и њихов интезитет скоро па достигли некадашње,,

---

³¹²Исто ,стр,2.

³¹³ Stefan Halper and Jonatan Clarke,America alone,neoconservatives and global order,200.стр.IX.

³¹⁴ Говори бившег Америчког предсједника Буша,у Синсинатију,2002 ,приликом додјеле диплома у Вест Поинту 2002,у Њу Џерсију,2002,

³¹⁵ Говор бившег Америчког предсједника Буша у Америчком институту за предузетништво,26.Фебруар,2003.

³¹⁶ Исто,,стр.2.

³¹⁷ Joseph S.Nye,Soft Power :The Means to suces in world Politics,2004,стр.Xii.

Вијетнамске размјере“.)Поред тога сјеверни дио земље је био освојен од стране Курда ,па је и коначно била промијењена власт у Ираку .³¹⁸

Међутим ,изненађује коликом брзином је освојена земља ,и колико није било отпора на Ирачкој страни ,која је итекако била моћна да зада озбиљније ударце агресору.“...Исти тај случај се збио и у два наредна рата,након те агресије ,т.ј. у Авганистану и Ираку.Без обзира што је извесног отпора било ,али ниу ова два рата није вођена ни једна права битка.А већина војних експерата је очекивала битке за велике градове ,нарочито у агресији на Ирак.Готово да је стручно необјашњиво ,зашто је то изостало.Очито да се ту збило,нешто што још није доступно правим војним анализама.“³¹⁹

Каснији догађаји ,послије освајања земље показали су као по већ опробаном сценарију неколико потеза који су услиједили један за другим:

-инсталирање демократије као обавезног друштвено-економског система(које је дошло од окупационих власти);

-образовање марионетске власти ,која је требала ,да да легитимитет окупаторима;

-организовање „првих демократских избора“ и заокруживање те власти на тај начин и у тим условима изабраним званичницима;

-велики отпор агресорским трупима и страдање цивилног становништва,нарочито у ,као, случајним агресорским нападима на цивиле.

Ова агресија са продуженом окупацијом ,па и у неким случајевима и за одређено вријеме је грађанским ратом је довела до смрти преко стотину хиљада људи. Процјене се крећу од 150.000-900.000 људи³²⁰.Рат је изазвао економске последице које се крећу у смислу враћања Ирака на ранг неке земље СубСахарске Африке³²¹ ,и тешке психичке последице које су захватиле Ирачку дјецу и уопште ,пораст болести поред толико убистава ,везаних са ратом и оквиру са њим,као и драстично угрожавање здравља становништва ,и гледајући свеукупност те ситуације ,она би се по нашем мишљењу ,могла сврстати у ситуацију **веома блиску правном појму геноцида.(онако како се он дефинише по међународном-јавном праву).**³²²

³¹⁸ Исто ,стр.1-10.

³¹⁹ Проф.др.Радован Радиновић,Агресија на Југославију,-војно статешки аспект,стр.4.

³²⁰ О овим процјенама и начинима њиховог прикупљања ,видјети ,Рат у Ираку,оп.цит.стр.1-2 и 7.

³²¹ Исто ,стр.7.

³²² Конвенција о спречавању и кажњавању злочина геноцида,из 1949..

И неки поборници,, хуманитарних интервенција“су после личног доживљаја таквих интервенција промијенили своје мишљење:„...And growing realization supported,even by U.S.State Department statistics showing ,that there were more terroristic incident in 2003,than in any previos year,that the world was anyting but safer ,after Operation Iraqi Freedom...,might have been expected,to shake people faith,in the idea of armed intervention,in the name of democracy,humanitarian rights and humanitarian need.”³²³Овакво мишљење се показало у пракси ,као тачно,па народи западних земаља,који су на основу препарираних јавних мишљења ,подржавали,овакве интервенције,су почели да им отказују подршку,нарочито после отпочињања рата у Ираку.

Исти аутор наводи сличност оваквих интервенција са ,колонијалним интервенцијама из 19 вијека,које су такође оправдавانه „хуманитарним и хуманим разлозима“:“...But now ,seem stome,like a recipe of recapitulation ,in twenty –first century,of the horrors of nineteen –century colonialism,whose moral justification,its hould be remembered,was also hummanitarism ,human rights and rule of law.”³²⁴-Из овог можемо закључити ,да се методе мијењају.али жеља за владавином у свету ,и реторика остају исти.

Неки,износећи разлоге за интервенцију,откривају у најширем спектру разних анализа,праве разлоге интервенције ,односно агресије,а то је заокруживање Ирана и Сирије ,низом непријатељских земаља,³²⁵и геостратешко освајање ,тог дијела Азије,што у ствари значи окруживање земаља ,које су супростављене новом светском поретку,самим својим егзистирањем.

Рат у Ираку ,је фактички завршен ,31.Августа 2010.,кад су званично повучени остаци америчких трупа,осим оних које су остале за обуку Ирачких трупа.

Из ове агресије можемо извући следеће закључке да се ту десила:

-агресија на земљу из измишљених разлога ,која имплицира ситуацију да је довољна ,само сумњу у односу на неку државу ,да би се САД и/или НАТО обрнули агресијом на њу ;

-агресија која упркос противљењу Савјета Безбједности Уједињених Нација,је изведена ;

-насилно ширење демократије као основни циљ агресије;

---

³²³ David Rieff:At point of Gun :Democratic Dreams and Armed intervention“.стр.3.

³²⁴ Ibid,стр.9.

³²⁵ Norman Podhoretz ,World War IV,how it started,what it means ,and why we have to vin,2004.

- комплементарност улога САД и НАТО-а, у насилном ширењу и наметању демократије;
- унифицирање разних земаља у смислу наметнутог поретка од претходно поменутих субјеката;
- изазивање масовних страдања становништва окупираних земаља а све под маском њихове заштите од њихових „диктаторских власти“ ;и
- пукотине у НАТО савеза ,између главних земаља до које границе треба ићи у насилном мијењању поретка ,и у његовом замјењивању демократијом.

6.3.1.**Агресија на Либију**, се десила 2011,такође у марту мјесецу.То је била још једна интервенција и агресија НАТО Пакта супротна међународном-јавном праву:

- Повељи Уједињених Нација;
- Уговору о оснивању НАТО-а;као
- и обичајном међународном јавном праву.

Повод за НАТО –агресију у Либији су били организовани немири ,који су се дешавали ,послије демонстрација у Тунису и Египту(које су биле,мотивисане оправданим разлозима-услед вишедеценијских једнопартијских власти и лошег економског стања),које су и, довеле до промјена власти у тим земљама.Међутим у Либији ,иако је постојала ,несумњиво вишедеценијска једнопартијска власт,она је несумњиво уживала широку народну подршку,јер је Либија била земља са великим приходима од нафте ,што је довело до релативног благостања становништва и писмености од 87%,а незадовољство становништва је било скоцентрисано у мањим круговима незадовољних припадника више класе ,односно код мањих група бивших припадника војног естаблишмента.Али сами податак од 14.878.долара БДП-а,по глави становника ,показује развијеност саме земље у том периоду³²⁶

Међутим ,први антивладини протести који су организовани око средине Фебруара 2011.,су искоришћени за формирање одреда који су се борили за насилну промјену власти.Неки подаци показују да је ту војску организовала Француска обавјештајна служба³²⁷ ,која **ако је то тачно, је извршила један од аката агресије и пре самог НАТО Пакта јер је један,од основних елемената агресије- организовање својих или страних трупа**, ради напада на другу државу и пружање ,помоћи њима у финансијама ,војној опреми и другим материјалним средствима.(овај елемент,који је један од низа елемената агресије је овако квалификован у међународно-правној

³²⁶ Видјети о томе, Рат у Либији ,2011,Википедија,стр.3.

³²⁷ Видјети ,Хронологија рата у Либији ,Википедија,стр.1-22.

доктрини, као један од елемената , који могу се јављати , а не морају, бити кумулативно испуњени да би агресија , била препозната.).

Било, како било, ова паравојска је одмах подржана од стране НАТО-а , и кад је окупираном Бенгазију , који је тад био под њеном влашћу пријетила и била на путу да поврати тадашња званична Либијска војска , напрасно је у Савјету Безбједности Уједињених Нација , дошло до усвајања Резолуције 1973, (средином Марта 2011) која је дала надлежност НАТО-у (иако није поменут у Резолуцији, али су поменуте регионалне организације , и на основу тог је НАТО, приграбио надлежност за себе), за забрану спречавања летова, војних ваздухоплова , над Либијом.³²⁸ У међувремену се распламсао грађански рат у Либији.

НАТО је прекорачујући оквире ове мисије , почео ваздушне ударе , односно бомбардовање на владине , војне циљеве , на (копнене и ваздухопловне без прављења разлике), чиме је прекорачио Резолуцију 1973 , која је иначе била непрецизна и пуна нејасноћа.³²⁹ Наиме , том резолуцијом се акценат ставља на заштиту цивила , новинара и страних држављана, а не на свргавање режима у Либији . Из ове резолуције произилази прикривеност намјере да се да , НАТО-у , та надлежност. У Резолуцији се наглашава значај улоге :

- Генералног Секетара УН-а;

- Арапске Лиге ;

- Афричке Уније и других регионалних организација , а нигдје се не помиње НАТО у тој Резолуцији .

Међутим, после преузимања такве улоге НАТО-а , многе земље , које су се уздржале од гласања су се осјетиле преваренима. Арапска Лига је изјавила да се осјећа превареном. Кина и Индија су осудиле убијања цивила, Јужно-Афричка Република је осудила доктрину , замјене убистава једних цивила , другим , доктрину свргавања режима и доктрину , окупације Либије. Сличне реакције су стигле и из Русије.

Међутим, сва ова ситуација је довела да се НАТО стави на једну страну , злоупотреби Резолуцију Уједињених Нација и фактички изврши агресију на Либију. Све је ово допринијело да се ситуација у Либији претвори , поред НАТО-агресије у грађански рат , широких размјера. Организације за људска права су

---

³²⁸ Ову Резолуцију је Подржало 10, земаља , предвођених САД, а уздржане су биле велике земље , неке од њих сталне чланице Савјета Безбједности Русија, Кина као и велике силе Индија, Бразил и Њемачка, што је показало прве пукотине у НАТО савезу , поводом тог питања.

³²⁹ Видјети Резолуцију 1973, Савјета Безбједности Уједињених Нација, из Марта 2011.

извјештавале о злочинима посебно наоружаних паравојски ,које су се бориле да преузму власт у Либији.Било је информација,о гађањима цивила ,школа и болница и дру.цивилних циљева.Иако је владина страна у Либији ,нудила низ примирја ,преговоре и друга средства за мирно решавање спорова,то је одбијано и од НАТО-а и његових штићеника,да би се ситуација завршила освајањем Триполија и инсталирањем власти ,која је инсталирана ,помоћу НАТО агресије и злочиначким убиством дотадашњег либијског предсједника Моамера Ел Гадафија,крајем Октобра 2011.

Из свега овог можемо извући неколико закључака:

-НАТО је још једном демонстрирао технику произвођења криза ,њиховог управљања ,док је улогу стабилизације тако уређеног подручја , оставио страни која је била у њихово име ангажована за освајање власти и инсталирање марионетског режима у Либији;

-Ова акција је тражила легализацију путем ,Резолуције 1973 Савјета Безбједности Уједињених Нација,али је од почетка прекршила,сврставши се на једну страну,коју је претходно произвела и промовисала као легитимну у Либији,на тај начин стварајући агресију на Либију и и изазивајући **патње и смрт на хиљаде цивила и војника;**

-Ова акција је била у складу са јавно недовољном исказаном,али прикривеном улогом уништавања регионалних сила ,или онемогућавањем њиховог стварања;

-Она је исказала велико нејединство у НАТО Савезу,јер податак да су у агресији ,учествовале само 8 чланица Пакта,као и да се Норвешка повукла крајем Јула ,као и чињеница да Њемачка није учествовала као велика сила и чланица Пакта ,*показали су нејединство у Савезу ,као и све веће раслојавање и упитност таквих акција.*

Посебан закључак.Ова настављена политика свргавања вођстава земаља,која ма каква да су била ,подлијежу праву народа на унутрашње самопредељење ,показала је НАТО не само у сврси и улози кршитеља међународног –јавног права,него и у улози средства за насилно ширење демократије ,као и у улози сламања држава које би могле бити његов противник.Она је такође показала да НАТО,поред ширења на подручју Азије ,жели ту улогу да предузме и на подручју Африке ,па и шире.

Ова акција је такође, била у нескладу са Повељом Уједињених Нација ,Резолуцијом 1973 УН-а ,и са Уговором о оснивању НАТО-а.То што је акција била дјелимично ускладу са НАТО Стратешким Концептом из 2010,не даје јој правну валидност ,јер је реч, о акту ниже правне снаге у хијерархији међународног –јавног права ,и о акту ,који је као што смо раније констатовали у нескладу са највишим правним актима ,самог тог

права и у недкладу са обичајним међународним –правом ,које забрањује мијешање у грађанске ратове и подржавање једне стране у сукобу.

И напoкoн ова акција је показала да НАТО ,мијења само тактику ,поново ваздушни удари ,а не копнени удари (у агресији на Либију),али не и циљеве.

VII ДИО-УТИЦАЈ ПРОМИЈЕЊЕНЕ ДОКТРИНЕ НА МЕЂУНАРОДНЕ ФАКТОРЕ

7.1.НОВА УЛОГА НАТО-А И УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ

Нова улога НАТО-а, посматрана у овом контексту односи се на практичну сарадњу између ове две организације, као и на њихов однос, после усвајања Стратешког Концепта из 2010, и после фактичких радњи, односно понашања, које је уследило пре и после усвајања поменутог Концепта, док ће се правни однос, који се такође промијенио у том контексту, разматрати у наредном дијелу овог рада. Генерално гледано овај фактички однос је исто толико важан, као и правни, јер он одражава конкретно стање међусобних односа, НАТО-Уједињене Нације, и на тај начин рефлектује поштовање међународног –јавног права, кроз призму међународних односа у поменутом случају, односно односу НАТО-а као регионалне организације и Уједињених Нација као свеопште универзалне организације. Тај однос се заснива и на споразуму Уједињене Нације-НАТО из 2008.

7.1.1. Подјела операција НАТО у односу на Уједињене Нације. С обзиром на врсту интервенција, које је НАТО спровео, у постхладноратовском периоду и у вези с тим правних односа који су настали као *резултанта* тог процеса, можемо их подијелити на операције:

- без дозволе Савјета Безбједности УН-а;

- операције које су касније конвалидирани новим мисијама НАТО-а, а које су у почетку биле спроведене - без дозволе Савјета Безбједности Уједињених Нација и остале незаконите- супротне међународном-јавном-праву ;и

- операције које су од почетка биле легалне на основу Резолуција Савјета Безбједности Уједињених Нација, и у том контексту су биле дио тог процеса.

Неки врше другачију подјелу у овом контексту. Тако они ове операције дијеле на операције :

- наметања мира ;

-изградње мира ;

-одржавања мира ;и

-прављења мира ;

као и хуманитарне операције у оквиру Уједињених Нација.³³⁰ Ова подјела је иначе извучена , из подјеле коју је направио сам НАТО.³³¹

Исти аутор наводи и подјелу на операције у оквиру Повеље Уједињених Нација и на операције у оквиру Вашингтонског Споразума, као и подјелу на операције НАТО-а ,према мјесту одвијања самих операција.³³² Међутим, ми сматрамо овакву подјелу неадекватном и погрешном ,јер операције у оквиру Вашингтонског Споразума су формално,и у оквиру Повеље Уједињених Нација, ,(јер су ови документи ,међусобно усаглашени по принципу хијерархије нижих правних докумената са вишим),а операције по позиву партнера које, аутор још наводи ,треба третирати у том контексту.

7.1.1.Предисторија садашњих НАТО Операција. Овакав ангажман је као што смо описали у дијелу рада који се односи на улогу НАТО-а, у Босни и Херцеговини ,је био спроведен у току 1995-е. Тај ангажман је било, прво , НАТО ангажовање ван подручја које формално обухвата.(out of area). Од спровођења таквих операција (које смо описали с обзиром на њихову природу), прешло се на интервенције и операције СФОРА и ИФОРА (које смо такође описали).

Агресија НАТО-а, на Савезну Републику Југославију, такође, спада у преисторијат НАТО – интервенција, иако је била спроведена и прије доношења Стратешког Концепта из 1999, као и у току његовог доношења , као и послје његовог доношења, је била у том , смислу наговјештај даљег НАТО –вог нелегалног дјеловања , али дјеловања у већем обиму ,(у смислу нелегалности односно дјеловања супротно међународном –јавном праву), него до тад . Она је уједно , као што смо већ констатовали , наговјестила даље такве агресије, и означила прерастање НАТО-а, у агресивну од одбрамбене организације у фактичком смислу и понашању ове организације (иако је она као што смо видјели, то била у хладноратовском периоду). Та агресија је наговјестила шире апетите НАТО-а, које су се касније развиле у реалности , а који су се као што смо видјели, проширили и на веће и мање дјелове других континената- Азије и Африке. Та агресија је уствари била фактички почетак спровођења и уобличења нове НАТО-Доктрине.

³³⁰ Видјети ,Игор Новаковић, Мултинационалне Операције НАТО, Безбједност Западног Балкана, бро.16., Јануар –Март..2010., стр.34.

³³¹ НАТО Приручник, 2009.

³³² Игор Новаковић, оп.цит., стр.28-30.

Једна од таквих интервенција НАТО-а ,је била његова интервенција у Македонији ,која је требало да спријечи даље сукобе на том подручју ,који су настали услед сукоба између већинског македонског становништва и албанског становништва ,које је мањина у тој земљи.У том контексту НАТО је позван да оствари мир као и да га сачува .Та операција која је успјела, је спроведена у току 2001 и 2002 ,и добила је назив „Amber fox “ са још једном која је успјела 2003.,која је добила назив „ Суштинска Жетва “,у којима је НАТО ,помагао ,у задатку разоружања АНЕ „,Овај случај те даље ангажовање , Алијансе у Македонији у укупно три операције(Operation Essential Harvest,Operation Amber Fox ,Operation Allied Harmony), створили су модел ангажмана НАТО снага, по којем је спроведено још неколико операција³³³. За ове операције можемо рећи ,да су биле у складу са међународним –јавним правом и једне од ријетких,у којима је НАТО имао позитивну улогу.

7,2.1.Садашње НАТО акције и војне операције.У вези овог питања,можемо рећи да ћемо усвојити *подјелу на операције ,које јесу у складу са Повељом Уједињених Нација и оне које то нису.*

У прву групу спадају операције у Судану и на рогу Африке .Оне су све биле базиране на Резолуцијама Савјета Безбједности УН-а³³⁴.Операције на Рогу Африке су се предузимале у вези спречавања дотурања хране становништву Сомалије ,које су ометали пирати.

Акције НАТО-а,у Судану и Сомалији су ,НАТО снаге спроводиле на основу позива друге регионалне организације –Афричке Уније.

Акције у Авганистану ,које су биле као што смо видјели биле у почетку у складу са међународним-јавним правом,а које су превазишле ту конекцију и претвориле су се у акције које су му супротне .Оне су биле засноване у почетку на Резолуцијама Савјета Безбједности³³⁵,да би касније оне прекорачиле ту основу као што смо раније објаснили.

*На другој страни ,имамо ситуацију **незаконитих** НАТО агресија(односно интервенција) са становишта односа према -Уједињеним Нацијама.То су биле акције :*

- агресија на Савезну Републику Југославију 1999;

-акције „Трајна Слобода “ у Авганистану ,која траје и у данашње вријеме :

³³³ Игор Новаковић,оп.цит.стр.31.Видјети о томе детаљније стр.31 и 34.

³³⁴ .Операције на Рогу Африке су биле засноване на Резолуцијама 1814,1816 и 1836, Савјета Безбједности Уједињених Нација..

³³⁵ Читав низ Резолуција је било усвојено у том контексту.Поменућемо само неке:Резолуције 1386 ,1413 и 1833 .

-прекорачење мисије ИСАФА у истој земљи;

-НАТО агресија на Либију ,која је од почетка била прекорачење и изигравање Резолуције 1973,која се односила на спречавање летова, у војне сврхе, у оружаном побуну у Либији.³³⁶

7.3.1.Споразум Уједињене Нације –НАТО из 2008.Кад говоримо о практичној сарадњи ове две организације од којих је једна глобална а друга регионална али тежи то да промијени,онда је важна карика у том односу Споразум НАТО-УН,који је потписан у Септембру ,2008.³³⁷Овај Споразум који је потписан у тајности и који до данашњих дана није објављен ,на сајту Уједињених Нација, се састоји од 5 тачака које предвиђају:

-једнаку одговорност ове две организације за светски мир и безбедност;

- позивање на ранију сарадњу ове две организације ,од којих се помиње сарадња у случају Балкана и Авганистана;

-наставак те сарадње у складу са Повељом Уједињених Нација;

-укључивање у ту сарадњу споразума, са другим регионалним или под регионалним организацијама;и

-наставак даље практичне сарадње ове две организације у смислу суочавања са светским изазовима и претњама;³³⁸

Овом споразуму можемо приговорити и оспорити његову правну природу са више страна:

-*Прво* ,у најважнијим правним документима истиче се:

-У Повељи Уједињених Нација ,искључива надлежност ове организације за светски мир и стабилност;

-У Уговору о оснивању НАТО-а,истиче се одговорност ове Алијансе за безбједност земаља чланица ,што је обухватало тад,(у тренутку његовог доношења),мање дјелове Европе, а са његовим ширењем,скоро читаву Европу (ако изузмемо Русију и бивше Совјетске Републике,а никако се ту не говори о светској одговорности ,НАТО-а,(односно одговорности за глобалне проблеме);

-Та надлежност се не може установити споразумима ове врсте.

---

³³⁶ Ове агресије смо раније описали ,па се сад на њима нећемо дуже задржавати.

³³⁷ Видјети, UN-NATO Agreement из Септембра 2008.

³³⁸ Видјети исто.

Друго, овим споразумима се не могу изједначити ове две организације .Уједињене Нације су *свеопшта универзална организација*, док је НАТО регионална организација ,и у најбољем случају *континентална организација* ,која се односи на Европу, али са израженим глобалним тенденцијама у последње вријеме;

Треће, НАТО није свеопшта организација , док Уједињене Нације то јесу, и овим споразумом се не може никако установити таква надлежност НАТО-а; и напokon

- Овај споразум није легитиман са гледишта међународног-јавног права јер га је потписао Генерални Секретар Уједињених Нација са Генералним Секретаром НАТО-а, без консултација са чланицама светске организације.

Овај споразум је у том контексту изазвао противљење у првом реду Русије ,која је истицала :1) тајност у његовом закључивању, 2) нелегитимност његовог закључивања од стране Генералног Секретара Уједињених Нација, и 3) не консултовање са великом већином осталих чланица УН-а.³³⁹

Поред ових приговора у вези овог споразума се јављају приговори и друге природе :

- да је Генерални Секретар Уједињених Нација са оваквим третирањем ове ситуације и закључивањем поменутог споразума и практичним његовим спровођењем , сад према његовим правилима је одговоран и НАТО- у, у том контексту па то може утицати на његову непристрасност;

- да је овим чином занемарена воља осталих чланица Уједињених Нација која је већинска и *то огромно-већинска*, јер НАТО представља заједницу од 28 земаља³⁴⁰ , што је велики несклад у односу на осталих 164 чланица, које нису његове чланице;

- да је НАТО, ИЗГУБИО ЛЕГИТИМНОСТ И ДОВЕО СЕБЕ У ПИТАЊЕ АГРЕСИЈОМ на Савезну Републику Југославију ;

- да се овим доводи у питање одлучивање у Савјету Безбједности Уједињених Нација, 1) јер у његовим сталним чланицама од 5 -3 су чланице НАТО-а;

2) Да Савјет Безбједности , на овај начин не може, осудити агресију НАТО-а;

3) Да се на овај начин Уједињене Нације не могу адекватно борити, против пролиферације нуклеарног оружја;

---

³³⁹ Видјети о овом питању изјаве Сергеја Лаврова , Руског министра иностраних послова оразуму УЈЕДИЊЕНЕ НАЦИЈЕ –НАТО, из 2008, Септембар 2012.

³⁴⁰ Тад их је било 26.

-Да се овим споразумом даје , НАТО-у , ,као нуклеарној ,војној Алијанси ,значај који она не може имати у односу на Уједињене Нације ,које су организација ,која се залаже за мир у свету,и да је НАТО –у ,дат неоправдани значај у односу на друге регионалне организације ,као што су земље чланице Шангајског Споразума и друге регионалне организације;

-Да се овим споразумом доводи у питање релевантност Организације Уједињених Нација, коју она није имала ,и била је занемарена.код покушаја размјештања противваздушне одбране у НАТО чланицама:Пољској и Чешкој,ситуацији у Авганистану ,кризи у Грузији као и питању даљег ширења НАТО-а на Грузију и Украјину;

-да се овим дјеловање Уједињених Нација уводи у зону тајног дјеловања у одређеном обиму.³⁴¹”The UN-NATO accord is anything but neutral and will thus not remain without serious consequences...The world of 192 UN member states has come to fork in the road.One way leads to a world focused of well being of society,conflict resolution and peace i.e. to a life of a dignity and human and social progressfor all wherever they may be –as stated in United Nations Charter.Down the other road where the ninten century Great Game,will be further play out,a course which in twenty –first century,will become more extensive and dangerously more aggressive than ever ,The road supposedly lead to democracy,but in truth all is about power,control and exploitation.”³⁴²Потпуно се слажући са овим констатацијама , можемо их сматрати,допуном наших примједба у том контексту.

Посебан Закључак. Из свега овога можемо извести неколико закључака:

-Прво.Од 1999 НАТО је извео низ војних интервенција супротно међународном-јавном праву;

-Друго.Самим тим 1999 ,се може сматрати као датум почетка спровођења те доктрине у пракси, иако је она кодификована тек 2010;

-Треће .Продубљена сарадња и помагањем мисијама Уједињених Нација ,које врши НАТО у појединим случајевима,не конвалидира и не отклања све штете ,које је претходно ,учинио својим агресијама ,т.ј.нападима и окупирањем појединих земаља супротно Повељи Уједињених Нација и одлукама Савјета Безбједности по тим питањима.

---

³⁴¹ Jan Oberg and Board of,Transnacional Foundation for Peace and Future Research,Луберг ,Шведска 3.Децембар, 2008.

³⁴²Christof fon Sponeck,ibidem.

На тај начин се озбиљно нарушава међународно-јавно право, а крајње конеквенце његовог нарушавања даћемо на крају овог рада.

7.2. УТИЦАЈ НА ЗЕМЉЕ ЧЛАНИЦЕ ЕВРОПСКЕ УНИЈЕ

Што се тиче односа НАТО –Европска Унија,можемо рећи да је он еволуирао,од хладноратовских времена ,па до сад.Подсјетимо се ,тај однос је у току хладног рата ,био строго одвојен.Тад је тај однос ,био подијељен у равни :

-НАТО ,као политичко –војна организација;

-Европска Заједница,као економска организација и организација нормативно-правног ,карактера за своје чланове.

То је била ,уједно и *прва фаза* тог односа ,која је била обиљежена хладноратовском статичношћу и малом ,могућношћу промјене у тим односима,као и уопште могућношћу ,промјене,односа међу блоковима.Карактеристике тог односа су још биле:

-релативно мали број чланова и у оквиру НАТО-а и тадашње Европске Заједнице;

-изостанак видљиве институционалне и персоналне сарадње представника ове тад две међународне организације³⁴³;и

-у одређеном броју случајева дивергентност њихових односа.

Али све ове карактеристике њиховог односа ,нису утицале на њихове циљеве :

-НАТО-в,који се огледао у очувању либералног –капиталистичког модела ,комбинованог са демократијом, у његовим чланицама као нуклеуса , због могућности његовог будућег ширења .

-Улога Европске заједнице као пилот пројекта ,даљњег и ширег наднационалног повезивања држава и народа ,не само ,у оквиру те институције ,већ и на другим мјестима и континентима.

У том погледу су ова два ентитета ,били комплементарни ,као што су и данас ,али су њихови циљеви данас,много шири.

---

³⁴³Европска Заједница је у међувремену еволуирала од међународне организације са неким елементима надржавног карактера у институцију *sui generis*,правне природе која је промијенила име као што је познато,у Европска Унија.

Друга фаза је, почела са распадом Источног Блока и она је трајала све до примјене Нове Доктрине НАТО-а ,у пракси од краја 2001,т.ј.од почетка интервенције у Авганистану.

Њене карактеристике би могли набројати у овом смислу:

-несналажење и једне и друге стране у новој ситуацији ;

-крајем те фазе почетак њиховог ширења;

-почетак њихове тјешње сарадње не само на политичком ,већ и на војном плану,што је означило и њихову већу координацију ,у ширењу и наметању поретка који их карактерише,а за чије ширење тад,није било озбиљног противника или противника са друге стране и чија алтернатива тад није била још јасно понуђена³⁴⁴;као и

-прерастање Европске Заједнице у Европску Унију,што тад је утицало не само на Европску Унију ,већ и на њен однос са НАТО-ом.

“Почетком деведесетих,с окончањем совјетске претње НАТО је у великој мери губио разлог свог постојања,док је тада све интегрисанија Европска Економска Заједница постајала,све одговорнија и заинтересованија за сопствену безбедност у свету,који се брзо мењао “. ³⁴⁵Ту ситуацију су обухватили неки догађаји који су касније утицали на њихове међусобне односе.То су били следећи догађаји:

- Установљање заједничке Безбједоносне и спољње политике у оквиру Европске Уније,које се јавило 1991-1992(усвајањем Уговора о Европској Унији);

-Усвајање заједничке Безбједоносне и одбрамбене политике Европске Уније,крајем 90 –их ;

-Одлука о формирању Европских војних снага ,која је усвојена у јуну 1999 ,након француско –британског договора из Децембра 1998 ;

-јачање ЗападноЕвропске Уније као организације и њено претварање у војно крило Европске Уније;

---

³⁴⁴Наиме ,тад се није јављала било каква супротна идеологија,а тадашња идеологија ,која се јављала као решење за све проблеме ,није била идејно представљена иако се појавно ширила,глорификовала и прихватала.

³⁴⁵Срђан Глигоријевић,Безбедоносна Сарадња ЕУ и НАТО,Евроатлантска Ревизија,стр.3.

-У Децембру 2000 ,установљавање комаданта Европских снага ,Европског штаба и Команде .³⁴⁶и

-тадашње НАТО-вско прерастање у агресивну организацију,што је утицало у великој мери и и на Европску Унију.

7. 2.Заједничке НАТО-ЕУ интервенције.Трећа фаза у том контексту ,у ствари представља однос у светлу нове Доктрине НАТО. Она је почела да се примјењује од почетка интервенције у Авганистану од краја 2001.Иако је та доктрина формално кодификована тек у 2010-ој,њена примјена је почела са претходно поменути догађајем.У склопу те Доктрине предузете су следеће операције:

-Операција Конкордија ,која је замијенила претходно поменуте интервенције НАТО-а,у Македонији,а која је спровођена до марта 2003 ,а у другој половини 2003,је спровођена ;³⁴⁷ова интервенција.³⁴⁸

-Операција Алтеа ,која је замијенила крајем 2004,мисију НАТО-а –СФОР, У Босни и Херцеговини,и која је ,донијела преузимање одговорности у војном смислу на тој територији од стране Европске Уније;

-Полицијско одржавање безбједности под називом ЕУЛЕКС, на Косову и Метохији ,од Децембра 2008,које је било допуна НАТО –вом војном присуству у Покрајини Републике Србије;

Од интервенција које су заједно спровеле ове две организације³⁴⁹ ван Европског континента,можемо навести:

-операција у Авганистану,која је спроведена и још се спроводи под мисијом ,одобреном од Савјета Безбједности Уједињених Нација под називом ИСАФ;

-операција у Сомалији ;

-операција на Рогу Африке.³⁵⁰

Од интервенција које је самостално извела Европска Унија можемо издвојити:

-интервенцију у Чаду;и

-интервенцију у Субсахарској Африци.

³⁴⁶ Исто,оп.цит.стр.3-7.,

³⁴⁷ Она је замијенила операцију Allied Harmony у Македонији .

³⁴⁸ Та интервенција је обухватала обуку македонских полицијских снага.

³⁴⁹ О овим интервенцијама видјети NATO topic,NATO-EU :A Strategic Partnership.

³⁵⁰ Њу смо помињали у контексту НАТО-вске ,интервенције тамо..

7.22. *Правни оквир садашњег односа НАТО –Европска Унија.* Што се тиче ,садашњег правног односа између НАТО- а и Европске Уније,можемо издвојити ,најважније правне акте који их карактеришу.То су:

-Берлин Плус Аранжмани из 2003;и

- НАТО Стратешки Концепт из 2010.

Берлин Плус Аранжмани обухватају неколико секвенци :

-коришћење НАТО команде под управљањем Европске Уније;

-коришћење замјеника НАТО снага у Европи ,за команду снага Европске Уније;

-коришћење обавјештајних података и уједначавање команди ова два ентитета.³⁵¹

У вези Стратешког Концепта из 2010 ,може се рећи да је у њему посебно наглашено партнерство и јединствени значај Европске Уније у односу према НАТО-у.Ту се посебно наглашава:

-Заједничка сарадња у практичном смислу ;

-политичке консултације;

-и развој способности.

Међутим оно што се односи на суштину тог односа јесте да ова два ентитета требају да развијају односе ,на бази институционалне сарадње ,аутономије и комплементарности.³⁵²

7.2.3. *Отворена питања између НАТО-а ,и Европске Уније.* У ову категорију можемо навести два проблема .Један од њих се јавља као главни ,а други као споредни.У овом излагању почећемо од споредног.

Тај проблем који се јавља ,јесте егзистирање чланица које се појављује као мање битан ,јесте неподударност свих чланица ЕУ и НАТО-а.Наиме ,неке чланице су чланице само НАТО-а или Европске Уније.Тако се јавља проблем Кипра ,Малте ,Ирске и Шведске,које нису чланице НАТО-а,у вези достављања обавјештајних података НАТО-а,приликом његових интервенција.Са друге стране чланице НАТО-а ,које нису чланице Европске Уније ,а то су:Норвешка ,Исланд ,Албанија,Турска и дру.,јављају се као проблем ,код доношења сличних одлука Европске Уније(које се на примјер ,односе на

---

³⁵¹ Видјети о томе шире ,Срђан Глигоријевић,оп.цит.стр.8.

³⁵² Стратешки Концепт НАТО-а из 2010.

безбједоносне изазове те организације. Међутим ми сматрамо тај проблем , као периферан и пренаглашен-у литератури, науштрб других проблема , који се јављају у том контексту .³⁵³

Важнији други проблем , који се ту јавља јесте однос, између Европских чланица НАТО-а и САД, о новој улози НАТО-а. Кроз тај однос се прелама и однос ЕУ-НАТО, јер је већина чланица НАТО из Европе , чланице и Европске Уније и обрнуто. Неки , тај однос посматрају и као односе ЕУ –САД, што је такође легитимно становиште.³⁵⁴

Било како било. ријеч је о једном истом проблему , а то је, *да ли ће НАТО , остати регионална организација или ће бити више глобализован. Јасно је да се САД (или бар они који тренутно репрезентују њихову политику), залажу за више глобализован НАТО* , док са друге стране имамо став да, Европска Унија преферира више регионални НАТО . Тако се праве вјештачке конструкције да ће у регионалном НАТО-у , САД бити незадовољне , или ће изгубити интересовање за њега.³⁵⁵ А са друге стране , имамо представљену теоријску конструкцију, да Европљани (Европске чланице НАТО-а) залажу за више регионални НАТО, који се неће много упуштати у изван континенталне авантуре³⁵⁶. Такође , неки сматрају да се тако и једна и друга страна опредељују , за ад хос коалиције , а да НАТО остаје у функцији и мјери њихових интереса.³⁵⁷ Ми сматрамо таква становишта за погрешна јер закључујемо да је ту ријеч о такође вјештачкој конструкцији , и да НАТО објема странама, служи као средство наметања новог светског поретка и да је разлика само у :

-стрпљивости у остварењу тих циљева; (САД изгледају и понашале су се до сад , више нестрпљиво , у односу на Европску Унију , у остварењу ових циљева).

-у односу према међународном-јавном праву; (Европска Унија чини се вољнија да поштује ове правне норме);

-и односу према расподјели улога у остваривању тих циљева. (у односу према остварењу ових циљева, видимо да се од унитаралне улоге САД, дошло, до више уравнотеженије расподјеле улога, што највише одсликава улога и сразмјера односа снага две стране у Авганистану).

И напосред ту се јавља однос према самосталним Европским снагама за командовање. Ту се јављају две тенденције:

³⁵³ О томе видјети детаљније, Срђан Глигоријевић. оп.цит. стр. 7

³⁵⁴ Исто , стр. 14.

³⁵⁵ David Garcia Cantapiedra y Javier Garcia Gonzales, „THE CHANGING NATURE OF NATO: TOWARD A REGIONAL SECURITY ORGANIZATION, UNSC DISCUSSION PAPERS, Јануар, 2010, стр, 132, 137-141.

³⁵⁶ Исто .

³⁵⁷ Исто.

-прва,која полази од самосталније Европске улоге у одбрани и

-друге,која полази од садашњег односа између Европске Уније и НАТО-а,и залаже се за статус *quو*.

Први се још називају и *евроцентристи*, а други *атлантисти*.³⁵⁸Прва група се залаже за самосталнију Европску одбрану, и самосталнији наступ у том смислу, а друга за очување водеће америчке улоге у НАТО.У том контексту су чињени кораци у том правцу у смислу осамостаљивања Европске одбране.³⁵⁹

Несумњиво да су подјеле, настале и водиле су се око рата у Ираку.Тад почиње подјела коју су препознали многи, а која је на страни Евроцентриста идентификовала:- Француску, Шпанију, Њемачку, Италију, Белгију, док је са друге стране остала група у коју спадају: Велика Британија, Холандија и бивше Источно-Европске социјалистичке земље. Подјеле су се продубиле водиле се и око Агресије на Либију, кад је само 8 земаља подржало бомбардовање Либије од стране НАТО-а.³⁶⁰Кораци ка даљем осамостаљивању Европске одбране су чињени и даље, па су коначно и спроведени у пракси.³⁶¹**Од тад Европска Унија може самостално да управља кризама.**

Према томе, ово осамостаљивање Европске Уније, утиче и на НАТО. "Свесна нових околности и безбедоносних изазова убрзане глобализације, ЕУ је развила сопствени начин супростављања безбедоносним изазовима на реалистичан и делотворан начин."³⁶²На тај начин Европска Унија је препозната као нормативна и политичка снага, а не војна. Међутим, да би остала глобални играч, она мора развити своју војну снагу, и активније наступити на том пољу. То подразумејева и активнији *feedback* у односу на НАТО. То подразумејева и војну аутономију, која је дефинисана на следећи начин: "We define it as meaning political and military capability, on the part of EU, to take decisions and to embark, on in it aves involving the projection of military power with limited or no assistance from United States."³⁶³О неравноправности у војном буџету, исти аутор наводи податак о већем буџету САД, у том контексту, него читаве ЕУ у 2000, кад је приказ направљен.³⁶⁴

---

³⁵⁸ О томе шире видјети Срђан Глигоријевић, оп.цит.стр.14.

³⁵⁹ Први кораци у том контексту, учињени су за вријеме рата у Ираку, 2003, кад се покушао формирати центар за вођење операција у Белгији, од стране, главних противника рата у Ираку, Француске, Шпаније и Белгије.

³⁶⁰ Видјети о томе Cristine Hilt, NATO: Looking Beyond Libia,, стр.32.

³⁶¹ Самостални центар за спречавање и управљање кризама, почео је са радом под окриљем Европске Уније, од 1, Јануара 2007.

³⁶² Срђан Глигоријевић, оп.цит.стр.14.

³⁶³ Jolyon Howorth, Jon t.S.Keleer, Defending Europe: The EU, NATO and Quest for European Autonomy, стр.5-6.

³⁶⁴ Исто, стр.4-5.

И значи ,главни простор неслагања је да ли веће осамостаљивање ЕУ на војном плану,утиче на НАТО у негативном смислу,и да ли га нарушава и угрожава у смислу његове егзистенције.Мишљења смо да је одговор на то питање негативан,и да је то вјештачка конструкција.Уосталом то и сама пракса доказује.

Посебан Закључак.На основу свега изложеног можемо извести неколико закључака:

- НАТО и Европска Унија су компатибилне организације у испуњавању својих циљева;
- Прерасподјела снага у оквиру НАТО-а,не утиче на испуњавање њихових циљева ;
- војно осамостаљивање ЕУ,не утиче на даље опстајање НАТО-а и на његове циљеве;
- нова доктрина НАТО-а ,није значајније утицала на ову ситуацију ,већ је и подржала ,продубила и формализовала.

7.3.ВЕЛИКИ НЕГАТИВНИ УТИЦАЈ НОВЕ ДОКТРИНЕ НА РУСИЈУ КАО ВЕЛИКУ СИЛУ

Ширење НАТО-а и његова нова доктрина ,нису остали без последица ,не само за Европску Унију и Уједињене Нације,већ и за Русију као велику силу и земљу сукцесора Савеза Совјетских Социјалистичких Република.Такође, и пре ове ситуације ,НАТО са својим утицајем који је вршио на бивше социјалистичке државе Источног блока ,после његовог дефинитивног нестајања 1991.,је убрзо распршио илузије Русије,о мирном и хармоничном раздобљу у међународним односима ,у том времену тектонских политичких и економских промјена у Источној и Средњој Европи,али са друге стране промјена, које су утицале на Европски Континент-у цјелини ,а и шире на многе земље,ван Европе(које су до тад ,изграђивале социјалистички друштвени систем).Но ,пођимо редом.

7.3.1.Односи Русија-НАТО после распада Источног Блока(1991-1999) .Након распуштања Варшавског Пакта,промјене власти у његовим чланицама,и дисолуције самог Совјетског Савеза,наступила је нова фаза у међународним односима,посебно у односима два супростављена блока.Ту фазу је карактерисало :

-поновно успостављено међусобно повјерење;

-без резервно прихватање западних вриједности(демократије,либералног капитализма ,као и њиховог стила живота);

-смањење наоружања,као и Совјетско(Руско)повлачење из Источне Европе.³⁶⁵

У то вријеме,било је тврдњи из НАТО-а ,са мјеста његовог Генералног Секретара,приликом посјете Москви у току 1991., да се НАТО ,неће ширити даље на Исток,чак и у случају бивше Источне Њемачке(која је анектирана, од бивше Западне Њемачке и тако је после вишедеценијске подјеле установљена опет јединствена њемачка држава у срцу Европе).Међутим,ту није било правних гаранција у вези нестационирања НАТО-трупа,на територији бивших социјалистичких држава,што је касније ,итекако искоришћено за ширење НАТО- Пакта,даље на Исток.³⁶⁶

³⁶⁵Примјери тадашње Источне Њемачке,Пољске и неких бивших социјалистичких Република ,били су изразити у том контексту,кад је одређиван,начин и временски интервал (обично од неколико година),у вези повлачења руских трупа.

³⁶⁶Аналогија са данашњим свечаним заклињањем да НАТО ракетни штит ,неће бити искоришћен против Русије ,је више него очигледна.

Међутим, све до средине десете деценије, прошлог вијека ови односи су били релативно хармонични. (У Русији, су били тад на снази власти које су имале прозападни карактер). Али, већ 1993, се јавља питање, даљег ширења НАТО-а, и могуће приступање неких бивших социјалистичких држава НАТО-у. На неопрезну изјаву тадашњег Руског предсједника, приликом посјете Пољској, реаговала је Руска јавност и опозиција, која је ту могућност оштро осудила,³⁶⁷ уз ревидирање става тадашњег Руског предсједника.

Али тенденције даљег ширења НАТО-а, су се наставиле.³⁶⁸ Од средине деведесетих тежње даљег ширења НАТО-а, су изазивале оштро супростављање руске стране. Међутим тај процес је тад почео да се шири преко Америчке стране и НАТО-а, као политичко – правне, међународне организације. И тако је 1997, донијета одлука, о пријему Пољске и Чешке, које је и формално реализовано на Самиту 1999, усред Агресије НАТО Пакта на Савезну Републику Југославију.

Ова ситуација је довела до великог незадовољства како Руских грађана (који су од почетка, били противници НАТО-а, и његовог ширења), већине посланика у Думи, као и тадашњег режима, који је у односу на дотадашње одушевљење и глорификовање Запада, заузео већу дистанцу, уз увријеђено чуђење, у односу на овакве инпуте који су долазили од НАТО-а, и САД, као главне снаге НАТО-а, у тадашњем времену *унилатерализма*. То се најбоље, може одсликати кроз изјаве бившег совјетског највећег званичника, тадашњег руског предсједника и тадашњег руског војног врха. “Умјесто стављања у први план, формирања Европских структура, формирања безбједоносног Савјета у склопу ОЕБС-а, својих сопствених мировних снага, и.т.д., и озбиљног тражења могућности коришћења НАТО структура у том контексту, чиниоци су изврнути, и НАТО који је био формиран за циљеве хладног рата је био проширен, сасвим супротно од свега другог. Је ли то само грешка? Ја се плашим, нечега много озбиљнијег, продужења старе логике супремације, које Запад наставља да испољава.”³⁶⁹ НАТО је формиран у хладноратовско вријеме. Данас, покушава не без тешкоћа да нађе своје мјесто у Европи. Важно, је да ова потрага не изазове нове подјеле. Ми вјерујемо да су планови о ширењу НАТО-а, супротни, овој логици... “³⁷⁰“Кад је Михаил Горбачов донио своју одлуку да повуче Совјетске трупе из Источне Европе, Запад је вербално гарантовао, да се никад неће ширити Сјеверно Атлантску Алијансу преко Истока. Совјетске трупе су отишле из Европе, а сад је јасно да ми расправљамо о питању НАТО-вог ширења, право на руске границе.”³⁷¹ Иако су сви ови

³⁶⁷ Sharyl Cross, *Russia and NATO Toward the 21 st Century: Conflicts and Peace keeping in Bosnia and Herzegovina and Kosovo*, 2001, стр.5

³⁶⁸ Пошто смо ову ситуацију описали, раније овом приликом ћемо је описати само у краћим назнакама.

³⁶⁹ Mihail S. Gorbachev, *Keeping Russia Out Is Mistake*. FBIS-SOV.21, Јун 1994.

³⁷⁰ Говор Бориса Јељцина на самиту ОЕБСА, 5. Децембар 1994. Цитирано према Шерил Крос, оп.цит.стр.6.

³⁷¹ Rodionov to NATO „Don't Bate a Wounded Bear”, *Moscow News*, #51.26-31. Децембар, 1996.

ставови били релевантни ,чини се да је овај став бившег Руског министра одбране,изразио суштину НАТО-вог ,односа према Русији и тад , и убудуће.

У контексту тадашње прве ,постсовјетске фазе односа Русија-НАТО ,још је важан однос у конкретној војној сарадњи Русије и НАТО- а,у мировној мисији у Босни и Херцеговини која је почела да се примјењује,од краја 1995.Чињеница је да су се тад први пут руски и амерички војници срели у некој заједничкој мисији и да су размијенили војна искуства и технике и побољшали међусобно разумијевање,али значај тих односа не треба пренаглашавати,као што то чине неки³⁷²,јер је ипак била ту ситуација у вези војне сарадње, и њен значај не треба пренаглашавати ,по нашем мишљењу,што су и каснији догађаји и показали ,кад су даљи политички диспути и конкретно НАТО-во,понашање минимизирали ту сарадњу ,која се одвијала на терену у Босни и Херцеговини.

Што се тиче генералне оцјене овог периода,може се рећи да су га детерминисале следеће одлике:

-постепено откривање правих намјера НАТО- а , и САД ,у смислу његовог ширења;

- сплашњавање Руске одушевљености и ослањања на Запад и САД ,и много реалније сагледавање сопствене позиције у односу на те ентитете;

-невелика кршења међународног-јавног права које је НАТО ,тад почео да прави ,³⁷³а која ,ће касније добити фрапантне размјере.

7.3.2.Однос Русије према НАТО -Агресији на Савезну Републику Југославију. Кад говоримо о овом односу ,можемо рећи да је био од почетка **негативан**.Ако третирамо ту агресију као предисторијат и почетак спровођења нове доктрине НАТО –а,која ће касније бити примјер и ослонац за нове такве интервенције супротне међународном-јавном праву,онда кад погледамо Руско понашање у конкретном случају,онда можемо закључити да је Русија:

-правилно препознала агресију на СРЈ;

-оцијенила да је реч о моменту претварања НАТО-а од формално одбрамбене до суштински агресивне међународне организације;

- у томе случају правилно препознала кршење међународног –јавног права,и тежњу НАТО-а,да касније исто тако се понаша у ситуацијама ,које му одговарају;и напokon

---

³⁷² Sharyl Cross,,оп.цит.стр.8-17.

³⁷³Ту мислимо на бомбардовање Републике Српске 1995.

оцијенила да је завршни чин таквих агресија сама Русија.

Понашање, Русије у том контексту можемо подијелити у две фазе:

-*прву фазу*, фазу која се поклапа са временом одвијања агресије;и

-*другу фазу*, коју одликује почетно престојавање и кораци, који су том приликом предузети у промјени њене спољње и унутрашње политике, након агресије. (ова фаза, се наслања и надовезује на садашњу фазу односа ова два ентитета, коју ћемо касније обрадити).

У првој фази тај однос се препознаје кроз :1) однос Руске власти и њихове изјаве према агресији;2) конкретне дипломатске активности усмјерене на окончању агресије;и 3) промјену односа према НАТО земљама и НАТО-у, као цјелини, и напосок промјени саме Руске војне Доктрине и најважнијих докумената у вези спољне политике.

Изјаве Руских званичника су биле бројне и у свима њима се огледала осуда **агресије**. Исто тако су биле присутне и изјаве водећих Руских научника као и реакције Руских грађана кроз демонстрације које су осуђивале НАТО-агресију. "Напад на Југославију и вођење ваздушног рата против ње, су обавјештење од САД, на првом мјесту да оне узимају за себе јединствену позицију у међународним односима, у којима је употреба силе против осталих земаља, регулисана само њиховим интересима и разматрањима и ничим више."³⁷⁴ "Русија је видјела војну акцију НАТО-а, као крајње понижење и као „пљување у лице“. НАТО-в, напад, више него икад, демонстрирао је ароганцију Запада и његове моћи и ријешеност да се игноришу Руски интереси...".³⁷⁵ Као „закључак Руских ставова у научном смислу, који су далекосежно антиципирани стварност у вези, НАТО –а и његове нове праксе у међународним односима, и у односу према Русији, наводимо и овај став: "...Свет после 1999, никад неће бити, што је био очигледно после краја хладног рата: помирење бивших непријатеља, наде за партнерство, „демократизација међународних односа, пораст кооперације, маргинализација конфликта... И онда кад су НАТО авиони, почели да бомбардују Југославију, прва ствар која је бомбардована био је свет, он је постао неопозиво ствар прошлости, као још један нереализовани сан човјечанства."³⁷⁶ У контексту ових изјава биле су и изјаве Руских званичника од тадашњег Руског Предсједника, преко министара спољних послова и одбране. Руска

³⁷⁴ Виктор А Кремениук, "Россиа-ССХА"Первие уроки Балканскова Кризиса"ССХА1. Јануар 2000. стр.6..

³⁷⁵ Др Алексеј Г. Арбатов "The Transformation of Russian Military Doctrine: Lessons learned from Kosovo and Chechnya" The Marshall Center Papers #2 (Garmish –Partenkirchen: George C. Marshall European Center for Security Studies), стр.10-11.

³⁷⁶ Кремениук, оп.цит. стр.5.

Дума је осудила ,такође, бомбардовање и великом већином гласова предложила,снадбијевање Југославије оружјем.

Од конкретних активности у *дипломатском смислу*,треба поменути учешће Русије у тадашњој Контакт групи,Групи 7+1 ,која је касније прерасла у Групу 8,и активност руског посредника за окончање агресије .Та његова активност је била предмет многих критика у Руској јавности.³⁷⁷Међутим,све те Руске активности,нису помогле да се оствари брзи прекид ватре и агресије.Међународно-јавно право ,је на неки начин рестаурирано ,са Резолуцијом 1244,која је ствар вратила у легалне оквире,али није могла да отклони штетне последице Агресије и тадашњег таквог прецедента,који ће касније се јавити као пракса,даље и у већем обиму, нарушавајући међународно-право.

Промјена политике према НАТО-у и САД ,се огледала,како у суспедовању од стране Русије,како заједничког Савјета,што је тек обновљено ,тај однос ,односно сарадња 2002,кад је основан Савјет Русија-НАТО,тако и у суспендовању билатералних односа нарочито са САД.

Међутим ,те промјене су се осјетиле највише у доношењу докумената који су правно уређивали Руску одбрану и спољне послове.Тако су донијети:

-Концепт Националне Безбједности;

-Спољно-политички Концепт;и

-Војна Доктрина.³⁷⁸

Концепт Националне Безбједности се разликовао од дотадашњег Концепта из 1997,који је предвиђао да је опасност од агресије према Русији нестала.Насупрот томе,Нови Концепт наглашава:

-опасност по националну безбједност од групе Западних земаља,које покушавају да под Америчким вођством ,унилатерално решавају светске проблеме ,и то већином силом;

-Тежња тих држава да дјелују у међународним односима,ван своје територије и без одобрења ,Савјета Безбједности Уједињених Нација;

-Тежња тих земаља да маргинализују Руску позицију ,и да је ослабе :1)политички;2)економски и 3) и у другим областима државне политике.³⁷⁹

---

³⁷⁷Он је оптуживан ,да је продао Руске интересе,у конкретном случају..

³⁷⁸Сви ови документи су донијети у току 2000.

Спољно-политички Концепт, је нагласио опасности од унилатерализма, који долази од САД и њихове тежње да остваре доминацију путем силе и у економској сфери. Ту се наглашава значај превазилажења несугласица са САД.³⁸⁰ Такође се наглашава Руско неприхватање доктрине ограниченог суверенитета, која тежи да премости недобијање дозволе од Савјета Безбједности Уједињених Нација за НАТО акције.³⁸¹

Војна Доктрина, која је донијета такође 2000, предвиђа употребу нуклеарног оружја од стране Руске Федерације, у случају критичном за безбједност земље.³⁸² И она такође представља, одступање од Доктрине из 1993, која је предвиђала употребу силе само у случају напада на Руску Федерацију од земаља које посједују нуклеарно оружје или од земље, која је повезана уговорним односом са земљама, које имају нуклеарно оружје. "Овај алтернативни начин третирања, показује решеност Руске Федерације у односу, испољене конвенционалне способности равноправно против САД и НАТО-а, и схваћене опасности у вези, пријетње са приближавањем НАТО-а Руским границама, и демонстрираном одлучношћу алијансе да промовише оружје, у међународним проблемима, које је постало јасно и евидентно на Косову"³⁸³.

Сви ови документи су показали основу новог Руског односа према САД и НАТО-у, која је касније продубљена и усложнена.

Друга фаза, коју смо описали као фазу, која је почела са престанком НАТО агресије одликују два важна догађаја:

- вјежба у смислу симулирања НАТО – напада;³⁸⁴ и

- војно решавање питања Чеченије, која акција се јављала у смислу рестаурирања територијалне цјеловитости Руске Федерације.

7.3.3. *Однос Русије и НАТО-а у контексту алијансине нове доктрине.* Ако нову Доктрину НАТО-а, третирамо као већ спровођену у пракси од 2001, а чија је претходница била агресија из 1999, а која је коначно кодификована 2010., онда у том контексту можемо разматрати однос Русија – НАТО у односу на три компоненте:

1) однос према даљим НАТО – ширењима;

---

³⁷⁹ Национални безбједоносни Концепт Руске Федерације, Россискаја Газета, 18 Јануар 2000.

³⁸⁰ За разлику од Спољно-политичког Концепта из 1993, који је говорио о сарадњи са САД, као главном циљу Руске политике у међународним односима.

³⁸¹ Исто.

³⁸² Војна Доктрина Руске Федерације, Април 2000.

³⁸³ Sheryll Cross, , оп.цит.стр,31.

³⁸⁴ Одржана у другој половини јуна 1999. Под називом „Запад 99. У њој се Руска и Бјелоруска војска нашла у симулацији НАТО напада из ваздуха, копна и мора. Више о тој вјежби видјети у Sheryll Cross, , оп.цит. стр.32.

2) однос према Грузијском рату из 2008;

3) однос према размјештању НАТО ракетног штита у Европи и генерални однос према новој Доктрини НАТО-а.

1. Иста ситуација се јављала код новог круга ширења ,као и у првом НАТО-вом ,ширењу ,раније у току 1999. Русија је остајала при својим ставовима ,а НАТО је са друге стране,те Руске ставове игнорисао ,и наставио са даљим ширењима.Око даљег ширења су се јављала различита мишљења и у самом НАТО-у,а нарочито је то наишло на негативне реакције у Русији.Посебно се ту јављало питање ширења НАТО-а,на Балтичке земље :Естонију,Литванију и Летонију. Већ поменути спољно-политички концепт Руске Федерације из 2000 је прописао да Балтичке земље морају водити у том контексту рачуна о Руским интересима и о Руским мањинама у тим земљама.³⁸⁵ Овај документ је био прихваћен и у Балтичким земљама.“Упркос овим одредбама,тон документа је био довољно помирљив да добије брзо одобрење у сва три Балтичке престонице.”³⁸⁶ Међутим ,против овог ширења стајали су бројни разлози:

-прво ,даље ширење НАТО-а,било је неоправдано и неприхватљиво(јер није егзистирала пријетња тим земљама,да би се НАТО,ширио даље у оквиру њихових територија);

-друго,даље ширење Алијансе на територију Балтичких Земаља ,је било проблематично из историјских разлога јер су оне биле републике бившег Совјетског Савеза до 1991;

-треће,оне су непосредни сусједи Руске федерације и са доласком НАТО-а,на њене границе поставља се питање геостратешког односа и одбрањивости Руске територије у односу на НАТО.

Различити аргументи али на истом фону против даљњег ширења НАТО-а,чули су се и са америчке стране.“Један од најгласнијих опонената Балтичког чланства у НАТО,Пуковник Кент Мајер из Америчке армије,је тврдио,да је мисија НАТО-а,да брани територију својих чланица од Русије,и да њихов пријем ће озбиљно угрозити витални амерички национални интерес и способност Алијансе да испуни чла.5. у смислу колективне одбране.”³⁸⁷

Међутим,и поред ових разумних приговора и аргумената НАТО је примио ове три Балтичке земље у своје чланство 2004. и поред њих :Словенију ,Словачку,Румунију и

³⁸⁵Руски Концепт Спољне политике из 2000.

³⁸⁶ Mark Kramer:NATO the Baltic states and Russia:a framework for sustainable englargement,2002. Стр.747.

³⁸⁷Исто ,стр.149.

Бугарску³⁸⁸, тако се даље ширећи на Исток....“Много више Алијанса је била неосјетљивија на Руске страхове и понос, на начин на који је Брисел спровео проширење и била је радије неспретна, и неизлечиво је занемаривала Руску величину“.³⁸⁹

Следећи круг ширења НАТО-а, из 2009., који је обухватио Албанију и Хрватску, није се значајније одразио на односе Русија-НАТО.³⁹⁰

2. Следећа битна компонента односа Русија-НАТО, јесте однос у току краткотрајног Грузијског рата из 2008. Наиме Грузија је покренула офанзиву, да би повратила територије отцепљених република Јужне Осетије и Абхазије. У позадини те интервенције је стајао НАТО. Са друге стране Руска војска је брзо дошла на позив власти ових република на њихову територију и одбранила их и војно поразила Грузију, и само је Руски обзир према Грузији, и дипломатска офанзива западних земаља спречила потпуни пораз Грузије. Међутим, оно што је важније од самог рата јесте геостратешки баланс који је њиме успостављен и његова позадина. То се може исказати кроз неколико карактеристика:

- Грузија је офанзиву покренула не само ради остварења своје територијалне цјеловитости, већ и ради проширења територије за рачун НАТО-а, које би се остварило да је успјела у свом наму;

- Русија је ефикасном интервенцијом одредила НАТО-у, границу и црвену линију, преко које не сме даље ићи;

- Овом Руском побједом је дефинитивно онемогућен улазак Грузије у НАТО; и

Русија се после овог рата дефинитивно вратила на светску позорницу, као велика сила, приморавајући на тај начин НАТО да много више узима у обзир њене интересе.

“Грузијски рат из Августа 2008, је још један важни догађај у равнотежи снага у односима НАТО-Русија, онај који је окарактерисан са неспоразумима, очекивањима која нису била на мјесту и пропуштеним приликама. Оно што још компликује ствари, јесте да се данас ми сусрећемо са ером глобалне узнемирености, несигурности, опасне економске рецесије, и конфликта на периферији онога, за што је постојала нада да ће бити нова зона безбједности која обухвата линију од Ванкувера до Владивостока.“³⁹¹ Слажући се са дијелом ове констатације не

³⁸⁸ Румунија и Бугарска нису испуњавале многе критеријуме за чланство, а ипак су биле примљене.

³⁸⁹ Aurel Braun, NATO and Russia :post Georgia Threat Perceptions, Мај, 2009. стр. 5.

³⁹⁰ Enlargment of NATO: Ukraine-NATO relations, Georgia-NATO relations, Croatia-NATO relations, 2010.

³⁹¹ Aurel Braun оп.цит стр. 5

можемо а да не нагласимо **да је за такву ситуацију првасходно одговоран НАТО** и да у односу на ове две стране, *кривица није једнака*. Исти аутор закључује у вези циља Руске интервенције :“Према томе, рат из Августа 2008 ., не односи се само на одлуку да се сруши Сакашвилијева влада или да се он понизи до максимума, већ и да се оборе маркери за НАТО.”³⁹² Слажући се са дијелом констатације везано за НАТО, можемо констатовати да је Руско понашање у том контексту било исправно и испровоцирано НАТО –вим незајажљивим плановима и радњама. Услед приказане моћи Руске Федерације у конкретном случају, многе западне земље (језгро хладноратовског НАТО-а ,су пожуриле да успоставе добре односе са Русијом и то само неколико мјесеци после конфликта ,који се догодио у Грузији.)³⁹³ Западни писци, су се бавили овим питањима, и то у колективним дјелима, које је н.п.р., (водио руководиоца пројекта.)³⁹⁴ Тако, се у наведеном дјелу ,разматрају ,разни аспекти ,Русије и њене наводне улоге коју има и уочавају се развој унутрашњег уређења у Русији, које по њима иде ка ауторитаризму и са друге стране све јача, односно чвршћа позиција, према Западу односно у међународним односима уопште, која је у корелацији са јачањем ауторитаризма.³⁹⁵ Наглашава се ,улога Русије у :

-коришћењу енергије као инструмента контролисања Источне и Западне Европе;

-снадбијевање Ирана и Сирије ,оружјем ,као противтежа америчком и НАТО утицају у средњој Азији;и

- противљење размјештању антиракетног штита у Пољској и Чешкој.³⁹⁶

У закључку оваквих мишљења ,наглашава се да Русија, жели да ослаби НАТО као цјелину“...It is therefore again ,worth asking wheter Russia merely aims to block deployment of the anti-missile shield In Czseh Republic and Poland, or wether its ambitions go further to undermining the Alliance as whole”.³⁹⁷ Према оваквим мишљењима са којима се не слажемо ,једина исправна Русија би била са НАТО становишта, она ,која би механички слиједила демократију ,која се не би трудила да заштити своје интересе ,чак ни у најближем сусједству, и која се не би противила потезима НАТО, чак ни оним који су очигледно уперени против ње.

Руско ,све веће противљење НАТО-вском понашању се огледа и у неким војним акцијама, које су требале да застраше НАТО. Тако се поводом протјеривања Руских

---

³⁹² Исто, стр.11.

³⁹³ Видјети о томе, Исто ,стр.11,12 и 13.

³⁹⁴ Тако је евидентно дјело у том контексту, . Aurel Braun, NATO-Russia ,relations in twenty –first century, 2008

³⁹⁵ Видјети о томе, оп.цит.стр.187.

³⁹⁶ Исто ,стр,187-189.

³⁹⁷ Aurel Braun, NATO-Russia ,relations in twenty –first century, 2008 ,стр.188.

дипломата из Велике Британије, неколико Руских авиона-борбеног типа ,нашло до саме обале Енглеске, што је у тој земљи изазвало праву панику.³⁹⁸ Исто , тако поводом спора Русије са Канадом ,(у вези Арктика, а у очи Обамине посјете Канади), почетком 2009, неколико Руских војних авиона се нашло на границама Канаде .³⁹⁹

3. Следеће питање које се овдје јавља јесте питање противракетног штита који је НАТО , намјеравао да лоцира у Пољској и Чешкој. После упорног противљења Русије , одлучено је да се привремено одустане од тих планова. Као разлози за њихову примјену од НАТО –пропаганде је навођено да они служе за :

-одвраћање Иранских ракетних напада на НАТО територију ;

-да они не представљају пријетњу за Русију и да Русија има разорније нуклеарно офанзивно оружје;

-да је та Против Ракетна Одбрана мала и „танка“.

Међутим сви ови разлози нису утицали на Руску страну, која је и даље с правом и упорно инсистирала да се одустане од ових планова. Тако је Амерички предсједник Обама донио одлуку да се привремено одустане од таквих планова.⁴⁰⁰ Међутим то је било само тактичко одустајање од таквих планова, Наиме , касније је одлучено да се етапно формира , противракетна одбрана и да се та оруђа дислоцирају на територијама: Турске, Румуније и Шпаније. Све ово је довело до ситуације даље затегнутости односа са Русијом, тако да је бивши Руски предсједник Медведев одлучио да спроведе следеће мјере које би обезбиједиле Руску државу у том контексту:

-Наложио је Министарству одбране РФ да код Калињграда у борбени састав, укључи радарску станицу за откривање ракетног напада;

-наложена је појачана против-ракетна заштита стратешких нуклеарних Руских снага;

-наложено је да се стратешке балистичке снаге , опреме средствима за пробијање противничке Против Ракетне Одбране;

-Оружаним снагама је наложено да разраде мјере за разарање, информационих и командних снага супротне ПРО;

---

³⁹⁸ Дневник РТС-а, Јул, 2008.

³⁹⁹ Aurel Braun, NATO and Russia :post Georgia Threat Perceptions, Мај, 2009, стр.19.

⁴⁰⁰ Одлука је била донијета у Септембру 2009.

-Уколико то не буде довољно Русија ће размјестити оружје за разарање противничке ПРО,на југу земље и Западу ,као и у Калињградској области и размјестити ракетне комплексе „искандер “ у тој области.Поред,свега овог ,Русија би се повукла из споразума о смањењу наоружања у Европи,ако не буде удовољено њеним захтјевима.⁴⁰¹

Оно што је још значајно у вези овог питања јесте да је НАТО са овим плановима, да иако званично тврди, да нису усмјерени против Европе ,није пристајао да формално-правно ,то и докаже,закључујући са Русијом међународно-јавно-правни уговор ,што је између осталог утицало на овакву повратну реакцију од стране Русије.

*7.4.Руско успостављање равнотеже ван Европе,се односи на јачање веза прво са Кином и Индијом,па онда са Бразилом и Јужно- Афричком Републиком,које спадају у континенталне силе,а затим на јачање веза са регионалним силама као што су :Иран ,Сирија ,Венецуела и дру.,које се противе супремацији и ширењу НАТО-а,како у територији коју обухвата,тако и у односу,на очигледну његову тежњу **за глобалном улогом.***

Ова сарадња(у оквиру БРИКСА) ,се не ограничава само на економску ,већ се све више остварује и на политичком плану,а у догледној вријеме се може очекивати и тјешња војна сарадња.Ово је добро ,јер се на тај начин ствара, равнотежа односа снага у свету.

Посебан закључак.Из свега наведеног ,може се закључити да:

-Ширење НАТО-а,није било мотивисано безбједносним разлозима ,већ је као што смо раније закључили оно средство ширења сфере утицаја,демократије и новог светског поретка;

-оно ствара нову линију подјеле у Европи(с тим што ранија подјела је била на Одри и Ниси,а сад је дошла једним дијелом и до Руских граница);

-**НАТО**,оваквим понашањем негативно утиче на Русију и њену безбједност ,истовремено је искључујући из колективне безбједности, и да као некад у вријеме Савеза Совјетских Социјалистичких Република не дозвољава Русији ни чланство у НАТО-у,које би допринијело равноправности у безбједности и праведном одлучивању о светским питањима,

-На овај начин је Русија осим малих изузетака и изузимајући земље бившег Совјетског Савеза,искључена из Европских послова;

---

⁴⁰¹Русија узима на нишан америчку ПРО у Европи,24.11.2011.стр.1. и 3.Факти.

-НАТО са интервенцијама у Авганистану и Ираку ,и са латентном пријетњом у односу на Сирију и Иран,које је понашање суштина њихове нове доктрине угрожава Русију,не само у Азији ,већ и у светским размјерама.То понашање угрожава и друге велике силе;

-Ипак ,Русија са својом позицијом „светског острва“⁴⁰² и даље геостратешки главног подручја у свету ,и у сарадњи и савезу, са Кином,Индијом ,Бразилом ,Јужно-Афричком Републиком,као и са мањим регионалним силама ,може зауставити НАТО у спровођењу,његове погубне **нове Доктрине.**

---

⁴⁰²Тај појам је изнедрила Геополитика,као дио-односно грана Науке о међународним односима.

VIII ДИО-ПРОМЈЕНА ДОКТРИНЕ И МЕЂУНАРОДНО -
ЈАВНО ПРАВО

8.1.ОДНОС ДОКТРИНЕ ПРЕМА ПОВЕЉИ УЈЕДИЊЕНИХ НАЦИЈА

Као што смо раније утврдили,само оснивање НАТО-а,је било спорно ,а његова нова Доктрина је још спорнија у смислу међународног –јавног права.Међутим,да би размотрили однос Доктрине према Повељи Уједињених Нација ,још једном ћемо се овом приликом осврнути ,на однос и основ оснивања НАТО-а,према Повељи Уједињених Нација.

8.1.1.*Најважније одредбе Повеље Уједињених Нација у смислу одржавања међународног мира и безбједности.*Као што је познато Повеља Уједињених Нација је предвидјела **концентрацију и монопол силе у својим „рукама“**.Наиме она то предвиђа низом чланова:

-чла.2 то предвиђа у склопу формулације која је исказана у неколико ставова тог члана:„све чланице ће решавати међународне спорове на такав начин да међународни мир и безбједност ,као и правда не буду повријеђени;⁴⁰³

-свака чланица ће се у међународним односима уздржати од употребе силе или њене примјене ,у односу на територијални интегритет или политичку независност било које земље ,или на било који начин несагласан са циљевима и сврхом Уједињених Нација ;⁴⁰⁴

- Све чланице ће пружити потребну помоћу вези спровођења мјера у складу са Повељом или ће се уздржати од давања помоћи или сарадње ,на било који начин ,у односу на земљу према којој Уједињене Нације спроводе превентивне или репресивне мјере;⁴⁰⁵

- Такође је предвиђено да ће Уједињене Нације утицати на земље нечланице у циљу остварења,међународног мира и безбједности ,као и

---

⁴⁰³ Повеља Уједињених Нација ,чла.2.ста.3

⁴⁰⁴ Повеља Уједињених Нација ,чла.2.ста.4

⁴⁰⁵ Повеља Уједињених Нација ,чла.2.ста.5.

-да ова надлежност, не дира у унутрашње послове земаља чланица, и њихове унутрашње спорове, али на начин да се то не одрази на одредбе Главе VII Повеље.⁴⁰⁶

На овај начин Повеља прописује своју надлежност у вези међународног мира и безбједности, дајући себи на тај начин ексклузивно право одлучивања о међународним споровима. Овим чланом као и још неким члановима,⁴⁰⁷ се чланице обавезују да спорове решавају **искључиво мирним путем, да не би међународни мир, безбједност као и правда били повријеђени**. Такође се предвиђа обавеза чланица УН-а, да ставе на располагању своје снаге у случају примјене колективних мјера које су предвиђене Главом VII Повеље УН-а. Исто тако, ставља се ван законитости међународног –јавног права, свака пријетња некој земљи или употреба силе према њој. Из овога деривира да је једина законита употреба силе у међународним односима, на основу Повеље Уједињених Нација, односно Главе VII Повеље.

Тај принцип потврђује сама Глава VII Повеље, која прописује:

-искључиву надлежност Савјета Безбједности, да утврђује пријетње миру, нарушавање мира и акте агресије⁴⁰⁸ (чла.39).;

-предузимање дипломатских, економских и мјера прекида односа у саобраћају, пошти, телефонији и дру. веза као миран начин кажњавања неке земље (чла.41);⁴⁰⁹

-предузимање војних мјера да би се повратио међународни мир и безбједност, као крајње средство, у односу на агресора (чла.42). Ове мјере могу бити извршене војним:

-копненим;

-ваздушним или

-поморским снагама (или заједно свим тим снагама).

---

⁴⁰⁶ Повеља Уједињених Нација, чла 2. ста. 6 и 7.

⁴⁰⁷ Повеља Уједињених Нација, Глава VI, чла. 33, 34-37.

⁴⁰⁸ Наравно ово не угрожава право научника из области међународног-јавног права да то утврђују, али они то чине научно и незванично, док у овој ситуацији имамо званично одлучивање, и ова одредба се односи како на међународне организације (међувладине и невладине), тако и на државе односно земље, било да су чланице или нечланице УН-а. Земље нечланице, у складу са принципом да уговори које склопе две стране не могу рађати обавезе за трећу страну, ове одредбе могу обавезивати на обичајној основи, јер су оне у међувремену по нашем мишљењу, постале међународно –обичајно право.

⁴⁰⁹ Ове мјере су биле примијењене према Савезној Републици Југославији, која је била оптужена за грађански рат у Босни и Херцеговини, иако је то тад у почетку рата из 1992, био ентитет у оквиру СФРЈ, и по том основу, се налазила Савезна војска на територији те Републике, и иако се војска била повукла са тога ентитета, средином маја 1992, а санкције су уведене крајем Маја 1992.

Ове мјере могу примијенити *све земље чланице Уједињених Нација или само неке*. Међутим на захтјев Савјета Безбједности ,свака од земаља чланица, дужна је да :

-пружи право пролаза међународним снагама ;

-уздржи се од давања и пружања помоћи земљи против које се спроводе принудне мјере;

-држи своје снаге у стању борбене готовости да би послужиле међународним снагама у спровођењу ових мјера.

У сврху спровођења ових мјера се образује и Комитет Војног Штаба који се бави спровођењем ових мјера.⁴¹⁰

На овај начин је утврђен практични начин реализовања овог монопола силе које барем формално имају Уједињене Нације.

Једини изузетак од овог монопола силе је члан 51. Повеље ,који предвиђа право на индивидуалну и колективну самоодбрану ,земаља чланица ,уколико је Савјет Безбједности ,спријечен да реагује и толико времена,колико та спријеченост траје ,уз обавезу његовог обавјештавања, а то право не дира у његову *ексклузивну улогу*, да поврати међународни мир и безбједност или да га одржи.⁴¹¹

На овај начин Повеља одређује своје *ексклузивно* право на одржавање међународног мира и безбједности .Она те мјере разрађује и обавезује земље чланице у том контексту,у смислу обавезивања чланица на пружање помоћи било у војним ,економским или транзитним мјерама. Самостална употреба оружаних снага је тако земљама чланицама и војним међународним организацијама, остављена само у односу унутрашњих прилика и легитимне самоодбране, или колективне одбране земаља које могу то радити институционално или *ad hoc*.

8.1.2. *Оснивање НАТО-а и његов Уговор о Оснивању ,разматран у односу на Повељу Уједињених Нација*. Иако смо се тим раније бавили, овом приликом ћемо се још једном позабавити овим односом ,у контексту раније наведених одредби Повеље Уједињених Нација .

Кад смо размотрили члан 51. Повеље ,можемо рећи да он експлицитно признаје право на колективну самоодбрану .Међутим он не одређује начин колективне самоодбране ,т.ј. ,да ли ће се она вршити после неког оружаног напада и само за ту прилику ,или *институционално* ,за све будуће хипотетичке случајеве ,који могу да

⁴¹⁰ Повеља Уједињених Нација ,чла 43-49..

⁴¹¹ Видјети чла.51. Повеље.

се јаве ,али не морају.Значи, институционално оснивање међународних одбрамбених организација ,није предвиђено Повељом,али није ни забрањено.⁴¹²У том контексту је НАТО искористио,прилику као организација која је тежила да се оснује у складу са Повељом УН-а,и да себе представи као одбрамбену организацију.

НАТО је то и потврдио са низом својих чланова,који су требали да и формално потврде(односно конвалидирају),његову легалност(усклађеност),са Повељом УН-а,и да допринесу његовој легитимности.Наиме ,чланови 1,5 и 7 се позивају на Повељу УН-а,као и Преамбула Вашингтонског Уговора из 1949.Док Преамбула говори о потреби да се живи у миру са свим народима и земљама,и о враћеном вјеровању у принципе и поглавља Уједињених Нација ,чланови 1,5 и 7 се надовезују и поново потврђују чланове Уједињених Нација о :

-решавању међународних спорова мирним путем.(чла1.Уговора из 1949);

-извршавању колективне одбране⁴¹³,у случају предвиђеним чланом 51.Повеље Уједињених Нација,а у оквиру НАТО одредбе о нападу на једну земљу чланицу Пакта као нападу на све чланице;

- супремацији Повеље УН-а ,односно на обавезе чланица НАТО Пакта ,на основу његовог Уговора о Оснивању.⁴¹⁴

На овај начин је НАТО барем **формално** уподобио своје одредбе са Повељом Уједињених Нација.Тиме је и формално потврдио члан 103 .Повеље Уједињених Нација ,који у случају несагласности са Повељом ,било ког другог међународног документа ,предвиђа хијерархијски у том оквиру ,највећу правну снагу Повеље Уједињених Нација.⁴¹⁵“Тако, члан 103.потврђује саму Повељу Уједињених Нација,исто као и обавезе које се уздижу из ње ,на примјер обавезујуће одлуке Савјета Безбједности ,као више право против(vis-a- vis) свих осталих ,уговорних обавеза чланица Уједињених Нација,међу њима и оних ,које произилазе из чланства у НАТО-у“⁴¹⁶.

НАТО је и суштински ,у току хладноратовског периода у пракси био организација ,која је била одбрамбена ,мада је њена намјера ,као што смо утврдили у ранијим дјеловима рада,била замаскирана.Наиме,његова главна функција је била одржање

---

⁴¹²Агресивне војне Алијансе су наравно на основу Повеље имплицитно забрањене.

⁴¹³Већ смо раније објаснили да колективна самоодбрана је вјештачки појам ,и да он у пракси ,може да се јави веома ријетко.

⁴¹⁴Уговор о Оснивању НАТО Пакта из 1949,чла.1,3 и 7.

⁴¹⁵Видјети чла.103.Повеље Уједињених Нација.

⁴¹⁶Bruno Simma ,NATO,UN and Use of Force:Legal Aspects,EJIL 1999, стр.5.

капиталистичког система ,у његовим чланицама **и спречавање унутрашњих преврата** и очување ,у том смислу **нуклеуса тог поретка**, који би се касније ширио у другим земљама .У томе се и успјело ,као и са ширењем поретка присутног у НАТО земљама,на бивше социјалистичке земље ,након њиховог заједничког укидања ,њиховог дотадашњег блока.

Али НАТО је у том периоду 1949-1991,био формално и практички усаглашен са међународним-јавним правом и Повељом Уједињених Нација,као његовим хијерархијски највишим правним актом.

8.1.3. *Нова Доктрина НАТО-а и њен однос са Повељом Уједињених Нација.* Кад говоримо о том односу ,можемо рећи да се он може разматрати на два начина:

1) правно и

2) фактички.

1. *Правни однос се*, може третирати у склопу односа Доктрине са Повељом Уједињених Нација. Тако Доктрина схваћена у њеном правном облику ,као документ ,који је донијет 2010 ,а који представља кодификацију НАТО праксе реализоване од 1999-2010,и њену легислацију у одређеном обиму,већ у својој Преамбули показује одступање од Повеље УН-а. “Стратешки Концепт обавезује Алијансу,да превентира кризе,управља сукобима и стабилизује ситуације после конфликта.”⁴¹⁷ На овај начин се:

- занемарује чла.2 .Повеље Уједињених Нација,који као што смо навели ,препоручује решавање међународних сукоба мирним путем,а овдје се имплицитно дозвољава могућност вођења превентивног рата,и затим кроз управљање кризом ,што може значити директно мијешање у сукобе од стране НАТО –а,**и наметање поретка који он шири .**

- Све ово је у нескладу са забраном пријетње ,употребе силе и агресије који поменути члан 39.не дозвољава и који утврђује надлежност Савјета Безбједности Уједињених Нација ,у вези пријетњи миру ,нарушавања мира и аката агресије.

- На овај начин се покушава дерогирати врховна надлежност Савјета Безбједности ,Уједињених Нација ,у смислу принудних мјера ,које само то тијело може одредити ,а не нека Регионална или друга међународна организација или земља ,па ни у том контексту посматрано ни НАТО.

---

⁴¹⁷ Стратешки Концепт НАТО-а ,из 2010,Увод .

-далеко се одступа од чла.51.Повеље који предвиђа самоодбрану у тачно предвиђеним случајевима.

Такође, касније у току дијела ,Концепта ,под називом „Кључни Задаци и Принципи“се и даље разрађује компонента „Кризног Менаџмента“,који се односи на ситуације пре,за вријеме и послје сукоба .Поново наглашавамо да је ова ситуација и даље разрађена ван ,оквира Повеље Уједињених Нација ,јер представља незакониту примјену силе,без одлуке Савјета Безбједности ,и недопустиво мијешање у унутрашње послове појединих држава ,супротно чла.2 Повеље ,тач.3.и 7.,које предвиђају (,као што смо навели),мирно решавање спорова и не мијешање у унутрашње спорове држава ,Организације Уједињених Нација,а аналогно томе и других међународних организација и држава.Такође ,овакве одредбе су супротне Глави VII Повеље Уједињених Нација ,која прописује и предвиђа и разрађује мјере у вези тога.

У истом дијелу се наглашава даље да „НАТО ће активно употребљавати приближну микстуру ових политичких и војних оруђа који имају капацитет да утичу на безбједност Алијансе“.⁴¹⁸ На овај начин се недопустиво шири појам безбједности Алијансе ,који на овај начин може обухватити било које питање ,које НАТО *ex hipotesi* ,може ставити и одредити као пријетњу и опасност за безбједност Алијансе,на тај начин ,незаконито прелазећи границе држава под таквим „оправдањем“.То мишљење се показало у даљем тексту Концепта, као оправдано, јер се наводе као опасности поред осталог:

-тероризам;

-сајбер напади ;

-миграције људи као последице њихове нелегалне трговине од стране криминалних група;

-климатске промјене и угрожавање животне средине ,што све представљају опасности ,којима не би требало да се бави Алијанса,политичко-војног карактера,као што је НАТО,и у том контексту ,то, нису довољне пријетње за њену безбједност ,али што са друге стране представља алиби за незаконите интервенције и мијешање у унутрашње послове других земаља,што све није у складу са раније наведеним одредбама Повеље Уједињених Нација.⁴¹⁹

---

⁴¹⁸ Исто,тач.4-6.

⁴¹⁹ Исто,тач. 10-15.

Кризни менаџмент⁴²⁰, који је касније предвиђен у оквиру Стратешког Концепта предвиђа :

-спречавање криза;

-управљање њима и

-свеобухватан приступ после решења кризе и стабиловања ситуације(што обухвата читав спектар мјера-политичких, војних ,економских и дру.).

Све ово такође представља одступање од Повеље Уједињених Нација, јер спречавање криза може у пракси значити недопустиво војно мијешање у унутрашње послове појединих земаља, решавање политичких несугласица-војним путем, и тако њихово продубљивање. Управљање кризама , може значити недопустиво мијешање у унутрашње сукобе у неким земљама и одређивање њиховог исхода у пројектованим НАТО-оквирима, а супротно Повељи Уједињених Нација , док стабиловање ситуације после конфликта опет може значити , наметање поретка који је настао, интервенцијом НАТО-а, и наставак окупације неке земље , противно вољи њеног народа.

И ове одредбе су противне одредбама Повеље Уједињених Нација, које смо раније навели, и представљају покушај НАТО-а да супротно Повељи УН-а, обезбиједи:

-неограничени интервенционизам у унутрашње послове појединих земаља:

-наметање демократије и либерално-капиталистичког уређења насилним путем:

-ширење чиниоца угрожавања безбједности НАТО земаља на виртуелне и недовољне чиниоце , да би се добио правни основ и фактички алиби за интервенције широм Земљине Кугле, које би биле ограничене једино арбитрарним НАТО-процјенама и снагом , његових потенцијалних противника.

Све ово представља поткопавање неких чланова Повеље Уједињених Нација, као и Повеље у цјелини, што представља, тежак изазов и ударац за међународни мир и стабилност.

А сама Повеља Уједињених Нација представља не само највиши правни документ у међународној заједници, већ у неку руку и његов Устав. О томе немају недоумица и многи страни теоретичари.⁴²¹

---

⁴²⁰ Исто, тач. 20-25.

⁴²¹ Видјети Бруно Сима, оп.цит.

Значи као закључак правног односа, нове Доктрине НАТО-а у односу на Повељу Уједињених Нација, може се нвести да је она супротна Повељи и да формално позивање на њу, не може отклонити недостатке, везане за даље одредбе Стратешког Концепта, које су јој супротне.

2. Фактички однос нове Доктрине НАТО-а у односу на Повељу Уједињених Нација, се огледа у конкретним случајевима, који су фактичким начином дерогирали одредбе Повеље УН-а. То су случајеви које смо већ раније, објашњавали :

- Агресија НАТО Пакта на Савезну Републику Југославију, 1999;

- Прекорачење НАТО-вог чла.5 који прописује колективну самоодбрану у случају напада на Авганистан, и дуготрајног присуства тамо од 2001 па надаље;

- Агресија на Либију, која се одвијала са прекорачењем Резолуције 1973, која се односила на спречавање летова, војних ваздухоплова у току побуне у Либији 2011.

Као што смо нагласили, Агресија на СР Југославију је била супротна међународном-јавном праву и Повељи Уједињених Нација (њеним члановима 1⁴²², 2 и 39-45), Уговору о оснивању НАТО-а, као и његовим -Стратешким Концептима из 1991 и 1999 (који су важили пре, у току и после Агресије). У томе се слажу бројни теоретичари чак и из НАТО –земаља. "...Било како било оваква дефиниција не мијења резултат правне анализе: контрамјере (одмазде), укључујући пријетњу коришћења војне силе су забрањене у оквиру међународног права, без обзира на било коју добру намјеру иза њих, изузев у случају дозволе Савјета Безбједности, у оквиру Глава VII и VIII Повеље."⁴²³ У случају Косова, НАТО је спровео своју ваздушну кампању без дозволе Савјета Безбједности. Чланице НАТО –а, су приказале, бројна правна и хуманитарна оправдања, и као најубједљивије, да је то био крајњи начин, да се избјегне непосредна хуманитарна катастрофа. Ипак, већина стручњака, међународног права се сложила да је интервенција, била нелегална, зато што јој је недостајао мандат Уједињених Нација."⁴²⁴ Исти аутор који се у наведеном дјелу, шире бави односом НАТО –УН, сматра да НАТО треба да има дозволу Савјета Безбједности УН-а, из разлога утилитаризма. Као разлози за ту ситуацију се наводе:

-јачање ауторитета УН-а;

---

⁴²² Чла.1 Повеље прописује да је циљ Уједињених Нација спречавање пријетњи миру повреда мира и аката агресије, у вези са одржањем међународног мира и безбједности и у ту сврху -предузимањем мирних начина решавања спорова.

⁴²³ Бруно Сима, оп.цит.стр.13.

⁴²⁴ Michael.F.Harsch NATO and Un:Partnership with Potential., Јануар 2012, стр.10. Берлин, German institute for International and Security Affairs.

-подвођење НАТО,под међународно-правни оквир ;

- као и добијање шире подршке за такве акције од Русије,Кине ,Индије и осталих земаља,БРИКСА.⁴²⁵

Исти аутор наводи акције НАТО,под називом,,standing alone".Међутим,оно што он заборавља,јесте да такве акције су супротне међународном-јавном праву, и оно што провејава из његовог разматрања јесте тражење утилитаризма у НАТО-вским акцијама.Наиме ,он допушта изузетно агресије НАТО,без дозволе Савјета безбједности,прекорачење резолуција истог органа(као у случају Либије),и добијање резолуција Савјета Безбједности УН-а,више из политичких ,него из правних разлога.Али он ипак признаје да неке чланице НАТО-а,се тешко мире са његовом улогом као регионалне Алиансе.⁴²⁶"Као екстремни случај НАТО-во бомбардовање из ваздуха Федералне Републике Југославије у одсуству експлицитног одобрења од стране Савјета Безбједности је често цитирано, као суштина Алијансине ријешености да сачува своју слободу акције."⁴²⁷Ми бисмо томе додали и жељу НАТО-а,да спроводи своје акције ван граница, и супротно међународном-јавног праву.

У контексту НАТО –вог нелагалног дјеловања,се јавља тежња и да се ,та организација формално прошири и на друге континенте,под називом *заједница демократских држава*. Руку под руку ,иде с тим и тежња да се ограничи суверенитет држава,тако што ће се арбитарно одређивати да ли су државе испуниле обавезе ,и како се понашају ,унутар и ван својих граница.⁴²⁸

Као још један проблем ,који се ту јавља јесте **питање оправдања интервенција,без дозволе Савјета Безбједности** ,које се *оправдавају хуманитарним разлозима* .О томе се изјаснило Министарство иностраних послова Велике Британије још 1986:"Велика већина савремених правних мишљења се изјашњава против права на хуманитарну интервенцију,из три главна разлога:*прво*,Повеља УН-а и читав корпус савременог међународног права,не укључује такво право; *друго* ,државна пракса у прошла два вијека, а посебно после 1945,у најбољем случају, садржи малобројне случајеве правих хуманитарних интервенција,или у највише случајева их уопште не садржи;и коначно на осјетљивом терену анализа је показала да тежња за њиховом злоупотребом ,захтијева снажан отпор против његовог формулисања...У суштини ,захтјеви, који се односе на противљење у односу на прављење хуманитарних интервенција,као

---

⁴²⁵ Исто ,стр.6.

⁴²⁶ Видјети о томе ,исто стр.4-6.

⁴²⁷ The UN and NATO:Forward from Joint Deklaration-,Brooke A.Smith Windsor ,Misery Makes for Strange Bedflows:The Future of UN-NATO Strategic Partnership,стр.29.Рим,Мај,2011..

⁴²⁸ Познате изјаве Ива Дадлера,видјети о томе ,Rick Rozof,оп.цит.стр.5-6.

изузетка у односу на принцип неинтервенције је такав ,да њене сумњиве користи ,тешко могу да превладају,њену цијену у смислу поштовања међународног права.“⁴²⁹Тако и у овом случају видимо да позивање на хуманитарне разлоге ,није довољан алиби за кршење Повеље УН-а,као и међународног –јавног права,а ситуација на Косову и Метохији је постала критична у хуманитарном смислу тек ,кад је НАТО почео **агресију**.

3.Кад говоримо о фактичком односу Уједињене Нације-НАТО,онда је присутна тежња западних писаца да тај однос третирају као однос:

-равноправних организација:

-однос у коме треба да се Уједињене Нације искористе ,да би НАТО боље извршио своје задатке;и

-да анализирају конкретне односе на терену у заједничким мисијама,да би се они поправили у смислу боље ефикасности или третирају те односе у смислу ривалитета ове две међународне организације.

Тако се ти односи анализирају и дефинишу у смислу теорије међународних односа као:

-структурални однос или

-као шеф-агент теорија(Principal-agent theory)⁴³⁰.

Или се са друге стране ,НАТО у том контексту третира на основу учешћа Уједињених Нација у заједничким мисијама као :заједничко учешће(side by side) или самостално извођење операција од стране НАТО-а(standing alone).⁴³¹

Међутим ми сматрамо, да су ово вјештачке конструкције ,које замагљују суштину непоштовања међународног јавног права, од стране НАТО-а.Такође, неприхватљиво је изједначавање НАТО-а ,са универзалном организацијом као што су Уједињене Нације,**јер НАТО ,према њој ,може бити само у односу субординације**.Такође,примјетна је тежња НАТО-а да избјегне своје подвођење под Главу VIII Уједињених Нација ,гдје би по нашем мишљењу **требало да спада,након промјене своје Доктрине**.Нарочито је ту значајно поштовање чла.53 .и 54.који предвиђају могућност,коришћења Регионалних установа за акције Уједињених Нација ,али не и њихово коришћење ван оквира УН-а.А са друге стране ,ти чланови,прописују

⁴²⁹ UK Foreign Policy Document No.148,Reprinted in 57 ByBL(1986)614.

⁴³⁰ Brooke A.Smith Windsor,оп.цит.стр,40-44.

⁴³¹ Michael.F.Harsch,оп.цит ,стр.6.

обавезу обавјештавања Савјета Безбједности о предузетим акцијама.⁴³² Међутим под оваквим садашњим околностима, организација Уједињених Нација је све више маргинализована од стране НАТО-а: “У оквиру овог сценарија организација ,којој пријети опасност да утоне у ирелевантност ,изгледа да није НАТО ,већ Уједињене Нације“.⁴³³ И не само то, НАТО према неким мишљењима ,тежи да завлада ,читавом Планетом: “However ,even its manifold problems ,the United Nations was intended to prevent the replication of the horrors of World War II which ended only two months before its creation. The world would hardly gain by having its further weakened, sidelined and in effect reduced to a hollow shell by an expanding military bloc ,that has already waged wars on two continents and set its sights on penetrating and dominating entire world”.⁴³⁴

Посебан Закључак. Из свега овога могу се извести неколико компоненти овог односа:

-Нова Доктрина НАТО-а, у знатном дијелу није у складу са Повељом Уједињених Нација;

-Фактичко понашање НАТО-а, није у складу са Повељом УН-а, у контексту нове Доктрине;

-Јавља се тежња да се НАТО изједначи са Уједињеним Нацијама ,без обзира на формално позивање на чла. 51. Повеље УН-а; и напосред

-Тежи се да се Уједињене Нације инструментализују у извршењу планова и циљева НАТО-а.

---

⁴³² Повеља Уједињених Нација, чла. 53. и 54.

⁴³³ Бруно Сима, оп.цит. стр. 21.

⁴³⁴ Rick Rozof, оп.цит, стр. 8.

8.2.ОДНОС ДОКТРИНЕ ПРЕМА ОСНОВНИМ НАЧЕЛИМА МЕЂУНАРОДНОГ-ЈАВНОГ ПРАВА

Кад говоримо о *Основним начелима међународног-јавног права*, може се рећи да су она настала у 20.вијеку.Та права је покушала прво да одреди међународно-правна доктрина ,а и садржана су у низу међународних докумената.“Данас се постојање основних права и дужности држава тешко може порицати.Двадесети век дао је већ неколико покушаја да се она систематски изложе у једном правном акту.Многбројни међународни уговори и обичаји потврђују њихово постојање и њихов универзални карактер.Повеља Уједињених Нација изричито помиње нека од њих,а признаје их и већина савремених писаца...”⁴³⁵Из овога можемо закључити да су она још средином педесетих година ,20.вијека била призната и неспорна.**Она су настала обичајним путем,класификовала их је међународно –правна доктрина,а била су и фрагментарно**,потврђивана у неким међународно-правним документима .Њих је потврдила и Повеља Уједињених Нација.

Нека од њих су у међувремену су постала и *ius cogens*.То се може рећи за правило забране пријетње силом, или употребе силе против територијалног интегритета и политичке независности било које државе.“Пошто члан 2(4) представља норму *ius cogens* ,сваки споразум,одлука или обавеза ,супротна њој су неважећи.”⁴³⁶

Ова права се називају и *основним*,јер их државе стичу самим својим настанком,односно стицањем својства субјекта међународног –јавног права.За разлику од њих ,права које државе стичу деривативно (нпр.оснивањем међународне организације ,разним међународним уговорима и на друге начине),називамо “изведеним и стеченим или уговорним или релативним”.⁴³⁷

Али ,коначно евидентирање ова начела су доживјела са „Декларацијом о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи међу државама у складу са Повељом Уједињених Нација“ из1970.⁴³⁸

8.2.1.*Основна начела међународног-јавног права.*У ова начела спадају:

- право државе на међународну личност односно(међународни субјективитет);

⁴³⁵ Проф.Др.Милан Бартош,Међународно-јавно право,Књига I ,1954,стр.268.,Култура.

⁴³⁶ Бруно Сима,оп.цит.стр.5.

⁴³⁷ Милан Бартош,оп.цит.стр.267.

⁴³⁸ Донијета су Резолуцијом,Генералне Скупштине бро.2625(XXV) на 25 засиједању ,24 .Октобра 1970.

- право државе на независност(суверенитет);
- принцип да се држава уздржава у свим међународним односима:пријетњом силом или њеној употреби било против територијалног интегритета или политичке независности сваке државе или на било који начин несагласан са циљевима Уједињених Нација;
- принцип да државе решавају,своје међународне спорове на миран начин ,тако да међународни мир и безбједност не буду повријеђени;
- Дужност у складу са Повељом да се не интервенише у питања националне надлежности осталих држава(начело неинтервенције);
- обавеза сарадње држава у складу са Повељом;
- принцип равноправности и самоопредељења народа;
- принцип суверене једнакости држава;
- принцип да државе савјесно испуњавају обавезе ,које су прихватиле у складу са Повељом.⁴³⁹,као и
- начело мирољубиве коегзистенције.

У даљем излагању ћемо се шире,осврнути на свако од ових начела ,да би касније размотрили њихов однос са новом доктрином НАТО-а.

- 1) *Право државе на међународно правни субјективитет –односно међународну личност* је основно начело међународног права из којег извиру сва остала права,јер да њега нема ,остала начела међународног права би била ирелевантна.“Право државе на међународну личност значи да свака држава има право да учествује у међународном животу као субјект међународног права“.⁴⁴⁰ На основу овог права ,државе приступају међународним организацијама ,склапају билатералне или мултилатералне уговоре итд.“Зато ,покушај да се тако изолује нека држава није ни у ком случају дозвољен међународним правом.“⁴⁴¹Ово начело је данас **ноторно** ,и зато није споменуто у Декларацији ,као посебно начело .Ово

⁴³⁹ Декларација о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи међу државама у складу са Повељом –Уједињених Нација из 1970.

⁴⁴⁰ Милан Бартош,оп.цит.стр.270.

⁴⁴¹ Исто.Овдје се мисли на потпуну политичку и економску изолацију. Међутим ,имали смо таквих примјера у новијој историји .Санкције,усвојене у Мају 1992 ,против СР Југославије,биле су практично на том фону.Оне су биле појачане непризнавањем чланства у Уједињеним Нацијама,,тзв,,„празном столицом“.

начело се аналогно односи и на поштовање личности држава од стране међународних организација, и то на основу обичајног права.

- 2) *Право државе на суверенитет(независност)* је у ранијој доктрини истицано као самостално право. Сматрамо да га и овом приликом треба истаћи, као генерално право које обухвата и поштовање од стране, других држава независности и територије, неке државе и право на унутрашње и спољашње самоопредељење. Оно је испарцелисано поменутом Декларацијом, али оно у суштини обухвата све ове облике. "Држава не може предузети акте који би имали за последицу уништење или нарушење независности других држава... Независност се унутар једне земље испољава у праву сваког народа да унутар своје земље слободно изабере онај облик владавине, који му најбоље одговара, да сам изгради своје друштвено уређење, без обзира да ли ће се оно поклапати са друштвеним уређењем осталих држава (социјалистичко у односу на капиталистичко на пример). Мешање других држава у ова питања представља интервенцију, која је забрањена међународним правом."⁴⁴²
- 3) *Принцип забране пријетње силом или употребе силе*, је наведен као први у поменутој Декларацији. Овај принцип се према нашем мишљењу, разликује од претходног само у тој мјери што право државе на независност јесте позитивно декларисано и оно зависи од саме земље, и становништва. Овај принцип наведен у Декларацији представља, принцип уздржавања од чињења других (осталих) држава против избора друштвеног уређења неке државе, или њене одлуке да приступи или не неким међународним организацијама итд.

На тај начин овај принцип обухвата:

-осуду Агресије и пропаганде у вези вођења агресорских ратова: "Свака је држава дужна да се уздржи од прибегавања претњи или употребе силе ради кршења постојећих граница, неких држава или као средство за решавање међународних спорова, укључујући ту и територијалне спорове и питања које се односе на државне границе."⁴⁴³,

-забрану пријетњи или употребе силе ради кршења међународних демаркционих линија;

-забрану репресалија;

---

⁴⁴²Милан Бартош, оп.цит.стр.271.и 272.

⁴⁴³Декларација о начелима међународног права...

-забрану лишавања народа ,његовог права на равноправност , самоопредељење и слободу;⁴⁴⁴

-забрану организовања оружаних банди или банди плаћеника на територији других држава;као и

-подстицања грађанских ратова на територији других држава ,као и тероризма.

4) Принцип да државе решавају спорове *мирним средствима*, подразумејева да државе се баве решавањем спорова на миран начин:путем арбитраже,преговора,мирења и на сличне начине.Уколико не дође до таквог решења ,државе треба да наставе са тим или другим мирним начинима решавања спорова,у складу са Повељом УН-а.

5) Принцип неинтервенције подразумејева,немијешање односно забрану мијешања и интервенције у унутрашње или спољне послове неке државе и то у вези политичких ,економских или културних питања.Ту се посебно наглашава:“**Све државе треба да се уздрже од организовања ,помагања,подржавања,финансирања,подстицања или толерисања оружаних субверзија или терористичких активности,које имају за циљ да насиљем промене режим у другој држави,као и да интервенишу у унутрашњим сукобима у другој држави**“.⁴⁴⁵ Такође се наглашава“Свака држава ,има неотуђиво право да бира свој политички ,економски ,друштвени и културни поредак без мешања у било ком облику,било које друге државе.“⁴⁴⁶“Интервенција је једнострано мешање једне државе у ствари друге државе у циљу да одржи или промени садашње стање ствари.“⁴⁴⁷У складу са начелом *in claris non fito interpretatio*,овом принципу нису потребна додатна тумачења.

6) Следећи Принцип односи се на дужност држава да сарађују једна са другом у складу са Повељом.Та сарадња треба да се односи на одржавање и развијање :

-Међународног мира и безбједности;

-људских права ;

-одржавања и унапређења сарадње на економском социјалном и научном пољу;и

-развијања сарадње са Уједињеним нацијама.

---

⁴⁴⁴ Декларација о начелима међународног права...

⁴⁴⁵ Декларација о начелима међународног права...

⁴⁴⁶ Исто.

⁴⁴⁷ Милан Бартош,оп.цит.стр.281.

7) Принцип равноправности и самопредељења народа се односи на ситуацију да сви народи, имају право да одреде свој политички статус, без мијешања са стране. Други дио овог принципа, односи се на питање колонијализма, које је већ ријешено, а тад није било завршено. Овај принцип се односи и на спољашње самопредељење. У том контексту "Свака држава треба да се уздржи од сваке акције која има за циљ да разори, делимично или у потпуности национално јединство или територијални интегритет неке друге државе или друге земље."⁴⁴⁸

8) Принцип суверене једнакости држава огледа се у неколико принципа:

- да су државе правно једнаке ;

- да свака држава ужива неотуђива права својствена пуном суверенитету;

- да свака је држава дужна да поштује личност осталих држава; и

У Декларацији се даље понављају одредбе о територијалном интегритету као што се и прописује обавеза да државе савјесно извршавају, своје међународне обавезе.

На ове принципе се надовезује **принцип мирољубиве коегзистенције**, који супсумира, ове претходне принципе а односи се на поштовање, земаља са различитим друштвеним уређењем, и њихову сарадњу и не покушавање да се мијењају различити друштвени системи; и

Последњи принцип се односи на *савјесно* испуњавање *обавеза* од стране држава, и поштовање општепризнатих начела међународног права, међународних споразума и Повеље Уједињених Нација, која има превагу над међународним уговорима, и осталим међународно правним актима.⁴⁴⁹ "Ово право значи да све државе морају бити посматране као једнаке у међународном општењу и да нема важнијих или мање важних држава."⁴⁵⁰

Из свега овога, може се видјети да су ови принципи који важе и обавезују не само државе, већ и међународне организације по правном и обичајном основу, неприкосновени и повезани, и да представљају правила **која су обавезна за скоро све субјекте тог права.**

8.2.2. *Однос НАТО-ове, нове Доктрине, према основним начелима међународног-јавног права.*

---

⁴⁴⁸ Исто .

⁴⁴⁹ Исто .

⁴⁵⁰ Милан Бартош, оп.цит.стр.275.

Кад сада третирамо однос,нове Доктрине НАТО-а ,према основним начелима међународног –јавног права ,можемо закључити, да је он са више страна проблематичан.А тај однос можемо посматрати и кроз фактичко спровођење Доктрине,од 1999-до данас,и послје доношења Стратешког Концепта из 2010.

Наиме,ако тај однос третирамо,у односу са првим *начелом правног субјективитета* ,однос нове Доктрине ,у том контексту није споран.Већ се увријежила,правна пракса да су све државе субјекти међународног права,као и међународне организације и устаници,док је код човјека као субјекта тог права ,још ту,нејасна ситуација. Доктрина НАТО-а,овакав однос не доводи у питање.

Други принцип,као принцип, *који обухвата више начела*,је самим спровођењем НАТО Доктрине у пракси,довео до очигледног кршења самог принципа,и то у свим његовим облицима.Наиме ,НАТО је условљавањем ,многих земаља у вези чланства у Алијанси ,довео на тај начин ,тако што је условио то потенцијално чланство ,демократским поретком у тим земљама .Затим ,је прописао и ријешено гранично питање у тим земљама,као услов за чланство,што је опет недозвољено мијешање у међу државне односе тих држава –кандидата за пријем и њихових сусједа.(било ,да су ти сусједи ,кандидати за чланство ,у НАТО-у,или то нису).А негдје је директно наметана демократија,као облик друштвеног уређења(Примјери Либије,Авганистана и Ирака,гдје додуше НАТО ,није формално интервенисао,али су многе његове чланице ,предвођене САД ,то супституисале).Из свега овог се види да је НАТО ,довео у питање суверенитет држава у свету,које не припадају његовим чланицама,идући даље,чак и од Брежњеве Доктрине,која је предвиђала и прописивала ограничени суверенитет само у оквиру свог блока,а не и ван њега,што ,НАТО ,чини у поменутиим случајевима.

Пошто се сви ови принципи међусобно прожимају,и допуњавају ,онда је оваквим понашањем НАТО-а,повријеђен и принцип,**уздржавања од пријетњи,употребе силе и аката агресије ,као и од агресорске пропаганде** .То се десило у поменутиим случајевима:

-приликом споразума Милошевић-Холбрук ,из Октобра1998,чијем закључивању је претходила пријетња силом у односу на СР Југославију;

-Агресијом на СРЈ од 24.3.1999-10.06.1999.

-Прекорачењем колективне самоодбране против Авганистана од 2001- па до садашњег времена;

-Агресијом на Либију од марта до краја Октобра 2011.

Такође,ово начело је НАТО руинирао ,и у сегменту забране војне окупације ,употребом силе ,противно одредбама Повеље.

Принцип мирног решавања спорова је НАТО игнорисао, у овим случајевима, а може се рећи да конкретног спора између ових земаља ,које су биле ,предмет агресије ,(изузев Авганистана) и НАТО-а ,није ни било.;

-Принцип у вези,**дужности да се не интервенише** у националне послове држава ,је овдје такође погажен у два аспекта:

-*први*, код све три државе ,које су биле предмет агресије,укинута је право на читавој њиховој територији или једном њеном дијелу (Косово и Метохија),код Југославије ,на избор политичког ,економског и културног поретка без мијешања са стране.

-*други* ,аспект се односи на финансирање активности група које желе,да насиљем ,промијене стање у земљи.

Код овог питања се јавља и питање тзв.хуманитарне интервенције,а то оправдање је прозрела правна наука још 1954:“Друга теза је била да је интервенција исто тако може доћи из хуманитарних разлога,да једна држава ,може интервенисати у ствари друге државе ако се држава против које се интервенише,не држи основних начела хуманитарних правила општепризнатих у међународним односима.Та интервенција ,уствари , представља основ за колонијалну политику ⁴⁵¹и примјењивана је да би се прикрила права намјера колонијалних аспирација. “⁴⁵²Из овога се може закључити **да се ови методи примјењују ,али са другим ,ширим циљевима,у данашње вријеме ,а то је унификација држава у демократском поретку,што је једна од компоненти новог светског поретка.**

На овај принцип се надовезује следеће начело,које се односи на *унутрашње и спољашње самопредељење* народа ,јер су оваквим агресивним актима спречени и унутрашње и спољашње самопредељење ,код поменутих држава.,чиме су јасно погажене ,норме ,које се односе на то право ,и које су веома јасно исказане.

НАТО ,са својим концептом Кризног менаџмента ,који је саржан у последњом ,Стратешком Концепту ,који отвара могућности за широке злоупотребе ,и који је несагласан са претходно изнијетим начелима ,највише одступа од основних начела међународног-јавног права.

---

⁴⁵¹Једна од ријетких хуманитарних интервенција,која је то била у својој суштини ,је била ,интервенција Вијетнама у Камбоџи ,крајемседамесетих година ,20.вијека,послије погрома око 4.000.000 људи ,у Камбоџи ,за вријеме владавине Пол-Пота и Црвених Кмера.

⁴⁵²Милан Бартош,оп.цит.стр.282.

И принцип мирољубиве коегзистенције је са овим НАТО , понашањем, доведен у питање ,јер је НАТО ,баш вршио интервенције у земљама са другачијим друштвеним уређењем ,намећући демократију.

Начела као што су дужности држава да сарађују једна са другом,у складу са Повељом ,суверене једнакости држава и начело савјесног испуњавања обавеза држава у складу са Повељом ,су или супсумирана у осталим начелима ,или нису директније везана за ово питање,па се овом приликом , нећемо њима детаљније бавити.

Посебан Закључак.Из свега овога што је приказано може се закључити,да је НАТО са примјеном ,нове доктрине,нарушио низ начела међународног-јавног права,а највише:**начело мирног решавања спорова,забране силе,пријетње силом и агресије ,право на самоопредељење и начело неинтервенције,нарушавајући тако основна начела међународног-јавног права у цјелини.**

8.3.ОДНОС ДОКТРИНЕ И НАЈВИШИХ ПРАВНИХ АКТА НАТО-А

Кад посматрамо овај однос онда га можемо подијелити у две категорије .Тако га можемо третирати у односу :

-Уговор о оснивању НАТО-а---Нова Доктрина НАТО-а ; и

-однос нове Доктрине према ранијим Стратешким Концептима и Декларацијама НАТО-а.

8.3.1.Однос нове Доктрине према Уговору о оснивању НАТО-а.

1.Као што је познато Уговор о Оснивању ,НАТО-а,је највећи у хијерархији његових докумената.Он је заснован на Повељи Уједињених Нација,и то на чла,51.Повеље.⁴⁵³Тај члан ,као што смо већ више пута напоменули, садржи основу за индивидуалну и колективну самоодбрану.Иако није експлицитно ,споменуто ,у том члану,начин самоодбране ,може садржати ,у том контексту ,организовање самоодбране;

-од случаја до случаја(ad hoc),и

-институционално.

То произилази имплицитно из тог члана.На тај начин се извршило одступање од потпуне концентracије **силе**,у оквиру Савјета Безбједности УН-а,и дозвољено је одступање од тога,(у том обиму и том опсегу).

Међутим ,сам Уговор о Оснивању НАТО-а,не садржи директно позивање на тај члан у Преамбули,као ни у чла.1 и 7 ,(који се такође односе на Повељу

---

⁴⁵³Повеља ,Уједињених Нација ,чла.51.

Уједињених Нација).⁴⁵⁴ Али се позивање на колективну самоодбрану (иако смо се сложили **„да је тај појам „вјештачка конструкција“**), помиње у чла.5 .који је кључни за тај Уговор.⁴⁵⁵

Нова Доктрина НАТО-а, у том контексту, односа према Уговору о Оснивању ,се може посматрати ,фактички и правно. Пошто је фактичка примјена ,у том контексту претходила правној, прво ћемо њу размотрити.

2. Однос нове Доктрине према Уговору о Оснивању се фактички , може пратити од 1999. кад је она суштински и настала, али је , коначну потврду у својој примјени , добила тек од 2001.

Прво, **фактичко кршење** Уговора о оснивању се догодило 1999., кад је извршена Агресија на Савезну Републику Југославију. То се урадило противно члану 5. Уговора о Оснивању., који предвиђа, да само ако је извршен напад на територију земље чланице НАТО-а, онда се у складу са чланом 51. Повеље Уједињених Нација , предузимају мјере колективне одбране, и то само док Савјет Безбједности , не предузме мјере у циљу успостављања међународног мира и безбједности.⁴⁵⁶ Овим је показано, да нова Доктрина иде ка суштинском мијењању функције НАТО-а, -од **одбрамбене ка офанзивној**.

Међутим, овај случај се тад могао посматрати као изолован. Али , каснија пракса је показала да он то није. Ређали су се даљи случајеви фактичког кршења Уговора о Оснивању:

-прекорачење **необходне самоодбране и колективне самоодбране**, у случају Авганистана 2001, па надаље, и претварање колективне самоодбране у Агресију. У овом случају , колективна самоодбрана би била легитимна , до тачке неутралисања терористичких кампова, оруђа и оружја, а њено прекорачење и претварање интервенције у Агресију се десило окупацијом читаве земље , и то трајно , и **промјеном авганистанског режима насилним путем, и инсталирањем марионетске власти;**

-**Прекорачење Резолуције** СБУН-а, број 1973., о Либији. Ту би поштовање Уговора о Оснивању НАТО-а, било остварено до граница придржавања саме Резолуције , која се односила на спречавање летова војних ваздухоплова. Међутим, како се НАТО , одмах ставио у функцију , бомбардовања владиних снага , свих , не само ваздухопловних , и пружања логистичке помоћи наоружаним невладиним формацијама, акција је одмах пре-

⁴⁵⁴ Видјети , Уговор о оснивању НАТО-а , из 1949, Преамбула, чла. 1 и 7 .

⁴⁵⁵ Пошто смо се раније бавили, овим уговором , овдје се спомињу , само основне референце , да би се размотрио однос Нове Доктрине НАТО-а, у том контексту.

⁴⁵⁶ Видјети члан .5 . Вашингтонског Уговора (Уговора о оснивању НАТО-а).

расла у агресију,и на тај начин ,прекршена је не само поменута Резолуција и Повеља ,већ и Уговор о оснивању НАТО-а.

Из свега овога може се видјети да је примјена нове Доктрине у фактичком смислу ,умногоме ,нарушила Уговор о Оснивању НАТО-а,т.ј.Вашингтонски Уговор.

3.Што се тиче правног односа нове Доктрине ,може се рећи да , **све је ово рађено ,без формалне промјене Уговора о оснивању .Неки тадашњи високи амерички званичници су сматрали,да та ревизија није ни неопходна.**У томе су били подржани од неких страних писаца“Од те тачке ,свака трансформација НАТО-а,је могућа ,док се чланови слажу,и то без формалне ревизије уставног уговорног инструмента“. ⁴⁵⁷ Аутор се ту позива на консенсуални метод ,одлучивања у НАТО,што је по њему основа за фактичку ревизију Уговора.Међутим ,ми се не би са тим сложили, јер сматрамо **да фактичка Ревизија ,оваквог Уговора није могућа,већ да она ,може да се оствари само измјенама Уговора о Оснивању.**Међутим ,уколико би се измијенио Уговор о оснивању ,он не би био сагласан са Повељом Уједињених Нација ,па се то не чини ,да би се одржао привид усаглашености нове доктрине са Уговором о оснивању и самим тим са Повељом УН-а,и међународним правом у цјелини.

Уговор о Оснивању ,не само да би био несагласан са Повељом ,већ и са *ius cogensom* у вези решавања међународних питања мирним путем,и забране пријетње силе ,употребе силе и агресије.“Било ,како било ,било какав споразум ,чланица НАТО-а,не може ићи изван граница ,у којима су државе субјекти под дејством перемпторног међународног права,*ius cogens* ,у оквиру, система вишег права,(члан103.),Уједињених Нација ,које се односи на пријетњу и употребу оружаних снага“. ⁴⁵⁸

Сва ова ситуација је довела да се само Доктрина у формалном смислу ,у виду Стратешког Концепта промијенила,али не и Уговор о Оснивању.Тако је читав један дио се односи на Кризни менаџмент. Он разрађује:

-спречавање избијања конфликта(на који је то начин ,питамо се,могуће извршити без мијешања у унутрашње ствари других земаља или групе земаља или мијешањем у њихове међусобне односе?);

-усавршавање искустава научених у Авганистану и другим мјестима у вези кризног менаџмента);

-наметање друштвено-политичког поретка ;и

---

⁴⁵⁷Бруно Сима,оп.цит.стр.19.

⁴⁵⁸Исто .

-у ту сврху јачања цивилно –војних капацитета у циљу остварења тог наума.

Све ове норме које су прописане у овом дијелу су противне Уговору о оснивању НАТО-а, који предвиђа **чисто дефанзивну функцију ове Алијансе**.

Још једна компонента овог Концепта заслужује пажњу .Она се односи на развијање партнерстава са савезницима ,широм света.Тако се ту помињу:земље Медитеранског дијалога,Истамбулске Иницијативе,и појединачне земље:Аустралија,Јапан,Нови Зеланд ,Јужна Кореја и друге сличне земље.Све ово не би било спорно ,да иза тога не стоји намјера ширења НАТО,на друге континенте ,што је супротно његовом оснивачком акту ,и што представља тежњу да се створи Глобални НАТО и у формалном смислу ,који би био нека врста супститута за Уједињене Нације.⁴⁵⁹

8.3.2.Однос *Нове доктрине према ранијим Концептима и Декларацијама*.У односу на раније Концепте,из 1991 и 1999 ,може се рећи да Концепт из 2010,представља крупну промјену .Наиме ,они су били у складу са Уговором о Оснивању ,и иако је Концепт из 1999,садржао одредбе о Кризном менаџменту ,оне нису биле довољно развијене ,па самим тим тај Концепт није био ,у несагласности са Оснивачким Уговором.(Пошто смо се овим питањем раније бавили,овом приликом,се нећемо задржавати ,шире на томе.)

У односу на Декларације које НАТО доносио од 2002,може се рећи да су оне мали Стратешки Концепти ,и оне су требале да припреме,нови Статешки Концепт.Од њих су најзначајније:

-Декларација из 2002;

-Декларација из Риге ,донијета 2006,која је донијела,Свеобухватан приступ;

- Декларација из 2009,која се односила на безбједоносна питања ,и која је предвиђала противракетни штит .

За све ове Декларације ,се може рећи да су биле у складу са новом Доктрином НАТО-а,која се тад фатички спроводила ,и биле су припрема за кодификовање ,те Доктрине у Стратешком Концепту из 2010.

Посебан Закључак.Из свега овог изложеног,може се рећи да је Нова Доктрина НАТО-а,у нескладу са Уговором о Оснивању и то у три дијела,која чине њену цјелину:

-у односу на фактичко спровођење Доктрине;

---

⁴⁵⁹The Un and NATO,Forward from Joint Deklaration,,оп,цит. стр.59.Оваква организација ,ако би се формирала звала би се Заједница демократских држава.

-у односу на њено Кодификовање у Стратешком Концепту из 2010,и

- у односу на Декларације ,које су му непосредно претходиле у деценији у којој је донијет а које су обликовале,касније усвојени Концепт.

8.4.ОДНОС ДОКТРИНЕ ПРЕМА СПОРАЗУМИМА О РАЗОРУЖАЊУ

Питање Нове Доктрине НАТО-а, прелама се око и у вези Споразума о разоружању. Наиме, у вези тог питања, јављају се реликти односа, који су настали са временом, идеолошке и политичке конфронтације на релацији Исток - Запад, односно Савез Совјетских Социјалистичких Република - САД. Али ти односи су компликовани са усвајањем нове Доктрине НАТО-а, прво у пракси, а потом и правно у виду новог Стратешког Концепта.

8.4.1. Споразуми о разоружању на Релацији Совјетски Савез (касније Русија) - НАТО. Али, пођимо редом. Још у вријеме хладноратовске конфронтације 1972, закључен је *Споразум о АБМ ракетама* (AntiBallistic Missles Treaty). Тај споразум је значио, одрицање две супер-силе од изградње и употребе антибалистичких ракета, да би са нуклеарном силом, са којом су тад располагали, било могуће, заједничко уништење, и да на основу тога, ниједна страна не би употребила, то катаклизмичко оружје. "Њиме су се две силе биле обавезале, да неће развијати, одбрану од балистичких пројектила, чиме је подржана могућност узајамног уништења (енг. Mutually Assured Destruction - MAD), која је према прихваћеној интерпретацији, спречавала сваку од страна, да нападне ону другу, (и њене савезнице)."⁴⁶⁰

Затим, су склапани и други уговори у вези наоружања. Тако је склопљен **Споразум о ограничењу конвенционалног наоружања**, 19. Новембра, 1990, који су потписале бивше чланице Варшавског Пакта, предвођене СССР-ом и 16 НАТО земаља. Касније су га ратификовале, 30 земаља (настали број је повећан, услед дисолуције Совјетског Савеза и Чехословачке). Њиме је била предвиђена одређена количина наоружања, и опреме у погледу: авиона, тенкова, хеликоптера, борбених возила итд, која је била ограничена у одређеном размјеру⁴⁶¹. Тим уговором је било предвиђено смањење и тај број наоружања, на територији од Атлантика до Урала. У оквиру тог споразума и броја

---

⁴⁶⁰ Катарина Ђокић, Ракетни штит у Европи у потрази за чињеницама. стр. 1. Јун, 2012., Београдски центар за Безбедоносну Политику.

⁴⁶¹ Видјети детаљније о томе, Повећане тензије између Русије и НАТО Савеза, 4.8. 2007, Босна Радио.

предвиђеног њим, свака од страна је могла да има половину. Тај Споразум је настао као узрок попуштања, услед краја хладноратовске затегнутости⁴⁶².

Затим, ту су били још Споразуми СТАРТ 1 и СТАРТ 2, који су редуцирали, нуклеарно оружје у Европи. СТАРТ 1 је предвиђао редуцирање нуклеарних ракета на 6.000, као и редуцирање АМБ Ракета, као и подморница са нуклеарним пуњењем на одређени број. Био је закључен, 31 јула 1991, а ступио је на снагу 1994.

СТАРТ 2 је био закључен, у 1993, а ступио је на снагу 2000, кад га је Руска Дума ратификовала. Он је смањивао број нуклеарних ракета на 3.000-3.500, и отворио је пут ка споразуму СТАРТ 3, који је потписан у Априлу 2010. Сви ови споразуми су допринијели смањењу наоружања у Европи, нарочито нуклеарног, али га нису елиминисали у тоталу.

2. Утицај нове Доктрине НАТО-а, на споразуме о разоружању. Сви ови споразуми о разоружању, су утицали да се смири ситуација, након завршетка хладног рата. Али је НАТО са својом новом Доктрином, коју је спровео и спроводио од краја деведесетих, утицао на њихово непоштовање, повлачење из неких од њих, и нову трку у наоружању.

Прво су САД, објавиле крајем 2001, да се повлаче из споразума о АБМ ракетама. То је изазвало реакције и на Руској и Кинеској страни: "Генерал Анатолиј Квашин, који се налази начелу Руских оружаних снага, је изјавио, да ће амерички планови за повлачење из споразума о АБМ Ракетама, угрозити стратешку стабилност, али и не и Русију."⁴⁶³ Кина је изразила, незадовољство оваквом одлуком: "Кина је изразила забринутост, везано за америчке планове о повлачењу, из антибалистичког споразума, те је позвала на разговоре о овом питању... Она је рекла да су амерички планови за изградњу, забрињавајући и жалосни, те је позвала на стратешки дијалог по овом питању. Кина је саопштила да ће изградња система ракетне одбране пореметити, глобални стратешки баланс, и да би могла довести до нове трке у наоружању."⁴⁶⁴ Све је ово довело у пракси баш до такве антиципиране Кинеске процјене. Прво је руски председник Путин, најавио руски мораторијум, на споразум о конвенционалним снагама у Европи ЦФЕ из јула 1992 године, да би сада са пробама нових инерконтиненталних ракета, „топољ – м“ са вишеструко независно усмереним

---

⁴⁶² Детаљније видјети, о томе, Treaty on Conventional Armed Forces in Europe, Wikipedija.

⁴⁶³ САД напушта АБМ Споразум из 1972, 13.12.2001. VOA, Глас Америке.

⁴⁶⁴ Исто...

бојевим главама, Русија ,одговорила на америчко одустајање од споразума о АБМ...“⁴⁶⁵

У међувремену ,је истекао споразум СТАРТ 1 ,крајем,2009,да би био касније закључен споразум СТАРТ 3 ,у априлу 2010,године.

Русија се у току 2007,повукла из споразума о конвенционалном наоружању ,наводећи као што је и у стварности било ,да га само она са неким бившим Совјетским републикама ,спроводи ,док га НАТО не спроводи ,већ се чак и наоружава.“Русија је сматрала да се ратификација адаптираног споразума отеже и да су наступили ,озбиљни проблеми у његовом испуњавању од земаља НАТО-а ,као резултат ширења тог Савеза“⁴⁶⁶

8.4.3. *НАТО-в,ракетни штит као подстицај новом наоружању.*На НАТО самиту у Чикагу ,је донијета одлука о отпочињању прве фазе његовог активирања.Тај програм обухвата неколико фаза:

-у првој фази ,2012,инсталирање средстава за ракетну одбрану у Средоземљу;

-у другој фази 2015,инсталирање база у Румунији; а у

Трећој фази 2018 , инсталирање база у Пољској.

Иако НАТО пропаганда чак и у Декларацији са Самита у Лисабону,тврди да то није уперено против Русије ,сам НАТО је одбио Руске предлоге који се односе на заједнички ракетни штит Русија-НАТО и на правно дефинисање тог питања.⁴⁶⁷Русија је на ово одговорила низом мјера које смо раније описали и у том контексту се помиње и преемптивни нуклеарни удар ,у случају крајње Руске угрожености.Све ће ово **,несумњиво ,утицати и на споразуме о разоружању.**

*Посебан закључак.*Из свега овога се може закључити да нова Доктрина НАТО-а:

-утиче на непоштовање уговора о разоружању;

-утиче на ново појачано наоружавање;

и доприноси ,нестабилности у свету а посебно (нарочито)у Европи и представља иницијалну капислу за нове нестабилности у том погледу.

---

⁴⁶⁵ Мирослав Лазански,Америчка охолост и Путинове претње,ПОЛИТИКА ,6.6.2007.

⁴⁶⁶ Босна Радио ,оп.цит.

⁴⁶⁷ О томе видјети ,шире Катарина Ђокић,оп.цит.стр.3,4 и 5.

ЗАКЉУЧАК

ЗАКЉУЧАК

На крају овог рада се намеће потреба за његовим заокруживањем ,у вези закључака.Али пођимо редом.На почетку рада ,смо приказали услове за формирање НАТО-а, и тадашње ,после хладноратовске односе ,који су били изговор за формирање НАТО-а.Након тога је приказано образовање низа помоћних блокова ,који су били надопуњавање улоге НАТО-а,и који су изазвали тек послије дужег временског периода оснивање ,ривалског Варшавског пакта.

Затим,приказали смо НАТО –органе и њихов однос интерно ,сву њихову разгранатост ,и структуралне промјене ,које су се у том контексту дешавале:

-у почетку његовог развоја ;и

-у односу на данашњи период.

Затим смо приказали ,Првобитну НАТО Доктрину ,која је била разграната и која је била састављена од чак 4 .Стратешка Концепта,који су били допуњени са низом Докумената ,који су требали да га допуне .А од тих докумената су били најважнији :Мјере за спровођење Стратешких Концепата,које су требале да га имплементирају и неки документи као што су :Хармелов извјештај,Извјештај Комитета тројице итд,

У наставку рада смо приказали промјену Доктрине НАТО-а,и његово релативно несналажење послије пада Источног Блока ,и доношење нових Концепата у том Контексту .

Затим смо прешли на излагање нове НАТО доктрине ,и њеног правног дејства и фактичког спровођења у пракси.Даље смо обрадили однос ,Нове доктрине у односу на најзначајније међународне факторе :Уједињене Нације ,Русију и Европску Унију.И на крају смо приказали ,однос нове промијењене Доктрине према најважнијим међународно-правним актима .

Све ово намеће потребу да се изведу одређени закључци и да се тако заврши овај рад. Али, пођимо редом. *Прво*, НАТО је од почетка, имао формално одбрамбену а у суштини агресивну улогу, која је имала за циљ да очува капиталистички систем у земљама, које су му постале чланице, и да перманентно утиче на земље са различитим – супротним друштвено – политичким уређењем, на пропагандан начин, да би оне напустиле то уређење и прихватиле капиталистички систем и демократију, на тај начин дјелујући супротно основним начелима међународног – јавног права и Повељи Уједињених Нација. Међутим, тај систем који је био спровођен у оквиру НАТО-а, био је формално заогрнут у рухо чла. 51, који није забрањивао, иако није ни изричито предвиђао, институционалну, колективну самоодбрану. У контексту тог члана прва Доктрина НАТО-а, је била формално дефанзивна, иако у својој суштини била, пријетећа и агресивна, али формално је била у складу са међународним – јавним правом. (ово је битно напоменути да би имали компарацију са садашњом НАТО – Доктрином).

Друго, након дисолуције супротног Блока Варшавског Пакта, НАТО је иако је формално и суштински изгубио свој разлог постојања, наставио са својом егзистенцијом, доносећи нове Стратешке Концепте, који нису били у нескладу са међународним – јавним правом, али је било тенденција ка томе, на основу, усвајања, нове установе у њима, па самим тим и у Доктрини, који су се односили на *Кризни менаџмент*. Разлог зашто, то није било у нескладу са међународним – јавним правом, јесте ситуација, која тај институт, није детаљније правно нормирала у Концептима из 1991 и 1999, па тако је то проузроковало ситуацију, која није била формално неусклађена са међународним – јавним правом. У фактичком и правном погледу НАТО је своје интервенције, колико толико од 1991-1999, усклађивао са Повељом Уједињених Нација и Резолуцијама Савјета Безбједности.

Треће, за нову Доктрину НАТО-а, можемо утврдити да је настала **прво фактичким** путем, па тек онда правним. Њен почетак је означила Агресија на Савезну Републику Југославију, 1999, док је у пракси развила агресија на Авганистан од 2001, па надаље. Ове агресије су и фактички потврдиле претварање НАТО-а, од одбрамбене у агресивну организацију. Кодификовање таквог понашања је услиједило, тек са усвајањем Стратешког Концепта из 2010, који је само формално потврдио такву незакониту праксу.

Четврто, Нова Доктрина није у складу са Повељом Уједињених Нација и то у два правца. Први правац, неусклађености, је у томе што она, није у складу са Повељом, зато, што Повеља Уједињених Нација, предвиђа забрану пријетње силом и употребу силе, а предвиђа употребу силе само у случајевима, кад Савјет Безбједности, одлучи да спроведе казнене мјере у смислу Главе VII, Повеље Уједињених Нација, и то само по

његовом овлашћењу.И нова Доктрина НАТО ,у том контексту само у позивању на одбрану у складу са чла,51.Повеље ,који једини предвиђа одступање од монопола силе и то у тачно одређеним оквирима ,како фактичким тако и временским ,обезбјеђује извјесну деконцентрацију силе , остаје усклађена са међународним – јавним правом ,док у случају кризног менаџмента то Доктрина **нарушава** и знатно одступа од саме Повеље и кључних одредаба,садржаних у њему.

Пето ,на тај начин Доктрина одступа и од обичајног међународног –јавног права,које је усвојило забрану пријетње силом ,њену употребу и акте агресије,као општеобавезујућа правила,која су у међувремену постала и *ius cogens-suprviens*,значи норме које обавезују цјелокупну међународну заједницу ,и од којих није дозвољено ,никакво одступање.То се и схватило у НАТО –у ,након агресије на Авганистан,па се у наредној акцији тражило ,одобрење од Савјета Безбједности Уједињених Нација,које је добијено за једну врсту интервенције ,а потом је злоупотребијено ,за стављање на једну страну у побуну у Либији,и за **накнадну агресију на ту земљу**.Међутим,потреба за поштовањем те норме довела је НАТО у позицију да тражи дозволу за интервенцију у Сирији ,што је довело до Руско –Кинеског,вета,што је спријечило такву интервенцију,а са друге стране показало,*сву обавезност ових норми*-у конкретном случају горе цитиране норме,која је у вези са забраном силе и решавањем међународних конфликта,мирним путем.Овим понашањем (тражењем дозволе од стране Савјета Безбједности ,НАТО је и имплицитно признао да његове претходне сличне акције,нису биле у складу са међународним-јавним правом и на неки начин је затражена формална веза ,у виду Резолуције Уједињених Нација ,која би послужила за стављање тих акција у легалне међународне –токове макар и са намјером , да се они касније изиграју).

Шесто,Нова Доктрина НАТО-а,је показала да супротна ,већини основних начела међународног –јавног права,нарочито у односу на начела ,која се односе на :

-забрану интервенције;(које начело је НАТО ,прекршио у горе,поменутих случајевима)

-право народа на самоопредељење (наметањем инсталираних власти и демократије,као облика друштвеног уређења ,које је супротно вољи тих народа и земаља,и које никад у историји није било ,до тад спровођено у тим земљама).Тиме је нарушена ,само једна варијанта права на самоопредељење које је у том случају ,*унутрашње*,а већ кад је оно наметнуто или ограничено ,онда је са друге стране ограничено или онемогућено ,право на *спољашње самоопредељење* ,које је зависно од власти ,која је изабрана са правом народном вољом ,а кад није тако,онда кад је власт инсталирана од стране спољних сила ,онда је и право на то самоопредељење

(спљашње),неоствариво,(јер у том случају ће инсталирана власт слиједити политику страних снага ,које су је довеле на власт.);

-начело да се спорови решавају мирним средствима ,који се односе првенствено,на државе ,а аналогно и томе на међународне организације.У овим ситуацијама НАТО ,чак, ни био страна у спору ,изузев Авганистана ,али је сам себи додијелио такву улогу,отворено се мијешајући у спорове ,који нису у његовој надлежности ,чак помажући разбуктавању конфликта и изазивајући бројне људске жртве ,разарања и продужавање конфликта, који су потпуно,обрнуто третирани у односу на његову Доктрину ,која предлаже њихово обуздавање и спречавање,барем формално,у прокламованим циљевима,иако у суштини,то нису стварни циљеви те Доктрине.

-затим ,крши се начело на суверености,које обухвата сва ова начела која су поменута,а које би једном ријечју ,објаснили као право на слободу држава и народа.

Седмо, са оваквим понашањем НАТО је прекршио и свој Уговор о оснивању,који предвиђа ,усклађеност са Повељом Уједињених Нација,и предвиђа ,употребу силе само у случају ,*индивидуалне и колективне самоодбране земаља* ,чланица НАТО-а,кад је извршен претходно напад на њих.Иако Савез ,тежи у цјелини да предузме такве акције ,које нису у складу са његовим Уговором о Оснивању,није се приступило,Промјени Уговора о оснивању НАТО-а,да би се одржао привид његове усклађености са међународним-јавним правом.На тај начин се неформалним ,практичним путем ,ова организација **претвара,у агресивну организацију.**

Осмо,иако је НАТО,основан на основу чла.51.Повеље ,може се рећи да ,са његовом новом улогом ,он се може убројати и у регионалне установе,на основа чла.52-54.Повеље,тј. регионалних установа ,које се *баве регионалном безбједношћу*,што у односу на ову организацију,рађа обавезе испуњавања императивних обавеза из чла.53 и 54.Повеље ,који обавезују,,регионалне установе на свако уздржавање од принудне акције,колико није одобрена од стране Савјета Безбједности. НАТО је себи сам ову улогу-регионалне установе ,додијелио ,послије мијешања у етничке конфликте ,након пада Источног Блока.

Девето,НАТО је са новом Доктрином ,се приближио границама Русије ,и у Азији границама Кине и Индије,што све ствара нестабилност у свету,нову трку у наоружању,отказивање ,неких досадашњих споразума о разоружању и у том контексту и могуће блоковско организовање великих сила ,које су окупљене у БРИКСУ.То све, свет доводи до велике напетости и несигурности ,која ствара опаснију ситуацију ,од оне,која је била створена у току ,Хладног рата.То доприноси и великим људским жртвама и разарањима ,и преусмјеравању средстава,умјесто на хумане

циљеве ,на нехумане војне намјене,**а то диктира у највећем ,броју случајева НАТО ,са својом новом Доктрином.**

Десето,са оваквим понашањем се доводи у питање улога Уједињених Нација ,коју глобализовани НАТО са све већим таквим амбицијама,жели да спроведе.Он чак тежи да се *постави ,као равноправна* организација са универзалном великом светском организацијом ,и чак да је инструментализује (искористи за своје циљеве.)

Из свега овог ,може се закључити да нова Доктрина НАТО-а,није у складу са међународним-јавним правом,како са његовим обичајним дијелом ,тако и са Повељом Уједињених Нација и са Уговором о Оснивању НАТО-а.Она га чак руши и доводи у опасност опстанак уређене међународне заједнице.А у односу на међународне односе ,Доктрина НАТО-а,мирним путем или насилним путем унифицира ,земље и народе у једном поретку,не остављајући,могућност другачијег избора тако ,служећи ,као средство наметања,новог светског поретка.

Надамо се да земље и народи ,који су ово препознали ,неће дозволити такав исход ,већ да ће се вратити начелима правде,хуманости,,мирољубиве коегзистенције и демократичности у међусобним односима уз , поштовање међународног –јавног права.

ЛИТЕРАТУРА

А

Аврамов,Смиља, Проф.др.Миленко Крећа ,Међународно-јавно право ;Београд,1986.

Андраши Јурај ,Међународно право,Загреб,1961.

Андраши Јурај,Однос опће и регионалних Организација ,ЈРМП,бро.2.;

Алексеј Г.Арбатов“The Transformation of Russian Military Doctrine:Lessons learned from Kosovo and Chechnya”The Marshall Center Papers#2(Garmish –Partenkirchen:George C.Marshall European Center for Security Studies).

Archer C.International Organizations,London 1992.

Aurel Braun,NATO –Russia Relations in twenty first century,2009.

Alted Command transformation act, NATO officials Document ,2009.

Acheson Dean,Power and Diplomacy.

Aurel Braun, NATO and Russia :post Georgia Threat Perceptions,Maj,2009

Б

Бартош Милан,Међународно –јавно право ,Књига I.

Бабић Јован,Морал и Наше Време ,Београд ,1998.

Barton J.International Relations,1997.

Bruno Simma ,NATO,UN and Use of Force:Legal Aspects,EJIL 1999.

Ball M., NATO and European Union Movement, London, 1950.

Book III: 1999 in Yugoslavia, NATO bombing of Yugoslavia: Adam Roberts, NATO humanitarian war over Kosovo.

B

Wallace J., Why NATO Endures, 2009.

Wenstain Jeremy M. Jonh E Porter and Stuart Esteldait, eds, On the brink: Weak states and US national Security (Washington D.C.) 2004.

Williams M.J., James Gow and Rachel Kerr: NATO, Security and Risk Management: From Kosovo to Kandahar, Paradox and Possibilities, 2008.

Волкогинов, Психолошки рат, Москва, 1983.

Вукадиновић Радован, Нуклеарна стратегија супер сила, Загреб, 1985.

Вукадиновић Радован, Међународни односи од хладног рата до глобалног поретка, Загреб, 2000.

Вукадиновић Радован, Међународни политички односи, Загреб, 2004

Вукадиновић Радован, Хладни рат и Европа, 1983.

Г

Гедис Џон Луис, Хладни Рат, (Jon Luis Gediss-Cold War) 1947.

Grosser A. The western alliance: The European – American Relations, since 1945, London, 1980.

Gullyn Aybet, Rebeca R. Moore, Lawrence Fredman, NATO in search of vision, 2010.

Gustav Schdmit: A history of NATO: the first fifty years, 2001.

Gress David: From PLATO to NATO: The idea of west and its opponents, 2004.

Говор бившег америчког председника Буша, Амерички институт за предузетништво, 26. Фебруара, 2003.

Говор бившег америчког предсједника Буша,приликом додјеле диплома на Америчкој ,војној академији ,Њу Џерси,2002.

Говор бившег америчког предсједника Буша у Синсинатију ,8.октобар ,2002.

Глигоријевић Срђан,Безбедоносна Сарадња ЕУ и НАТО,Евроатлантска Ревивија.

Gorbachev Mihail S.,Keeping Russia Out Is Mistake.FBIS-SOV.21,Јун 1949.

Д

David Rief,At Point of gun:Democratic Dreams and arms intervention,New York,2005.

Деган ,Владимир Ђуро ,Међународно право,Ријека,2003.

Декларација о начелима међународног права о пријатељским односима и сарадњи међу државама у складу са Повељом –Уједињених Нација из 1970.

Др Димитрије Пиндић,Регионалне организације засноване на Повељи Уједињених Нација,Београд,1978.

Декларација ,НАТО са самита из Лисабона ,2010.

Ђ

Ђокић Катарина,Ракетни штит у Европи у потрази за чињеницама,стр.1.,Јун,2012,Београдски Центар за безбједоносну политику.

Е

Enlargment of NATO:Ukraine-NATO relations ,Georgia-NATO relations ,CroatiaNATO relations ,2010.

Зборник НАТО-а,у различитим периодима.

И

Иблер Владимир,Међународни односи ,Загреб, 1971.

Ireland,T.P.Creating the entlaling alliance,London 1981.

Ismay Lord :NATO the first five years1949-1954,Utrehct 1954.

Извештај Мери Робинсон,из 1999.

Ј

Јездић Михаило ,проф.др. Повеља Уједињених Нација се односи и на друге Регионалне споразуме а не само на оне предвиђене у Глави VIII Повеље.

К

Кремениук Виктор А,“Россиа-ССХА“Первие уроки Балканскова Кризиса“ССХА1.Јануар,2000.

Kahn ,H,On thermonuclear war ,Princeton ,N.J.1960.

Kramer Mark:NATO the Baltic states and Russia:a framework for sustainable englargment,2002.

Kaplan S.Lawrence,NATO divided NATO united :the evolution of an ,Alliance,,2004

Kitchen M.Veronica .:The Globalization of NATO,Intervetion ,Security and idendity,2010.

Kaplan,S.Lawrence:NATO 1948: The Birth of Transantic Aliance,2007.

Krauthammer Charles,Unipolar Moment ,Foreing Affairs,1991-1999.

Krauthammer Charles, the Unipolar Moment,Revisited,2002.

Krauthammer Charles:Democratic Realism ,American politics for Unipolar World (Washignton D.C.).

Л

Лавров Сергеј ,Изјаве поводом ,Споразума УН-НАТО,2008.

Лазански Мирослав,Америчка охолост и Путинове претње,Политика,2007.

London Declaration of transformed North Atlantic Aliance,5-6 Јул,,1990.

Лутовац Зоран,КЕБС и права националних мањина са посебним освртом на СР Југославију (необјављена магистарска теза ,1994).

М

Мићовић,др Војислав Глобализација и нови светски поредак ,Београд,2001.

Mouhamed ,Mustafa Orfy:The New NATO:its survivale and Resalence,2008.

Moore R..Rebeca. .:NATO NEW MISSION:Projecting stability in a Post Cold War,2007.

Medkalf Jenifer: NATO(beginners guide),2005.

Mingst K ,Eessentialss of International Relations,New York ,2003.

Mandeblauch M,The Nuclear Question:The United States and Nuclear Weapons 1946-1976.
New York,1979.

Matei Sorin ,NATO as instrument of American foreign Pollicy,MA Thesis,1994.

Mead, Walter Russel,The Jacksonian tradicy and American foreign policy”,National Interest
58,1999.

Mandeblauch Majkl,„Coup de grace“:The end of Soviet Union,Foreing Affairs nom. 1,1991.

Mosley Philipp E.,Facing down the West,The Saturday Rewiew,23 August 1958.

Mandeblauch,Majkl :The down of peace in Europe,New York ,1996.

Mery Robert W:Sands of Empire :Missionary Yeal,American Foreign Policy and Hazards of
Global Ambition,New York,Simon and Shuster,2006).

Н

Nato topic, Washington treaty.

НАТО бомбардовање СРЈ, Википедија.

NATO military Exercises: Operation strikeback ,Able Archer 83, Operation Mainrance ,Northern Edge ,Loyal Arrow Exercise ,Exercise Reforger ,Paperback 2010.

NATO Official text: The Alliance New Strategic Concept (1991).

NATO hand book , NATO information and Press, Brussels , 1995.

НАТО бомбардовање Републике Српске , Википедија.

NATO Topic: Peace support operations in Bosnia and Hercegovina.

NATO , operations in Afganistan, 2010.

NATO summits: 2004 Istanbul summit, 2006 Riga summit, 2008 Bucharest summit , 2009, Strasbourg –Kell summit, Paris summit 2010.

NATO Legal Gazette : НАТО –Украјински Споразум , 2002.

NATO Afghan First Policy, NATO official documents.

NATO 2020 „Analysis and Recommendations of group of experts on a new Strategic Concept of NATO, NATO official documents.

NATO Strategy Documents, 1949-1969, edited by Gregory W. Pedlow.

NATO topic, NATO-EU : A Strategic Partnership.

Нинчић Ђуро, Уједињене Нације и Регионалне организације , ЈРМП, 1969, БРО. 2.

Nye Joseph .Sr: Soft Power : The Means to success in world politics, (New York , Public Affairs 2004).

Новаковић Игор, Мултинационалне Операције НАТО, Безбједност Западног Балкана, бро. 16., Јануар – Март.. 2010.

О

Обреновић Зоран, Србија и нови поредак, Ниш, 1992.

Oberg Jan and Board of, Transnacional Foundation for Peace and Future Research, Луберг Шведска 3. Децембар, 2008.

П

Предраг Симић, Тито и НАТО, Београд, 2008.

Повеља УН-а.

Повећане тензије између Русије и НАТО Савеза, Босна Радио, 2007..

Norman Podheretz, World war IV, How it started, What it means, and why, we have to win.

Р

Радојковић Милош, Колективна безбедност и Регионални споразуми у време Друштва Народа и Уједињених Нација, ЈРМП, број 2., 1969.

Радовановић Љубомир - ПОСТАНАК СЕВЕРОАТЛАНСКОГ УГОВОРА, ЈРМП, БРО.2.

Радиновић Радован, генерал у пензији, Агресија на Југославију-војно-стратешки аспект, 2003.

Рат у Ираку, Википедија.

Рат у Авганистану, Википедија.

Remington W.A.The Warshaw Pact ,Cambridge ,Mass.1971.

Rick Rozof,West Plots To Supplant United Nations With Global NATO,Global Reasrch ,May,27.2009.стр.1.

Rodionov to NATO „Don't Bate a Wounded Bear”,Moscow News,#51.26-31.Децембар ,1996.

Rosenborg ,D.A,A Smooking radiation Run at end of two hours :Documents on American plans for nuclear war with Soviet Union ,1954-1955,International Security,1981-1982.

Roplee ,Military units and formations of NATO :international Security Force Supreme Headqoters ,Allied forces Europe.

Ringsmose Jean and Sten Rynning, NATO New Strategic Concept:A Comrehesive Assement,Danish Cenetar for International Studies.

Reaply Tim,Air war Afganistan :NATO Air Operation ,2001,2011

Русија неће у НАТО,Политика,Београд,14.2.1996.

Радиновић ,Др Радован ,СРЈ и НАТО,Београд,22.1.1998.

Радојичић Мирјана ,Рат на граници права и морала “?,Агресија НАТО Пакта на СРЈ у међународно-етичкој перспективи,Институт за Филозофију и друштвену теорију,Универзитет У Београду,2011.

Различити правни акти НАТО-а.

Русија узима на нишан америчку ПРО у Европи,24.11.2011.стр.1. и 3.Факти.

Рачић Проф.Др Обрад,Проф.Др Војин Димитријевић,Међународне организације,Београд.1971.

С

САД напуштају АБМ Споразум из 1972,Глас Америке,2001.

Smit, Martin A ,Russia and NATO since 1991:From Cold War Through Cold Peace to Partnership?.2001.

Стратешки Концепт НАТО –а ,из 2010.

Shaw, Malcom N.,International Law,Forth Edition,,Cambridge ,1997.

Soviet strategy in nuclear age ,1958.NewYork 1958.

Schuman, F.L.The Cold War:Retrospect and Prospects.

Sloan, Stanley NATO IN AVGAHNISTAN,UNSCCI Discusion Papers,January /Enero 2010

Schimmelfelig Franck,The EU,NATO and integration of Europe:Rules and Rhetoric.

T

Трифковић ДР Срђа;;NATO New Strategy-a Warning for Balkan,Децембар,2012.

Terozulo Eric,NATO and weapons of Mass destruction,Regional Organization –Global Threaty,2010.

Treaty on Conventional Armed Forces in Europe,Wikipedija.

The Alliance 's Strategic Concept,24.Април,1999.

The UN and NATO:Forward from Joint Deklaration-, Brooke A.Smith Windsor ,Misery Makes for Strange Bedflows:The Future of UN-NATO Strategic Partnership .

У

Уговор о оснивању (Статут),НАТО-а.

UN-NATO Agreement из Септембра 2008.

UK Foreign Policy Document No.148,Reprinted in 57 ByBL(1986)614.

.

X

Hening A Frantzen:NATO and Peace support Operations 1991-1999,Policies and Doctrines ,2010.

Harper Stefan and Jonatan Clark:America alone ,Neoconsertavies and Global Order.(Cambridge,Cambridge University Press,2004,).

Harsch Michael.F. NATO and Un:Partnership with Potential.,Јануар 2012,стр.10.Берлин,German institute for International and Security Affairs.

Horsworth J. and T.S. Keeler,Defending Europe ,The Eu ,NATO and quest for European autonomy.,2004.

Ц

Cristian Nenlist, Anna Locker,Andreas Wegner:Transforming NATO in the cold war 1960.

Cristine Hilt ,NATO Looking beyond Libia ,2011.

Christof ,fon Sponeck Hans,UN and NATO,2009.

Cross,Sharyl Russia and NATO Toward the 21 st Century:Conflicts and Peacekeeping in Bosnia and Hercegovina and Kosovo ,2001,

Cold War –Wikipedia ,free enciklopedia.

Cold War treaties:Warshaw Pact,NATO,Nuclear non proliferation treaty,Anti ballistic missle treaty, Antartic treaty system ,2010

Cantapliedra David Garcia y Yavier Garcia Gonzales,,THE CHANGING NATURE OF NATO: TOWARD A REGIONAL SECURITY ORGANIZATION,UNSCI DISCUSION PAPERS,Јануар,2010.

Ч

Чехујлић Лидија,Еуроатлантизам,Загреб,2003.

Чомски Ноам,Шта то у ствари хоће Америка?,1999.

Џ

Џонстон Дајана,НАТО и нови светски поредак,Идеали и лични интереси ,

(NATO and new world order ,ideals and personal interests.),2001.

Ш

Шаховић Милан, Регионални споразуми и Регионалне Установе и њихово разликовање,ЈРМП,бро.2.

БИОГРАФИЈА

Докторант Мр Миљан Јововић је рођен 1974. у Подгорици.Ту је завршио основну школу а гимназију у Даниловграду.После завршетка средње школе је одслужио војни рок.Након завршетка војног рока ,започиње студије на Правном Факултету у Подгорици,које завршава 15.маја,2001., са просечном оценом 8.93.Након тога одрађује приправнички стаж у ФОНД-у ПИО,Подгорица од 15.2.2002-15.3.2003.После се запошљава као шеф правне службе у предузећу “Мермер А.Д. Даниловград”,на одређено време од 1.12.2004-17.2.2005.Од 3.5.2006. ради у Министарству Економије -Црне Горе, на основу уговора о делу до октобра 2011,а од тад до данас,(мај 2014)и даље ради тамо ,на основу радног односа на одређено време.

Магистарске двогодишње студије почиње да студира, год.2005/2006. ,на Правном факултету у Подгорици ,на смеру,међународни односи-међународно –јавно право,где је положио све испите са просечном оценом 10.00. и одбранио магистарску тезу под називом“Бечка Конвенција о праву Уговора из 1969“год.,25.децембра,2008.

Од новембра ,2010 Докторант на Правном факултету у Београду.Прихваћен му је научни чланак за објављивање у часопису“Историјски записи“ са темом,“Нека теоријска схватања о сили у међународним односима и савремена пракса употребе силе“.Живи у Подгорици.

Прилог 1.

Изјава о ауторству

Потписани-а Миљан С. Јововић

број уписа _____

Изјављујем

да је докторска дисертација под насловом

"НОВА ДОКТРИНА НАТО У СВЕТОСТИ
МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА"

- резултат сопственог истраживачког рада,
- да предложена дисертација у целини ни у деловима није била предложена за добијање било које дипломе према студијским програмима других високошколских установа,
- да су резултати коректно наведени и
- да нисам кршио/ла ауторска права и користио интелектуалну својину других лица.

Потпис докторанда

У Београду, 24.06.2014

Јововић Миљан

Прилог 2.

Изјава о истоветности штампане и електронске верзије докторског рада

Име и презиме аутора МИЉАН ЈОВОВИЋ

Број уписа _____

Студијски програм МЕЂУНАРОДНА - ПРАВНА ОБЛАСТ

Наслов рада „НОВА ДОКТРИНА ДАТО УСВЕМОСТИ МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА“

Ментор ПРОФ. ДР. МИЛЕНКО КРЕЋА

Потписани Јован Миловић

изјављујем да је штампана верзија мог докторског рада истоветна електронској верзији коју сам предао/ла за објављивање на порталу **Дигиталног репозиторијума Универзитета у Београду**.

Дозвољавам да се објаве моји лични подаци везани за добијање академског звања доктора наука, као што су име и презиме, година и место рођења и датум одбране рада.

Ови лични подаци могу се објавити на мрежним страницама дигиталне библиотеке, у електронском каталогу и у публикацијама Универзитета у Београду.

Потпис докторанда

У Београду, 24.06.2014

Јован Миловић

Прилог 3.

Изјава о коришћењу

Овлашћујем Универзитетску библиотеку „Светозар Марковић“ да у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду унесе моју докторску дисертацију под насловом:

„НОВА ДОКТРИНА НАТО У СВЕГЛОСТИ
МЕЂУНАРОДНОГ ПРАВА“

која је моје ауторско дело.

Дисертацију са свим прилозима предао/ла сам у електронском формату погодном за трајно архивирање.

Моју докторску дисертацију похрањену у Дигитални репозиторијум Универзитета у Београду могу да користе сви који поштују одредбе садржане у одабраном типу лиценце Креативне заједнице (Creative Commons) за коју сам се одлучио/ла.

1. Ауторство
2. Ауторство - некомерцијално
3. Ауторство – некомерцијално – без прераде
4. Ауторство – некомерцијално – делити под истим условима
5. Ауторство – без прераде
6. Ауторство – делити под истим условима

(Молимо да заокружите само једну од шест понуђених лиценци, кратак опис лиценци дат је на полеђини листа).

Потпис докторанда

У Београду, _____

24. 06. 2014

Ј. Б. М. М. М.